

Hallituksen esitys eduskunnalle rajavartiointia koskevan lainsäädännön sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajavartiolakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia sekä meripelastuslakia, hätäkeskustoiminnasta annettua lakia, vuonna 2014 voimaantulevaa poliisilakia, tullilakia, ulkomaalaislakia, sakon täytäntöönpanosta annettua lakia, tieliikennelakia ja rikoslakia.

Rajavartiolain periaatesäännöksiä täydennettäisiin ja täsmennettäisiin. Voimakeinoja koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin säännöksillä varautumisesta voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittamisesta sekä ampu-ma-aseen käytöstä. Lakiin otettaisiin säännös rajavartiomiehen toimivaltuuksista poliisin johdolla tapahtuvassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä.

Rajavartiolain rikostorjuntaa koskevat säännökset ehdotetaan muutettavaksi selkeämpään muotoon.

Henkilöntarkastuksesta rajavalvonnan suorittamiseksi ehdotetaan säädettäväksi aiempaa täsmällisemmin. Lakiin lisättäisiin nimenomainen säännös henkilön kuvan ottamisesta rajavalvonnan yhteydessä.

Rajavartiomiehelle ehdotetaan oikeutta suorittaa turvallisuustarkastus myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä, jos se on perustellusta syystä tarpeen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.

Rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämättömien rajavartiolaitoksen toimintojen varmistamiseksi maanomistaja olisi velvollinen sallimaan rajavyyöhykkeen takarajan merkinnän maastoon. Maanomistaja olisi velvollinen sallimaan raja-aukon sekä rajavyöhykkeen kulku-uran raivaamisen kasvillisuudesta ja kulku-uralla

rajavartiolaitoksen liikkumisen mahdollistavat vähäiset rakennelmat.

Rajavartiolakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset rajavartiolaitoksen sotilaallisia voimakeinoja sisältävästä virka-avusta poliisille terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten yhteydessä merialueella.

Rajavartiolaitoksen tunnus kuvan, virkapuvun ja rajavartiomiehen tunnuksen oikeudeton käyttö säädettäisiin rangaistavaksi. Lisäksi rajavartiolakiin ehdotetaan aiempaa kattavampaa vahingonkorvaussääntelyä.

Virkamiehen siirtämistä toiseen tehtävään koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi. Rajavartijan peruskoulutusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että opiskelijan opintososiaaliset edut yhdenmukaistettaisiin Maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelevien kadettien kanssa. Opiskelua ei enää suoritetaisi virkatehtävänä.

Esityksessä ehdotetaan, että rajavartiolaitoksen lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri jaettaisiin kahdeksi eri rekisteriksi. Rajavartiolaitokselle perustettaisiin kaksi uutta valtakunnallista henkilörekisteriä sotilaskurinpitoimenettelyasioiden käsittelemiseksi. Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeutta muilta viranomaisilta ehdotetaan täsmennettäväksi.

Ulkorajan ylittävässä kulkuneuvossa olevien henkilöiden tietojen toimittamatta jättämisestä määrättävä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu ulotettaisiin koskemaan myös ammattimaista alus- ja junaliikennettä.

Meripelastuslakiin lisättäisiin pelastustoi-men erikoiskoulutettuja meritoimintaryhmiä koskevat valmiusvaatimukset. Meripelastusrekisteriin voitaisiin jatkossa tallettaa hätälä-hettimien tunnistetiedot ja haltijoiden ilmoit-tamat yhteystiedot onnettomuuksien varalta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 JOHDANTO.....	5
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi	5
Poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteiset tiedonhankinta- ja tutkintaryhmät	6
Henkilötietojen käsittely	7
Sotilaallisia voimakeinoja sisältävä virka-apu poliisille terrorististen rikosten yhteydessä	7
2.2 Nykytilan arviointi	8
Rajavartiolaitoksen toiminnan yleiset periaatteet	8
Rajavartiomiehen virkamerkki ja yksilöiminen.....	8
Rajavartiolaitoksen ja poliisin yhteispartiointi	9
Voimakeinot	10
Hätävarjelu	10
Rikostorjunnan toimivaltuudet	11
Henkilöntarkastus rajavalvonnassa.....	12
Kuvan ottaminen ja rajavalvontaan liittyvien tietojen tallettaminen	12
Rajanylityspaikkojen järjestelyt	13
Turvallisuustarkastus	13
Toimivaltuudet turvaamistehtävissä	14
Raja-aukon ylläpito.....	14
Rajavyöhykkeen takaraja	14
Rajavyöhykkeen kulku-ura	15
Rajavyöhykelupa	16
Etsintäkuulutetun kiinniottaminen.....	16
Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano.....	16
Sotilaallisia voimakeinoja sisältävä virka-apu poliisille terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten yhteydessä	17
Rangaistussäännökset	17
Vahingonkorvaussäännökset	18
Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen onnettomuuspaikalla.....	18
Liikennesäännöistä poikkeaminen.....	18
Maastoajoneuvoliikenteen valvonta	18
Rajavartijan peruskurssi.....	19
Eroamisikä	19
Henkilötietojen käsittely	19
Tiedot ulkorajan ylittävässä kulkuneuvossa olevista henkilöistä	20
Meripelastus	20
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	21
Rajavartiolaitoksen toiminnan yleiset periaatteet	21
Rajavartiolaitoksen ja poliisin yhteispartiointi	21

	Voimakeinot ja hätävarjelu	22
	Rikostorjunnan toimivaltuudet	22
	Henkilöntarkastus rajavalvonnassa	23
	Kuvan ottaminen ja rajavalvontaan liittyvien tietojen tallettaminen	23
	Rajanylityspaikkojen järjestelyt	23
	Turvallisuustarkastus ja rajavartiolaitoksen toimitiloja tai aluetta koskeva turvatarkastus	23
	Toimivaltuudet turvaamistehtävissä	24
	Rajavyöhyke ja raja-aukko	24
	Sotilaallisia voimakeinoja sisältävä virka-apu poliisille terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten yhteydessä	24
	Rangaistussäännökset	25
	Vahingonkorvaussäännökset	25
	Henkilöstöasiat	26
	Rajavartijan peruskurssi	26
	Henkilötietojen käsittely	26
	Tiedot ulkorajan ylittävissä kulkuneuvossa olevista henkilöistä	27
	Meripelastus	27
4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET	28
4.1	Taloudelliset vaikutukset	28
4.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	28
4.3	Sukupuolivaikutukset	29
4.4	Yhteiskunnalliset vaikutukset	29
5	ASIAN VALMISTELU	29
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	29
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	29
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	30
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	31
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	31
1.1	Rajavartiolaki	31
	1 luku Yleiset säännökset	31
	2 luku Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet	31
	4 luku Tehtäviä ja toimenpiteitä koskevat säännökset	34
	5 luku Toimivaltuussäännökset	36
	7 luku Rajavyöhykettä koskevat säännökset	48
	9 luku Rajavartiolaitoksen toimintojen ja kohteiden turvallisuutta koskevat erityiset säännökset	49
	11 luku Erinäiset säännökset	51
1.2	Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta	55
	1 luku Yleiset säännökset	55
	2 luku Rajavartiolaitoksen hallinto ja henkilöstö sekä sen virkamiestä koskevat erityiset oikeudet ja velvollisuudet	55
	3 luku Koulutus, opetus ja tutkimus rajavartiolaitoksessa	59
	4 luku Erinäiset säännökset	65
1.3	Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa	66
1.4	Meripelastuslaki	73
1.5	Laki hätäkeskustoiminnasta	75
1.6	Poliisilaki	75

2 luku	Yleiset toimivaltuudet	75
1.7	Tullilaki	76
1.8	Ulkomaalaislaki	76
1.9	Laki sakon täytäntöönpanosta	77
1.10	Tieliikennelaki	77
1.11	Rikoslaki	78
45 luku	Sotilasrikoksista	78
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	78
3	VOIMAANTULO	78
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	78
	Yhdenvertaisuus	79
	Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen	79
	Syyttömyysolettama	81
	Liikkumisvapaus	81
	Yksityisyyden suoja	82
	Omaisuuksien suoja	84
	Opiskelu-oikeuden menettäminen	84
	Elinkeinovapaus	85
	Virkamiehen siirtäminen toiseen tehtävään	85
	Hallinnollinen seuraamusmaksu	86
LAKIEHDOTUKSET		88
	rajavartiolain muuttamisesta	88
	rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta	105
	henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	114
	meripelastuslain muuttamisesta	120
	häätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta	123
	poliisilain 2 luvun 17 ja 21 §:n muuttamisesta	124
	tullilain 14 a §:n muuttamisesta	125
	ulkomaalaislain muuttamisesta	126
	sakon täytäntöönpanosta annetun lain 42 §:n muuttamisesta	128
	tieliikennelain muuttamisesta	129
	rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta	130
RINNAKKAISTEKSTIT		131
	rajavartiolain muuttamisesta	131
	rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta	165
	henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	182
	meripelastuslain muuttamisesta	197
	häätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta	202
	poliisilain 2 luvun 17 §:n ja 21 §:n muuttamisesta	203
	tullilain 14 a §:n muuttamisesta	204
	ulkomaalaislain muuttamisesta	205
	sakon täytäntöönpanosta annetun lain 42 §:n muuttamisesta	208
	tieliikennelain muuttamisesta	209
	rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta	210

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Rajavartiolaitos vastaa Suomen ulkorajojen valvonnasta ja osallistuu valtakunnan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ylläpitämiseen, pelastustoimeen sekä erinäisiin valvontatehtäviin. Se on myös johtava meripelastusviranomainen.

Rajavartiolainsäädännön kokonaisuudistus tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2005. Rajavartiolaki (578/2005), laki rajavartiolaitoksen hallinnosta (577/2005, jäljempänä rajavartiolaitoksen hallintolaki) sekä laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005, jäljempänä rajavartiolaitoksen henkilötietolaki) korvasivat rajavartiolaitoksesta annetun lain (320/1999).

Eduskunta edellytti vastauksessaan rajavartiolainsäädännön kokonaisuudistusta koskeneeseen hallituksen esitykseen (HE 6/2005 vp - EV 92/2005 vp), että hallitus seuraa lainsäädännön toimeenpanoa. Eduskunta edellytti myös, että hallintovaliokunnalle annetaan viimeistään vuoden 2008 loppuun mennessä seikkaperäinen kirjallinen selvitys lainsäädännön toimivuudesta ja soveltamisesta. Eduskunnan edellyttämä selvitys sekä hallituksen esitys rajavartiointia koskevan lainsäädännön muuttamiseksi annettiin vuonna 2008 (HE 219/2008 vp). Eduskunnan hallintovaliokunta totesi selvityksestä antamassaan lausunnossa, että vuoden 2005 kokonaisuudistuksen toimeenpano oli toteutettu hyvin ja asetetut tavoitteet oli saavutettu.

Viimeisimmät rajavartiolainsäädännön muutokset tulivat voimaan vuoden 2011 alusta, kun rajavartiolaitoksessa siirryttiin kaksiportaiseen johtamisjärjestelmään (478/2010). Lisäksi vuonna 2011 esitutkintalain (805/2011), pakkokeinolain (806/2011) ja poliisilain (872/2011) säätämisen yhteydessä rajavartiolainsäädäntöön hyväksyttiin eräitä välttämättömiä teknisiä muutoksia (875/2011, 876/2011 ja 877/2011). Nämä muutokset tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Vuoden 2005 rajavartiolainsäädännön kokonaisuudistuksessa rajavartiolaitokselle säädettiin laajennettu rikostorjunnan tehtävä. Rajavartiomiehen toimivaltuudeksi säädettiin peitetoimintaa, valeostoa, telekuuntelua ja televalvontaa lukuun ottamatta samat toimivaltuudet, jotka säädetään poliisimiehelle poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla lainsäädännössä. Rajavartiolaitoksen toimivaltuutta rikostorjuntaan on rajoitettu rajavartiolain 42 §:ssä, jossa luetaan rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat. Säännös täydentää 41 §:ssä olevaa varsinaista toimivaltuussäännöstä. Rajavartiomiehellä on lisäksi muun esitutkintaviranomaisen johdolla tapahtuvassa esitutkinnassa oikeus käsitellä tietoja, jotka on saatu sellaisella keinolla, joka ei ole rajavartiomiehen käytettävissä. Rajavartiolaitoksen toimivaltuudeksi ei myöskään esitetty tietolähdetoimintaa.

Eduskunta edellytti, että rajavartiolaitos seuraa oman lainsäädäntönsä toimivuutta ja antaa siitä eduskunnalle erillisen selvityksen. Lainsäädännön toimivuutta arvioitaessa kävi ilmi, että rajavartiolaitokselle alun perin säädetyt toimivaltuudet eivät olleet kaikilta osin riittävät. Käytössä olleet esitutkintaviranomaisten virka-apumenettely ja yhteiset tutkintaryhmät sekä tutkinnan siirto tai sen otto-oikeus eivät olleet riittävä keino kustannustehokkaan tutkinnan järjestämiseen. Menettely ei toiminut kaikilta osin lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla.

Tiettyjen toimivaltuuksien tarve voi syntyä rikostorjunnassa usein jo viikkoja tai kuukausia kestäneen esitutkinnan tai tiedonhankinnan myötä. Rikosasian tietomassa saattaa olla tässä vaiheessa melko suuri ja tutkintaa ei tosiasiaa pystytäkään siirtämään toiselle esitutkintaviranomaiselle. Tutkintatoimissa voidaan avustaa, mutta tosiasiallinen tutkinnanjohto jää varsin usein tutkinnan aloittaneelle esitutkintaviranomaiselle. Tällöin on vaara-

na, että toimivaltuutta käyttävän esitutkinta-viranomaisen virkamies toimiikin vain näennäisenä tutkinnanjohtajana. Vastuukysymykset jäävät epäselviksi, vaikka viime kädessä asiaan tutkinnanjohtajaksi kirjattu virkamies vastaakin koko esitutkinnasta.

Edellä mainituista syistä vuonna 2010 rajavartiolaiton 41 §:ää muutettiin ja rajavartiolaiton miehelle säädettiin oikeus telekuunteluun ja televalvontaan selvitetessä sekä televalvontaan ennalta estettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa. Toimivaltuuksien laajentaminen haluttiin rajata vain näihin rikoksiin. Toiminnallisuuden puutteet korjautuivat osittain, mutta eivät riittävästi.

Rajavartiolaitoksen uusi toimivaltuus on otettu hallitusti ja vaiheittain käyttöön. Tällä hetkellä toimivaltuutta saa käyttää vain Suomenlahden merivartiostossa. Toimivaltuuden käyttöä seurattiin alusta alkaen ja edelleen seurataan rajavartiolaitoksen esikunnan aktiivisella laillisuusvalvonnalla: jokainen telepakkokeinovaatimus tarkastetaan rajavartiolaitoksen esikunnassa ennen oikeudelle esittämistä. Tällä on haluttu varmistaa toimivaltuuden laillinen ja asianmukainen käyttö rajavartiolaitoksessa.

Rajavartiolaitoksella on käytössä salaisten pakkokeinojen asiankäsittelyjärjestelmä (Salpa). Rajavartiolaitos sai oikeuden telekuunteluun ja televalvontaan kesäkuussa 2010. Uusien toimivaltuuksien vuoksi Raja- ja merivartiokoulu järjesti tammikuussa 2010 viikon mittaisen telepakkokeinokurssin, johon osallistui 18 rikostorjunnan virkamiestä. Tämän lisäksi samana vuonna järjestettiin toinen kaksi päivää kestävä opetustilaisuus samasta aihepiiristä 15 virkamiehelle järjestelmän valvojat mukaan lukien. Vuosina 2010 ja 2012 rikostutkijakurssilla on 45 ja tutkinnanjohtajakurssilla 25 virkamiestä saanut aihepiiristä kahden päivän koulutuksen. Lisäksi Poliisiammattikorkeakoulussa on vuosina 2010 ja 2011 saanut vastaavaa koulutusta kuusi henkilöä. Telepakkokeinojen käyttöön liittyvä koulutus on kiinteä osa myös vastaisuudessa toteutettavien rikostutkija- ja tutkinnanjohtajakurssien kurssiohjelmia. Rajavartiolaitoksen toteuttamien kurssien kouluttajina ovat toimineet pääasi-

assa keskusrikospoliisin Salpa-järjestelmän vastuuhenkilöt.

Telepakkokeinot ovat vain yksi osa käytävissä olevista salaisten pakkokeinojen ja salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksista. Kaikessa koulutuksessa painotetaan toiminnan yleisten periaatteiden mukaisuutta, jolloin toimivaltuuksia käytetään oikeassa suhteessa tavoiteltavaan lopputulokseen nähden huomioiden lisäksi toimivaltuuden käyttämiselle asetetut yksilölliset rajoitukset. Myös nyt kyseessä olevien toimivaltuuksien oikea käyttö on osa laadukasta rikostorjuntaa, jossa toimivaltuuksien käyttämisen perusteet arvioidaan aina tapauskohtaisena harkintana eri vaihtoehdot puntaroiden.

Esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilakien kokonaisuudistuksen yhteydessä muutettiin myös lailla 875/2011 rajavartiolaiton 41 §:n 2 momenttia. Täysin uusina toimivaltuuksina säädettiin tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta ja henkilön tekninen seuranta. Rajavartiolaiton toimivaltuuksiin lisättiin kyseiset toimivaltuudet sekä peitelty tiedonhankinta. Henkilön tekninen seuranta ja peitelty tiedonhankinta ovat rajavartiolaiton käyttävissä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää ihmiskauppaa ennalta estettäessä tai selvitetessä. Tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta rajavartiolaiton mies voi käyttää mainittujen rikosten selvittämisessä.

Poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteiset tiedonhankinta- ja tutkintaryhmät

Vuonna 2010 rajavartiolaiton perusti poliisin, tullin ja rajavartiolaiton yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009, jäljempänä PTR-laki) mukaisen yhteisen tutkintaryhmän kuudessa eri tapauksessa poliisin ja yhdessä tapauksessa Tullin kanssa. Tutkintaryhmiä perustettiin eri puolilla Suomea ja eri poliisilaitosten kanssa. Viidessä tapauksessa kyseessä on ollut laittoman maahantulon järjestämiseen liittyvän rikoskokonaisuuden selvittäminen. Yhdessä tapauksessa tutkittiin karhun salakaatoa. Tullin kanssa tehtiin yhteistoimintaa laittoman maahantulon järjestämisen selvittämisessä. Tapauskokonaisuuteen liittyi myös useita Tullin vastuualueen rikoksia.

Vuonna 2011 perustettiin rajavartiolaitoksen aloitteesta poliisin kanssa yksi tutkintakokonaisuus, johon liittyi laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa sekä useita harmaan talouden rikoksia. Kahdessa tapauksessa yhteinen tutkintaryhmä perustettiin metsästysrikoksen selvittämisessä. Tullin kanssa perustettiin yksi yhteinen tutkintaryhmä.

Vuonna 2012 perustettiin poliisin kanssa kolme yhteistä tutkintaryhmää. Yhdessä on selvitetty laittoman maahantulon järjestämistä ja toisessa tapauksessa samaan rikosnimikkeeseen liittyvää ihmiskauppaa. Jälkimmäiseen tapaukseen liittyi myös kiskonnantapainen työsyRJintä.

Yhteinen tutkintaryhmä on perustettu erityisesti silloin, kun rikoskokonaisuuden selvittämiseen sisältyy myös sellaisia rikoksia, jotka eivät rajavartiolaitain 42 §:n mukaan ole rajavartiolaitoksen tutkittavia rikoksia. Näissä on tehty tiivistä yhteistoimintaa, koska rajavartiolaitoksella on vähemmän kokemusta oman ydinalueensa ulkopuolisten rikosten selvittämisestä. Tämä johtuu luonnollisesti siitä, että näitä rikoksia ei lähtökohtaisesti ole edes tarkoitettu rajavartiolaitoksen tutkittaviksi.

PTR-lain mukaiset yhteiset tutkintaryhmät eivät ole ainoa yhteistyön muoto. Käytännössä yhteinen tutkintaryhmä voidaan myös perustaa siten, että poliisiasian tietojärjestelmään (Patja) kirjataan tutkijoiksi sekä poliisin että rajavartiolaitoksen tutkijoita. Näiden yhteistyömuotojen määrästä ei ole käytettävissä tilastotietoa.

Henkilötietojen käsittely

Rajavartiolaitoksella on käytössään rajavartiolaitoksen toiminnallinen tietojärjestelmä, jonka osarekistereitä ovat tutkinta- ja virka-apurekisteri, lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri, rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri sekä turvallisuustietorekisteri. Rajavartiolaitos tallettaa lakisääteisten tehtävien yhteydessä kerättyjä tietoja suoraikäyttöisesti myös eräiden muiden viranomaisten rekistereihin. Näistä voidaan keskeisimpinä mainita poliisiasian tietojärjestelmä ja poliisin hallintoasiain tietojärjestelmä, joista säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoi-

nessa annetussa laissa (761/2003). Rajavartiolaitos ei ole rekisterinpitäjä poliisin henkilörekistereihin talletettujen tietojen osalta, vaikka vastaakin niiden oikeellisuudesta sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan.

Rajavartiolaitoksen lupa- ja valvonta-asioiden rekisteriin voidaan tallettaa rajavartiolaitoksen lupahallintoon sekä lakisääteisiin valvontatehtäviin liittyviä tietoja. Rajavartiolaitain hallituksen esityksessä (HE 6/2005 vp) todetaan, että rajatarkastusta pidetään lähinnä hallinnollisena toimintana. Oikeus rajan ylittämiseen evätään kuitenkin muun muassa silloin, kun henkilön arvioidaan aiheuttavan vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle tai kun hänet on tuomittu rikoksesta rangaistukseen Suomessa oleskelunsa aikana tai hän on syyllistynyt toistuvasti rikoksiin. Tämän vuoksi katsottiin aiheelliseksi tallettaa rajatarkastustiedot alun perin rajavartiolaitoksen tutkinta- ja virka-apurekisteriin. Vuodesta 2010 alkaen rajatarkastustiedot siirrettiin lupa- ja valvonta-asioiden rekisteriin, koska niiden katsottiin olevan hallinnollisia tietoja. Samalla tulkinata rajavalvonnan oikeudellisesta luonteesta käytännössä muuttui.

Sotilaallisia voimakeinoja sisältävä virka-apu poliisille terrorististen rikosten yhteydessä

Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain (781/1980, jäljempänä puolustusvoimien virka-apulaki) mukaan poliisilla on oikeus saada puolustusvoimilta voimakeinojen käyttöä edellyttävää virka-apua silloin kun on kyse tiettyjen rikoslain 34 a luvun mukaisten terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten estämisestä tai keskeyttämisestä, jos estäminen tai keskeyttäminen ei ole mahdollista poliisin omalla välineistöllä ja henkilöstöllä. Virka-apu voi sisältää sotilaallisten voimakeinojen käyttöä, jos se on välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla. Sotilaallisilla voimakeinoilla tarkoitetaan virkamiehen henkilökohtaisen asean käyttöä voimakkaampaa sotavarustein tapahtuvaa sellaista asevoiman käyttöä, joka soveltuu poliisitehtävän suorittamiseen.

Puolustusvoimilla on sen mukaan kuin puolustusvoimien virka-apulaissa säädetään, oikeus poliisin johdolla käyttää sotilaallisia voimakeinoja puolustusvoimien avustaessa poliisia terrorismirikoksen estämisessä tai keskeyttämisessä.

Puolustusvoimien virka-apulain mukaan voimakeinojen on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen, vastarinnan vaarallisuuteen, käytettävissä oleviin voimavaroihin sekä muihin tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttaviin seikkoihin. Erityisesti on otettava huomioon sivullisten oikeudet ja heidän turvallisuutensa. Ennen voimakeinojen käyttöä on niiden käytöstä mahdollisuuksien mukaan varoitettava. Poliisi päättää voimakeinojen käyttämisestä ja johtaa niiden käyttöä. Voimakeinoja saa käyttää vain puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva sekä se, joka on nimitetty puolustusvoimien virkamieheksi määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättyinä sotilastehtävään.

Sotilaallisia voimakeinoja sisältävää virka-apua pyytää sisäministeriö puolustusministeriöltä ja sen antamisesta päättää valtioneuvosto. Jos valtioneuvostoa ei ole mahdollista saada riittävän nopeasti koolle, yhteiskunnan erittäin tärkeää toimintoa välittömästi ja vakavasti vaarantavassa kiireellisessä tapauksessa voi virka-apua pyytää sisäministeriö puolustusministeriöltä, joka välittömästi päättää virka-avun antamisesta. Pyynnöstä ja päätöksestä on tällöin ilmoitettava viipymättä valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Valtioneuvosto voi päättää jo aloitetun virka-avun antamisen jatkamisesta tai lopettamisesta.

Tilanteen kokonaisjohtovastuu on puolustusvoimien virka-apulain perusteella poliisilla. Poliisi vastaa virka-aputilanteen turvallisen suorittamisen kannalta tarpeellisesta yleisjohdosta ja osapuolten välisten toimintojen yhteensovittamisesta sekä työturvallisuusjärjestelyistä. Puolustusvoimat vastaa virka-apuosaston henkilöstöön kuuluvan ammattitaidosta ja perehdyttämisestä.

Aluevalvontalaissa (755/2000) säädetään Suomen alueellisesta koskemattomuudesta ja sen turvaamisesta. Aluevalvontaviranomaisia ovat muun muassa rajavartiolaitos ja puolustusvoimat. Niillä on aluevalvontalain mukaan ainoina viranomaisina oikeus sotilaallisten

voimakeinojen käyttämiseen Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamiseksi. Sotilaallisilla voimakeinoilla tarkoitetaan sotilaan henkilökohtaisen aseiden käyttöä voimakkaampaa, sotavarustein tapahtuvaa asevoiman käyttöä. Aluevalvontalaissa säädetään sotilaallisten voimakeinojen käyttämisestä silloin, kun kohteena on vieraan valtion sotilas, sotilasilma-alus tai sotilasajoneuvo. Tällöin kysymyksessä on toisen valtion sotilaan, sotilasosaston, edellä mainittujen sotilasalusten tai -ajoneuvojen taikka vieraan valtion valtionilma-aluksen tai valtionaluksen aiheuttaman ulkoisen uhan torjuminen. Sen sijaan terrorismin aiheuttaman uhan torjuminen kuuluu poliisille, koska tekijät eivät ole identifioitavissa minkään valtion sotilaksi, vaan rikoslain 34 a luvun mukaisesti rikollisiksi.

2.2 Nykytilan arviointi

Rajavartiolaitoksen toiminnan yleiset periaatteet

Rajavartiolain 5—11 §:ssä ovat säännökset rajavartiotoiminnan yleisistä periaatteista. Säännökset korostavat perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamista ja tärkeää merkitystä. Vaikka velvollisuus kunnioittaa ja noudattaa perus- ja ihmisoikeuksia tulee suoraan perustuslaista ja Suomea sitovista kansainvälisistä perusoikeus- ja ihmisoikeusvelvoitteista samoin kuin ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytännöstä, ovat kyseiset säännökset omiaan edistämään perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista rajavartiotoiminnassa. On huomattava, että oikeuksien toteutuminen liittyy toimivaltuuksien käyttöön yksittäisissä tilanteissa. Rajavartiotoiminnan periaateluontoista sääntelyä tulisi täsmentää erityisesti toimintaa ohjaavien tarkoitussidonnaisuuden ja suhteellisuusperiaatteen osalta.

Rajavartiomiehen virkamerkki ja yksilöiminen

Rajavartiomiehen velvollisuudesta pitää virkamerkki mukana virkatehtävää suoritettaessa ja virkamerkin esittämisestä säädetään rajavartiolaitoksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (651/2005). Rajavartiomie-

hen aseman ilmaisemista ja rajavartiomiehen yksilöimistä koskevat säännökset kuuluisivat lakiin perustuslain 80 §:n 1 momentin nojalla yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvinä. Rajavartiomiehen asemasta ilmoittaminen ja yksilöiminen ovat omiaan edistämään tehtävien asianmukaista suorittamista ja toimenpiteen kohteena olevan henkilön oikeusturvaa. Perustuslain 118 §:n mukaan virkamies vastaa virkatoimensa lainmukaisuudesta. Pykälän 3 momentin mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta. Asianosaisen oikeusturvaan virkatoimien yhteydessä on kiinnittänyt huomiota myös eduskunnan oikeusasiamies muun muassa Smash Asem -mielenosoitusta koskevassa ratkaisussaan vuodelta 2007 (1836/2/07). Yksilöitävyys on virkavastuun toteuttamismahdollisuuden lisäksi tarpeen myös virkatoimintaa koskevan luottamuksen ylläpitämiseksi. Näin osoitetaan ulospäinkin, että virkamies ottaa henkilökohtaisen vastuun toiminnastaan.

Yleensä rajavartiomiehen ei olisi tarpeen ilmaista virka-asemaansa. Velvollisuus voisi liittyä tapauksiin, joissa rajavartiomies ei käytä virkapukua. Rajavartiomies voisi tällöin suullisestikin ilmaista asemansa. Rajavartiomiehen asema voidaan ilmaista muutoinkin kuin virkamerkin esittämisellä. Apulaisoikeuskansleri on poliisin virkamerkkiä koskevassa ratkaisussaan OKV/1757/1/2010 todennut, ettei poliisin virkamerkin tarkoitus ole pelkästään osoittaa, että poliisiksi esittäytyvä henkilö todella on poliisimies. Virkamerkillä on merkitystä myös tilanteissa, joissa virkapuku tai poliisin tunnuksellinen virka-auto tarpeeksi hyvin osoittavat niissä liikkuvat henkilöt poliisimiehiksi. Virkamerkistä käy ilmi ainakin poliisimiehen henkilötiedot, palvelusyksikkö ja virka-asema, ja siitä voidaan päätellä, kuinka laajojen pakkokeinojen käytöstä hän voi päättää. Pelkkä virkapuku tai tunnuksellinen poliisi-auto ei siten voi korvata virkamerkkiä.

Rajavartiolaitoksen ja poliisin yhteispartiointi

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaan harvaan asuttujen alueiden turvallisuutta parannetaan tehostamalla viranomaisyhteistyötä ja ottamalla pilottiprojektien parhaat käytännöt käyttöön koko maassa. Vuosina 2009—2010 käynnissä olleessa ns. Harva-hankkeessa pyrittiin tehostamaan harvaan asutuilla alueilla nopean avun saamista pitkienkin välimatkojen päähän erityisesti poliisin ja rajavartiolaitoksen yhteistyötä kehittämällä. Eräs Harva-hankkeen pilottikohteista oli viranomaisten yhteispartiointi. Koikeilu osoitti, että yhteispartiointi lisää turvallisuuspalvelujen saatavuutta ja viranomaisnäkyvyyttä, koska ilman henkilöstöresurssien yhdistämistä partioinnin kattavuus jäisi vähäisemmäksi. Yhteispartioinnilla ei voida korvata siihen osallistuvien viranomaisten resurssitarpeita, vaan sen tarkoitus on tuottaa lisäarvoa viranomaisten turvallisuuspalvelujen saatavuuden ja kattavuuden lisääntymisen kautta. Eri viranomaisista yhteispartioita muodostamalla saadaan toiminta-alueille partioita, jotka kykenevät laaja-alaisiin turvallisuustehtäviin. Poliisin ja rajavartiolaitoksen yhteispartioita käytetään ennalta ehkäiseviin ja valvontatehtäviin.

Tilastojen mukaan rajavartiomies ja poliisimies suorittivat yhteispartiointia vuonna 2011 noin 450 kertaa ja vuonna 2012 noin 500 kertaa.

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä hänen toimiessaan yhdessä poliisimiehen kanssa ovat nykyään puutteelliset. Rajavartiolain 21 §:ssä säädetään kiireellisistä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteistä. Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia poliisilain 2 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa. Säännös kuitenkin koskee lähinnä tilanteita, joissa yksinomaan rajavartiolaitoksen virkamiehistä muodostuva partio suorittaa päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnön mukaisen toimenpiteen tai toimen-

piteitä. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa poliisi pyytää rajavartiolaitoksen partioita menemään läheisyydessä olevalle liikenneonnettomuuspaikalle, kun poliisin partio on kaukana onnettomuuspaikasta. Rajavartiolaitain 21 §:n 1 momentin sanamuoto ei sovellu hyvin tilanteisiin, joissa poliisimies ja rajavartiomies työskentelevät yhteispartiossa.

Rajavartiolaitain 21 §:n 2 momentin mukaan rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa mainitun tehtävän ilman poliisin pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on tällöin viipymättä ilmoitettava poliisille. Lisäksi toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä. Myöskään tämä 2 momentti ei lain sanamuodon tulkinnan mukaan sovellu hyvin yhteispartiointitilanteisiin.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että rajavartiomies voi nykyään yhteispartiossa poliisimiehen kanssa osallistua poliisin toimenpiteeseen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi vain poliisilain (493/1995) 27 §:n 3 momentin (uuden poliisilain 9 luvun 5 §:n) mukaisesti poliisimiestä avustavan henkilön valtuuksia koskevan säännöksen perusteella. Yhteispartioinnissa on kuitenkin kysymys kahden eri turvallisuusviranomaisen omiin tehtäviinsä koulutetun virkamiehen toimenpiteistä, mukaan lukien voimakeinojen käyttö. Tämän vuoksi rajavartiomiehen toimivallasta suorittaa poliisimiehen kanssa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi poliisilain 2 ja 3 luvussa mainittuja tarpeellisia toimenpiteitä olisi säädettävä nimenomaisesti rajavartiolaitaissa.

Voimakeinot

Rajavartiolaitain 35 §:ssä säädetään rajavartiomiehen oikeudesta käyttää voimakeinoja. Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiomiehellä on, jollei muualla laissa toisin säädetä, virkatehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellai-

sia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Rajavartiomiehen voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon virkatehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Säännökset vastaavat asiallisesti poliisilain 27 §:ää (uuden poliisilain 2 luvun 15 §:ää). Lisäksi rajavartiolaitain 35 §:ssä säädetään niin sanotun lievimmän keinon periaatteesta eli jos voimakeinojen käyttäminen on välttämätöntä, on niitä käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka, kuin säädetyn virkatehtävän suorittamiseksi välttämättä on tarpeen.

Rajavartiolaitain 84 §:n 2 momentin nojalla on annettu sisäasiainministeriön asetus rajavartiolaitoksen menetelmistä kulkuneuvon pysäyttämiseksi ja voimakeinojen käyttämisessä (656/2005). Asetuksen 6—9 § koskevat varautumista voimakeinojen käyttöön ja siitä varoittamista, voimakeinojen valintaa ja käyttöä, ampuma-aseen käyttöä sekä liikku- ja toimintavapauden rajoittamista. Näistä asioista olisi säädettävä lain tasolla asian merkityksen ja perusoikeuksiin puuttumisen vuoksi.

Hätävarjelu

Vuoden 2014 alusta voimaan tulevaan poliisilakiin on sisällytetty voimakeinojen osalta uudet säännökset poliisimiehen oikeudesta hätävarjeluun virantoimituksessa. Uuden poliisilain 2 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan poliisimiehellä on virantoimituksessa muiden voimakeinojen ohella lisäksi oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa poliisimies toimii virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjeluun puolustettavuutta on otettava huomioon poliisimiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Rajavartiolaitain 33 §:ssä säädetään rajavartiomiehen toimivaltuuksista poliisitehtävissä. Pykälässä viitataan poliisilain 2 luvussa säädettyihin toimivaltuuksiin, joihin 1 päivästä tammikuuta 2014 alkaen kuuluu siten myös oikeus hätävarjeluun virantoimituksessa. Sen sijaan muilta osin rajavartiomiehen oikeutta hätävarjeluun virkatoimissa ei käsitelty esi-

tutkinta-, pakkokeino- ja poliisilakien uudistamisen yhteydessä. Nykyinen sääntely perustuu siihen, että voimakeinojen käyttöön oikeutetulla rajavartiomiehellä on myös jokaiselle kuuluva yleinen oikeus hätävarjeluun ja pakkotilatekoon.

Kuten poliisilain uudistamisen yhteydessäkin todettiin, viranomaistoimivaltuuksien kattavan sääntelyn kannalta tyydyttävänä ei voida pitää sitä, että oikeus hätävarjeluun todetaan ainoastaan esimerkiksi hallituksen esityksen perusteluissa. Korkein oikeus on poliisitoimintaa koskevassa ratkaisukäytännössään (KKO 1993:50 ja KKO 2004:75) todennut, että voimakeinojen käytön oikeutusta hätävarjelutilanteessa arvioitaessa poliisimiehelle voidaan perustellusti asettaa korkeammat vaatimukset kuin tavalliselle kansalaiselle. Tämä koskee mahdollisuuksia ratkaista tilanne käyttämällä muita keinoja kuin voimakeinoja.

Rajavartiomies saattaa virkatehtävää suorittaessaan joutua tilanteisiin, joissa hänen toiminnassaan ei ole enää niinkään kysymys määrätyn virkatehtävän suorittamisesta, vaan tilanteista, joissa on torjuttava rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentin mukainen oikeudeton hyökkäys niin, että voimakeinoja ei voida katsoa käytettävän rajavartiolain 35 §:n 1 momentin mukaiseen tarkoitukseen. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa virka-aikana kadulla kävelevä rajavartiomies joutuu yllättävän hyökkäyksen kohteeksi. Tällöin kysymys ei ole sen enempää virkatehtävän suorittamisesta kuin vastarinnan murtamisestakaan tai välittömästi uhkaavan rikoksen estämisestä. Hätävarjelutilanne voi tulla eteen myös virkatehtävän suorittamisen yhteydessä, kun kysymys ei ole pelkästään virkatehtävän (esimerkiksi henkilön kiinniot-taminen) suorittamisen mahdollistamiseksi tapahtuvasta vastarinnan murtamisesta vaan sen yhteydessä tapahtuvan jo aloitetun johonkin rajavartiomieheen tai muuhun henkilöön kohdistuvan oikeudenvastaisen hyökkäyksen torjumisesta.

Kuten uuden poliisilain perusteluissakin todetaan, on vaikea nähdä perusteita sille, että julkista valtaa käyttävä virkamies ei hätävarjelutilanteissa toimisi virkavastuulla. Myös rajavartiomiehellä on lähtökohtaisesti koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella

tavallista kansalaista paremmat edellytykset mitoittaa voimakeinojen käyttö hätävarjelutilanteessa asianmukaisesti. Myöskään poliisimiehen ja rajavartiomiehen tehtävistä ei ole johdettavissa perustetta voimakeinojen käyttöoikeuden erilaiseen sääntelyyn. Eduskunnan hallintovaliokunta kiinnitti huomiota poliisilain käsittelyn yhteydessä siihen, että poliisilain muutos saattaa samoja viranomais-tehtäviä hoitavat viranomaiset eriarvoiseen asemaan, kun sääntely koskisi vain poliisimiestä eikä lainkaan rajavartiomiestä (HaVM 42/2010 vp).

Rajavartiolakiin olisi edellä mainitun perusteella tarpeen ottaa säännökset rajavartiomiehen oikeudesta hätävarjeluun virantoimituksessa.

Poliisilain käsittelyn yhteydessä eduskunnan hallintovaliokunta piti jossain määrin ongelmallisena poliisin hätävarjelu-oikeuden eriyttämistä muiden viranomaisten ja kansalaisten hätävarjelu-oikeudesta liittämällä poliisin hätävarjelu-oikeus virkavastuun yhteyteen. Valiokunnan mukaan lain muutos voi heikentää poliisimiehen oikeusturvaa, ja se jää tulkinnanvaraiseksi. Se voi myös johtaa kohtuuttomuuksiin poliisimiehen kannalta hänen torjuessaan rikoslain 4 luvun 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla kansalaiseen kohdistuvaa oikeudetonta hyökkäystä. Eduskunta antoi uuden poliisilain käsittelyn yhteydessä lausuman (HE 224/2010 vp – EV 371/2010), jonka mukaan eduskunta edellyttää hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Rikostorjunnan toimivaltuudet

Televalvonta ja henkilön tekninen seuranta ovat toimivaltuuksia, joilla puututaan merkittävästi toiminnan kohteeksi joutuneen henkilön yksityisyyden suojaan. Toimivaltuuksien käyttäminen tulee kysymykseen vasta silloin, kun asia ei ole kohtuudella muulla tavoin selvitettävissä, ja saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen estämiselle tai selvittämiseksi. Toimivaltuuksien oikea ja oikeasuhtainen käyttö on osa ammattitaitoista rikostorjuntaa.

Toimivaltuuksien käytön harkinnassa sovelletaan kussakin esitutkintaviranomaisessa samoja säännöksiä ja periaatteita. Viime kädessä kyse on suoritettavaa rikostorjuntatoimenpidettä johtavan tutkinnanjohtajan oikeasta harkinnasta. Viranomaisen henkilöstön koulutus, osaaminen ja toimiva ohjausjärjestelmä tukevat ja varmistavat toimivallan oikeaa käyttämistä.

Tietty metsästysrikoksiin liittyvät tekoavat on katsottu niin moitittaviksi, että lainsäädäntöä muutettiin vuonna 2011. Poliisille säädettiin oikeus televalvontaan törkeän metsästysrikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi sekä törkeän laittoman saaliin kätkemisen selvittämiseksi.

Metsästyslaissa säädetään rajavartiolaitoksen tehtäväksi kyseisen lain noudattamisen valvonta. Rajavartiolaain 42 §:n mukaan rajavartiolaitos tutkii valvomansa lainsäädännön määräyksen tai säännöksen noudattamatta jättämistä.

Koska televalvonta on lisätty törkeän metsästysrikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen toimivaltuudeksi sekä törkeän laittoman saaliin kätkemisen selvittämisen toimivaltuudeksi, olisi rikostorjunnan tehokkuuden kannalta perusteltua, että se olisi käytettävissä myös rajavartiolaitoksen tutkiessa kyseisiä rikoksia. Vastaavasti henkilön teknisen seurannan tulisi olla rajavartiolaitoksen käytettävissä ennalta estettäessä ja selvittäessä törkeää metsästysrikosta. Tämä olisi perusteltua myös pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman mukaisen salametsästyksen tehokkaan puuttumisen toteuttamiseksi.

Henkilöntarkastus rajavalvonnassa

Henkilöiden liikkumista rajojen yli koskeva yhteisön säännöstöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 562/2006, jäljempänä Schengenin raja-säännöstö, mukaan myös kulkuneuvot ja henkilöiden hallussa olevat esineet voidaan tarkastaa. Suoritettaviin etsintöihin sovelletaan kunkin jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä. Rajavartiolaain mukaan rajavalvonnan yhteydessä suoritettavassa henkilöntarkastuksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä pakkokeinolaissa säädetään. Viitatu sää-

nökset jättävät osin epäselväksi sen, mitä pakkokeinolain menettelyllisiä säännöksiä sovelletaan rajatarkastuksessa ja erityisesti sen, kuka päättää henkilöntarkastuksen suorittamisesta.

Koska henkilöntarkastuksessa voidaan puuttua merkittäväällä tavoin henkilön koskemattomuuteen, menettelyyn liittyvät seikat ja erityisesti päätöksenteko tulee säätää yksityiskohtaisesti.

Uuden pakkokeinolain hallituksen esityksen (HE 222/2010 vp) mukaan henkilöntarkastukseen kuuluu myös mukana olevien matkatavaroiden ja myös muiden tavaroiden jonkinasteinen ”penkominen”. Tällaiset toimenpiteet ovat rutiininomaisia ja vastaavat pitkälti esimerkiksi rajavartiolaain 28 §:ssä säädettyä kulkuneuvon kohdistuvaa etsintää ja rajavartiolaain 68 §:n mukaista turvatarkastusta. Molempiin toimivaltuuksiin sisältyy mahdollisuus myös tavaroiden tarkastamiseen, mutta toimenpiteille ei ole säädetty kirjaamisvelvoitetta.

Rajatarkastuksessa voidaan hyödyntää kannettavia laitteita, joilla tehostetaan ja nopeutetaan rajatarkastustoimintaa. Rajatarkastus voidaan suorittaa myös siten, että maahan saapuvien ei tarvitse nousta ajoneuvosta. Tästä huolimatta kaikkiin tapauksiin liittyvä pöytäkirjaamisen velvoite hidastaisi olennaisesti sujuvan rajatarkastustoiminnan toteutumista. Rajanylitysliikenteen sujuvuuden vuoksi olisikin perusteltua, että kirjaamisvelvollisuus koskisi ainoastaan syvemmin yksilön perusoikeuksiin kajoavia henkilöntarkastuksen muotoja, kuten riisuttamista.

Kuvan ottaminen ja rajavalvontaan liittyvien tietojen tallettaminen

Rajavalvontaan liittyviä tietoja voidaan tallettaa rajavartiolaitoksen henkilötietolain mukaiseen lupa- ja valvonta-asoiden rekisteriin. Säännöksen on katsottu mahdollistavan tarpeellisten tietojen kirjaamiseen ja tallettamisen. Selvyyden vuoksi toimivaltuudesta rajavalvontaan liittyvän tiedon tallettamiseen olisi kuitenkin säädettävä nimenomaisesti.

Rajavartiolaikoksen lupa- ja valvonta-asoiden rekisteriin voidaan tallettaa tietona myös kuvaa sekä henkilöllisyyttä koskevana tietona että maa- ja merirajan valvontatieto-

na. Jälkimmäisessä on kyse teknisen valvonnan tiedosta. Talletettavaa teknisen valvonnan kuvaa ei nykyisin yhdistetä järjestelmällisesti henkilötietona muuhun henkilöllisyyttä koskevaan tietoon.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 16 §:ssä säädetään matkustusasiakirjaan liitetystä sähköisestä tunnisteesta. Asiakirjassa olevaa sähköistä tunnistetta voidaan rajatarkastuksessa verrata henkilöön, mutta sähköistä tunnistetta ei saa tallettaa henkilörekisteriin. Tunnistamisen yhteydessä otetaan myös muita kuvia, joiden tallettamista ei ole säädetty kielletyksi. Vertailun yhteydessä otettavia muita kuvia ovat henkilön kasvokuva ja kuva passin henkilötietosivusta.

Kaikkien suomalaisten passinhaltijoiden kuvat ovat passirekisterissä ja siten myös rajavalvonnan käytettävissä. Rajatarkastusautomaattien kautta kuljettaessa on oikeus tiettyjen kuvien tallettamiseen, mutta vain osa matkustajista käyttää kyseisiä automaatteja. Euroopan unionin ulkopuolisten maiden samoin kuin ETA-maiden ulkopuolisten maiden kansalaiset kulkevat perinteisen rajatarkastuksen kautta, ja näistä matkustajista kuva tallentuu ainoastaan teknisen valvonnan tietona.

Rajatarkastusautomaatin kuvia ei olisi tarpeen tallettaa, jos matkustajalla on Suomen viranomaisen myöntämä matkustusasiakirja. Tallettamisen tarve koskee lähtökohtaisesti muita kansalaisuuksia, joiden tiedot muutoinkin talletetaan rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin.

Rajanylityspaikkojen järjestelyt

Liikenteenharjoittajat ovat viime vuosina pyrkineet aloittamaan rajanylitysliikenteen hyvin lyhyillä ennakkoilmoituksilla viranomaisille. Rajanylitysliikennettä ei ole kyetty tiedon puuttuessa ottamaan huomioon viranomaisten toimintaa ja taloutta suunniteltaessa. Ongelmat korostuvat erityisesti rajanylityspaikoilla, jotka ovat rajanylityspaikoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta niillä annetun valtioneuvoston asetuksen (901/2006) mukaisesti rajanylityspaikkoja, mutta joissa ei ole ollut ulkorajaliikennettä.

Schengenin rajasäännöstö asettaa tietyt edellytykset rajatarkastuksille ja rajatarkas-

tuspaikoille. Schengenin vaatimuksia on täsmennetty EU:n Schengen-luettelolla ulkorajavalvonnasta (Euroopan unionin neuvoston asiakirja 7864/09). Olisi tarkoituksenmukaista säätää siitä, että rajanylityspaikka ja sen rajatarkastuksiin käytettävä osa täyttäisivät asetetut vaatimukset ennen rajanylitysluokituksen aloittamista.

Turvallisuustarkastus

Rajavartiolain 65 §:n mukaan rajavartiomiehellä on oikeus kiinnittämisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan virka-aputoimen yhteydessä tarkastaa henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Vaaralliset esineet ja aineet on tarvittaessa otettava tarkastettavalta pois.

Tarkastuksen suorittamistapa on määritelty pykälässä epämääräisesti verrattuna pakkokeinolain henkilöntarkastusta koskevaan sääntelyyn. Pakkokeinolain mukaan henkilöntarkastuksessa tutkitaan, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa. Hengen ja terveyden suojaamiseen liittyvistä näkökohdista turvallisuustarkastuksen tulisi mahdollistaa samantasoinen puuttuminen henkilön perusoikeuksiin kuin minkä pakkokeinolain mukainen henkilöntarkastus mahdollistaa.

Voimassa olevassa pykälässä ei oteta huomioon tilanteita, joissa henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan virkatoimen edellytyksiä ei vielä ole, mutta joissa ilmenee olosuhteisiin tai rajavartiomiehellä olevaan ennakkoliseen tietoon liittyvää perusteltua syytä rajavartiomiehen työturvallisuuden varmistamiseen. Tämä voi ilmetä esimerkiksi kuljetustilanteissa tai rajavartiomiehen joutuessa poliisin toimenpiteen kohteena olevan henkilön kanssa suljettuun tilaan.

Turvallisuustarkastuksissa saattaa löytyä esineitä tai aineita, joiden hallussapito on rangaistavaa mutta jotka eivät välttämättä ole rajavartiolain 65 §:ssä tarkoitettuja vaarallisia esineitä tai aineita (esimerkiksi huumausaineet). Selvytyksen vuoksi tulisi säätää sellaisten esineiden tai aineiden poisottamisesta,

joiden hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

Toimivaltuudet turvaamistehtävissä

Rajavartiolaitoksen turvaamistehtävistä säädetään rajavartiolain 23 §:ssä. Rajavartiolaitos voi suorittaa valtion lukuun turvallisuusjärjestelyjä vaativia kuljetuksia. Rajavartiolaitos voi tarvittaessa asettaa erikoiskoulutuksen saaneen rajavartiomiehen suojaamaan valtiojohdon ja valtiovieraiden sekä rajavartiolaitoksen virkamiesten ja sen vieraana tai kuljetettavana olevien, erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta tai erityisen omaisuuden koskemattomuutta. Rajavartiolaitos suorittaa mainittuja tehtäviä erityisesti merialueella, jossa sillä on soveliaista kuljetuskalustoa. Turvaamistehtävässä kysymykseen voi tulla esimerkiksi kuljetuksen suojaaminen, kulkuneuvon pysäyttäminen, liikenteen ohjaaminen, henkilön suojaaminen tilaisuudessa ja tarvittaessa henkilön poistaminen paikalta.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista turvaamistehtävissä ei ole nimenomaisesti säädetty. Esimerkiksi kulkuneuvon pysäyttäminen on mahdollista vain rajavartiolain 38 §:ssä luetelluissa tehtävissä, joihin turvaamistehtävä ei kuulu. Rajavartiomiehellä tulisi turvaamistoimissa olla toimivaltuudet paikan ja alueen eristämiseen sekä rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseen ja lisäksi oikeus pysäyttää kulkuneuvo ja ohjata liikennettä.

Raja-aukon ylläpito

Raja-aukolla tarkoitetaan rajavartiolain 2 §:n 4 kohdan määritelmän mukaan Suomen ja sen naapurivaltioiden välillä tehdyissä rajankäyntipöytäkirjoissa kutakin rajaosuutta varten vahvistettuja alueita. Raja-aukko alkaa rajaviivasta. Suomen ja Neuvostoliiton välisellä valtakunnanrajalla noudatettavasta järjestyksestä ja rajatapahtumain selvittämisjärjestyksestä tehdyn sopimuksen (SopS 32/1960, jäljempänä rajajärjestyssopimus) 7 artiklan mukaan raja-aukko on pidettävä koko leveydeltään, sellaisena kuin se on Suomen ja Neuvostoliiton välisissä rajankäynteissä maastoon merkitty sekä asiakirjoissa

määritelty, asianmukaisessa kunnossa sekä tarpeen vaatiessa puhdistettava pensaista ynnä muusta näkyvyyttä haittaavasta kasvillisuudesta. Kumpikin sopimusosapuoli suorittaa raja-aukon puhdistuksen omalla alueellaan ilmoitettuaan puhdistamistoihin ryhtymisestä viimeistään 10 päivää ennen niiden alkamista.

Rajavartiolaissa ei ole säännöstä rajavartiolaitoksen oikeudesta poistaa raja-aukolta näkyvyyttä haittaavia puita ja muuta kasvillisuutta ilman maanomistajan tai maa-alueen haltijan lupaa. Rajajärjestyssopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi maanomistajan tai maa-alueen haltijan tulisi olla velvollinen sallimaan valtion kustannuksella näkyvyyttä haittaavien puiden ja muun kasvillisuuden poistaminen Suomen valtakunnan rajalle muodostetulta raja-aukolta.

Rajavyöhykkeen takaraja

Rajavartiolain 49 §:n mukaan rajavyöhyke voidaan perustaa ulkorajalle, jos se on välttämätöntä rajajärjestyksen valvomiseksi ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajavyöhyke voi ulottua maalla enintään kolmen ja merellä enintään neljän kilometrin etäisyydelle Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa tarkoitetusta Suomen valtakunnanrajasta. Rajavyöhykettä ei saa määrätä leveämmäksi kuin mitä rajavalvonnan suorittaminen välttämättä edellyttää. Vuoden 2013 aikana rajavartiolaitos tarkistaa rajavyöhykkeen takarajan kulun. Rajavyöhykettä on tarkoitus kaventaa edelleen siellä, missä rajaturvallisuuden ylläpitämisen järjestelyt sen mahdollistavat. Kaventaminen lisää kaikkien liikkumisvapautta alueella.

Rajavyöhykkeen perustamisesta, leveydestä ja sijainnista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (653/2005). Asetuksen 6 §:ssä määritellään rajavyöhykkeen takarajan kulku karttapisteiden ja maastokohtien kautta. Asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan rajavyöhykkeen takaraja merkitään maanomistajan suostumuksella maastoon maalamalla takarajalla oleviin puihin keltainen rengas tai kiinnittämällä niiden ympärille keltaisesta muovinauhasta rengas taikka pystyttämällä keltaiseksi maalattuja viittoja. Käytännössä puihin ei kuitenkaan enää maa-

lata merkintöjä, vaan merkintä tehdään tarvittaessa muovinauhalla. Vesialueella takaraja merkitään keltaisilla viitoilla tai poijuilla. Asetuksen 3 §:n 3 momentin mukaan teiden, polkujen ja muiden kulku-urien kohdalla sekä tarpeen vaatiessa muuallakin takaraja merkitään erityisillä kieltotauluilla. Rajavyöhykkeeseen kuuluvilla tieurilla takaraja on tarpeen mukaan merkitty lisäksi puomilla, johon rajavyöhykkeen alueen maanomistajilla tai maa-alueen haltijoilla on avain.

Rajavyöhykkeen takarajan merkitseminen maastoon vaatii maanomistajan luvan. Rajavyöhykkeen takarajan merkitsemisellä on kuitenkin merkitystä rajajärjestyksen valvomisen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta. Rajavartiolain 52 §:n mukaan rajavyöhykkeellä liikkuminen on luvanvaraista. Luvattomasta liikkumisesta on säädetty rangaistus 72 §:ssä. Rajavyöhykkeen lähistöllä liikkuvien oikeusturva edellyttää, että liikkumiselta rajoitetun alueen alkaminen on selkeästi havaittavissa. Merkintää ei näistä syistä voida jättää maanomistajan suostumuksen varaan, vaan maanomistajan tai maa-alueen haltijan olisi sallittava valtion kustannuksella tapahtuva rajavyöhykkeen takarajan merkintä maastoon. Rajavyöhykkeen takaraja merkittäisiin nauhoilla, viitoilla, poijuilla, kylteillä sekä tiellä ja muilla kulku-urilla puomeilla. Rajavyöhykkeen takarajan merkinnöistä ja merkintöjen ylläpitämisestä ei yleensä aiheudu maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle haittaa tai vahinkoa, mutta jos näin käy, olisi vahingosta ja haitasta suoritettava käyvän hinnan mukainen korvaus.

Rajavyöhykkeen kulku-ura

Rajavartiolain 39 §:n mukaan rajavartiolaitoksen virkamiehellä sekä rajavartiolaitoksen toiminnan tukena käytettävillä asevelvollisella ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavalla henkilöllä on oikeus liikkua toisen maa- ja vesialueella jalan, suksilla ja rajavartiolaitoksen käytössä olevalla kulkuneuvolla, jos se on välttämätöntä rajavartiolaitoksen tehtävän suorittamiseksi. Liikkumista pihapiirissä ja siihen rinnastettavalla erityiseen käyttöön varatulla alueella on kuitenkin vältettävä, jos sellaiseen liikkumiseen ei ole rajavartiolaitoksen tehtävästä johtuvaa pakottavaa syytä.

Liikkumisesta toisen maa- ja vesialueella aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan alueen omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus.

Rajavyöhykkeellä raja-aukon välittömässä läheisyydessä sekä rajavyöhykkeen takarajalla kulkee koko Suomen ja Venäjän välisen rajan matkalla rajavartiolaitoksen rajojen valvonnassa käyttämä kulku-ura, yhteensä noin 800 kilometriä. Kulku-ura mahdollistaa rajavartiolaitoksen partiotoiminnan eli rajavartiomiesten liikkumisen jalan, suksin ja maastoajoneuvoilla rajavalvonnassa. Kulku-uralla on rajavartiolaitoksen toimesta maanomistajien luvalla rakennettu kymmeniä kilometrejä pitkospuita ja useita kymmeniä siltoja. Kulku-ura saattaa olla myös osa metsäautotietä, minkä käytöstä on sovittu maanomistajan tai maa-alueen haltijan, yleensä Metsähallituksen kanssa.

Rajavartiolain 51 §:n mukaan rajavyöhykkeellä on kiellettyä rakentaa rajavartiolaitoksen partiotoimintaa ja muuta rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellista toimintaa haittaavia aitoja ja vastaavia rakennelmia 50 metriä lähemmäksi rajaviivaa. Kulku-uralla liikkuminen saattaa kuitenkin vaatia liikkumista haittaavien puiden ja muun kasvillisuuden poistamista. Kulku-uralla liikkuminen voi edellyttää vähäisiä rakennelmia kuten pitkospuita, kaiteita ja vesistön ylittämiseen tarpeellisia siltoja. Tämän vuoksi maanomistajan tai maa-alueen haltijan tulisi olla velvollinen sallimaan valtion kustannuksella rajavartiolaitoksen välttämättömän tehtävän suorittamiseksi tarpeellisella rajavyöhykkeen ja rajavyöhykkeen takarajan kulku-uralla olevien puiden ja muun kasvillisuuden poistamisen. Vastaavasti maanomistaja tai maa-alueen haltija olisi velvollinen sallimaan rajavyöhykkeen ja rajavyöhykkeen takarajan kulku-uralla rajavartiolaitoksen välttämättömien tehtävien kannalta tarpeellista liikkumista varten vähäisten rakennelmien, kuten pitkospuiden ja siltojen rakentamisen. Kulku-uralla käytetään maastoajoneuvoja eli moottorikelkkoja ja maastomönkijöitä. Kulku-uraa ei saisi rakentaa leveämmäksi kuin mitä välttämätön liikkuminen uralla edellyttää. Rajavyöhykkeen ja rajavyöhykkeen takarajan metsäautoteiden käytöstä rajavartiolaitoksen

olisi edelleen sovittava maanomistajan tai maa-alueen haltijan kanssa.

Rajavyöhykelupa

Rajavartiolain 53 §:n 2 momentin mukaan rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat rajavyöhykkeellä liikkumista. Liikkuminen terminä ei kuvaa kovin hyvin nykyisin rajavyöhykeluvassa toiminnalle asetettavia ehtoja. Esimerkiksi metsästyksessä ampumapaikan valinnalle on välttämätöntä asettaa rajoituksia rajavyöhykeluvassa jo senkin vuoksi, että rajajärjestyssopimuksen mukaan kumpikin osapuoli valvoo muun muassa sitä, ettei rajaviivan läheisyydessä metsästyksen aikana sallita rajan yli ampumista. Rajavyöhykelupaan rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta sisällytettävät välttämättömät ehdot voisivat koskea rajavyöhykkeellä liikkumista ja siellä harjoitettavaa toimintaa.

Rajavyöhykeluvan myöntämistä suullisesti kiireellisissä tapauksissa tulisi laajentaa koskemaan paitsi ampuma-aseen ja vastaavan hallussa pitämistä ja käyttöä, myös rajavyöhykkeellä oleskelua, rajavedessä päivällä liikkumista ja rajakaistalla liikkumista. Nykyisin esimerkiksi kiireellisessä eläimen lopettamistapauksessa lupa ampuma-aseen käyttöön voidaan antaa suullisesti, mutta ei liikkumisen mahdollistavaa oleskelulupaa samassa tilanteessa.

Rajavartiolain 56 §:n 3 momentin mukaisesti rajavyöhykelupaa koskevan asian ratkaisee se alueellinen viranomainen, jonka toimialuetta hakemus koskee. Hallintoyksikkö voi tehdä päätöksen rajavyöhykelupa-asiaissa vain omaa toimialuettaan koskevalta osalta. Lupamenettelyn yksinkertaistamiseksi kohtaa tulisi muuttaa siten, että hakemuksen ratkaisee se alueellinen rajavartiolaitoksen viranomainen, jonka toimialuetta hakemus pääosin koskee kuultuaan tätä ennen muita asianomaisia rajavirtioviranomaisia.

Rajakaistalla ja rajavedessä liikkumista koskevat rajoitukset eivät koske rajavartiolaitosta, poliisia, Tullia ja puolustusvoimia virkatehtävissään eikä pelastustoimintaa. Näiltä tahoilta ei myöskään vaadita rajavyöhykelu-

paa eikä rajavyöhykeilmoitusta virkatehtävässä. Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (1157/2005) 3 §:n mukaan erävalvontaa varten Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien yksikössä on virkasuhteessa olevia erätarkastajia. Kelpoisuusvaatimuksesta erätarkastajan virkaan on poliisin perustutkinto ja perehtyneisyys erävalvontaan. Erävalvonnalla tarkoitetaan laissa muun muassa metsästystä, kalastusta, luonnonsuojelua, luonnonvaraisten eläinten kohtelua, avotulentekoa ja roskaamista koskevien säännösten noudattamisen valvontaa, maastoliikennevalvontaa ja ampuma-aselainsäännösten valvontaa. Näiden valvontatehtävien suorittamiseksi tulisi sallia säädetyistä rajavyöhykettä koskevista rajoituksista poikkeaminen myös Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimiessa virkatehtävissään.

Etsintäkuulutetun kiinniottaminen

Rajavartiolain 37 §:ssä säädetään etsintäkuulutetun kiinniottamisesta. Pykälän mukaan kiinniotettu on toimitettava viipymättä poliisin huostaan, jollei häntä ole päästettävä heti vapaaksi. Sääntelyä tulisi täydentää siten, että rajavartiomiehellä olisi mahdollisuus velvoittaa etsintäkuulutettu saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toimenpiteet voidaan suorittaa. Rajavartiolaitos voi myös etsintäkuuluttaa henkilöitä esimerkiksi epäillyn rikoksen johdosta. Tällöin henkilö voitaisiin velvoittaa rajatarkastuksen yhteydessä saapumaan poliisiasemalle esimerkiksi henkilötuntomerkkien ottamista varten.

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Rajavartiolain 47 a §:ssä säädetään rajavartiolaitoksen tehtävästä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa sen tutkimassa rikosasiassa. Muutoksen oli tarkoitus vähentää tarvetta turvautua poliisiin menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa ja takavarikoitujen esineiden palauttamisessa. Säännöksen tulisi täsmentää pakkokeinoin mukaisen takavarikon kohteen myymisestä sekä sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetun menettämisseu-

raamuksen täytäntöönpanosta rajavartiolaitoksessa päättävä taho.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 42 §:n mukaan Poliisihallitus sekä Tullihallitus tullirikosten osalta määräävät menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevista täytäntöönpanotoimista. Myös rajavartiolaitoksen esikunnan tulisi voida antaa vastaavia määräyksiä rajavartiolaitoksen tutkimien rikosasioiden osalta.

Sotilaallisia voimakeinoja sisältävä virka-apu poliisille terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten yhteydessä

Rajavartiolaitain 22 §:n mukaan rajavartiolaitos voi päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä antaa poliisin käyttöön kalustoa, henkilöitä ja erityisasiantuntijapalveluja, jos se on erityisen uhan vuoksi välttämätöntä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen torjumiseksi, vaarallisen henkilön kiinniottamiseksi, kokoontumisellaan yleistä järjestystä tai turvallisuutta vaarantavan tai liikenteelle esteenä oikeudettomasti olevan väkijoukon hajottamiseksi taikka rikoksista ja häiriöiltä suojaamiseksi. Poliisin pyyntöön ei ole välttämätöntä suostua, vaan osallistumisesta päätettäessä otetaan huomioon muun muassa tehtävän tärkeys ja osallistumisen vaikutus rajavartiolaitoksen keskeisten tehtävien suorittamiselle. Rajavartiomiehen toimivaltuuksista 22 §:n mukaisessa terrorismin torjunnassa säädetään 33 §:ssä.

Rajavartiolaitain 77 §:n mukaan rajavartiolaitos on velvollinen antamaan muun muassa poliisille virka-apua, joka edellyttää sellaisen rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalveluiden käyttöä, jota poliisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se voi tapahtua vaarantamatta rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Poliisi voi siis saada rajavartiolaitokselta voimakeinojen käyttöä edellyttävää apua terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen torjumiseksi rajavartiolaitain 22 ja 77 §:n nojalla. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten yhteydessä rajavartiolaitoksen poliisille antama apu tai virka-apu ei voi kuiten-

kaan sisältää sotilaallisten voimakeinojen käyttöä.

Rajavartiolaitoksella on meripelastustoimen tarpeisiin rakennettu merellinen toimintakyky, jonka valmius ja suorituskky on hyvä. Rajavartiolaitoksella on erityisesti merialueella sellaista aluskalustoa, jolla on sotilaalliseen voimankäyttöön tarkoitettua aseistusta. Rajavartiolaitos varautuu varsinkin merellisiin erityistilanteisiin, joiden yksi osaluue ovat terroristisessa tarkoituksessa tehtävät rikokset. Vakavimmat terroriteot saateetaan toteuttaa käyttämällä sellaisia välineitä, joiden torjumiseksi voidaan tarvita sotilaallisten voimakeinojen käyttöä. Kokonaisvaltaisen turvallisuuden parantamiseksi rajavartiolaitoksen tulisi puolustusvoimien tavoin voida antaa poliisille sotilaallisia voimakeinoja sisältävää virka-apua terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten yhteydessä. Rajavartiolaitoksen tällaisissa tilanteissa antama virka-apu rajattaisiin kalustosyistä merellisiin erityistilanteisiin.

Rangaistussäännökset

Rajavartiolaitoksen toiminnan tavoitteena on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Lisäksi rajavartiolaitos suorittaa erikseen säädettyjä valvontatehtäviä, rikostorjuntaa, poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä- ja pelastustehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Rajavartiolaitoksella on erityisiä toimivaltuuksia, jotka sallivat puuttumisen kansalaisten perusoikeuksiin.

Rajavartiolaitokselle kuuluvia tehtäviä hoitavat rajavartiomiehet, jotka tunnustetaan rajavartiolaitoksen virkapuvusta, rajavartiolaitoksen tunnuskuvasta ja muista rajavartiomiehen tunnuksista. Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien hoitaminen edellyttää, että rajavartiomiehet toimivat luottamusta herättävällä tavalla. Tämä seikka asettaa vaatimuksia rajavartiomiehen käytökselle myös vapaa-aikana.

Rajavartiolaitoksen tunnuskuvan, virkapuvun ja sen asusteen sekä rajavartiomiehen asemaa osoittavien tunnusten oikeudeton käyttö kielletään rajavartiolaitoksen hallinto-laissa, mutta säännösten rikkomista ei ole säädetty rangaistavaksi. Rangaistussäännökset olisivat tarpeen, jotta voidaan ennaltaeh-

käistä väärinkäytöksiä sekä puuttua niihin tehokkaasti.

Vahingonkorvaussäännökset

Perusteettomasta tai lainvastaisesti toteutusta yksityishenkilöön kohdistuvasta rajavartiolaitoksen virkatoimesta saattaa seurata valtion ja toimenpiteen suorittaneen tai siitä päättäneen virkamiehen vahingonkorvausvastuu sekä virkamieheen kohdistuva rikosoikeudellinen vastuu. Perussäännös tästä on perustuslain 118 §:n 3 momentissa. Sen mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muulta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.

Vahingon korvaamista koskeva yleislaki on vahingonkorvauslaki (412/1974). Lain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon. Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa säädetty vastuu yhteisöllä on kuitenkin vain, milloin toimen tai tehtävän suorittamiselle sen laatu ja tarkoitus huomioon ottaen kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu.

Rajavartiolain 80 §:ssä säädetään henkilön omaisuusvahingon selvittämiseen liittyvää menettelyä. Pykälässä säädetään vahinkotapahtumasta ilmoittamisesta, sen tutkimisesta sekä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä vammoja saaneen henkilön hoidon järjestämisestä ja siihen liittyvien kustannusten korvaamisesta. Lisäksi rajavartiolain 39 §:n 2 momentissa säädetään liikkumisesta toisen maa- ja vesialueella aiheutuvan vahingon ja haitan korvaamisesta.

Rajavartiolain vahingonkorvaussääntelyä olisi tarpeen täydentää säätämällä täsmällisemmin erityisesti vahinkoa kärsineen myötävaikutuksesta, vahingon selvittämisestä ja korvauksen suorittamisesta.

Valtiovarainministeriössä on vireillä hanke julkisyhteisön vahingonkorvausvastuuta koskevan sääntelyn uudistamiseksi

(VM122:00/2011). Hankkeen edetessä on tarkoituksenmukaista tarkistaa myös rajavartiolaiton vahingonkorvaussääntely.

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen onnettomuuspaikalla

Rajavartiomiehellä on oikeus liikenteen ohjaamiseen tieliikenneonnettomuuspaikalla vain jos poliisi määrää hänet ohjaamaan liikennettä tieliikennelain (267/1981) 49 §:n 3 momentin 8 kohdan perusteella. Rajavartiolaitoksen partio on usein ensipartiona liikenneonnettomuuspaikalla esimerkiksi hälytystehtävän lähimmän partion periaatteen perusteella. Tämän vuoksi rajavartiolakiin tulisi lisätä rajavartiomiehen oikeus kulkuneuvon pysäyttämiseen ja liikenteen ohjaamiseen tieliikenneonnettomuuspaikalla.

Liikennesäännöistä poikkeaminen

Tieliikennelain 48 §:n 5 momentin mukaan poliisimiehellä, tullimiehellä ja rajavartiomiehellä on tarkkailutehtävässä, poliisimiehellä ja tullimiehellä teknisen tarkkailun tehtävässä ja poliisimiehellä peitetoimintatehtävässä ja valeostotehtävässä toimiessaan erityistä varovaisuutta noudattaen sama oikeus kuin säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavan poliisiauton kuljettajalla oikeus poiketa tieliikennelain säännöksistä. Rajavartiolain 41 §:n mukaan rajavartiomiehellä on teknisen tarkkailun toimivaltuudet. Tämän vuoksi myös rajavartiomiehellä tulisi olla oikeus liikennesäännöistä poikkeamiseen teknisen tarkkailun tehtävissä.

Maastoajoneuvoliikenteen valvonta

Maastoliikennelain (1710/1995) mukaan moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttämistä maastossa ja moottorikelkkareitillä ja metsätiellä valvovat poliisi, tullilaitos ja rajavartiolaitos. Maastoajoneuvon käyttö tiellä on kielletty tieliikennelain perusteella. Rajavartiolaitos ja Tulli eivät voi valvoa maastoajoneuvolla tiellä ajamisen kieltoa, koska niillä ei ole yleistä toimivaltuutta tieliikenteen valvomiseen. Maastoajoneuvojen käytön kokonaisvalvonnan kannalta olisi perusteltua, että rajavartiomiehen ja tullimiehen toimival-

tuuksia laajennettaisiin koskemaan maastoajoneuvolla tiellä ajon kiellon valvontaa.

Rajavartijan peruskurssi

Raja- ja merivartiokoulussa rajavartijan peruskurssi suoritetaan virkatehtävänä. Opiskelija nimitetään määräajaksi rajavartijan virkaan, jolloin hänelle maksetaan opiskeluaikalta rajavartioloaitoksen palkkausjärjestelmän mukainen palkkaus. Opiskelijaksi hyväksytyltä edellytetään, että hän antaa ennen opiskelun alkamista kirjallisen sitoumuksen, että hän palvelee rajavartioloaitoksessa opiskelun päättymispäivästä lukien kahden vuoden vähimmäisajan. Rajavartijan peruskurssin opiskelijoiden opintososiaaliset edut yhdenmukaistettaisiin Maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelevien kadettien kanssa. Rajavartijan peruskurssilla opiskelevat eivät enää olisi virkamiehiä. Tämä edellyttää sitä, että heidän asemastaan, oikeuksistaan sekä velvollisuuksistaan tulisi säätää perustuslain 80 §:n vaatimuksen mukaisesti lailla. Säännöksiä olisi tarpeen uudistaa myös siten, että ne tarkkarajaisuuden osalta vastaisivat perustuslain asettamia vaatimuksia.

Eroamisikä

Eroamiseksi kutsutaan sitä ikää, jolloin henkilön on viimeistään erottava palveluksesta. Eroamiseksi rajavartioloaitoksen sotilasvirassa on rajavartioloaitoksen päälliköllä 63 vuotta ja rajavartioloaitoksen apulaispäälliköllä, kenraalilla, amiraalilla, everstillä ja kommodorilla 60 vuotta. Muissa sotilasviroissa eroamiseksi on 55 vuotta lentäjän koulutusta edellyttäviä tehtäviä koskevin poikkeuksin. Sellaisessa tehtävässä eroamiseksi on 50 vuotta. Muun kuin sotilasvirassa palvelevan osalta eroamiseksi määräytyy valtion virkamieslain (750/1994) mukaan.

Puolustusvoimissa eroamiseksi on puolustusvoimain komentajan virassa 63 vuotta, pääesikunnan päällikön, kenraalin, amiraalin, everstin ja kommodorin virassa tai niihin rinnastuvassa sotilasvirassa 60 vuotta, kuitenkin lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä kenraalinvirassa 55 vuotta ja everstin virassa 52 vuotta. Muissa sotilasviroissa eroamiseksi on 55 vuotta, lentäjän koulutusta edellyttä-

vässä tehtävässä kuitenkin 45–50 vuotta henkilön koulutus ja kokemus huomioon ottaen.

Rajavartioloaitosta koskevat säännökset poikkeavat asiallisesti puolustusvoimista siten, että rajavartioloaitoksessa ei ole erillistä eroamiskäytäntöä lentäjän koulutusta edellyttävässä kenraalin ja everstin virassa. Tällainen sääntely olisi tarpeen myös rajavartioloaitoksessa.

Henkilötietojen käsittely

Rajavartioloaitoksen lupa- ja valvontasäädösten rekisteriin voidaan tallettaa rajavartioloaitoksen lupahallintoon sekä lakisääteisiin valvontatehtäviin liittyviä tietoja. Lupa- ja valvontasäädösten rekisterin tietoryhmät on määriteltävä poliisilain 1 §:n 3 momentin (uuden poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentin) mukaisiksi tiedoiksi. Kyseinen määritelmä merkitsee käytännössä sitä, että rekisteritietojen mukainen toiminta katsotaan hallinnolliseksi toiminnaksi. Rajavartioloaitoksen valvontatehtävät ovat kuitenkin luonteeltaan pikemminkin poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä.

Rajavalvontaan liittyvien tietojen tallettaminen hallinnolliseen rekisteriin on aiheuttanut tulkintaepäselvyyksiä siitä, voidaanko rajavaliolonnassa hyödyntää poliisilain 1 §:n 1 momentin mukaisia tietoja sisältäviä henkilörekistereitä.

Koska lupa- ja valvontasäädösten rekisteriin talletettavien tietojen luonne ja käyttötarkoitukset poikkeavat toisistaan, asiaryhmät olisi tarkoituksenmukaista erottaa omiksi rekistereikseen. Lupa-asiat olisi määriteltävä uuden poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaiseksi hallinnolliseksi toiminnaksi ja valvontatehtävät uuden poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaiseksi toiminnaksi. Erottelu olisi perusteltua erityisesti käyttötarkoituksidonnaisuuden vaatimuksen kannalta.

Voimassa olevassa lainsäädännössä rajavartioloaitokselle ei ole säädetty yleistä oikeutta saada tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä teknisen käyttöyhteyden avulla. Tiedot saadaan lähtökohtaisesti vain silloin, kun hätäkeskus on hälyttänyt rajavartioloaitoksen tehtävään tai muutoin erikseen pyytämällä. Hätäkeskustietojärjestelmään talletetaan vi-

ranomaisten työturvallisuuden kannalta merkityksellisiä tietoja (niin kutsutut varotiedot), joilla on olennainen merkitys myös rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien suorittamisessa. Tiedot tulisi saada automaattisesti ilman erillistä pyyntöä. Vastaava sääntely on tarpeen myös meripelastuslain osalta.

Tiedot ulkorajan ylittävissä kulkuneuvossa olevista henkilöistä

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 19 §:ssä säädetään velvollisuudesta toimittaa matkustaja- ja miehistöluettelot tai muutoin vastaavat tiedot ulkorajan ylittävistä kulkuneuvoista. Velvollisuus koskee ajoneuvon kuljettajaa, aluksen tai ilma-aluksen päälliköä sekä junan tai muun liikennevälineen omistajaa tai haltijaa taikka tämän edustajaa. Luetteloiden toimittamiselle ei ole säädetty määräaikaa, joten siltä osin kuin asiasta ei muualla toisin säädetä, ne on esitettävä viimeistään rajatarkastukseen saavuttaessa. Pykälässä luetellaan tiedot, jotka luettelosta tulee käydä ilmi.

Käytännössä 19 §:ssä säädetty rajatarkastusviranomaisen tiedonsaantioikeus ei ole täysimääräisesti toteutunut. Pykälän säännösten laiminlyönnistä voidaan tuomita ulkomaalaislain (301/2004) 185 §:n nojalla ulkomaalaisrikkomuksesta sakkoon. Rangaistukseen tuomitseminen edellyttää tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta, ja rangaistus voidaan tuomita ainoastaan luonnolliselle henkilölle.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 §:ssä säädetään liikenteenharjoittajan velvollisuudesta lentomatkustajia koskevien tietojen antamiseen. Sääntely koskee ammattimaista lentoliikennettä ja perustuu neuvoston direktiiviin 2004/82/EY. Lentomatkustajia koskevat yksilöidyt tiedot on toimitettava rajatarkastusviranomaiselle välittömästi lähtöselvityksen päättyttyä. Pykälässä säädetyn velvollisuuden laiminlyömisestä määrätään liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu, josta säädetään ulkomaalaislain 179 §:ssä. Seuraamusmaksu voidaan määrätä joko luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, eikä sen määrääminen edellytä tahallisuutta tai huolimattomuutta.

Schengenin rajasäännösten liitteessä VI säädetään eräistä alusliikenteeseen liittyvistä velvoitteista. Sääntelyn mukaan matkustaja- ja miehistöluettelot on toimitettava risteilyliikenteessä pääsääntöisesti yhtä vuorokautta ennen satamaan saapumista ja muussa alusliikenteessä viimeistään satamaan tultaessa. Edellä mainittujen velvollisuuksien laiminlyöntiä ei ole sanktioitu. Käytännössä tietojen toimittamatta jättäminen johtaa ainoastaan rajatarkastusviranomaisen antamaan huomautukseen, mutta esimerkiksi maahanpääsyä ei voi tällä perusteella evätä tai lykätä.

Edellä mainittujen velvoitteiden tehostamiseksi olisi tarkoituksenmukaista ulottaa liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu koskemaan myös ammattimaista alusliikennettä ja junaliikennettä.

Meripelastus

Viranomaisten toiminnan yhteydessä saadaan usein selville tietoja, joilla on merkitystä henkilön oman turvallisuuden tai viranomaisten työturvallisuuden kannalta (varotiedot). Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti varotietoja talletetaan pääasiassa hätäkeskustietojärjestelmään sekä poliisiasiaihin tietojärjestelmään. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 20 §:n mukaan rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä teknisen käyttöyhteyden avulla säädetään meripelastuslaissa (1145/2001). Meripelastuslain säännökset eivät kuitenkaan oikeuta varotietojen saamiseen, vaikka tiedoilla olisi keskeinen merkitys meripelastustehtävien hoitamisessa.

Voimassa olevan henkilörekisterilainsäädännön nojalla rajavartiolaitoksella on oikeus saada poliisiasiaihin tietojärjestelmään talletettuja varotietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tiettyjä käyttötarkoituksia varten. Säännökset eivät kata meripelastustoimen tehtäviä, eikä myöskään meripelastuslaissa säädetä tiedonsaantioikeudesta poliisin henkilörekistereihin. Vastaavasti rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta saada Tullin rekiste-

reihin talletettuja varotietoja meripelastustoiminnassa.

Meripelastuslain mukaan tapaturma korvataan sille, joka on oma-aloitteisesti ryhtynyt meripelastustoimiin tai joka on määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä tai joka osallistuu meripelastustoimeen vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä. Sen sijaan meripelastuslain nojalla ei voida korvata rajavartiolaitoksen johtamassa meripelastusharjoituksessa sattuneita tapaturmia, vaikka harjoitukset ovat keskeinen osa meripelastustoimintaa. Vastaavasti meripelastusharjoituksiin osallistuvilla yksityisillä tahoilla ei ole oikeutta saada korvausta harjoituksissa turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista.

Rajavartiolaitoksella on meripelastuslain mukaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta Viestintävirastolta radioluparekisteristä radiolaitetta ja sen omistajaa sekä haltijaa koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen meripelastustoimen valmiussuunnittelua varten ja vastaavasti vaaratilanteessa meripelastustoimen tehtävien suorittamista varten. Radioluparekisteriin merkitään muun muassa merenkulun ja henkilökohtaisten hätälähettimien lupatiedot. Rajavartiolaitoksella on oikeus saada myös ilmailun hätälähetinrekisteristä ilma-alusta ja ilma-aluksen haltijaa koskevia tietoja.

Hätälähettimien lähettämät hälytykset vastaanotetaan rajavartiolaitoksen johtamassa meripelastuskeskuksessa, jossa ryhdytään hälytyksen johdosta tarpeellisiin toimenpiteisiin. Hälytyksen johdosta on usein tarpeen tarkistaa, onko henkilö tai alus avun tarpeessa vai onko hälytys tapahtunut esimerkiksi vahingossa tai laitteen teknisen virheen vuoksi. Erityisen tarpeellista tämä on henkilökohtaisten hätälähettimien lähettämissä hälytyksissä, koska hätälähetin voi olla henkilön mukana missä tahansa. Avun tarpeen tarkistamiseksi rajavartiolaitoksella olisi tarkoituksenmukaista olla käytössään hätälähetimen omistajan tai haltijan ilmoittamat yhteystiedot asian selvittämiseksi.

Viestintävirastolla ei ole radioluparekisterin ylläpidon ja taajuushallinnan näkökulmasta tarvetta kerätä ja tallettaa merenkulun ja henkilökohtaisen hätälähettimen haltijan ilmoittamia hätäyhteystietoja. Tämän vuoksi

hätäyhteystietoja tulisi voida tallettaa rajavartiolaitoksen ylläpitämään meripelastusrekisteriin. Vastaavasti rekisteriin tulisi voida tallettaa mahdolliset ilmailun hätälähettimiin liittyvät hätäyhteystiedot.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Rajavartiolaitoksen toiminnan yleiset periaatteet

Rajavartiolain rajavartiotoiminnan periaateluontoista sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi lisäämällä lakiin tarkoitussidonnaisuuden periaate. Sen mukaan toimivaltuuksia saa käyttää vain säädettyyn tarkoitukseen. Tarkoitussidonnaisuuden vaatimus perustuu perustuslain 2 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Rajavartiolain suhteellisuusperiaatteen sisältöä tarkennettaisiin vastamaan uuden poliisilain sääntelyä. Suhteellisuusperiaatteella tarkoitetaan toimenpiteen puolustettavuutta suhteessa muun muassa tehtävän tärkeyteen ja päämäärään nähden. Poliisilain suhteellisuusperiaatteen muotoilu perustuu uuden esitutkintalain ja uuden pakkokeinolain suhteellisuusperiaatetta koskeviin säännöksiin. Lisäksi siinä on otettu huomioon poliisilain soveltamiseen liittyvänä seikkana se, että soveltamistilanteessa saattaa olla merkitystä tehtävän vaarallisuudella ja toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymisellä, millä puolestaan voi olla merkitystä arvioitaessa poliisin voimakeinojen käytön puolustettavuutta. Poliisilain mukainen suhteellisuusperiaatteen muotoilu sopii hyvin myös rajavartiotoimintaan ja siten otettavaksi rajavartiolaitokseen.

Myös perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamista koskeva pykälä muotoiltiin selkeämmin.

Rajavartiolaitoksen ja poliisin yhteispartiotointi

Rajavartiolaissa säädettäisiin rajavartiomiehen poliisilain mukaisista poliisin toimenpiteistä poliisin johdolla tapahtuvassa

yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä. Rajavartiomiehellä olisi tällöin poliisilain 2 ja 3 luvussa säädetty toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

Ehdotetut rajavartiomiehen toimivaltuudet yhteispartioinnissa yhdessä poliisimiehen kanssa merkitsisivät rajavartiomiehen poliisilain 2 ja 3 luvun mukaisten toimivaltuuksien laajenemista rajavartiolain 21 §:n mukaisista kiireellisistä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteistä kiireettömiinkin vastaaviin toimenpiteisiin. Toimivaltuuksien laajenemista arvioitaessa merkityksellistä on se, että toimivaltuudet olisivat rajavartiomiehen käytössä vain yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteispartiossa poliisimiehen kanssa. Ehdotus ei myöskään tarkoita rajavartiomiehen toimivaltuuksien laajenemista siitä, mitä rajavartiolaitoksen tehtäväksi on säädetty. Yhteispartiossa poliisimiehen kanssa rajavartiomies voisi käyttää vain esimerkiksi niitä tieliikenteen valvonnan toimivaltuuksia, joista on nimenomaisesti säädetty. Yhteispartiossa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi johtovastuu olisi poliisilla, koska poliisi vastaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä.

Yhteispartioinnin merkitys on suurin harvaan asutuilla alueilla ja saaristossa. Yhteispartiointia ei kuitenkaan rajattaisi maantieteellisesti vain harvaan asutuille alueille ja saaristoalueille, vaan operatiivinen tarve ja tarkoituksenmukaisuusarvio ratkaisisivat yhteispartion käytön. Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellisesta kohdentumisesta säädetään rajavartiolain 4 §:ssä. Sen mukaan rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, rajavalvonnan suorittamiseksi tai rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua. Rajavartiolaitoksen toimivalta ei ole yleinen, kuten poliisilla, vaan se on rajattu laitoksen lakisääteisiin tehtäviin ja pyydettyään virka-apuun. Rajavartiolaitoksen yhdessä poliisin kanssa suorittama yhteispartiointi rajautuisi tämän mukaisesti sisäiseen turvallisuuteen liittyvän tarve- ja tarkoituk-

senmukaisuusharkinnan mukaan. Käytännössä toiminta keskittyy harvaan asutulle alueelle rajan läheisyydessä sekä saaristoalueille.

Voimakeinot ja hätävarjelu

Rajavartiolakiin otettaisiin uudet pykälät varautumisesta voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittamisesta, ampuma-aseen käytöstä ja sitomisesta. Sääntely vastaisi uuden poliisilain sääntelyä, mikä on perusteltua poliisin ja rajavartiolaitoksen toiminnan ja voimankäytön perusperiaatteiden samankaltaisuuden vuoksi.

Voimakeinojen käyttöä koskevaan pykälään lisättäisiin säännös rajavartiomiehen oikeudesta virantoimituksessa hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa rajavartiomies toimisi virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjelussa käytettyjen voimakeinojen puolustettavuutta olisi otettava huomioon rajavartiomiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

Rikostorjunnan toimivaltuudet

Rajavartiolain rikostorjuntaa koskevat säännökset ehdotetaan muutettavaksi selkeämpään ja ymmärrettävämpään muotoon. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tehtäviin lisättäisiin rikosten paljastaminen, koska eräissä tapauksissa rikoksia voidaan paljastaa myös käyttämättä erityisiä salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksia.

Esityksessä ehdotetaan, että rajavartiomiehellä olisi käytössään poliisilain ja pakkokeinolain mukainen oikeus televalvontaan ja henkilön tekniseen seurantaan estettäessä ja selvitetäessä törkeää metsästysrikosta. Rajavartiomiehellä olisi käytössä pakkokeinolain mukainen oikeus televalvontaan selvitetäessä törkeää laittoman saaliin kätkemistä. Käytännössä toimivallan laajennus koskisi vuositain ainoastaan vähäistä määrää rikoksia.

Rajavartiolaitoksen tutkittavia rikosasioita koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin säädösteknisesti. Tutkittaviin rikosasioihin lisättäisiin nimenomaisesti rajatarkastusten yhteydessä havaitut kätkemisrikokset ja -rikkomukset. Sääntelyllä korjattaisiin lain-

säädännön muutosten yhteydessä syntynyt tulkinnanvaraisuus.

Lakiin lisättäisiin säännökset rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvien toimien sekä salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen ilmoitusvelvollisuudesta poliisille sekä ennalta estettävien rikosten siirtämisestä toiselle PTR-viranomaiselle.

Rajavartiolaikiin lisättäisiin säännökset salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen käytön valvonnasta. Sääntely vastaisi uuden poliisilain ja pakkokeinolain sääntelyä.

Henkilöntarkastus rajavonnassa

Henkilöntarkastuksesta rajavonnassa suoritettavaksi ehdotetaan säädettäväksi aiempaa täsmällisemmin. Toimivaltuussäännöksessä viitattaisiin pakkokeinolakiin ainoastaan käsitteen sisällön ja eräiden menettelylistien seikkojen osalta. Rajavartiolaikiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin henkilöntarkastuksesta päättävistä henkilöistä sekä henkilöntarkastuksen kirjaamisvelvollisuudesta.

Henkilöntarkastuksesta voisi päättää virka-asemasta riippumatta kukin rajatarkastusta suorittava rajavartiomies silloin, kun henkilöntarkastus kohdistetaan henkilön päällysvaatteisiin tai mukana oleviin matkatavaroihin taikka jos tarkastus suoritetaan käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen. Tunnustelulla tarkoitettaisiin henkilön vartalon tunnustelua vaatteiden päältä taputtelemalla. Tällainen henkilöntarkastus vastaa asiallisesti rajavartiolain 68 §:n mukaista turvatarkastusta ja on varsin rutiininomaista. Syvemmälle menevä henkilöntarkastus, kuten riisuttaminen, edellyttäisi rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen päätöstä.

Rajatarkastusten sujuvuuden varmistamiseksi ehdotetaan, että henkilöntarkastuksesta olisi laadittava pöytäkirja ainoastaan silloin, kun tarkastuksen toimittaminen edellyttää rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen päätöstä.

Kuvan ottaminen ja rajavalvontaan liittyvien tietojen tallettaminen

Rajavartiolaikiin ehdotetaan lisättäväksi nimenomaiset säännökset henkilön kuvan ottamisesta rajavalvonnan yhteydessä sekä rajavalvonnan suorittamisessa saatujen tietojen tallettamisesta rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin. Säännöksillä täsmennettäisiin jo olemassa olevia kuvan ottamisen sekä tietojen tallettamisen toimivaltuuksia.

Ehdotus henkilön kuvan ottamisesta ja tallettamisesta perustuu maahan saapuvien matkustajien yhdenvertaiseen kohteluun. Suomalaisen kuvia voidaan jo nykyisin käyttää passirekisteristä. Ei ole perusteltua, että rajan ylittävien kolmannen maan kansalaisten henkilöllisyyttä koskevia tietoja voisi olla rekisterissä suomalaisia rajoitetummin. Rekisterissä kuva olisi yksi henkilön tunnistamista koskevista tiedoista, ja sitä käytettäisiin rajavartiolaitoksen lupa- ja valvonta-asioiden rekisterin käyttötarkoituksidonnaisuuden mukaisesti. Kuvat otettaisiin hienotunteisesti rajavartiolaitoksen esikunnan hyväksymän menettelyn mukaisesti.

Rajanylityspaikkojen järjestelyt

Rajavartiolaikiin ehdotetaan lisättäväksi edellytys, jonka mukaan rajanylityspaikan rakenteiden tulee täyttää Schengenin rajasäännösten asettamat vaatimukset ennen rajanylitysliikenteen aloittamista. Liikenteenharjoittajan olisi myös ilmoitettava rajavartiolaitokselle etukäteen rajanylitysliikenteen aloittamisesta sekä uusista ulkorajat ylittävistä reiteistä tai vuoroista.

Rajavartiolaikiin lisättäisiin valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella myös rajanylityspaikkojen toiminnallisista järjestelyistä niiden aukioloaikoina. Sääntely on tarpeen sisä- ja ulkorajaliikenteen erotteliseksi Schengenin rajasäännösten mukaisesti sekä matkustajaliikenteen sujuvoittamiseksi.

Turvallisuustarkastus ja rajavartiolaitoksen toimitiloja tai aluetta koskeva turvatarkastus

Rajavartiomiehelle ehdotetaan oikeutta suorittaa turvallisuustarkastus myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yh-

teydessä, jos se on perustellusta syystä tarpeen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi. Rajavartiolain turvallisuustarkastusta koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi myös muilta osin muun muassa säätämällä nimenomaisesti menettelystä turvallisuustarkastuksen toimittamiseksi. Turvallisuustarkastuksessa voitaisiin pakkokeinoina mukaisen henkilöntarkastuksen tavoin tarkastaa myös se, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään.

Rajavartiolaitoksen tiloissa voidaan järjestää turvatarkastuksia turvallisuudesta huolehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi ja omaisuuden suojelemiseksi. Turvatarkastuksessa voidaan tarkastaa toimitiloihin saapuvat ja siellä olevat henkilöt sekä heillä mukanaan olevat tavarat. Rajavartiolakiin lisättäisiin nimenomainen säännös myös rajavartiolaitoksen toimitiloihin ja sen hallitsemalle alueelle saapuvien kulkuneuvojen tarkastamisesta.

Toimivaltuudet turvaamistehtävissä

Rajavartiolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset erikoiskoulutuksen saaneen rajavartiomiehen toimivaltuuksista turvaamistehtävissä. Rajavartiomiehellä olisi turvaamistehtävissä oikeus yleisesti käytetyn paikan ja alueen eristämiseen sekä rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseen, jollei päällystään kuulu poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja rajoita näitä toimivaltuuksia. Rajavartiolaitoksen turvamiehen koulutuksesta säädetään sisäasiainministeriön asetuksella (385/2006).

Rajavartiomiehen oikeudesta kulkuneuvon pysäyttämiseen ja liikenteen ohjaamiseen turvaamistehtävissä ja valtion lukuun suoritettavassa kuljetuksessa säädettäisiin rajavartiolain 38 §:ssä.

Rajavyöhyke ja raja-aukko

Rajavartiolaitos neuvottelee ja sopii rajavyöhykkeen takarajan merkinnästä maastoon, raja-aukon puiden ja kasvillisuuden poistosta sekä rajavyöhykkeen kulku-uran rakentamisesta ja ylläpidosta alueen maanomistajien ja maa-alueiden haltijoiden kanssa. Yleensä neuvotteluissa päästään yhteisymmärrykseen toimenpiteistä ja aiheutuneen haitan ja va-

hingin korvaamisesta. Rajajärjestyksen valvomisen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta kyseessä on kuitenkin rajavartiolaitoksen välttämättömien tehtävien suorittamisen kannalta niin oleellinen asia, ettei sitä voida jättää maanomistajan suostumuksen varaan. Painavat yhteiskunnalliset seikat edellyttävät, että maanomistajan tai maa-alueen haltijan olisi sallittava valtion kustannuksella tapahtuva puiden ja kasvillisuuden poisto raja-aukolta ja rajavyöhykkeen kulku-uralta, rajavyöhykkeen takarajan merkitseminen maastoon sekä rajavyöhykkeen ja rajavyöhykkeen takarajan kulku-uralle välttämättömien rakennelmien rakentaminen. Rajavyöhykkeen kulku-uran ja raja-aukon puiden ja muun kasvillisuuden poistamisoikeus ei koskisi piha- ja puutarha-alueita. Puiden ja muun kasvillisuuden poistamisesta olisi ennakolta hyvissä ajoin ilmoitettava maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle. Maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle näistä toimenpiteistä aiheutunut haitta ja vahinko olisi korvattava käyvän hinnan mukaan.

Sotilaallisia voimakeinoja sisältävä virka-apu poliisille terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten yhteydessä

Terrorismi on yhteiskunnan perustoimintoja, oikeusjärjestystä sekä ihmisten turvallisuutta, henkeä ja terveyttä äärimmäisen vakavasti vaarantavaa toimintaa. Tällaisen toiminnan estäminen tai keskeyttäminen saattaa ääritapauksessa edellyttää sotilaallisten voimakeinojen käyttämistä. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten estämiseksi tai keskeyttämiseksi ehdotetaan rajavartiolakiin otettavaksi säännökset sotilaallisten voimakeinojen käyttämistä tarkoittavan rajavartiolaitoksen virka-avun antamisesta poliisille terroriteoiksi luokiteltavissa merellisissä erityistilanteissa. Vaikka tällaisten tekojen kohdistuminen Suomeen ei ole kovin todennäköistä, säännösten tulisi mahdollistaa välittömästi käynnistettävät vastatoimenpiteet tilanteen hallitsemiseksi ja rikollisen toiminnan keskeyttämiseksi. Ehdotettu sääntely vastaisi mahdollisimman pitkälle puolustusvoimien virka-apulakia.

Rajavartiolaissa ehdotetaan säädettäväksi poliisin oikeudesta saada rajavartiolaitokselta

sotilaallisten voimakeinojen käyttöä tarkoitettavaa välttämätöntä virka-apua yhteiskunnan tärkeälle toiminnolle vakavaa vaaraa aiheuttavan rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä. Edellä mainittuja tekoja olisivat terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset sellaisina kuin ne säädetään rangaistaviksi rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa sekä 2 momentissa.

Rikoslain 34 a luvun 6 §:n mukaan jo muutenkin rangaistavaksi määritelty rikos tehdään terroristisessa tarkoituksessa, jos sillä pyritään

- aiheuttamaan vakavaa pelkoa väestön keskuudessa,
- pakottamaan oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai jättämään tekemättä jotakin,
- oikeudettomasti kumoamaan jonkin valtion valtiosääntö tai muuttamaan sitä tai horjuttamaan vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttamaan erityisen suurta vahinkoa valtion taloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille tai
- aiheuttamaan erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai sellaisen järjestön muille perusrakenteille.

Sotilaallisten voimakeinojen käytön edellytyksenä olisi, että se on välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla.

Sotilaallisia voimakeinoja sisältävän virka-avun antamista koskeva päätöksenteko tulisi pidättää mahdollisimman korkealla poliittisella tasolla. Virka-avun pyytämisestä päättäisi sisäministeriö ja sen antamisesta päättäisi valtioneuvoston yleisistunto. Koska on mahdollista, että terrori-iskun uhka tulee tietoon täysin yllättäen tai niin lyhyellä varoitusaajalla, ettei valtioneuvostoa ennätetä saada päätösvaltaiseksi, päätöksen virka-avun antamisesta tekisi tällöin sisäministeriö. Tällöin virka-avun pyytämisestä ja siitä päättämisestä olisi ilmoitettava välittömästi valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Valtioneuvosto voisi puuttua meneillään olevaan tilanteeseen päättämällä jatkaa virka-avun antamista tai lopettaa se.

Kaikissa virka-aputilanteissa virka-avun pyytäjä vastaisi toimenpiteen laillisuudesta ja pyynnön mukaisten voimakeinojen käytöstä.

Poliisilakiin ja rajavartiolaitokseen olisi kumpaankin otettava erityinen säännös toimivallasta käyttää sotilaallisia voimakeinoja terroristisen rikoksen estämiseen tai keskeyttämiseen. Toimivallan käyttö sidottaisiin rajavartiolaitossa nyt säädettäväksi ehdotettuihin edellytyksiin ja rajoituksiin sotilaallisesta virka-avusta poliisille terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten yhteydessä.

Rangaistussäännökset

Rajavartiolaitokseen ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka sisältäisi rangaistussäännökset rajavartiolaitoksen tunnuskuvan, virkapuvun sekä rajavartiomiehen tunnuksen oikeudettomasta käytöstä. Rajavartiolaitoksen tunnuskuvan, virkapuvun ja sen asusteen sekä rajavartiomiehen asemaa osoittavien tunnusten oikeudeton käyttö on kielletty rajavartiolaitoksen hallintolain 23 ja 34 §:ssä.

Tahallisesta tai törkeästä huolimattomuudesta johtuvasta oikeudettomasta käytöstä tuomittaisiin sakkoon, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Vahingonkorvaussäännökset

Rajavartiolaitossa ehdotetaan säädettäväksi aiempaa yksityiskohtaisemmin valtion vahingonkorvausvastuusta ja siihen liittyvistä menettelyistä. Laissa säädettäisiin, että valtion varoista korvataan sellaiset henkilö- ja esinevahingot, jotka ovat aiheutuneet sivulliselle henkilölle rajavartiolaitoksen suorittamasta pakkotoimenpiteestä. Säännökset eivät rajoittaisi vahinkoa kärsineen oikeutta korvaukseen vahingonkorvauslain tai muun lain nojalla.

Laissa säädettäisiin myös vahinkoa kärsineen myötävaikutuksesta, virkamiehen ja työntekijän vastuusta, vahingon selvittämisestä sekä korvauksen suorittamisesta. Henkilö- ja esinevahingon korvaamisesta ja palkkion suorittamisesta päättäisi se rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö, jonka alueella toimenpide taikka pääosa siitä on suoritettu.

Henkilöstöasiat

Rajavartiolaitoksen hallintolakiin tehtäisiin tarpeelliset muutokset, jotta rajavartiolaitoksen esikunta voisi tehdä päätökset rajavartiolaitoksen virkojen siirtämisestä ja sijoittamisesta hallintoyksiköihin.

Virkamiehen siirtämistä toiseen virkaan tai tehtävään koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettäväksi. Virkamiestä ei voisi siirtää alempaan virkaan, mutta alemman vaatavuusluokan tehtävään se olisi mahdollista perustellusta syystä.

Sisäministeriö voisi jatkossa päättää rajavartiomiehen määräaikaisesta virantoimituksesta erottamisesta paitsi valtioneuvoston nimittämän, myös tasavallan presidentin nimittämän virkamiehen kohdalla. Sääntely vastaisi asiallisesti puolustusvoimien vastaavaa sääntelyä ja yhdenmukaistaisi rajavartiolaitoksen upseerin virassa palvelevien asemaa suhteessa puolustusvoimissa palveleviin upseereihin.

Sotilaiden eroamisikään liittyvän sääntelyä muutettaisiin niin, että rajavartiolaitoksessa eroamisikä lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä olisi kenraalin ja everstin virassa 55 vuotta. Nykyinen eroamisikä on 50 vuotta. Säännös ei vaikuttaisi sotilaseläkkeelle jäämiseen, vaan henkilö voisi edelleen halutessaan jäädä eläkkeelle 50 vuoden iässä tai aikaisemminkin, jos valtion eläkelain (1295/2006) mukaiset edellytykset täyttyvät. Lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä oikeus saada vanhuuseläke alkaa aikaisintaan 45 vuoden iässä ja 20 palvelusvuoden jälkeen.

Rajavartijan peruskurssi

Rajavartijan peruskurssilla opiskelevien opintososiaaliset edut muutettaisiin vastaamaan Maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelevien kadettien etuja. Opiskelu olisi edelleen maksutonta, mutta sitä ei enää suoritettaisi virkatehtävänä.

Koulutusta koskevien muutosten myötä lain tasolla säädettäisiin rajavartijan peruskurssilla opiskelevan asemasta, opintososiaalisista asioista, päihdetestauksesta sekä menettelystä opiskelu-oikeuden menettämistä ja opiskelun keskeyttämistä koskevassa asiassa.

Olemassa olevista säädöksistä tarkistettaisiin opiskelu-oikeudesta päättämistä ja palvelussitoutumusta sekä opiskelu-oikeuden menettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi rajavartiolaitoksesta annetusta valtioneuvoston asetuksista nostettaisiin lain tasolle ja täsmennettäisiin säännökset opetus- ja tutkintokielistä, koulutukseen valitsemisesta, opiskelijan muista tehtävistä, opiskeluajasta ja opintojen siirtämisestä sekä vaitiolovelvollisuudesta ja -oikeudesta. Muun muassa opiskelu-oikeuden menettämistä ja opiskelun keskeyttämistä koskevat säännökset koskivat myös muita Raja- ja merivartiokoulun opiskelijoita.

Rajavartijan peruskurssille tulevan opiskelijan tulisi muutoksen jälkeenkin allekirjoittaa palvelussitoutumus ennen opintojen aloittamista, koska opintonsa hyväksytysti suorittanut rajavartija nimitettäisiin välittömästi opintojen päättymisen jälkeen rajavartijan virkaan.

Opiskeluun liittyvien päätösten muutoksenhakujärjestelmää yhdenmukaistettaisiin. Opiskelu-oikeudesta päättämistä, palvelussitoutumusta, koulutukseen valitsemista, päihdetestaukseen määräämistä, opintojen siirtämistä ja keskeyttämistä, opiskelu-oikeuden menettämistä sekä opiskelijan opintososiaalisia etuja koskevissa asioissa otettaisiin käyttöön oikaisuvaatimusmenettely, jossa päätökseen tyytymätön voisi vaatia siihen oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen voisi hakea muutosta hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti hallinto-oikeudelta. Jatkossa muutoksenhakua ei enää keskitettäisi Helsingin hallinto-oikeuteen.

Hallinto-oikeuden päätökseen voisi hakea muutosta valituslupamenettelyn kautta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Valituslupamenettely ulotettaisiin myös opiskelu-oikeuden menettämistä ja kirjallisen varoituksen antamista koskeviin päätöksiin, joissa oikaisuvaatimusmenettely on jo käytössä.

Henkilötietojen käsittely

Rajavartiolaitoksen lupa- ja valvonta-asoiden rekisteri ehdotetaan jaettavaksi kahdeksi eri rekisteriksi. Uuteen lupa-asoiden rekisteriin talletettaisiin ainoastaan rajavyyhykelupiin ja -ilmoituksiin liittyviä tieto-

ja, joiden voidaan katsoa olevan selkeästi hallinnolliseen toimintaan liittyviä. Uuteen valvonta-asoiden rekisteriin talletettaisiin rajavartiolaitoksen valvontatehtävissä saatuja tietoja, joiden voidaan katsoa olevan pikemminkin poliisilain 1 §:n 1 momentissa (uuden poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa) säädettyä, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvää toimintaa. Valvontatehtäviin kuuluisivat myös rajatarkastukset ja muu rajavaltiovalvonta.

Uudella sääntelyllä olisi vaikutusta erityisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden arvioinnin kannalta. Kun rajavartiolaitoksen valvontatehtävät katsottaisiin nimenomaisesti uuden poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaiseksi toiminnaksi, se mahdollistaisi muiden samaa tarkoitusta varten perustettujen henkilörekisterien tietojen käyttämisen ilman erityisiä poikkeusperusteita. Käytännössä kyse olisi esimerkiksi mahdollisuudesta hyödyntää tutkinta- ja virka-apurekisteriin tai poliisi-asiaain tietojärjestelmään talletettuja tietoja valvontatehtävissä. Tällöin voitaisiin tarkistaa esimerkiksi näihin rekistereihin talletetut työturvallisuustiedot taikka henkilö- ja ajoneuvokulutukset. Lupa-asioihin liittyvissä tehtävissä muiden rekisterien käyttömahdollisuus on perusteltua olla rajatumpi.

Rajavartiolaitokselle perustettaisiin kaksi uutta valtakunnallista henkilörekisteriä sotilaskurinpitoimenettelyssä tutkittavien asioiden käsittelemiseksi. Sotilasoikeudenhoidon rekisterissä olisivat tutkinnan aikaiset tiedot ja kurinpitoratkaisurekisterissä kurinpitoratkaisuiden päätös- ja valvontatiedot.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittelystä. Pykälässä säädettäisiin siitä, mihin henkilörekistereihin ylimääräinen tieto voidaan tallettaa.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan oikeutta saada teknisen käyttöyhteyden avulla hätäkeskusjärjestelmästä henkilön oman turvallisuuden tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja rajavartiolaitoksen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi.

Tiedot ulkorajan ylittävissä kulkuneuvossa olevista henkilöistä

Esityksessä ehdotetaan, että rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin lisättäisiin nimenomainen säännös ammattimaisesti henkilöitä tai tavaroita vesiteitse tai rautateitse kuljettavan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön velvollisuudesta toimittaa rajatarkastusviranomaiselle enakkoon kulkuvälineen matkustaja- ja miehistötiedot.

Lisäksi ehdotetaan, että liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun soveltamisala laajennettaisiin kattamaan matkustaja- ja miehistötietojen enakkotoimittamisvelvollisuuden laiminlyönti myös ammattimaisessa alus- ja junaliikenteessä.

Meripelastus

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan oikeutta saada hätäkeskustietojärjestelmään sekä poliisin ja Tullin henkilörekistereihin talletettuja, henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja meripelastustoimen tehtävien suorittamiseksi. Tiedot olisi mahdollista saada teknisen käyttöyhteyden avulla. Lakiin lisättäisiin myös pelastustoimen erikoiskoulutettuja meritoimintaryhmiä koskevat valmiusvaatimukset sekä säännös rajavartiolaitoksen johtamissa meripelastusharjoituksissa sattuvien henkilö- ja esinevahinkojen korvaamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että meripelastusrekisteriin voitaisiin tallettaa meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitämiseksi myös merenkulun, ilmailun ja henkilökohtaisten hätälähtemien tunnistetiedot ja haltijoiden ilmoittamat yhteystiedot onnettomuuksien varalta. Merenkulun ja henkilökohtaisten hätälähtemien tunnistetiedot saataisiin voimassa olevan sääntelyn mukaisesti Viestintäviraston radioluparekisteristä ja ilmailun hätälähtemien tiedot ilmaliikennepalvelujen tarjoajan ylläpitämästä rekisteristä. Hätäyhteystiedot talletettaisiin siltä osin kuin hätälähtemien haltija olisi ne vapaaehtoisesti rajavartiolaitokselle ilmoittanut.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Rajavyöhykkeen takarajan merkintään, raja-aukon ja rajavyöhykkeen kulku-uran raivaamiseen ja kulku-uran rakentamiseen liittyvä maanomistajan ja maa-alueen haltijan oikeus saada käypä korvaus aiheutuneesta vahingosta ja haitasta saattaisi lisätä korvauksia jonkin verran. Vapaaehtoisuuteen perustuvasta raivauksesta sekä menetetyistä hyödyistä maksetaan jo nykyisin korvauksia maanomistajille.

Rajavartijan peruskurssin muuttaminen palkattomaksi vähentäisi rajavartiolaitoksen palkkamenoja. Nykyisillä opintososiaalisilla eduilla toteutettuna 30 opiskelijan 12 kuukauden peruskurssin palkkaus-, päiväraha- ja kotimatkakustannukset ovat noin 810 000 euroa. Peruskurssin muuttuminen palkattomaksi tarkoittaisi nykytasolla noin 584 000 euron säästöä vuodessa.

Lupa- ja valvonta-asioiden rekisterin erotamisen kahdeksi eri rekisteriksi sekä teknisen käyttöyhteyden luomisen hätäkeskustietojärjestelmään ei arvioida aiheuttavan merkittäviä kustannuksia.

Uusien sotilasoikeudenhoitoa varten perustettavien rekisterien ei arvioida aiheuttavan merkittäviä kustannuksia, koska rekisterit olisivat tietosisällöltään ja teknisiltä ratkaisuiltaan vastaavat kuin puolustusvoimien uudet henkilörekisterit. Rekisterien luominen toteutettaisiin yhtäaikaaisesti puolustusvoimien kanssa.

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun soveltamisalan laajentamisen koskemaan myös ammattimaista alus- ja junaliikennettä arvioidaan lisäävän ainakin alkuvaiheessa jonkin verran seuraamusmaksujen määrää.

Pelastustoimen erikoiskoulutettuja meritoimintaryhmiä koskevien valmiusvaatimusten lisääminen meripelastuslakiin ei lisäisi kuntien pelastustoimen kustannuksia, sillä osa aluepelastuslaitoksista osallistuu jo nyt vapaaehtoisesti toimintaan, ja toiminnan laajentamiseen nykyisestä ei ole suuria paineita.

Oikeus saada korvausta rajavartiolaitoksen johtamissa meripelastusharjoituksissa sattuneista henkilö- ja esinevahingoista ei aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia. Säännök-

sen tarkoituksena on kattaa yksityisiä toimijoita koskevat yksittäiset tapaukset, joissa ei ole mahdollisuutta saada korvausta muun lain nojalla.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Viranomaisten toiminnan kannalta merkityksellistä on tehtävien ja toimivaltuuksien nykyistä täsmällisempi ja kattavampi sääntely, mikä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja oikeusturvaa.

Rajavalvonnan yhteydessä suoritettavan henkilöntarkastuksen täsmällisempi sääntely vähentäisi erityisesti henkilöntarkastukseen liittyvien päätöksenteko- ja kirjaamismenetelyjen tulkinnanvaraisuutta. Vastaavasti turvatarkastuksiin ja turvallisuustarkastuksiin liittyvien säännösten tarkistaminen selkeyttäisi menettelytapoja ja parantaisi osaltaan rajavartiolaitoksen työturvallisuutta.

Rajavyöhykeluvan myöntämisen menettelylliset muutokset yksinkertaistaisivat luvan hakua ja sen myöntämistä.

Rajavartiolaitoksen lupa- ja valvonta-asioiden rekisterin jakaminen kahdeksi eri rekisteriksi parantaisi viranomaisten toimintaedellytyksiä, kun valvontatehtävissä olisivat käytettävissä kaikki valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot.

Sotilasoikeudenhoidon valtakunnallisten rekisterien perustaminen helpottaisi sotilaskurinpitomenettelyssä käsiteltävien asioiden hallintaa ja valvontaa, kun manuaalisista kortistoista voitaisiin pääosin luopua.

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun soveltamisalan laajentaminen lisänee jonkin verran viranomaisten työmäärää, mutta toisaalta sen arvioidaan tehostavan laissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisen valvontaa.

Pelastustoimen erikoiskoulutettuja meritoimintaryhmiä koskevien valmiusvaatimusten lisääminen meripelastuslakiin ei lisäisi kuntien velvollisuuksia nykyisestä, vaan se selkeyttäisi kansallista varautumista laivaluokan merionnettomuuksiin. Sama toimintamalli olisi hyödynnettävissä myös sisävesien suuremmissa laivaonnettomuuksissa. Uudet säännökset selkeyttäisivät myös pelastustoimen varautumisvelvoitetta merellisiin

aluspaloihin, kemikaalionnettomuuksiin ja muihin erityistilanteisiin, joihin pelastustoi-
mella on toiminnallista osaamista. Rajavar-
tiolaitoksen tiedonsaantioikeuden laajenta-
minen meripelastustoimen tehtävissä paran-
taisi viranomaisten valmiuksia hoitaa tehtä-
väänsä asianmukaisesti.

4.3 Sukupuolivaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä sukupuoliva-
ikutuksia eikä se kohtelee eri sukupuolia eri
tavoin.

Rajavartiolain yleisissä periaatesäännöksis-
sä säädettäisiin rajavartiolaitoksen tehtävissä
noudatettavasta yhdenvertaisen kohtelun
edistämisen periaatteesta. Pykälän perustelu-
jen mukaan ketään ei saa asettaa ilman hy-
väksyttävää perustetta eri asemaan esimer-
kiksi sukupuolen perusteella.

Rajavartiolaitoksen toimitiloissa tai alueel-
la suoritettavaa turvatarkastusta koskisi niin
sanottu sukupuolisääntö, jonka mukaan täl-
laisen tarkastuksen suorittavan tulee olla sa-
maa sukupuolta oleva kuin tarkastettava.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Rajavartiolain yleiset periaatteet korostavat
perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioit-
tamista ja tärkeää merkitystä rajavartiotoi-
minnassa. Perus- ja ihmisoikeuksia vahvista-
va vaikutus on myös viranomaisten toimival-
tuuksista säätäminen nykyistä tarkemmin ja
täsmällisemmin sekä yksilön oikeuksien ja
velvollisuuksien perusteita koskevien sään-
nösten nostaminen asetustasolta lakiin.

Esityksellä on vaikutuksia Raja- ja meri-
vartiokoulun opiskelijoiden asemaan. Opis-
kelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista
säädettäisiin nykyistä tarkemmin.

Rajavartiolaitoksen tunnuskuvan, virkapu-
vun sekä rajavartiomiehen tunnuksen oi-
keudettomasta käytöstä säädettävällä rangais-
tuksella voidaan arvioida olevan väärinkäy-
töksiä ennaltaehkäisevä vaikutus. Säännök-
sillä olisi osaltaan vaikutusta rajavartiolaitok-
sen julkisuuskuvan ja viranomaisten toimin-
nan luottamuksen säilymiseen.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitysluonnos on laadittu sisäministeriön
rajavartio-osastolla. Tässä työssä tukena oli
sisäministeriön 5 päivänä syyskuuta 2012
asettama työryhmä. Työryhmässä olivat
edustettuina sisäministeriö, oikeusministeriö,
Poliisihallitus, Tulli sekä rajavartiolaitoksen
henkilöstöjärjestöjen yhteinen edustaja.

Työryhmä kokoontui kuusi kertaa. Kiirei-
sen valmisteluajataulun ja esitysluonnoksen
laajuuden vuoksi työryhmä ei kyennyt käsit-
telemään esitysluonnosta kokonaisuudessaan
perusteellisesti.

Valmistelun aikana [järjestettiin] rajanyli-
tyspaikkojen järjestelyjä ja ulkorajan ylittävi-
en matkustajien tietojen toimittamista koske-
va kuulemistilaisuus asianomaisille etujärjes-
töille ja sidosryhmille. Kevään 2013 aikana
esityksen rajavyöhykettä koskeviin ehdotuk-
siin [on voinut] ottaa kantaa otakantaa.fi -
sivustolla. Lisäksi esitysluonnosta [on] ke-
vällä 2013 käsitelty rajavartiolaitoksen yh-
teistoimintamenettelyssä.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ot- taminen

Esitysluonnoksesta [pyydettiin] lausunto
seuraavilta tahoilta: sisäministeriön poliisi-
osasto, sisäministeriön maahanmuutto-
osasto, sisäministeriön pelastusosasto, lii-
kenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsä-
talousministeriö, oikeusministeriö, puolus-
tusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö,
työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoasiainminis-
teriö, valtiovarainministeriö, ympäristöminis-
teriö, Tasavallan presidentin kanslia, rajav-
artiolaitoksen hallintoyksiköt, Ahvenanmaan
maakunnan hallitus, Ahvenanmaan poliisivi-
ranomainen, Ahvenanmaan hallintotuomiois-
tuin, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia,
hallinto-oikeudet, Hätäkeskuslaitos, Liiken-
nevirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto,
Maahanmuuttovirasto, Maanpuolustuskor-
keakoulu, Metsähallitus, Oikeuskanslerinvi-
rasto, Poliisiammattikorkeakoulu, Poliisihal-
litus, Pääesikunta, Suomen riistakeskus, Tie-
tosuojavaltuutetun toimisto, Tulli, Valtakun-
nansyyttäjänvirasto, Valtiokonttori, Verohal-

linto, Viestintävirasto, vähemmistövaltuutettu, AOC Airlines Operators' Committee, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Finavia, Finnair Oyj, Helsingin kaupungin pelastuslaitos, Helsingin Satama, Ihmisoikeusliitto ry, Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL, Liikenneturva, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Maanomistajain Liitto ry, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Maarianhaminan kaupungin pelastuslaitos, Mikkelin lentoasema, Pakolaisneuvonta ry, Palkansaajajärjestö Pardia, Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry, Päällystöliitto ry, Rajaturvallisuusunioni ry, Russian Railways (JSCo "RZD"), Seinäjoen Lentoasema, Sotilaslakimiehet ry, St. Peter Line, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Konepäällystöliitto SKL ry, Suomen Kuntaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Meripelastusseura ry, Suomen Metsästäjäliitto ry, Suomen Navigaatioliitto ry, Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry, Suomen Purjehdus ja Veneily, Suomen Satamaliitto, Suomen Syyttäjäyhdistys ry, Suomen Varustamot ry, Tulliliitto ry, Tullivirkamiesliitto ry, Upseeriliitto ry, Varsinais-Suomen aluepelastuslaitos, VR Group, Ålands Sjöräddningssällskap rf.

Lausunnoissa ----

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys poliisilainsäädäntöä täydentäväksi lainsäädännöksi (HE XX/2013 vp). Esityksessä ehdotetaan muutosta poliisilain 2 luvun

21 §:ään, jota ehdotetaan muutettavaksi myös tässä esityksessä.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntöä täydentäväksi lainsäädännöksi (HE XX/2013 vp). Esityksessä ehdotetaan muutosta rajavartiolaiton 47 a §:ään, jota ehdotetaan muutettavaksi myös tässä esityksessä.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laeiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 66/2012 vp). Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajavartiolaitoksen henkilötietolakia sellaisena kuin se on kyseisessä hallituksen esityksessä sekä lain 22 §:n 1 momentin 7 kohtaa sellaisena kuin se on henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettavaa lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 2/2012 vp).

Eduskunnan käsiteltäväksi on tulossa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettava uusi laki. Eduskuntakäsittelyssä mahdollisesti tehtävät muutokset on otettava huomioon myös tässä esityksessä.

Eduskunnan käsiteltäväksi on tulossa turvallisuus selvityksistä annettava uusi laki. Tämän esityksen mukaisessa rajavartiolaitoksen hallintolain muutoksessa viitataan nykyiseen lakiin, mikä tulisi huomioida eduskuntakäsittelyssä.

Eduskunnan käsiteltäväksi on tulossa valtioneuvostosta annetun lain muutos, jossa sisäasiainministeriön nimi ehdotetaan muutettavaksi sisäministeriöksi. Ministeriön nimen muutos on otettu huomioon tässä esityksessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Rajavartiolaki

1 luku Yleiset säännökset

3 §. Rajavartiolaitoksen tehtävät. Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen toiminnan tavoitteena on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajaturvallisuuden ylläpitämisessä rajavartiolaitos toimii yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Momenttia täsmennettäisiin niin, että rajaturvallisuuden ylläpitäminen säädettäisiin rajavartiolaitoksen tehtäväksi, eikä vain toiminnan tavoitteeksi. Momenttiin lisättäisiin maininta yhteistyöstä myös yhteisöjen ja asukkaiden kanssa, sillä rajaturvallisuuteen liittyvien tehtävien suorittaminen edellyttää näiden toimijoiden näkökulman huomioimista. On korostettava, ettei rajavartiolain 1 § ole toimivaltuussäännös. Se ei siis perusta rajavartiomiehelle toimivaltaa ryhtyä toimenpiteisiin tehtäviensä suorittamiseen, vaan toimivallan tulee aina perustua nimenomaiseen säännökseen.

Pykälän 2 momentissa säädetään rajavartiolaitoksen erikseen säädetystä valvontatehtävistä sekä rikostorjunnan toimenpiteistä. Rajavartiolaitoksen suorittamiin rikostorjunnan toimenpiteisiin lisättäisiin rikosten paljastaminen. Rikoksen paljastamisella tarkoitettaisiin tässä toimenpiteitä, joiden tavoitteena on selvittää, onko esitutinnan aloittamiselle esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta, kun henkilön toiminnasta tehtyjen havaintojen tai siitä muuten saatujen tietojen vuoksi on syytä olettaa, että rikos on tehty. Vastaavasti rikosten paljastamisen tehtävät ja toimivaltuudet lisättäisiin rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevaan rajavartiolain 6 lukuun.

Rikosten paljastamisen lisääminen rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tehtäviin on perusteltua siksi, että rajavartiolaitoksen tutkiin rikoksiin kuuluu useita tekemuodoltaan törkeitä rikoksia, joihin on syytä pystyä puuttumaan ennalta estämisen ja selvittämisen lisäksi myös silloin kun rikoksen voidaan olettaa tapahtuneen, mutta esitutkintakynnys ei

vielä ylity. Poliisilain 5 luvun 3 §:n perusteella rajavartiolaitoksen tutkimien rikosten paljastamisessa eivät kuitenkaan olisi käytössä salaiset tiedonhankintakeinot.

Pykälän 2 momentissa käytettäisiin syyteharkintaan saattamisen käsitettä syytteeseen saattamisen sijaan. Syyteharkintaan saattaminen on käsite, jota käytetään uudessa poliisilaissa samoin kuin PTR-laissa. Käsitteiden yhdenmukaisuuden vuoksi se otettaisiin myös rajavartiolakiin. Kuten uuden poliisilain esitöissä todetaan (HE 224/2010 vp), syyteharkintaan saattamisen yhteydessä on korostettava velvoitetta toimia puolueettomasti. Tätä korostaa myös rajavartiolain 6 §:n mukainen puolueettomuuden vaatimus. Syyteharkintaan saattaminen ei ole rikostorjunnan itsetarkoitus, vaan esitutinnan tulos, johon on päädytty rajavartiolain, esitutkintalain ja pakkokeinolain periaatteita noudattaen.

Pykälän 3 momenttiin rajavartiolaitoksen tehtäviin lisättäisiin terveydenhuoltolain (1326/2010) mukainen ensihoitopalvelu. Terveysdenhuoltolaki ei velvoita rajavartiolaistosta osallistumaan ensihoitopalveluun, vaan osallistumisesta on sovittava erikseen sairaanhoitopiirien ja rajavartiolaitoksen kesken. Käytännössä rajavartiolaitos voisi suorittaa esimerkiksi ensivastetasoista ensihoitoa harvaan asutuilla alueilla erikseen sovitusti. Terveysdenhuoltolaki ei koske meripelastukseen kuuluvaa ensihoitoa, vaan siitä säädetään erikseen meripelastuslaissa.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin sen sisältöä.

2 luku **Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudatettavat yleiset periaatteet**

5 §. Tehtävien hoito ja tärkeysjärjestys. Pykälään tehtäisiin kielellinen muutos, jonka mukaan rajavartiolaitoksen tehtävät olisi hoidettava tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Voimassa olevan 5 §:n mukaan tehtävät on hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

6 §. Asiallisuuden, puolueettomuuden ja sovinallisuuden periaatteet. Pykälää ehdote-

taan täydennettäväksi niin, että asiallisuuden, puolueettomuuden ja sovinnollisuuden periaatteisiin lisätään toimintaa ohjaava periaate pyrkiä ylläpitämään rajaturvallisuutta ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin. Tasa-arvoisen kohtelun periaate muutettaisiin yhdenvertaisen kohtelun periaatteeksi vastaamaan paremmin perustuslain 6 §:ssä suojattua yhdenvertaisuutta. Rajavartiomiehen tulee tehtävissään toimia niin, että ketään ei aseteta ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin sen sisältöä.

7 §. Suhteellisuusperiaate. Pykälässä täsmennettäisiin suhteellisuusperiaatetta siitä, mitä se on voimassa olevassa 7 §:ssä. Toimenpiteiden olisi oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden. Kuten uudessa poliisilaissa, nykyisen 7 §:n mukainen ”perusteltavuus” muutettaisiin ”puolustettavuudeksi”, mikä vastaa myös uuden esitutkintalain ja uuden pakkokeinolain mukaisen suhteellisuusperiaatteen muotoilua. Säännökseen lisättäisiin henkilöön liittyvien seikkojen huomioiminen. Toimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä tarkoitettaisiin henkilöä, jonka oikeuspiiriin rajavartiomies puuttuu. Uusista arviointiperusteista tehtävän vaarallisuus liittyisi erityisesti vastustamiseen, jota tehtävää suoritettaessa kohdataan tai mahdollisesti kohdataan. Tässä kohtaa suhteellisuusperiaatteella olisi liittymä rajavartiolain 35 §:ssä säädettyään voimakeinojen käyttöön. Vaarallisuus ei kuitenkaan välttämättä liity henkilön käyttäytymiseen, vaan voi koskea toimenpiteen suorittamisolosuhteita. Suhteellisuusperiaatteen soveltaminen voi johtaa myös toimenpiteestä luopumiseen.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälän sisältöä. Pykälään nykyisin sisällytetty vähimmän haitan periaate erotettaisiin omaksi erilliseksi pykäläksi (7 a §).

7 a §. Vähimmän haitan periaate. Pykälä on uusi. Rajavartiolain 7 §:ään sisällytetty vähimmän haitan periaate erotettaisiin omaksi pykäläksi. Sen mukaan kenenkään oikeuksiin ei saisi puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Pykälä vastaisi asiallisesti voimassa olevan 7 §:n ensimmäistä virkettä sekä uuden poliisilain 1 luvun 4 §:ää.

7 b §. Tarkoitussidonnaisuuden periaate. Pykälä on uusi. Rajavartiolaissa ei ole säädetty tarkoitussidonnaisuuden periaatteesta, minkä vuoksi tämä toimivallan käyttöä ohjaava keskeinen periaate sisällytettäisiin lakiin. Pykälässä säädettäisiin, että toimivaltuutta saa käyttää vain säädettyyn tarkoitukseen. Rajavartiomiehen toimivallan tulee aina perustua nimenomaiseen säännökseen. Puututtaessa yksilön oikeuksiin tai velvollisuuksiin perusteen tulee olla laissa. Tarkoitussidonnaisuuden periaate koskisi kaikkea rajavartiotoimintaa, myös toimivaltuuksien käyttämistä esitutkinnassa ja pakkokeinojen käyttämisen yhteydessä.

8 §. Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin kielellisiä tarkistuksia. Asiallisesti sanamuoto vastaisi momentin nykyistä muotoilua. Henkilön vapautteen kohdistuvan toimenpiteen peruste olisi 1 momentin mukaan ilmoitettava toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle tai hänen edustajalleen niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin kielellisiä tarkistuksia. Asiallisesti sisältö vastaisi momentin nykyistä muotoilua. Momentin mukaan, jollei laissa toisin säädetä, myös muun kuin vapautteen kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä tai tämän edustajalla olisi oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

8 a §. Rajavartiomiehen aseman ilmaiseminen ja rajavartiomiehen yksilöiminen. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, joka vastaisi osittain rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 52 §:ää. Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiomiehen olisi pidettävä rajavartiolaitoksen hallintolain 24 §:ssä tarkoitettu virkamerkki mukana virkatehtävää

suoritettaessa. Rajavartiomiehen olisi tarvittaessa ilmaistava toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle olevansa rajavartiomies ja pyynnöstä esitettävä virkamerkinsä, jos ilmaiseminen tai esittäminen on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta. Rajavartiomiehen aseman ilmaisemiseen riittäisi suullinen aseman ilmaiseminen. Ilmaiseminen voitaisiin ilman pyyntöäkin suorittaa virkamerkin esittämisellä. Pyyntöstä virkamerkki olisi aina esitettävä, jos se olisi toimenpiteen suorittamista vaarantamatta mahdollista. Vaarantuminen olisi mahdollista erityisesti salaisessa tiedonhankinnassa. Lähtökohtaisesti virkapuku osoittaa sen, että kysymyksessä on rajavartiomies. Viime kädessä rajavartiomiehen virka-aseman osoittaa hänen virkamerkinsä.

Pykälän 2 momentin mukaan rajavartiolaitoksen olisi huolehdittava siitä, että virkatöimen suorittanut rajavartiomies on tarvittaessa yksilöitävissä. Virkatöimen suorittaneen rajavartiomiehen yksilöintitiedot (nimi, virka-asema) liittyvät lähinnä virkatöimien lainmukaisuuden selvittämiseen. Yksilöitävyyttä voidaan edistää muun muassa virka-asun nimilapulla sekä suoritettavien tehtävien kirjaamisella. Esitetyt muutokset vastaisivat uuden poliisilain sääntelyä.

11 §. Perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Pykälässä säädettäisiin, että rajavartiomiehen olisi kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia ja toimivaltuutuksiaan käyttäessään valittava parhaiten perus- ja ihmisoikeuksia toteuttava vaihtoehto. Pykälässä ei enää mainittaisi, että vain samanarvoisten toimenpiteiden valinnassa olisi noudatettava tätä oikeusohjetta, vaan säännös koskisi ylipäänsä kaikkia perusteltavissa olevia toimenpidevaihtoehtoja. Näin perus- ja ihmisoikeuksien merkitystä toimenpiteitä koskevassa harkinnassa korostettaisiin entistään. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälän sisältöä. Nykyinen otsikko koskee rajavartiolaitoksen tehtävissä noudatettavien periaatteiden yhteensovittamista. Eri periaatteiden (mukaan lukien oikeusperiaatteet) yhteensovittaminen on kuitenkin vain yksi osa perus- ja ihmisoikeusmyönteisen tulkinna vaatimusta. Pykälä koskisi kaikkea rajavartiolaitoksen toimintaa, kuten esimerkiksi esitutkintaa.

12 §. Rajanylityspaikat. Voimassa olevan pykälän 1 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden muun muassa rajanylityspaikkojen aukioloaikojen määrittämiseksi. Schengenin rajasäännöstö edellyttää rajanylityspaikoilla toiminnallisia järjestelyjä sisä- ja ulkorajaliikenteen erottelunsa. Käytäntö on myös osoittanut tarvetta tehdä joustavia järjestelyjä matkustajaliikenteen sujuvoittamiseksi. Tämä edellyttää sitä, että rajanylityspaikalla toimiva rajatarkastusviranomaisella voi antaa määräyksiä matkustajien sekä liikennevälineiden henkilökunnan liikkumisesta rajanylityspaikalla rajanylityspaikan aukioloaikana.

Edellä kuvattuja määräyksiä olisivat esimerkiksi kulkureitit liikennevälineestä tai rajalta rajatarkastuksen toimittamispaikkaan sekä ajalliset rajoitukset liikkumiselle. Ajalliset rajoitukset ovat merkittäviä erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa samaa rakennetta (esimerkiksi matkustajaterminaalia) käytetään sekä sisäraja- että ulkorajaliikenteen matkustajien palveluihin.

Suomessa on useita lentoasemia sekä satamia ja satamanosia, joita ei resurssi- tai tuotavuussyistä ole tarkoituksenmukaista miehittää rajatarkastusviranomaisilla silloin, kun kyseisessä rajanylityspaikassa tai sen osassa ei ole ulkorajaliikennettä. Rajatarkastusviranomaiset tulevat paikalle saatuaan tiedon aluksen tai ilma-aluksen saapumisesta. Tällaisia tilanteita varten olisi rajaturvallisuuden näkökulmasta tärkeää voida velvoittaa liikennevälineen matkustajia sekä henkilöstöä pysymään liikennevälineessä siihen asti, kunnes rajatarkastusviranomaisella on luvan aloittaa maihinnousu. Liikennevälineen henkilöstöllä olisi kuitenkin oikeus suorittaa liikennevälineen ulkopuolella niitä välttämättömiä toimia, joita liikennevälineen turvallisuus ja matkustajaturvallisuus edellyttävät, kuten aluksen kiinnittämiseen liittyvät toimenpiteet tai kunnon tarkastukset.

Vastaavasti rajatarkastusviranomaisella tulisi olla lähtöhetkellä oikeus kieltää liikennevälineeseen nousu ennen kuin rajatarkastusviranomaisella on paikalla suorittamassa rajatarkastuksia ja antaa nousuun luvan.

Edellä esitetyn perusteella pykälän 1 momenttiin lisättäisiin valtuus säätää valtioneuvoston asetuksella myös rajanylityspaikkojen toiminnallisista järjestelyistä niiden aukiolo-

aikoina. Valtuuden perusteella säädettävät järjestelyt sovittaisiin yhteistyössä kaikkien rajatarkastusviranomaisten kesken.

Pykälän 2 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain (/) muutoksen johdosta

15 §. Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille. Pykälän 1 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

Pykälän 2 momentissa tullilaitos-termi muutettaisiin Tullin hallinnosta annetun lain (960/2012) johdosta muotoon Tulli.

15 a §. Euroopan rajavartijaryhmän pyytäminen. Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta annettua neuvoston asetusta (EY N:o 2007/2004, jäljempänä rajaturvallisuusvirastoasetus) muutettiin vuonna 2011 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1168/2011 siten, että nopea rajainterventoryhmä korvattiin termillä Euroopan rajavartijaryhmä. Pykälään tehtäisiin vastaavat terminologiset muutokset.

Lisäksi pykälän termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

15 b §. Euroopan rajavartijaryhmään osallistuminen. Pykälän sanamuotoa mukautettaisiin rajaturvallisuusvirastoasetuksen muutoksen johdosta muuttamalla nopea rajainterventoryhmä muotoon Euroopan rajavartijaryhmä.

Lisäksi pykälän termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

16 §. Rajanylityspaikan väliaikainen sulkeminen. Pykälän 1 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 3 momentissa tullilaitos-termi muutettaisiin Tullin hallinnosta annetun lain johdosta muotoon Tulli.

4 luku

Tehtäviä ja toimenpiteitä koskevat säännökset

21 §. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteet. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin ainoastaan säädöstekninen tarkistus. Momentin mukaan rajavartiolaitos voisi yksittäistapauksessa päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa. Uudessa poliisilaissa poliisin toimitiloja koskevat turvatarkastussäännökset sisältyvät 3 lukuun, joten voimassa olevan oikeuden mukaisen asiantilan säilyttäminen ennallaan edellyttää jatkossa viittaamista myös 3 lukuun.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevan 2 momenttia. Siihen ei tehtäisi lainkaan muutoksia.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin rajavartiomiehen poliisilain 2 ja 3 luvun mukaisista toimenpiteistä poliisin johdolla tapahtuvassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä. Momentin nojalla rajavartiomies voisi yhdessä poliisimiehen kanssa suorittaa kaikkia niitä toimenpiteitä, joita poliisimieskin voi suorittaa. Rajavartiomies vastaisi suorittamistaan toimenpiteistä virkavastuunsa puitteissa. Johdostuu tehtävässä olisi poliisilla, sillä poliisi vastaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä.

Yhteispartioinnin tarkoituksenmukainen toteutus edellyttää toiminnan yhteistä ennakko-suunnittelua. Partiointiin osallistuvien viranomaisten tulee tuntea riittävän hyvin toistensa toimintatavat ja taktiikka. Lisäksi yhteispartioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee huomioida koulutus- ja työturvallisuusasiat.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista 21 §:n mukaisissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisitehtävissä säädetään lain 33 §:ssä. Rajavartiomiehellä olisi näissä tehtävissä poliisimiehelle poliisilain 2 ja 3 luvussa säädetty toimivaltuudet, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja rajoita niitä.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin sen sisältöä, sillä uuden 3 momentin mukaiset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden toimenpiteet eivät välttämättä ole kii-reellisiä.

23 §. Turvaamistehtävät. Pykälän 2 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

24 §. Tullitehtävät. Pykälän tullilaitos-termit muutettaisiin Tullin hallinnosta annetun lain johdosta muotoon Tulli. Pykälän 1 momenttiin ei tehtäisi muita muutoksia.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan rajavartiolaitos voi päällystöön kuuluvan tullimiehen pyynnöstä suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös sellaisella rajanylityspaikalla, jossa tullilaitos muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Rajavartiomies voi lisäksi osallistua yksittäisen tullitoimenpiteen suorittamiseen tullimiehen pyynnöstä.

Tullilainsäädännössä ei määritellä, mitä tarkoitetaan päällystöön kuuluvalla tullimiehellä. Sen vuoksi säännös ehdotetaan muutettavan viittaukseksi toimivaltaiseen tullimieheen. Toimivaltuus määräytyisi tapauskohtaisesti kulloisenkin asian ja rajanylityspaikan perusteella.

Rajavartiolaitos ja Tulli ovat sopineet elokuussa 2012 Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnan jatkokehittämisestä rajanylitysliikenteen valvonnan. Sopimuksen mukaan rajavartiolaitos suorittaa kokeiluluonteisesti eräitä henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön liittyviä tullitehtäviä Nuijamaan rajanylityspaikalla. Tällaisia ovat tax free -leimaukset, matkustajien mukana kulkevien lemmikkieläinten tarkastukset sekä saapuvan henkilöautoliikenteen liikennevakuutusta koskevat tarkastukset. Kokeilu laajenee mahdollisesti myöhemmin pysyväksi käytännöksi. Käytännössä tällaisten tullivalvontatehtävien ei voida sisältyvän 2 momentin säännökseen, jonka mukaan toimitaan erillisestä pyynnöstä.

Edellä esitetyn perusteella pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan rajavartiolaitos voisi suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös Tullin ja rajavartiolaitoksen kirjallisen yhteistoimintaso-

pimuksen perusteella. Säännös ei laajentaisi rajavartiolaitoksen itsenäisiä tullitoimivaltuuksia sellaisilla rajanylityspaikoilla, joissa Tulli muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Tullivalvontaa voitaisiin edelleen suorittaa vain tulliviranomaisen myötävaikutuksella.

26 §. Pelastustoimintaan, sairaankuljetukseen ja ensihoitoon osallistuminen. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan rajavartiolaitos voisi suorittaa terveydenhuoltolain mukaista ensihoitoa sen mukaan kuin siitä sovitaan erikseen. Rajavartiolaitos voisi sopia ensihoitoon osallistumisesta sairaanhoitopiirien kanssa rajavartiolaitoksen resurssien ja tehtävien vaativuuden mukaisesti. Lähinnä kyseeseen tulee ensivasteyksikkönä toimiminen harvaan asutulla alueella ja saaristossa sekä rajavartiolaitoksen helikopteriyksikön osallistuminen perustasoiseseen ensihoitoon harvaan asutulla alueella ja saaristossa. Osallistumisesta, kalustosta, henkilöstöstä ja ammattitaidon ylläpidosta sovitaan alueellisesti sairaanhoitopiirien kanssa.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin sen uutta sisältöä.

27 §. Rajatapahtumaa sekä maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskeva tutkinta. Pykälän 1 momentin yleinen viittaus poliisitutkintaan rajatapahtuman sekä maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskevassa tutkinnassa muutettaisiin viittauksiksi uuden poliisilain poliisitutkintaa koskeviin säännöksiin. Muutos olisi tekninen. Ulkomaalaisen maahantulon, maassa oleskelun, maasta lähdön ja maasta poistamisen edellytysten sekä kansainvälistä suojelua hakevan henkilön henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittämiseksi suoritettavassa rajavartiolaitoksen tutkinnassa on kyse poliisitutkintaan verrattavasta tutkinnasta. Tutkinnassa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä poliisitutkintaan noudettavan henkilön etsinnästä poliisilain 2 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentissa, paikan ja alueen eristämisestä poliisitutkinnan turvaamiseksi poliisilain 2 luvun 8 §:n 1 ja 4 momentissa sekä poliisitutkinnasta poliisilain 6 luvussa säädetään. Sama koskisi rajajärjestysopimuksessa tarkoitetun rajatapah-tuman tutkimista.

Säännöksestä poistettaisiin viittaus esitut-kintalakiin, sillä momentissa kuvatussa tilanteessa on kysymys muusta kuin rikoksen esi-

tutkinnasta. Jos tällaisessa asiassa on kuitenkin syytä epäillä rikosta, noudatettavaksi tulee esitutkintalain esitutkintaa koskeva sääntely. Esimerkiksi rajatapahtumaan ei välttämättä sisälly rikosta. Rajatapahtuman tutkinta voi kuitenkin johtaa esitutkinnan aloittamiseen esimerkiksi epäillyn valtiorajarikoksen tapauksessa. On huomattava, että lisäksi poliisilain 6 luvun 1 §:n nojalla poliisitutkinnassa noudatettavaksi tulisivat soveltuvin osin tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla myös esitutkintalain säännökset. Näin ollen momentissa ei erikseen tarvitsisi viitata esitutkintalakiin.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin asianosaisen oikeuksia ja velvollisuuksia esitutkinnassa koskeva sääntely, sillä asiasta säädetään jatkossa uuden poliisilain 6 luvun 2 §:ssä. Ehdotetulla 1 momentin viittauksella poliisilain 6 lukuun asianosaisen oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva sääntely tulisi joka tapauksessa noudatettavaksi. On perustelua, että poliisitutkintaa koskeva menettelysääntely on kokonaisuudessaan poliisilain 6 luvussa. Pykälän 2 momenttiin jäisi ainoastaan nykyinen läsnäolon kestoja koskeva sääntely eli tutkittava henkilö olisi velvollinen olemaan tutkinnassa enintään 12 tuntia kerrallaan. Läsnäolon kestoja koskeva sääntely ehdotetaan säilytettäväksi, koska uutta poliisilakia ja esitutkintalakia soveltamalla ei olisi täysin selvää, kuinka kauan henkilö voidaan velvoittaa olemaan läsnä tutkinnassa.

Uuden poliisilain 2 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan etsinnästä henkilön kiinniottamiseksi päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Muu poliisimies voi ilman päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöstä toimittaa etsinnän kiireellisissä tapauksissa. Poliisilain 6 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan poliisitutkintaan noutamisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Lain 6 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan pääseminen edellyttää päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräystä. Uuden 3 momentin mukaan päällystöön kuuluvaan poliisimieheen rinnastettaisiin rajavartiolaitoksessa vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies.

5 luku

Toimivaltuussäännökset

28 §. *Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet.* Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään rajavartiomiehen toimivaltuuksista rajavalvonnan, rajatarkastuksen ja rajojen valvonnan suorittamiseksi. Schengenin raja-säännöstön mukaan rajavalvonta-käsite kattaa myös rajatarkastukset ja rajojen valvonnan, minkä vuoksi näitä koskevat viittaukset ehdotetaan poistettaviksi tarpeettomina.

Pykälän 1 momentin 9 kohdassa säädetään rajavartiomiehen toimivaltuudesta henkilöntarkastuksen suorittamiseen. Säännöksen 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaantulevan sanamuodon mukaan henkilöntarkastus suoritetaan noudattaen soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa, 31 ja 33 §:ssä säädetään. Viitatut säännökset jättävät osin epäselväksi sen, mitä pakkokeinolain menettelyllisiä säännöksiä sovelletaan rajatarkastuksessa ja erityisesti sen, kuka päättää henkilöntarkastuksen suorittamisesta.

Pykälän 1 momentin 9 kohdasta ehdotetaan poistettavaksi viittaus pakkokeinolain 8 luvun 31 §:ään, joka koskee rikosperusteisen toimenpiteen edellytyksiä. Rajavalvontaan kuuluva henkilöntarkastus on oikeus suorittaa pykälän 1 momentin johdantokappaleen mukaan ilman rikosepäilyä. Viittauksen poistumisen myötä kohtaan olisi tarpeen ottaa uuden pakkokeinolain 8 luvun 31 §:ää vastaava säännös siitä, missä tarkoituksessa henkilöntarkastus voidaan suorittaa. Henkilöntarkastus voitaisiin siten jatkossakin tehdä esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi.

Muilta osin viittaukset pakkokeinolakiin säilyisivät, koska tietyt käsitteet ja menettelyyn liittyvät seikat ovat varsin vakiintuneita. Tällaisia ovat esimerkiksi sukupuolisäännön soveltaminen eräissä tapauksissa ja voimakeinojen käyttäminen.

Pakkokeinolain viittauksista seuraisi esimerkiksi se, että lukittu tavaratila tai matkalaukku voitaisiin avata tarvittaessa voimakeinoja käyttäen. Samoin perusteellinen henkilöntarkastus olisi suoritettava sitä varten varatussa erillisessä tilassa. Tiloissa ei saisi olla teknistä valvontaa eikä sinne saisi muutoinkaan olla asennettuna kiinteää kuvan ja äänen tallentamisen mahdollisuutta. Tällä

varmistettaisiin se, että tarkastusta todistavat vain siihen erikseen päätöksessä määrätty virkamiehet. Tarkastuksessa olisi huomioitava myös pakkokeinolaissa mainittu sukupuolisääntö.

Tarkemmat menettelysäännökset henkilöntarkastuksen suorittamiseksi sisältyisivät uuteen 28 a §:ään.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 10 kohta, jossa säädettäisiin rajavartiolaitoksen oikeudesta ottaa rajavaltion yhteydessä henkilöstä kuva. Kuvalla tarkoitettaisiin yhtä tai useampaa kuvaa, eikä säännös olisi riippuvainen käytettävästä tekniikasta.

Säännöksellä täsmennettäisiin jo olemassa olevaa kuvan ottamisen ja tallettamisen toimivaltuutta. Kuvan ottaminen tulee kysymykseen esimerkiksi automaattisten rajatarkastuslaitteiden käytön yhteydessä, jolloin laitteen ottamaa kuvaa verrataan henkilön passissa olevaan valokuvaan. Käytännössä rajatarkastuslaitteiden ottamista kuvista tallettaisiin rekisteriin ainoastaan muiden maiden kansalaisten kuvat, koska Suomen viranomaisten myöntämiin matkustusasiakirjoihin sisältyvät kuvat ovat saatavissa passirekisteristä. Menettely lisäisi osaltaan maahan saapuvien matkustajien yhdenvertaista kohtelua.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 11 kohta, jossa säädettäisiin rajavartiolaitoksen oikeudesta tallettaa Schengenin rajasäännöissä tarkoitettun rajavaltion yhteydessä saatut tiedot henkilörekisteriin siten kuin siitä rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa säädetään. Tietoja ei saisi tallettaa, jos niiden tallettaminen henkilörekisteriin on nimenomaisesti laissa kielletty. Tällainen kielto sisältyy esimerkiksi rajavartiolaitoksen henkilötietolain 14 ja 16 §:ään. Käytännössä tiedot tallettaisiin rajavartiolaitoksen lupa- ja valvonta-asioden rekisteriin maa- ja merirajan valvontatietoina (lain 9 §).

Voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetään siitä, kuka päättää pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetusta poistumisen estämisestä. Säännös muutettaisiin viittaukseksi uuteen 28 b §:ään, jossa säädettäisiin tarkemmin poistumisen estämiseen liittyvistä toimivaltuuksista.

Lain 9 §:ssä säädetään toimenpiteen siirtämisestä ja toimenpiteestä luopumisesta. Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiomiehellä

on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voisi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin tavoiteltavaan tulokseen nähden. Pykälä on tarkoitettu yleissäännöksi, joka kattaa koko rajavartiolaitoksen toiminnan. Lain 28 §:n 4 momentissa säädetään kuitenkin erikseen rajatarkastuksen keskeyttämisestä. Säännöksen mukaan rajatarkastus keskeytetään, jos toimenpiteiden jatkaminen on rajan ylittämiseksi ilmenneen esteen tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Saman momentin alkuosan mukaan rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei kuitenkaan estä rajatarkastuksen toimittamista.

Voimassa olevan pykälän 4 momentin viimeinen virke ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana.

Jos maahan pyrkivä haluaa luopua rajan ylittämisen aikomuksesta, rajavartiomiehellä on aina 9 §:n toimenpiteiden luopumisesta annetun säännöksen ja mainitun 4 momentin alkuosan sääntelyn perustella mahdollisuus luopua rajatarkastuksen toimittamisesta. Jos rajanylityksen aikomuksesta luovuttaisiin joko ennen rajatarkastuksen aloittamista tai sen aikana, 4 momentin säännöksen sanamuoto jättää rajatarkastuksen toimittamisen tai loppuun saattamisen harkinnanvaraiseksi. Jos rajatarkastukseen saapuva hänelle ilmoitetusta maahan saapumisen esteestä huolimatta haluaa pyrkiä edelleen maahan, rajavartiomiehen tulee suorittaa rajatarkastus loppuun asti. Tällöin tehtäisiin asianmukaiset päätökset maahantulon epäämisestä, ja rajatarkastuksen keskeyttäminen ei olisi mahdollista.

28 a §. Henkilöntarkastus rajavaltionnassa. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin rajavaltion yhteydessä tehtävään henkilöntarkastukseen liittyvistä menettelyistä. Sääntelyllä ei puututtaisi varsinaiseen henkilöntarkastuksen suorittamisen toimivaltuuteen, joka sisältyy jo voimassa olevaan lakiin. Sääntelyn ei siten katsota olevan ongelmallinen oikeusturvan tai muiden perusoikeuksien kannalta.

Pykälän 1 momentin mukaan henkilöntarkastamisesta päättäisi rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies. Rajatarkastusta suorittava rajavartiomies voisi kuitenkin päättää henkilöntarkastuksesta, joka kohdistetaan henkilön päällysvaatteisiin tai mukana

oleviin matkatavaroihin taikka joka suoritetaan käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen. Tunnustelulla tarkoitettaisiin henkilön vartalon tunnustelua vaatteiden päältä taputtelemalla esimerkiksi esineen tai asiakirjan löytämiseksi. Sen sijaan henkilön riisuttaminen edellyttäisi rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen päätöstä.

Lähtökohtaisesti rajatarkastusta suorittava rajavartiomies voisi tehdä päätöksen myös tarvittavien voimakeinojen käyttämisestä. Tapauskohteisesti olisi harkittava, tuleeko päätös saattaa esimiehen ratkaistavaksi. Rajavartiomiehellä on kuitenkin aina oikeus saattaa rajatarkastus loppuun, ellei siitä luopumiselle löydy perusteita. Lähtökohtaisesti kieltäytyminen esimerkiksi auton takatilan avaamisesta ei johtaisi toimenpiteestä luopumiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta laatia henkilöntarkastuksesta pöytäkirja, jossa toimituksen kulku selostettaisiin riittävällä tarkkuudella. Koska henkilöntarkastuksella puututaan yksilön perusoikeuksiin, pöytäkirjan laatiminen ja toimenpiteiden kirjaaminen on perusteltua sekä tarkastuksen kohteen että sen suorittajan oikeusturvan kannalta.

Pöytäkirja olisi laadittava vain rajanylityspaikan esimiehen toimivaltuuksin tehdystä henkilöntarkastuksesta. Käytännössä rajanylityspaikan esimies tekisi päätöksen suullisena, ja päätöksen perusteet sekä toimitukseen osallistujat kirjattaisiin pöytäkirjaan.

Rajanylitysliikenteen ja rajatarkastusten sujuvuuden varmistamiseksi pöytäkirjan tekemistä ei edellytettäisi, jos henkilöntarkastus toimitetaan vain tutkimalla, mitä tarkastettavalla on päällysvaatteissaan tai mukana olevissa matkatavaroissaan taikka käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen. Tällainen tarkastus vastaa asiallisesti turvatarkastusta, josta ei yleensä laadita erillisiä pöytäkirjoja, vaikka toimijana olisi viranomainen. Tarkastuksella ei myöskään puututa yksilön perusoikeuksiin niin syvällisesti kuin esimerkiksi riisuttamisella.

Tarkastettavalle olisi aina kerrottava suullisesti henkilöntarkastuksen ja myös etsinnän tarkoitus, vaikka erillistä kirjallista päätöstä ei edellytettäisi.

28 b §. Poistumisen estäminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin poistumisen estämiseen liittyvistä rajavartiomiehen toimivaltuuksista. Pykälän 1 momentti sisältäisi muuttamattomana voimassa olevan 28 §:n 3 momentin säännöksen siitä, kuka päättää poistumisen estämisestä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi uuden säännöksen henkilön pitämisestä lukitussa tilassa poistumisen estämisen turvaamiseksi. Säännöksen mukaan henkilö, joka on velvollinen olemaan läsnä 27 §:n mukaisesti, saataisiin rajatarkastuksen toimittamista varten pitää lukitussa tilassa enintään 12 tuntia, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi.

Selvitettäessä maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä tutkittava henkilö on lain 27 §:n mukaan velvollinen olemaan tutkinnassa enintään 12 tuntia kerrallaan. Säännöksessä ehdotetaan kuitenkin lukitussa tilassa pitämiseksi 12 tunnin ehdotonta enimmäisrajaa, jota ei voisi jatkaa, vaikka rajatarkastus jatkuisikin. Käytännössä 12 tunnin määräajassa on pystyttävä selvittämään, voidaanko henkilön kohdistaa pakkokeinoin mukainen kiinniottaminen tai pidättäminen taikka ulkomaalaislain mukainen säilöönotto. On myös epätodennäköistä, että pelkkä rajatarkastus jatkuisi yli 12 tuntia. Henkilön poistumisen estäminen olisi kiinniottoon rinnastettava toimenpide, joten häneen voitaisiin kohdistaa rajavartiolain 65 §:n mukainen turvallisuustarkastus.

Henkilön poistumisen estäminen voisi tulla kyseeseen lähinnä silloin, jos henkilö haluaisi luopua rajanylitysaikomuksesta taikka jos henkilö pyrki saapumaan maahan ennen kuin maahantuloedellytykset olisi saatu selvitettyä. Jos kyse olisi rajanylitysaikomuksesta luopumisesta, poistumisen estäminen edellyttäisi käytännössä sitä, että rajatarkastusta suorittava viranomainen olisi arvioinut, ettei edellytyksiä toimenpiteestä luopumiseen ole.

Jos henkilö pyrki aktiivisesti poistumaan, kyseeseen voisi tulla myös rikoksena epäilty haitanteko, joka mahdollistaisi myös kiinniottamisen ja lukittuun tilaan sijoittamisen. Tavoitteena tulee kuitenkin olla välttää tällaisia tilanteita ja rikoksen tekemiselle altistumista. Tavoite voitaisiin saavuttaa esimerkiksi sijoittamalla henkilö lukittuun tilaan heti,

kun poistumisen yrittäminen olisi henkilön käyttäytymisen perusteella pääteltävissä. Henkilön sijoittamisella lukittuun tilaan mahdollistettaisiin myös rajavartiolaitoksen henkilöresurssien kohdistaminen sille säädettyjen keskeisten tehtävien suorittamiseen. Jos henkilöä ei voitaisi sijoittaa lukittavaan tilaan, toimenpiteiden suorittaminen sitoisi vähintään kahden rajavartiomiehen työajan.

Säännöksen mukaan lukittuna tilana ei voitaisi käyttää pidätettyjen säilytystilaa. Menetelyyn ei myöskään sovellettaisi rajavartiolaitoslain 8 luvun säännöksiä vapautensa menettäneen henkilön kohtelusta. Tämä on perusteltua, koska kyseessä on asiallisesti 27 §:n mukaisen, rajatarkastukseen liittyvän läsnäolovelvollisuuden turvaaminen. Tosiasiallinen vapauden menetys on myös tilapäistä ja ajallisesti rajoitettua.

29 §. Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta. Voimassa olevan lain 29 §:ssä säädetään rajanylityspaikan teknisessä valvonnassa kertyvän kuvan ja äänen käyttämisestä ja 31 §:ssä rajavalvontaan liittyvästä teknisestä valvonnasta. Säännökset ovat lain systematiikan näkökulmasta väärässä järjestyksessä, minkä vuoksi pykälän keskinäinen sijainti vaihdettaisiin.

Lain 29 §:ssä säädettäisiin nykyistä 31 §:ää vastaavasti rajavartiolaitoksen oikeudesta käyttää teknistä valvontaa rajavalvonnan suorittamiseksi. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin teknisuonteinen tarkistus viittaamalla kotirauhan piirin määrittelyn osalta rikoslain 24 luvun 11 §:ään. Vastaava säännös sisältyy uusien poliisi- ja pakkokeinolakien asianomaisiin pykäliin.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan pykälän mukaisessa rajavalvontaan liittyvässä teknisessä valvonnassa ei tarvittaisi maanomistajan tai maa-alueen haltijan lupaa teknisen laitteiston asettamiseen maastoon, jos kyse olisi lyhytaikaisesta teknisestä valvonnasta. Lyhytaikaisuudella tarkoitettaisiin korkeintaan muutaman viikon pituista valvontajaksoa. Säännös mahdollistaisi liikuteltavan teknisen valvontavälineistön tehokkaan käytön. Muutoin lyhytaikaista teknistä valvontaa rajavalvonnan suorittamiseksi koskisivat pykälän 1 ja 2 momentin edellytykset. Aiheutuneet vahingot olisi korvattava lain 39 §:n perusteella.

Pykälän uudessa 3 momentissa säädettäisiin rajavartiolaitoksen oikeudesta tallettaa teknisen valvonnan tiedot henkilörekisteriin siten kuin siitä rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa säädetään. Säännös on informatiivinen, koska uuden poliisilain 4 luvun 1 §:n mukaan teknisen valvonnan käsite kattaa myös tietojen tallettamisen. Käytännössä tiedot talletettaisiin rajavartiolaitoksen uuteen valvonta-asioiden rekisteriin. Voimassa olevan sääntelyn mukaan tiedot talletetaan lupa- ja valvonta-asioiden rekisteriin.

30 §. Rajanylityspaikan järjestelyt ja liikenne rajanylityspaikalla. Liikenteenharjoittajat ovat viime vuosina pyrkineet aloittamaan rajanylitysliikenteen hyvin lyhyillä ennakkoilmoituksilla viranomaisille. Schengenin rajasäännöstö asettaa kuitenkin tietyt edellytykset rajatarkastuksille ja rajatarkastuspaikoille. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan rajanylityspaikan ja sen rajatarkastuksiin käytettävän osan tulisi täyttää Schengenin rajasäännösten asettamat vaatimukset ennen rajanylitysliikenteen aloittamista.

Rajanylityspaikan rakenteet ja kulkureitit kuuluisivat liikennepaikanpitäjän vastuulle. Rajanylitysliikennettä ei voisi aloittaa ennen kuin rajavartiolaitos on arvioinut, että kyseinen paikka täyttää Schengenin säännösten vaatimukset. Tällä tarkoitetaan erityisesti rajanylityspaikan rakenteita, jotka käsittävät muun muassa sujuvat tietoliikenne yhteydet.

Rajavartiolaitos hyväksyisi rajanylityspaikan tai sen osan käyttämisen rajanylitysliikenteeseen. Uuden rajanylityspaikan avaaminen edellyttää aina myös rajanylityspaikoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta niillä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamista. Rajavartiolaitos hyväksyisi myös liikennepaikoilla tehdyt muutokset, joilla on vaikutusta rajaturvallisuuden ylläpitämiseen.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälän uutta sisältöä.

31 §. Rajanylityspaikan teknisessä valvonnassa kertyvän kuvan ja äänen käyttäminen. Pykälä vastaisi voimassa olevan lain 29 §:ää, jossa säädetään rajanylityspaikalla suoritettavasta automaattisesta tunnistamisesta. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi säännöksen sisältöä paremmin kuvaavaan muo-

toon. Pykälässä säädettäisiin siitä, mihin edellä 29 §:ssä tarkoitettua teknisen valvonnan kuvaa ja ääntä voidaan käyttää. Kuten nykyisinkin, pykälä koskisi ainoastaan rajanylityspaikalla kertyvää teknisen valvonnan kuvaa ja ääntä.

Pykälä vastaisi asiasisällöltään pitkälti voimassa olevaa sääntelyä. Pykälän 1 momentista poistettaisiin tarpeettomana viittaus rikostorjunnallisiin käyttötarkoituksiin, koska asiasta säädetään rajavartiolaitoksen henkilötietolain 25 §:ssä. Kyseisen pykälän mukaan rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja saadaan käyttää muuhun kuin niiden keräämis- ja tallettamistarkoitukseen esimerkiksi sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, josta saattaa seurata vankeutta. Säännös voidaan katsoa riittäväksi, koska teknisen valvonnan kuvaa ei ole perusteltua käyttää vähäisimpien rikosten tutkimisessa.

Lisäksi voimassa olevan 1 momentin viimeinen lause automaattisen tunnistamisen käytön rajoituksista sekä 2 momentti automaattisen tunnistamisen käytön ilmoitusvelvollisuudesta poistettaisiin tarpeettomina, koska teknisen valvonnan edellytyksistä säädetään lain 29 §:ssä.

32 §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajanylityspaikalla.* Voimassa olevan pykälän mukaan poliisilaissa päällystöön kuuluvalla virkamiehelle säädettyä toimivaltaa sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen ja rajanylityspaikalla esimiehenä toimivaan rajavartiomieheen.

Viittaus pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi vähintään luutnantin arvoiseen rajavartiomieheen, koska pidättämiseen oikeutetun virkamiehen käsite liittyy ensisijaisesti rikostorjuntaan. Vähintään luutnantin arvoisen rajavartiomiehen voidaan katsoa vastaavan poliisin päällystöön kuuluvaa virkamiestä sekä koulutukseltaan että työkokemukseltaan. Luutnantin arvoisella rajavartiomiehellä on joko useamman vuoden korkeakoulutus taikka opistotasoinen koulutus ja useiden vuosien työkokemus.

Viittaus rajanylityspaikan esimiehenä toimivaan rajavartiomieheen poistettaisiin, sillä

häntä ei enää jatkossa rinnastettaisi poliisin päällystöön kuuluvaan virkamieheen.

33 §. *Rajavartiomiehen toimivaltuus poliisitehtävissä.* Voimassa olevaan 33 §:ään verrattuna pykälästä poistettaisiin poliisitehtävän kiireellisyyttä koskeva maininta, koska kiireellisyys ilmenee jo muutoinkin 21 §:n 1 ja 2 momentista. Lisäksi ehdotetun 21 §:n 3 momentin mukaisissa yhteispartiointitilanteissa kysymys ei välttämättä olisi kiireellisistä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitotehtävistä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus uuden poliisilain 3 lukuun. Uudessa poliisilaissa poliisin toimitiloja koskevat turvatarkastussäännökset sisältyvät 3 lukuun, joten voimassa olevan oikeuden mukaisen asiantilan säilyttäminen ennallaan edellyttää jatkossa viittaamista myös 3 lukuun.

Uuden poliisilain 2 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan etsinnästä henkilön kiinniottamiseksi päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Muu poliisimies voi ilman päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöstä toimittaa etsinnän kiireellisissä tapauksissa. Poliisilain 2 luvun 6 §:n 3 momentin mukaan sisäänpääsy vaara- ja vahinkotilanteissa muissa kuin kiireellisissä tilanteissa edellyttää päällystöön kuuluvan poliisimiehen määräystä. Poliisilain 2 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan kotirauhan tai julkisrauhan suojaaman alueen eristämisestä tai tyhjentämisestä, jos on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi eikä alueella olevia voida muuten suojata, päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Kiireellisessä tapauksessa asiasta päättää poliisimies. Edellä mainituissa tilanteissa päällystöön kuuluvaan poliisimieheen rinnastettaisiin rajavartiolaitoksessa vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Asiasta säädettäisiin uudessa 2 momentissa.

34 a §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet turvaamistehtävissä.* Pykälä on uusi. Siinä säädettäisiin 23 §:n 2 momentissa tarkoitettun erikoiskoulutuksen saaneen rajavartiomiehen (turvamies) toimivaltuuksista silloin kun rajavartiolaitos suorittaa lain 23 §:n 2 momentin mukaisen valtiojohdon tai valtiovieraiden, rajavartiolaitoksen virkamiesten ja sen vieraina tai kuljetettavana olevien, erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuuden

tai erityisen omaisuuden koskemattomuuden suojaamisen. Erikoiskoulutuksen saaneella rajavartiomiehellä olisi oikeus yleisesti käytetyn paikan tai alueen eristämiseen, sulkemiseen tai tyhjentämiseen sekä liikkumisen rajoittamiseen tai kieltämiseen. Edellytyksenä olisi, että toimenpide on välttämätön turvaamistehtävän suorittamiseksi. Lisäksi erikoiskoulutuksen saaneella rajavartiomiehellä olisi oikeus poistaa paikalta henkilö, kun henkilön uhkausten tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua syytä olettaa taikka henkilön aiemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Nämä toimivaltuudet rajavartiomiehellä olisi, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja rajoita niitä.

Rajavartiolaitoksen olisi ilmoitettava poliisille turvaamistehtävän suorittamisesta etukäteen. Ilmoituksen perusteella turvaamistehtävä voitaisiin myös suorittaa yhteistoiminnassa poliisin kanssa tai poliisi voisi päättää suorittaa tehtävän itse.

Rajavartiomiehen oikeudesta kulkuneuvon pysäyttämiseen ja liikenteen ohjaamiseen turvaamistehtävässä ja valtion lukuun suoritettavassa kuljetuksessa säädettäisiin rajavartiolain 38 §:ssä.

35 §. Rajavartiomiehen voimakeinot. Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan rajavartiomiehellä olisi virantoimituksessa muiden voimakeinojen ohella lisäksi oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa rajavartiomies toimisi virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjelun puolustettavuutta olisi otettava huomioon rajavartiomiehelle hänen koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset. Säännös vastaisi uuden poliisilain 2 luvun 17 §:n 2 momenttia.

Rajavartiomies olisi virantoimituksessa virka-aikanaan riippumatta siitä, onko hän parhaillaan suorittamassa tiettyä virkatehtävää. Virantoimituksessa rajavartiomiehen olisi katsottava olevan myös silloin, kun hän toimii ollessaan velvoitettu ryhtymään toimenpiteisiin myös vapaa-aikanaan tai toimii palvelukseen ilmoittautumisen jälkeen.

Ehdotettu sääntely tarkoittaisi sitä, ettei rajavartiomiestä arvioitaisi enää siviilihenkilönä hätävarjelutilanteessa. Virkavastuulla toimiminen liittyy siihen, että korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2004:75 todetuina tavoin voimakeinojen käytön oikeutusta hätävarjelutilanteessa arvioitaessa poliisimiehelle voidaan perustellusti asettaa korkeammat vaatimukset kuin tavalliselle kansalaiselle. Kuten uuden poliisilain hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, uudistuksella korostettaisiin julkisen vallan vastuuta virkamiehen hätävarjelutilanteessa. Rajavartiomies olisi hätävarjelutilanteessa tai sen liioittelussa laillisuusvalvonnan alaisena. Virkavastuun liittäminen hätävarjeluun parantaisi kärsineen oikeusturvaa selkeyttämällä ja korostamalla valtion vahingonkorvausvastuuta. Virkavastuulla toimiminen tarkoittaisi myös sitä, että hätävarjelun liioittelu voisi tulla rangaistavaksi virkarikoksena.

Rajavartiomiehen hätävarjelutilanteessa olisi otettava huomioon ehdotetun momentin kolmas virke, jonka mukaan rajavartiomiehen toiminnalle voidaan hätävarjelussa lähtökohtaisesti asettaa korkeammat vaatimukset kuin tavalliselle kansalaiselle, niin puolustustekoon ryhtymisen kuin sen mitoittamisen suhteen.

Rikoslain 4 luvun 4 §:n mukaan hätävarjeluteko ei ilmeisesti saa ylittää sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet. Mainitun pykälän 2 momentissa säädetään hätävarjelun liioittelusta. Hätävarjelutilanteissa ei sovellettaisi rajavartiolain 35 §:n 1 momentin sisältämiä voimakeinojen puolustettavuuden arviointiperusteita. Hätävarjelutilanteissa ei myöskään sovellettaisi rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentin säännöstä rangaistusvastuusta vapautumisesta tapauksissa, joissa on ylitetty saman pykälän 2 momentissa säädetyt voimakeinojen käytön rajat.

35 a §. Rajaturvallisuusvirastoasetuksessa tarkoitetun viraston koordinoimiin operaatioihin ja kokeiluhankkeisiin Suomessa osallistuvan virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen. Pykälän sanamuotoa mukautettaisiin rajaturvallisuusvirastoasetuksen muutoksen johdosta muuttamalla

nopea rajainterventoryhmä muotoon Euroopan rajavartijaryhmä.

35 b §. *Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen.* Pykälä on uusi. Nykyisin voimakeinojen käyttöön varautumisesta ja niistä varoittamisesta säädetään rajavartiolaitoksen voimakeinojen käytöstä annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa. Voimakeinojen käyttöä koskevat säännökset mukaan lukien varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen otettaisiin kuitenkin lakiin sen yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin ulottuvien vaikutusten takia.

Pykälän 1 momentin mukaan, jos virkatehtävää suoritettaessa on syytä epäillä kohdat-tavan 35 §:n 1 momentissa tarkoitettua vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön olisi varauduttava sopival-la ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Mo-mentti vastaisi asiallisesti uuden poliisilain 2 luvun 18 §:n 1 momenttia. Voimassa olevaan asetuksen säännökseen verrattuna momenttiin lisättäisiin maininta rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeudetto-masta hyökkäyksestä, vastaavasti kuin 35 §:n 4 momenttiin lisättäisiin säännös hätävarje-lusta. Varautumisvelvollisuus koskee koros-tetusti hätävarjelutilanteita, sillä niissä saate-taan joutua käyttämään voimakkaita voima-keinoja.

Asetuksen säännöksessä velvoitetaan otta-maan huomioon rajavartiolain 35 §:n 1 mo-mentissa ja rajavartiolain 7 §:ssä säädetyt pe-riaatteet eli lievimmän keinon periaate ja suhteellisuusvaatimus. Rajavartiolain 2 lu-vussa mainituilla periaatteilla on korostunut merkitys sen vuoksi, että yleensä voimakei-noilla puututaan perustuslaissa suojattuihin perusoikeuksiin, erityisesti 7 §:n 3 momentin mukaiseen henkilökohtaiseen koskematto-muuteen. Voimakeinojen käytön ohjaamisen-sa keskeisimpiä periaatteita on vähimmän haitan periaate, josta ehdotetaan säädettäväk-si uudessa 7 a §:ssä. Voimakeinojen käytön yhteydessä voi kysymykseen tulla toimenpi-teen perusteen ilmoittaminen (8 §) tai raja-vartiomiehen aseman ilmaiseminen (ehdotet-tu uusi 8 a §). Pykälän 1 momenttiin sisälly-tettäisiin viittaus rajavartiolain 35 §:n 1 mo-mentin mukaiseen lievimmän keinon periaat-

teeseen sekä viittaus lain 2 luvun periaattei-siin.

Pykälän 2 momentin mukaan virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä olisi varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käy-tön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdol-lista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen olisi tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ym-märrettävällä tavalla. Momentti vastaisi asi-allisesti uuden poliisilain 2 luvun 18 §:n 2 momenttia.

35 c §. *Ampuma-aseen käyttö.* Pykälä on uusi. Nykyisin voimakeinojen käytöstä sää-detään sisäasiainministeriön asetuksen tasol-la. Voimakeinojen käyttöä koskevat sään-nökset mukaan lukien ampuma-aseen käyttö otettaisiin kuitenkin lakiin sen yksilön oike-uksiin ja velvollisuuksiin ulottuvien vaiku-tusten takia.

Pykälän 1 momentin mukaan ampuma-asetta voitaisiin käyttää vain silloin, kun ky-seessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi olisi käytettävissä. Ampuma-asetta voitaisiin lisäksi käyttää kii-reellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi.

Ampuma-asetta ei saisi käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Momentti vastaisi uuden poliisi-lain 2 luvun 19 §:n 1 momenttia.

Nykyisen asetuksen säännösten mukaan ra-javartiomies ei saa käyttää ampuma-asetta vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinnioton toimittamiseksi tai vapautensa menettäneen paon estämiseksi. Vastaavaa rajoitusta ei ole poliisin ase-en-käyttöä koskevissa säännöksissä. Käytännös-sä tällä erolla on merkitystä poliisin ja raja-vartiolaitoksen yhteistoimintatilanteissa sekä tietyissä tilanteissa, joissa rajavartiomiehet toimivat itsenäisesti joko poliisin pyynnöstä tai kiireellisessä tapauksessa ilman pyyntöä-kin, erityisesti harvaan asutulla alueella. Esimerkiksi aseistautuneen, mutta ei aseella uhkaavan henkilön kiinniottamiseksi rajavartiomies ei voi uhata aseenkäytöllä muutoin kuin jos tilanne kehittyä rikoslaissa tarkoite-

tuksi hätävarjelutilanteeksi. On perusteltua, että samoja tehtäviä suorittavien viranomaisen voimakeinojen käyttöoikeutta säädellään samalla tavalla. Tämän vuoksi on tarkoitus luopua rajavartiomiehen ampuma-aseen käyttöä koskevista rajoituksista. Rajavartiomiehen koulutuksessa huomioidaan jo nykyisin poliisin aseenkäytön perusteet.

Aseenkäyttötilanteita koskevat yleisperusteluissa hätävarjelun yhteydessä mainitut korkeimman oikeuden ratkaisut. Ampuma-aseen käyttöön on otettu kantaa myös lukuisissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ratkaisuissa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklaan (oikeus elämään) liittyvässä ratkaisukäytännössään EIT on muun muassa todennut, ettei ampuma-aseen käyttöä pidätyksen toimittamiseksi voida pitää oikeutettuna silloin, kun tiedetään, että henkilöstä tai hänen käyttäytymisestään ei aiheudu vaaraa hengelle tai terveydelle eikä ollut syytä epäillä hänen syyllistyneen väkivaltarikokseen (Tzekov v. Bulgaria, EIT 23.2.2006). Suomea koskevasta ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisusta (Huohvanainen v. Suomi, EIT 13.3.2007) ilmenee, että voimankäyttö ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan 2 kappaleessa mainituissa tarkoituksissa (esimerkiksi henkilön puolustamiseksi laitomalta väkivallalta) saattoi olla oikeutettua silloin, kun se perustuu vilpittömään käsitykseen, jota voidaan pätevin syin pitää tapahtuma-aikaan oikeana, vaikka se sittemmin osoittautuikin virheelliseksi. Muuten poliisille asetetaan epärealistinen vastuu, joka saattaa vaarantaa heidän tai muiden hengen. Ratkaisun perusteella huomioon otettavia seikkoja ovat erityisesti tapahtumaolosuhteet, tilanteen kehittyminen sekä poliisioperaation suunnittelu ja valvonta siten, että asianmukaisella tavalla varmistaudutaan hengenvaaran minimoinnista ja siihen liittyen toimenpiteiden valinnasta. Poliisin aseenkäytön asianmukaisuutta arvioitaessa on merkitystä antautumiskehotuksilla ja varoituksilla aseenkäytöstä sekä sillä, onko poliisia kohti ammuttu ensin. (Kasa v. Turkki, EIT 20.5.2008)

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseen käytöstä varoittamista, sillä uh-

kaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät olisi ampuma-aseen käyttöä. Säännös otettaisiin lakiin, sillä ampuma-aseen käyttöä koskeva määritelmä poikkeaa siitä, mitä ampuma-aseen käytöllä yleisesti tarkoitetaan. Momentti vastaisi uuden poliisilain 2 luvun 19 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättäisi rajavartiolaitoksen päällikkö, rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston osastopäällikkö, rajavartioston tai merivartioston komentaja tai apulaiskomentaja, rajavartioston tai merivartioston rajatoimiston ja meritoimiston päällikkö taikka vähintään esiuupseerin virassa palveleva rajavartiomies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista. Esiupseerin virassa palvelevalla tarkoitetaan henkilöä, joka on suorittanut maanpuolustuskorkeakoulusta annetun aseuksen (668/1992) mukaisen yleisesikuntaupseerin tutkinnon taikka esiuupseerikurssin ja jonka tasavallan presidentti on nimittänyt esiuupseerin virkaan.

Säännös olisi uusi ja vastaisi asiallisesti uuden poliisilain 2 luvun 19 §:n 3 momenttia. Sen mukaan ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää päällystään kuuluva poliisimies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista. Poliisiasetuksen (1112/1995) 1 §:n mukaan päällystään kuuluvia poliisimiehiä ovat muun muassa Poliisihallituksen poliisiylijohtaja, poliisijohtaja, poliisiylitarkastaja, poliisitar-kastaja, ylikomisario ja komisario. Poliisiase-tuksen mukaan yleisjohtajan tulee olla päällystään kuuluva poliisimies.

Käytännössä voimankäyttöä koskevat tilanteet syntyvät nopeasti eikä läheskään aina ole mahdollista saada edellä mainittujen virkamiesten päätöstä. Ampuma-aseen käytöstä varoittaminen on osa ampuma-aseen käyttöä. Siitä on vastuussa asetta käyttävä rajavartiomies jo 2 momentin perusteella.

35 d §. Sitominen. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentin mukaan virkatehtävän kohteena olevan henkilön liikkuma- tai toimintavapautta saataisiin rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos rajoittaminen on välttäm-

mätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä henkilön pakenemisen estämiseksi tai väkivaltaisen käyttäytymisen torjumiseksi. Momentti vastaisi asiallisesti uuden poliisilain 2 luvun 20 §:n 1 momenttia joitakin kielellisiä eroavaisuuksia lukuun ottamatta. Rajavartiolaissa käytettäisiin karkaamisen käsitteen sijasta pakenemisen käsitettä. Väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemisen ja uhkaavan väkivallan torjumisen sijaan rajavartiolaissa käytettäisiin pelkästään väkivaltaisen käyttäytymisen torjumisen käsitettä. Kohdehenkilölle, joka käyttäytyy rauhallisesti, ei tule laittaa liikkuma- tai toimintavapautta rajoittavia välineitä ilman painavaa syytä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että liikkuma- tai toimintavapauden rajoittamista ei saisi jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Rajoittaminen ei saisi aiheuttaa kohteena olevalle henkilölle vaaraa tai tarpeetonta kipua. Momentti vastaisi poliisilain 2 luvun 20 §:n 2 momenttia.

Pykälän 1 ja 2 momentti perustuisivat osittain rajavartiolaitoksen voimakeinojen käytöstä annetun sisäasiainministeriön asetuksen 9 §:ään, mutta sääntely olisi yksityiskohtaisempaa perustuen poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 11 luvun 2 §:n sitomista koskeviin säännöksiin. Pykälän 2 momentissa ei mainittaisi, että kohdehenkilöä ei saa kahlita liikkuvan ajoneuvon rakenteisiin, koska tämä käy ilmi jo 2 momentin toisesta virkkeestä.

Pykälän 3 momentin mukaan rajavartiolaitoksen säilyttämien kiinni otettujen ja tutkintavankien sitomisesta säädetään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 11 luvun 2 §:ssä. Momentti vastaisi osittain uuden poliisilain 2 luvun 20 §:n 3 momenttia. Momentti olisi informatiivinen, sillä rajavartiolain 61 §:n mukaan vapautensa menettäneen henkilön kohteluun sovelletaan rajavartiolaitoksessa, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään.

37 §. Etsintäkuulutetun kiinniottaminen. Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiomiehellä olisi oikeus ottaa kiinni henkilö, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on otettava kiinni, pidätettävä tai vangittava taikka otettava säilöön. Kiinni otettu olisi viipymättä toimitettava poliisin

haltuun, jollei häntä ole päästettävä heti vapaaksi. Momentti vastaisi voimassa olevaa 1 momenttia vähäistä kielellistä tarkistusta lukuun ottamatta.

Pykälän 2 momentin mukaan muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö olisi velvollinen rajavartiomiehen kehotuksesta saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toimenpiteet voidaan suorittaa. Jollei hän noudata kehotusta tai jos on todennäköistä, että hän pyrkii välttämään etsintäkuulutuksessa mainitut toimenpiteet, rajavartiomiehellä olisi oikeus ottaa hänet kiinni kuulutuksessa mainitun toimenpiteen suorittamiseksi. Momentti olisi uusi ja se vastaisi asiallisesti uuden poliisilain 2 luvun 3 §:ää. Pykälän 1 momentin nojalla rajavartiomiehellä olisi oikeus ottaa kiinni kenen tahansa toimivaltaisen viranomaisen etsintäkuulutettamia henkilöitä. Tämä koskisi myös rajavartiolaitoksen etsintäkuulutettamia henkilöitä. Pykälän 2 momentti koskisi puolestaan sellaisia henkilöitä, joihin ei kohdistettaisi vastaavankaltaisia vapauden menetyksiä tarkoittavia toimenpiteitä. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa henkilö tavataan rajatarkastuksen yhteydessä ja hänelle annetaan kutsu saapua kuulusteluun jonkin aikaisemmin tapahtuneen rikoksen johdosta. Momentti on siten tarpeen sekä rajavartiolaitoksen että muiden viranomaisten etsintäkuulutusten toimeenpanemiseksi. Muutoin rajavartiolaitoksella ei olisi mahdollisuutta toteuttaa sen tutkittavaksi kuuluvissa asioissa etsintäkuulutuksessa tarkoitettuja toimenpiteitä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että etsintäkuulutettu on, jollei etsintäkuulutuksen edellyttämien toimenpiteiden kestoajasta laissa toisin säädetä, velvollinen olemaan toimenpiteen suorittamiseksi saapuvilla enintään kuusi tuntia kiinniottamisesta. Momentti olisi uusi ja se vastaisi uuden poliisilain 2 luvun 3 §:n 3 momenttia.

38 §. Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen. Pykälään lisättäisiin rajavartiomiehen toimivaltuus määrätä liikenneonnettomuuspaikalla kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä. Pykälään lisättäisiin myös rajavartiomiehen vastaava toimivaltuus kulkuneuvon pysäyttämiseen ja liikenteen

ohjaamiseen lain 23 §:n mukaisessa turvaamistehtävässä. Toimivaltuutta liikenteen ohjaamiseen turvaamistehtävässä ei rajoitettaisi turvamiehen koulutuksen saaneelle rajavartiomiehelle, koska kuljetus valtion lukuun ei välttämättä edellytä turvamiehen koulutusta.

40 §. Rajavartiomiehen käskyvalta. Pykälässä säädettäisiin, että rajavartiomiehellä on tässä tai muussa laissa säädettyä toimivaltuutta käyttäessään oikeus yksittäistapauksessa antaa toimialallaan jokaista velvoittavia tarpeellisia käskyjä ja kieltoja. Pykälä vastaisi voimassa olevaa rajavartiolain 40 §:ää vähäistä kielellistä tarkistusta lukuun ottamatta. Toimivallan käsite korvattaisiin toimivaltuuden käsitteellä.

41 §. Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnassa. Voimassa olevassa pykälässä säädetään rajavartiomiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi. Lisäksi pykälän 1 momentti sisältää yleisen säännöksen rajavartiolaitoksen tehtävistä rikostorjunnassa. Sääntelyä ehdotetaan selkeytettäväksi jakamalla tehtävä- ja toimivaltuussäännökset omiin pykäliinsä.

Pykälän uusi sanamuoto sisältäisi voimassa olevan pykälän 1 momentin tehtäväsäännöksen eräin tarkennuksin. Rajavartiolaitoksen tehtäviin rikostorjunnassa lisättäisiin nimenomaisesti myös rikosten paljastaminen, joka on mainittu tehtävänä myös PTR-lain 1 §:ssä. Säännös ei ole toimivaltuussäännös, vaan täsmentäisi rajavartiolaitoksen jo olemassa olevia tehtäviä rikostorjunnassa. Vaikka rajavartiolaitos ei voikaan uuden poliisilain 5 luvun 3 §:n perusteella käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja tutkimiensa rikosten paljastamiseen, lisäys olisi silti perusteltu. Eräissä tapauksissa rikoksia voidaan paljastaa myös käyttämättä erityisiä salaisen tiedonhankinnan toimivaltuuksia.

Pykälässä käytettäisiin syytteen saattamisen sijasta syyteharkintaan saattamisen käsitettä. Voimassa olevan 1 momentin viittaus sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettujen rikosten tutkintaan poistettaisiin tarpeettomana, koska uuden sotilaskurinpäädösten ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettavan lain (/) soveltamisesta rajavartiolaitoksessa säädettäisiin täsmällisesti rajavartiolaitoksen hallintolaissa. Sääntely ei asiallisesti muuttuisi nykyisestä.

42 §. Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat. Pykälän 1 momenttia selkeytettäisiin luettelemalla rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat omina alakohtinaan. Momentin asiasisältö säilyisi muuttumattomana, mutta sanamuotoihin tehtäisiin eräitä täsmennyksiä.

Voimassa olevan 1 momentin mukaan rajavartiolaitos tutkii rikokset, jotka koskevat rajavartiolaitoksen valvottavan rajan ylittämistä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista rikoslain 17 luvun 7 tai 7 a §:ssä tarkoitetulla tavalla tai muulla laissa säädettyllä tavalla. Käytännössä säännös kattaa ainoastaan valtionrajarikokset, koska vuonna 2010 luovuttiin rajavalvonnan tarkemmasta sääntelystä kansallisessa lainsäädännössä. Viittaus rajavartiolaitoksen valvottavaan rajaan ei myöskään ole enää asianmukainen. Schengenin rajasäännösten mukaisesti rajavartiolaitos valvoo ainoastaan Schengenin ulkorajoja, mutta valtionrajarikos voi tapahtua myös sisärajoilla. Edellä mainitun johdosta säännöksessä viitattaisiin jatkossa ainoastaan valtionrajarikosten tutkintaan.

Pykälän 1 momentin 2—5 kohdat vastaisivat voimassa olevaa 1 momenttia. Koska momentin 1 kohdassa ei olisi nimenomaista viittausta rajan ylittämistä koskevien säännösten rikkomiseen, momentin 6 kohdassa viitattaisiin kaikkien rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädettyjen säännösten ja määräysten noudattamatta jättämiseen. Tämä pitää sisällään myös esimerkiksi rajavalvonnan ja siihen liittyvän rajavyöhykerikkomuksen. Säännöksen muutos olisi käytännössä tekninen.

Pykälän 2 momenttia selkiytettäisiin vastaavalla tavalla kuin 1 momenttia jakamalla momentti useampaan alakohtaan. Rajavartiolaitoksen tutkittaviksi säädettyihin rikoksiin lisättäisiin nimenomaisesti rajatarkastuksen yhteydessä havaitut rikoslain 32 luvun 1—5 §:ssä tarkoitetut kätkemisrikokset ja kätkemisrikkomus.

Rajavartiolaitoksen vuoden 2005 lainsäädäntöuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 6/2005 vp) todettiin, että lain 42 §:n ja 19 §:n 3 momentin säännöksistä on johdettavissa se, että rajavartiolaitos voi tutkia rajatarkastuksen yhteydessä myös edellä mainittuja kätkemisrikoksia. Mainitun 19 §:n 3 momentin mukaan rajatarkastukseen saattoi

sisältyä henkilön matkatavaroita ja kulkuneuvoa koskeva etsintä muun muassa sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan, matkatavaroissaan tai kulkuneuvossaan omaisuutta, joka on hankittu rikoksella. Säännös on kumottu lailla 478/2010, mikä on käytännössä johtanut tulkinnanvaraisuuteen rajavartiolaitoksen toimivallasta tutkia rajatarkastusten yhteydessä havaittuja kätkemisrikoksia. Schengenin rajasäännöstö itsessään ei edellytä tällaisten tarkastusten tekemistä.

Rajavartiolaitos on vuoden 2005 lainsäädäntöuudistuksen jälkeen kirjannut kätkemisrikoksesta 69, törkeästä kätkemisrikoksesta 37, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta neljä ja kätkemisrikkomuksesta kuusi rikosilmoitusta rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen tutkinta- ja virka-apurekisteriin. Pykälän 2 momentin muutoksella korjattaisiin toimivaltuutta koskeva epätasällisyys. Käytännössä säännös ei merkitsisi rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien lisääntymistä nykyisestä.

Rajavartiolaitos ilmoittaa tutkimistaan rikosasioista PTR-lain 3 §:n 1 momentin mukaisesti tekemällä siitä merkinnän PTR-viranomaisten yhteiskäyttöiseen rekisteriin. Saman pykälän 2 momentin mukaan tarvittavista toimenpiteistä sovitaan siten, että yhteistoiminta rikosvastuun toteutumisen kannalta tuottaa tarkoituksenmukaisimman tuloksen ja siinä huomioidaan kunkin PTR-viranomaisen päätehtävät ja toimivaltuudet. Jos toimenpiteistä ei päästä sopimukseen, niistä päättää poliisi. Poliisi voisi edelleenkin ottaa rajavartiolaitoksen tutkiman kätkemisrikoksen itselleen tutkittavaksi.

43 a §. Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, johon siirrettäisiin voimassa olevan 41 §:n toimivaltuussääntely.

Pykälän 1 momentti sisältäisi voimassa olevan 41 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen muuttamattomana. Momentissa säädettäisiin siitä, mitkä toimivaltuudet ovat yleisesti rajavartiomiehen käytettävissä rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi.

Pykälän 2 momentti sisältää 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaan tulevan 41 §:n 2 momentin toisen virkkeen, jonka sanamuotoa kuitenkin selkeytettäisiin jakamalla poliisi-

lain ja pakkokeinolain mukaiset toimenpiteet eri virkkeisiin. Rajavartiomiehellä olisi oikeus poliisilain mukaiseen televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan ennalta estettäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai kyseistä rikosta ja siihen liittyvää ihmiskauppaa. Rajavartiomiehellä olisi oikeus pakkokeinolain mukaiseen telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan selvitetäessä törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai kyseistä rikosta ja siihen liittyvää ihmiskauppaa.

Säännöstä täydennettäisiin siten, että rajavartiomiehellä olisi käytössään poliisilain ja pakkokeinolain mukainen oikeus televalvontaan ja henkilön tekniseen seurantaan estettäessä ja selvitetäessä törkeää metsästysrikosta. Lisäksi rajavartiomiehellä olisi käytössään pakkokeinolain mukainen oikeus televalvontaan selvitetäessä törkeää laittoman saaliin kätkemistä.

Törkeän metsästysrikoksen ja törkeän laittoman saaliin kätkemisen ennalta estämisessä rajavartiomieskään ei voisi käyttää uuden poliisilain 5 luvun 8 §:n 3 momentin mukaista kiireellisen paikantamisen oikeutta tai 4 momentin mukaista oikeutta lyhytaikaisesti estää teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden käyttö näille toimenpiteille sanotuissa momenteissa asetettujen edellytysten vuoksi.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevan 41 §:n 3 momentin sääntelyä. Kyseisen säännöksen mukaan rajavartiomiehellä on muun esitutkintaviranomaisen johdossa tapahtuvaan esitutkintaan osallistuessaan oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiolaitoksen käytettävissä. Säännöstä muutettaisiin viittaamalla PTR-lain mukaisiin yhteisiin tutkinta- ja tiedonhankintaryhmiin. Säännöksellä täsmennettäisiin sitä, että tiedonkäsittelyoikeus koskisi myös esitutkintaa edeltävää vaihetta eli rikosten ennalta estämistä ja paljastamista. Lisäksi säädettäisiin siitä, että rajavartiomiehellä olisi yksittäisessä tapauksessa muutoinkin oikeus tällaisten tietojen käsitteilyyn. Säännöksen tarkennus mahdollistaisi sen, että tiedon luovuttaminen voisi olla harkinnanvaraista ja tiedon saajan ei välttämättä

tarvitsisi tietää, millä toimivaltuuksilla tieto on saatu.

Pykälän 4 momentti sisältäisi voimassa olevan 41 §:n 4 momentin säännöksen muuttamattomana.

43 b §. Rikostorjuntaan liittyvä ilmoitusvelvollisuus. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä rikosten ennalta estämistä, selvittämistä ja salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen käyttöä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Säännöksen mukaan rajavartiolaitoksen olisi ilmoitettava poliisille rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien lain 43 a §:ssä tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä.

Säännös täydentäisi PTR-lain 3 §:n mukaista velvollisuutta ilmoittaa rajavartiolaitoksen tietoon tulleesta rikoksesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä sille PTR-viranomaiselle, jonka tehtäväalueeseen asia myös kuuluu. Käytännössä ilmoittaminen tehtäisiin merkinnällä tietojärjestelmiin. Tarkemmasta menettelystä sovittaisiin käytännön tasolla poliisin kanssa.

Säännöksen tarkoituksena on varmistaa riittävä tiedonkulku poliisille, jotta se yleisviranomaisena voi muun muassa huolehtia, ettei asiassa tehdä päällekkäisiä toimenpiteitä taikka ottaa asian itselleen lain 44 §:n perusteella.

44 §. Rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille tai Tullille. Pykälää muutettaisiin niin, että siinä säädettäisiin esitutkinnan toiselle esitutkintaviranomaiselle siirtämisen lisäksi myös epäillyn rikoksen ennalta estämisen siirtämisestä toiselle PTR-viranomaiselle. Rajavartiolaitos voisi siirtää epäillyn rikoksen poliisille ja tullirikosasioissa Tullille jo ennen esitutkinnan aloittamista. Tästä johtuen pykälän kaikki viittaukset esitutkinnan siirtämiseen muutettaisiin rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtämiseksi. Samoin kaikki viittaukset esitutkintaviranomaiseen muutettaisiin viittauksiksi toisiin PTR-viranomaisiin eli poliisiin ja Tulliin. Siirtäminen tapahtuisi samoin perustein kuin nykyisen sääntelynkin mukaan eli jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyt-

tää tai jos toinen PTR-viranomainen vaatii siirtoa.

PTR-viranomaisten välinen tiedonkulku niiden tietoon tulleista rikoksista ja niihin liittyvistä toimenpiteistä perustuu nykyisin PTR-lain 3 §:ään. Lisäksi poliisi saisi jatkossa tiedon rajavartiolaitoksen rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta rikostorjunnan tiedonkulun tehostamiseksi ehdotetun uuden 43 b §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden perusteella.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin sen sisältöä.

45 §. Salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen käytön valvonta. Lakiin lisättäisiin lailla 688/2009 kumotun pykälän tilalle uusi 45 §, jossa säädettäisiin salaisten pakkokeinojen käytön valvonnasta.

Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaista tiedonhankintaa ja salaisia pakkokeinoja käyttävät rajavartiolaitoksen hallintoyksiköt valvoisivat rajavartiolaitaissa tarkoitettua tiedonhankintaa ja salaisten pakkokeinojen käyttöä. Sääntely vastaisi voimassa olevaa käytäntöä, mutta siitä olisi perusteltua säätää lain tasolla.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin poliisilakiin ja pakkokeinolakiin siltä osin kuin niissä velvoitetaan sisäministeriötä antamaan salaista tiedonhankintaa ja salaisten pakkokeinojen käyttöä koskevat kertomukset eduskunnan oikeusasiamiehelle. Rajavartiolaitos kuuluu sisäministeriön hallinnonalaan, joten säännös olisi informatiivinen.

47 a §. Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ja takavarikoidun esineen palauttaminen. Pykälään lisättäisiin uusi 2 ja 3 momentti, joissa täsmennettäisiin uuden pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n mukaisesta takavarikon kohteen myymisestä samoin kuin sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:ssä tarkoitettua kohteen myymisestä rajavartiolaitoksessa päättävä taho. Pakkokeinolain mukaisen päätöksen takavarikon kohteen myymisestä tekisi hallintoyksikön päällikkö. Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitettua menettämisseuraamuksen panisi rajavartiolaitoksessa täytäntöön asianomainen hallintoyksikkö.

7 luku **Rajavyöhykettä koskevat säännökset**

49 §. *Rajavyöhyke.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan maanomistaja tai maa-alueen haltija olisi velvollinen sallimaan valtion kustannuksella rajavyöhykkeen takarajan merkitsemisen maastoon sekä merkintöjen ylläpitämisen. Merkintöjen tekeminen ja ylläpitäminen sisältää toimet, joilla varmistetaan merkintöjen tarpeellinen näkyvyys. Merkinnät eivät yleensä vahingoita puustoa tai muuta kasvustoa, mutta niiden näkyminen saattaa edellyttää kevyttä raivausta.

Merkinnät tehdään rajavyöhykkeestä ja rajavyöhykkeen takarajasta annetun asetuksen mukaisesti nauhoilla, viitoilla, kylteillä ja poijuilla. Asetukseen on tarkoitus lisätä merkintätavaksi puomit tiellä ja muilla kulku-urilla. Puomit eivät haittaa maanomistajien tai maa-alueen haltijoiden liikkumista rajavyöhykeluvan puitteissa.

Merkinnöistä ja niiden ylläpitämisestä aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritettaisiin käyvän hinnan mukainen korvaus. Merkinnät tehtäisiin niin, etteivät ne vaikuta omaisuuden käyttämiseen rajoittavasti. Esimerkiksi pellon reunassa oleva merkintä ei saisi haitata työkoneiden käyttöä pellolla. Jos merkinnästä aiheutuva haitta tai vahinko ei ole vältettävissä, haitta tai vahinko olisi korvattava.

50 a §. *Raja-aukko ja rajavyöhykkeen kulku-ura.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä raja-aukon ja rajavyöhykkeen kulku-uran puuston ja kasvillisuuden poistamisesta sekä kulku-uralla liikkumiselle välttämättömistä rakenteista. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maanomistajan tai maa-alueen haltijan olisi sallittava valtion kustannuksella raja-aukon näkyvyyttä haittaavan puuston ja kasvillisuuden poisto. Momentin 2 kohdan mukaan maanomistajan tai maa-alueen haltijan olisi sallittava valtion kustannuksella rajavyöhykkeellä ja rajavyöhykkeen takarajalla kulkevan rajavartiolaitoksen toiminnalle välttämättömän kulku-uran esteenä olevan puuston ja kasvillisuuden poistaminen. Momentin 3 kohdan mukaan maanomistajan tai maa-alueen haltijan olisi vastaavasti sallittava edellä mainitulla kulku-uralla rajavartiomies-

ten liikkumisen mahdollistava vähäisten rakennelmien rakentaminen. Vähäisillä rakennelmissa tarkoitetaan esimerkiksi pitkospuita, kaiteita ja vesistön ylittäviä siltoja, jotka ovat tarpeen jalan, suksin ja maastoajoneuvoilla liikkumista varten.

Suoritettavista toimenpiteistä olisi 2 momentin mukaan ilmoitettava maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle hyvissä ajoin etukäteen. Puita ja kasvillisuutta ei saisi poistaa piha- ja puutarha-alueilta.

Pykälän 3 momentin mukaan maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle puuston ja kasvillisuuden poistamisesta ja kulku-uran rakentamisesta aiheutunut vahinko ja haitta olisi korvattava käyvän hinnan mukaan.

53 §. *Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehdot.* Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin rajavyöhykelupaan sisällytettäviä rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä lupaehtoja koskevaa sääntelyä. Voimassa olevan 2 momentin mukaan lupaehdot voivat koskea rajavyöhykkeellä liikkumista. Liikkuminen ei kuitenkaan terminä kuvaa kovin hyvin esimerkiksi metsästyksen järjestämiselle tai aseiden käytölle asetettavien ehtojen luonnetta. Tämän vuoksi momenttiin lisättäisiin maininta rajavyöhykkeellä harjoitettavaa toimintaa koskevista ehdoista. Muutos olisi lähinnä tekninen eikä muuta nykyistä rajavyöhykelupien myöntämistä tai ehtoja koskevaa käytäntöä.

56 §. *Toimivaltaiset viranomaiset.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin niin, että rajavyöhykelupaa ja lupaa koskevaa varoitusta koskevan asian ratkaisisi se alueellinen rajavartiolaitos, jonka toimialuetta asia pääosin koskee. Nykyisen 3 momentin mukaan vartiosto voi tehdä päätöksen rajavyöhykelupaa ja varoitusta koskevassa asiassa vain omaa toimialuettaan koskevilta osin. Muutos yksinkertaistaisi lupamenettelyä ja varoituksen antamista silloin kun rajavyöhykelupaa edellyttävä toiminta tapahtuu useamman vartioston alueella. Ennen asian ratkaisemista vartioston tulisi kuulla niitä muita vartiostoja, joiden toimialuetta hakemus koskee.

58 §. *Rajavyöhykettä koskevien säännösten soveltamisalan rajoitukset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että liikkuminen ra-

jakaistalla ja rajavedessä olisi säädetyistä kielloista poiketen sallittua myös Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimiessa virkatehtävissään. Metsähallituksen erätarkastajalta ei myöskään vaadittaisi rajavyyhykelupaa ja rajavyyhykeilmoitusta virkatehtävissään toimiessaan. Tämä on perusteltua virkavastuulla toimivan Metsähallituksen erätarkastajan tehtävien tehokkaaksi suorittamiseksi myös rajavyyhykkeellä.

60 §. Suullisesti annettava päätös. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että kiireellisissä tapauksissa rajavyyhykelupa voitaisiin antaa suullisesti myös oleskeluun, rajavedessä päivällä liikkumiseen ja rajakaistalla liikkumiseen. Nykyisen säännöksen mukaan rajavyyhykelupa voidaan antaa suullisesti vain ampuma-aseen ja vastaavan hallussa pitämiseen ja käyttöön. Esimerkiksi kiireellisessä eläimen lopettamistapauksessa lupa ampuma-aseen käyttöön voidaan antaa suullisesti, mutta ei liikkumisen mahdollistavaa oleskelulupaa, mikä on ristiriitaista. Suullisesti annettavien rajavyyhykelupapäätösten ei arvioida vaikuttavan rajaturvallisuuden ylläpitämiseen haitallisesti, sillä tällöinkin tieto rajavyyhykkeellä oleskelemaan aikovista on käytettävissä etukäteen.

9 luku **Rajavartiolaitoksen toimintojen ja kohteiden turvallisuutta koskevat erityiset säännökset**

65 §. Turvallisuustarkastus. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan rajavartiomiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan virka-aputoimen yhteydessä tarkastaa henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi uuden poliisilain 2 luvun 12 §:n mukaisesti siten, että tarkastusoikeus koskisi sitä, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukana olevissa tavaroissaan. Toimenpiteitä ei myöskään rajattaisi pelkästään virka-aputoimenpiteisiin. Lisäksi ehdo-

tetaan, että rajavartiomies voisi tehdä turvallisuustarkastuksen virkatehtävän yhteydessä muussakin tapauksessa, jos se on perustellusta syystä tarpeen rajavartiomiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi. Tällainen tarve voi ilmetä esimerkiksi meripelastustoiminnassa, jossa otetaan henkilöitä rajavartiolaitoksen aluksen kyytiin. Rajatarkastuksessa 28 §:n mukainen henkilöntarkastus olisi edelleen ensisijainen toimenpide turvallisuustarkastukseen nähden.

Voimassa olevan 1 momentin säännös henkilön tarkastamisesta hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi siirrettäisiin uudeksi 2 momentiksi. Säännökseen lisättäisiin maininta henkilön mukana olevien tavaroiden tarkastamisesta. Lisäksi täsmennettäisiin, että momentin mukainen tarkastusoikeus voidaan tehdä vain vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä.

Pykälän uusi 3 momentti sisältäisi voimassa olevan 2 momentin säännöksen, jonka mukaan vaaralliset esineet ja aineet on tarvittaessa otettava tarkastettavalta pois. Säännöstä täsmennettäisiin uuden poliisilain tavoin siten, että pois olisi otettava myös esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

65 a §. Turvallisuustarkastuksen toimittaminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin turvallisuustarkastuksen toimittamiseen liittyvistä menettelyistä. Sääntely vastaisi uuden poliisilain 2 luvun 13 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan turvallisuustarkastus toimitettaisiin käsin tunnustelemalla, koulutettua koiraa käyttäen, metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen taikka muulla niihin rinnastettavalla tavalla.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkastuksella ei saisi puuttua tarkastettavan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Tarkastuksessa olisi myös noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta.

66 §. Vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunotto. Pykälään tehtäisiin vähäisiä säädösteknisiä tarkistuksia. Voimassa olevan pykälän 2 ja 3 momentti siirrettäisiin haltuun-

otetun omaisuuden käsittelyä koskevaan uuteen 66 a §:ään. Pykälään lisättäisiin viittaus-säännös ampuma-aselakiin siltä osin kuin kyse on ampuma-aseen, aseiden osan, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten haltuunotosta.

66 a §. *Haltuun otetun omaisuuden käsittely.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin lain 65 ja 66 §:n nojalla haltuun otetun omaisuuden käsittelystä. Sääntely vastaisi suurilta osin uuden poliisilain 2 luvun 15 §:n sääntelyä.

Pykälän 1 momentti sisältäisi voimassa olevan 66 §:n 2 momenttia asiallisesti vastaavan säännöksen haltuun otetun omaisuuden palauttamisesta. Momentissa viitattaisiin ampuma-aseen lisäksi myös muuhun laisäädäntöön. Esimerkkinä voidaan mainita vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) sääntely, jonka johdosta poliisille voidaan ilmoittaa ja luovuttaa räjähdysaineita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että rajavartiolaitoksen haltuun otettu esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa olisi aina palautettava, jollei kysymyksessä olevaa esinettä otettaisi kokonaisuudessaan sitä ennen rajavartiolaitoksen haltuun.

Pykälän 3 momentin mukaan pakkokeinon lain 2 luvun 9 §:n 3 kohdassa tarkoitettu, rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies, voisi määrätä vähäarvoisen esineen tai aineen hävitettäväksi. Vähäarvoisten esineiden ja aineiden hävittäminen olisi siten aina mahdollista, eikä hävittämisen edellytyksenä olisi se, ettei niitä voida vaaratta palauttaa haltijalleen tai omistajalleen, myydä omistajan lukuun tai luovuttaa hallussapitoon oikeutetulle.

Pykälän 4 momentin mukaan omistajalle ja haltijalle olisi varattava tilaisuus tulla kuuluksi ennen omaisuuden hävittämistä, jollei kysymys ole vähäarvoisesta omaisuudesta. Omaisuuden haltuunotosta ja hävittämisestä olisi laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan. Säännös vastaisi osin voimassa olevan 66 §:n 2 momentin sääntelyä.

67 §. *Rajavartiolaitoksen toimitiloja tai aluetta koskeva turvatarkastus.* Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat asiasisällöltään voi-

massa olevaa sääntelyä. Voimassa olevan 2 momentin säännös turvatarkastuksen suorittamiseen oikeutetuista henkilöistä siirrettäisiin eräin teknisluonteisin täsmennyksin uudeksi 4 momentiksi. Samalla voimassa oleva 4 momentti siirtyisi muuttumattomana uudeksi 5 momentiksi.

Pykälän uusi 3 momentti sisältäisi nimenomaisen säännöksen rajavartiolaitoksen toimitiloihin ja sen hallitsemalle alueelle saapuvien ja siellä olevien kulkuneuvojen sekä henkilöiden ja heillä mukanaan olevien tavaroitten tarkastamisesta. Hallintoyksikön päällikkö päättäisi, missä laajuudessa turvatarkastus järjestetään. Säännös vastaisi uuden poliisilain 3 luvun 1 §:n 3 momenttia. Poliisilain säännöksestä poiketen saataisiin kuitenkin tarkastaa myös kulkuneuvot. Tämä on perusteltua rajavartiolaitoksen hallinnassa olevien alueiden laajuuden vuoksi.

68 §. *Turvatarkastuksen suorittaminen.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin tarpeettomana viittaus rajavartiomieheen ja käytettäisiin ainoastaan 67 §:ssä määriteltyä turvatarkastajan käsitettä. Momenttiin lisättäisiin 67 §:ään ehdotettavan uuden 3 momentin mukaisesti oikeus tarkastaa myös rajavartiolaitoksen toimitiloihin tai sen hallitsemalle alueelle saapuva tai siellä oleva kulkuneuvo. Lisäksi momenttiin tehtäisiin vähäisiä kielellisiä tarkistuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilö voidaan tarkastaa 1 momentissa tarkoitetun esineen tai aineen löytämiseksi. Momenttiin lisättäisiin niin sanottu sukupuolisääntö, jonka mukaan tällaisen tarkastuksen suorittavan tulee olla samaa sukupuolta oleva kuin tarkastettava. Lisäksi tehtäisiin eräitä kielellisiä täsmennyksiä. Sääntely vastaisi uuden poliisilain 3 luvun 2 §:ää.

69 §. *Turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden haltuunotto.* Pykälän otsikkoon ja 2 momenttiin tehtäisiin vähäisiä kielellisiä tarkistuksia. Lisäksi pykälän 1 momentissa käytettäisiin 68 §:n 1 momentin tavoin ainoastaan turvatarkastajan käsitettä.

70 §. *Voimakeinojen käyttö turvatarkastuksessa.* Pykälän otsikkoon sekä 1 ja 2 momenttiin tehtäisiin vähäisiä kielellisiä tarkistuksia. Lisäksi 1 ja 2 momenttiin lisättäisiin 67 §:ään ehdotettavan uuden 3 momentin johdosta maininta kulkuneuvon poistamisesta

rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta. Pykälässä käytettäisiin johdonmukaisuuden vuoksi ainoastaan turvatarkastajan käsitettä.

71 §. Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia koskevat liikkumisrajoitukset. Pykälän 1 momentissa säädetään sotilaallista harjoitusta varten välttämättömästä rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskevasta tilapäisestä liikkumisrajoituksesta tai kiellosta. Sen määrää harjoituksen ajaksi vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies. Momenttiin lisättäisiin vastaava rajaturvallisuuteen liittyvää harjoitusaluetta koskeva tilapäinen liikkumisrajoitus ja kiello. Tilapäiset rajoitukset ja kiellot harjoituksen ajaksi olisivat välttämättömiä sivullisten vaaroilta suojaamiseksi sekä julkisuuslain mukaisten salassa pidettäviksi luokiteltavien teknisten ja taktisten menetelmien turvaamiseksi. Rajaturvallisuusharjoitusten ajallinen kesto on usein sotilaallisia harjoituksia huomattavasti lyhyempi.

Samalla pykälän 1 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

73 a §. Rajavartiolaitoksen tunnuskuvan, virkapuvun ja rajavartiomiehen tunnuksen oikeudeton käyttö. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, joka sisältäisi rangaistussäännökset rajavartiolaitoksen tunnuskuvan, virkapuvun sekä rajavartiomiehen tunnuksen oikeudettomasta käytöstä. Rajavartiolaitoksen tunnuskuvan, virkapuvun ja sen asusteen sekä rajavartiomiehen asemaa osoittavien tunnusten oikeudeton käyttö on kielletty rajavartiolaitoksen hallintolain 23 ja 34 §:ssä.

Eduskunnan lakivaliokunta on lausuntokäytännössään (esimerkiksi LaVL 9/2004 vp ja LaVM 15/2005 vp) asettanut rikoslainsäädännön käytölle yleisiä edellytyksiä. Niiden mukaan rikoslainsäädännölle on oltava hyväksyttävä peruste, on kyettävä osoittamaan painava yhteiskunnallinen tarve ja säädetävän kriminalisoinnin tulee olla ennaltaehkäisevä.

Rajavartiolaitoksen tunnuskuvaa on väärinkäytetty useita kertoja sosiaalisessa mediassa erilaisissa rasistisissa yhteyksissä sekä myös mainoksissa. Väärinkäyttö on omiaan aiheuttamaan vahinkoa rajavartiolaitoksen

julkisuuskuvalle sekä horjuttamaan luottamusta viranomaistoimintaan. Rajavartiolaitoksen tunnuskuvalla on vuonna 2011 myönnetty immateriaalioikeudellinen suoja, mutta on perusteltua, että asiaan voitaisiin puuttua tehokkaasti myös rangaistussäännöksen avulla. Rikosoikeudellisella sääntelyllä voidaan katsoa saavutettavan tavoiteltu ennaltaehkäisevä vaikutus.

Pykälän 1 momentin mukaan olisi tuomittava sakkoon se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta oikeudettomasti käyttää rajavartiolaitoksen tunnuskuvaa sellaisenaan taikka sovellettuna merkkiin tai kuvalliseen esitykseen taikka rajavartiolaitoksen tunnuskuvaa erehdyttävästi muistuttavaa merkkiä. Vastaavanlainen rangaistussäännös sisältyy muun muassa poliisilain 51 §:ään (uuden poliisilain 9 luvun 7 §) sekä puolustusvoimista annetun lain 49 §:ään.

Pykälän 2 momentti sisältäisi rangaistussäännöksen rajavartiolaitoksen virkapuvun oikeudettomasta käytöstä ja 3 momentti rangaistussäännöksen rajavartiomiehen tunnuksen oikeudettomasta käytöstä. Myös näistä teoista tuomittaisiin sakkoon, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Tällainen ankarammin rangaistava teko voi olla esimerkiksi rikoslain 16 luvun 9 §:n mukainen virkavallan anastus.

11 luku Erinäiset säännökset

77 §. Rajavartiolaitoksen antama virkapu. Pykälän 1 ja 2 momenteissa tullilaitos-termit muutettaisiin Tullin hallinnosta annetun lain johdosta muotoon Tulli.

Pykälän 3 momentista poistettaisiin viittaus muuhun tutkinnanjohtajaan, koska vuoden 2014 alusta voimaan tulevan 46 §:n mukaisesti tutkinnanjohtajana voi toimia vain pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 3 kohdassa tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

77 a §. Rajavartiolaitoksen virka-apu poliisille merialueella. Pykälä on uusi. Poliisilla olisi oikeus saada rajavartiolaitokselta merellisessä erityistilanteessa sotilaallisten voimakeinojen käyttämistä edellyttävää virka-apua rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun terroriteon estämiseksi tai keskeyttämiseksi, jos se on välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä

tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla.

Sotilaallisia voimakeinoja sisältävä rajavartiolaitoksen virka-apu rajoittuisi Suomen merialueelle ja Suomen talousvyöhykkeelle. Tämä on perusteltua sen vuoksi, että rajavartiolaitoksella on erityistä toimintakykyä merialueella aluevalvontatehtävään liittyen sekä korkea ympärivuotinen toimintavalmius meripelastusvalmiuden ylläpitämiseksi. Suomen merialueella tarkoitettaisiin Suomen aluevesien rajoista annetussa laissa (463/1956) määritellyistä sisäisistä aluevesistä ja aluemerestä koostuvaa aluetta ja sen ilmatilaa. Talousvyöhykkeestä säädetään laissa Suomen talousvyöhykkeestä (1058/2004).

Vaikka sotilaallisten voimakeinojen käyttötarve on lähinnä teoreettinen, on säännös tarkoituksenmukaista ottaa lakiin. Sotilaallisia voimakeinoja sisältävää virka-apua tarvittaisiin lähinnä silloin, kun terroristisia tekoja toteuttavat henkilöt olisivat varustautuneet vahvoin tai tehokkain suoja- ja hyökkäysvälinein, joiden torjumiseksi ja niiltä suojautumiseksi tarvittaisiin sotilaallisia voimakeinoja. Sotilaallisia voimakeinoja voitaisiin tarvita myös silloin, kun on pysäytettävä kaapattu alus.

Sotilaallisella voimakeinolla tarkoitettaisiin virkamiehen henkilökohtaisen aseiden käyttöä voimakkaampaa sotavarusteiden tapahtuvaa sellaista asevoiman käyttöä, joka soveltuu poliisitehtävän suorittamiseen. Määritelmä olisi sama kuin puolustusvoimien virka-apulaissa. Virkamiehen henkilökohtaista aseistusta, kuten rynnäkkökivääriä, voimakkaammalla aseistuksella tarkoitetaan esimerkiksi ilmatorjuntakonekivääriä tai kranaatinheitintä. Rajavartiolaitoksen sotilaallisilla voimakeinoilla ei tässä tarkoitettaisi rajaturvallisuuden ylläpitoa varten hankittua aseistusta kuten aseistusta, jonka vaikutus perustuu esimerkiksi ääneen, valoon tai lamauttaviin aineisiin. Rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi hankittua aseistusta voidaan käyttää myös lain 22 §:n mukaisessa terrorismin torjunnassa ja muissa erityistilanteissa, joissa rajavartiolaitos voi antaa poliisin käyttöön kalustoa, henkilöitä ja erityisasiantuntijapalveluja tietyin edellytyksin. Rajavartiomiehen

toimivaltuuksista 22 §:n mukaisissa tilanteissa säädetään lain 33 §:ssä.

Virka-aputilanteessa sotilaallisella voimakeinolla tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sotavarusteilla varustetun aluksen mutta ei ilma-alusten aseistuksen käyttöä. Rajavartiolaitoksen ilma-aluksissa ei ole sotilaallisen voimankäytön aseistusta.

Edellä mainituissa teoissa tekijöinä eivät olisi tiettyä valtiota edustavat toimijat, jotka asepujensa perusteella olisivat tunnistettavissa vieraan valtion asevoimiin kuuluviksi. Vieraan valtion sotilaiden tai asevoimien muodostamaan uhkaan sovelletaan aluevalvontalakia.

Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Erityisesti on otettava huomioon siviilisten oikeudet ja heidän turvallisuutensa. Ennen voimakeinojen käyttöä on niiden käytöstä mahdollisuuksien mukaan varoitettava. Poliisi päättäisi voimakeinojen käyttämisestä ja johtaisi niiden käyttöä. Poliisi myös arvioisi tilanteen perusteella, pyytääkö se puolustusvoimien vai rajavartiolaitoksen tai molempien virka-apua.

Voimakeinoja saisi käyttää vain rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palveleva rajavartiomies. Rajavartiolaitoksessa varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä ei ole palveluksessa merivartiostoissa, joihin kyseisiä suorituskykyä omaavat laivat ja veneet on sijoitettu. Asevelvollisuuslain 78 §:n mukaan pelastustehtävässä tai virka-apua annettaessa asevelvolliset eivät saa osallistua vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen, räjähteiden raivaamiseen, aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin eikä muihin vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.

Sotilasvirassa olevan rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään rajavartiolain 35 §:ssä. Poliisin toimeksiannosta tapahtuva voimankäyttö perustuisi kuitenkin poliisilain 2 luvun 17 §:n 3 momenttiin. Hätävarjelun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään ri-

koslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

77 b §. Päätöksenteko poliisille annettavasta virka-avusta. Pykälä on uusi. Sotilaallisten voimakeinojen käyttämistä edellyttävän virka-avun antaminen edellyttäisi pääsääntöisesti valtioneuvoston yleisistunnon päätöstä. Virka-avun pyytämisestä päättäisi sisäministeriö. Kaikissa tilanteissa ei kuitenkaan ole mahdollista saada välittömästi valtioneuvoston yleisistunnon päätöstä. Tällaisia tilanteita voisivat olla äkillisesti valtion turvallisuusviranomaisten tietoon tulleet tapahumat, joissa rikolliset ovat pääsemässä tavoittelemaansa päämäärään eikä päätösvaltaista valtioneuvostoa ennätettäisi saada kokoon. Yhteiskunnan erittäin tärkeää toimintoa välittömästi ja vakavasti vaarantavassa kiireellisessä tilanteessa päätöksen sotilaallisen virka-avun antamisesta tekisi sisäministeriö. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan (PeVL 23/2005 vp) poikkeukselliseksi tarkoitettu päätös poliisin turvautumisesta sotilaalliseen voimankäyttöapuun on myös kiireellisessä tilanteessa tehtävä eduskunnalle vastuunalaisen ministerin johtamassa ministeriössä. Virka-avun pyytämisestä ja siitä päättämisestä olisi välittömästi ilmoitettava valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Valtioneuvosto voi päättää jo aloitetun virka-avun antamisen jatkamisesta tai lopettamisesta. Ilmoituksen valtioneuvon yleisistunnolle tekisi sisäministeriö.

Sotilaallisten voimakeinojen käyttöä edellyttävä virka-apu ei olisi sellainen sotilaallista toimintaa ja sotilaallista järjestystä koskeva sotilaskäskyasia, joka kuuluisi tasavallan presidentin päätettäväksi rajavartiolaitoksen hallintolain 7 §:n perusteella.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin aluevalvontalakiin, koska näin korostettaisiin rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien ja poliisin välistä tehtävien jakoa. Sen perusteella puolustusvoimia ja rajavartiolaitosta käytetään torjumaan ulkoisia uhkia ja poliisi ja rajavartiolaitos vastaavat maan sisäisestä turvallisuudesta. Tämä osaltaan selkiinnyttäisi viranomaisten vastuualueita siitä huolimatta, että rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien erityiskalustoa ja henkilöstöä osallistuisi poliisin johdettavana olevaan tilanteeseen.

77 c §. Virka-aputilanteen johtaminen. Pykälä on uusi. Siinä säädettäisiin virka-avun antamisen ja virka-aputilanteen johtamisen yksityiskohdista. Sääntely vastaisi puolustusvoimien virka-apulakia.

Pykälän 1 momentin mukaan virka-avun antamisesta päättävä määräisi virka-apuosaston suuruuden ja varustuksen. 2 momentin mukaan virka-apuosastoa johtaisi sen päälliköksi määrätty rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palveleva rajavartiomies tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan. Poliisi päättäisi virka-avun antamisen keskeyttämisestä ja lopettamisesta.

Poliisi vastaisi 3 momentin mukaan virka-aputilanteen turvallisen suorittamisen kannalta tarpeellisesta yleisjohdosta ja osapuolten välisten toimintojen yhteensovittamisesta sekä työturvallisuusjärjestelyistä. Poliisin tulisi 4 momentin mukaan erityisesti huolehtia siitä, että virka-apuosaston päälliköllä on riittävät tiedot virka-aputilanteesta, toimintaympäristöstä, tilanteen laadusta ja vakavuusasteesta sekä mahdollisista työturvallisuusriskeistä.

Rajavartiolaitos vastaisi virka-apuosaston henkilöstöön kuuluvan ammattitaidosta ja perehdyttämisestä siten, että henkilöstö tuntee käyttämänsä kaluston ja välineistön sekä niitä koskevat turvallisuusohjeet.

77 d §. Virka-avun kustannukset. Pykälä on uusi. Sen mukaan 79 a §:n mukaisen virka-avun kustannuksista vastaisi rajavartiolaitos. Pääsääntöisesti virka-apu olisi poliisille makсутonta, silloin kun sen antaminen poliisille on tehtävän luonne ja kiireellisyys huomioon ottaen välttämätöntä. Virka-avun sitoessa suuria voimavaroja ja pitkittyessä siten, että se haittaa olennaisesti rajavartiolaitoksen tai virka-apua antavan yksikön perustoimintoja taikka aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada korvaus sille aiheutuneista välittömistä kustannuksista. Vastaavalla tavalla on säädetty poliisin ja puolustusvoimien välisen virka-avun kustannuksista (asetus puolustusvoimien virka-avusta poliisille, 782/1980).

78 §. Rajavartiolaitokselle annettava virka-apu. Pykälän 2 momentista poistettaisiin viittaus muuhun tutkinnanjohtajaan, koska vuoden 2014 alusta voimaan tulevan 46 §:n mukaisesti tutkinnanjohtajana voi toimia vain

pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 3 kohdassa tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

80 §. Valtion vahingonkorvausvastuu. Lakiin ehdotetaan nykyistä kattavampaa vahingonkorvaussääntelyä. Voimassa olevan pykälän säännökset siirrettäisiin soveltuvin osin uuteen 80 c §:ään.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että valtion varoista korvataan sellaiset henkilön ja esinevahingot, jotka ovat aiheutuneet sivulliselle rajavartiolaitoksen suorittamasta pakkotoimenpiteestä. Korvattavaksi voi tulla esimerkiksi esinevahinko, joka ulkopuoliselle on aiheutettu suoritettaessa etsintää tai takavarikkoa voimakeinoja käyttäen. Valtion korvausvastuun piiriin kuuluisivat myös vastaavat vahingot, jotka ulkopuoliselle ovat aiheutuneet annettaessa muulle viranomaiselle virka-apua. Momentti vastaisi uuden poliisilain 8 luvun 1 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selvyyden vuoksi, että luvun säännökset eivät rajoita vahinkoa kärsineen oikeutta korvaukseen vahingonkorvauslain tai muun lain nojalla. Vahingonkorvauslain 3 luvun 2 §:n mukaan julkisyhteisö on velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laiminlyönnin johdosta aiheutuneen vahingon. Vahinkoa aiheuttaneen toimenpiteen suorittaneen rajavartiolaitoksen virkamiehen korvausvastuu määräytyy vahingonkorvauslain 4 luvun mukaisesti. Sääntely vastaisi uuden poliisilain 8 luvun 1 §:n 2 momenttia.

80 a §. Vahinkoa kärsineen myötävaikutus. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin vahinkoa kärsineen myötävaikutuksesta. Pykälän mukaan lain 80 §:ssä tarkoitettua korvausta voitaisiin sovitella tai se voitaisiin evätä, jos vahingon kärsinyt on omalla toiminnallaan tai laiminlyönnillään olennaisesti vaikuttanut vahingon syntymiseen. Vahinkoa kärsineen omana myötävaikutuksena tulee esimerkiksi kiinnittamis- ja voimakeinojen käyttötilanteissa kysymykseen se, että muu kuin toimenpiteen kohteena oleva henkilö vastustaa rajavartiomiehen toimenpidettä tai käyttäytyy muutoin väkivaltaisesti. Sääntely vastaisi uuden poliisilain 8 luvun 2 §:ää.

80 b §. Virkamiehen ja työntekijän vastuu. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa viitattaisiin selvyyden vuoksi vahin-

gonkorvauslain 4 ja 6 luvun säännöksiin virkamiehen ja työntekijän vahingonkorvausvastuun osalta. Sääntely vastaisi uuden poliisilain 8 luvun 3 §:ää.

80 c §. Vahingon selvittäminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin vahingon selvittämisestä.

Pykälän 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen virkamiehen olisi viivytyksettä tehtävä esimiehelleen ilmoitus virkatehtävän suorittamisen yhteydessä syntyneestä muusta kuin vähäiseksi katsottavasta henkilö- tai esinevahingosta. Vastaava säännös on voimassa olevan 80 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan vahinkota-
pahtumasta tulisi tarvittaessa taikka vahinkoa kärsineen tai virkatoimen suorittaneen pyynnöstä toimittaa tutkinta. Tarvetta tutkinnan toimittamiseen ei olisi silloin, kun vahingon perustetta ja määrää voidaan pitää selvinä. Tutkinta olisi kuitenkin aina toimitettava vahinkoa kärsineen tai virkatoimen suorittaneen pyynnöstä.

Tutkinnassa olisi selvitettävä muun ohessa ne olosuhteet, joissa virkatehtävä on suoritettu, johto- ja vastuusuhteet virkatehtävän aikana, vahingon määrä sekä vahinkoa kärsineen oman toiminnan tai laiminlyönnin vaikutus vahingon syntymiseen. Tutkinnan suorittaisi poliisi, jollei kyseessä ole sotilasoi-
keudenkäyntiasiana käsiteltävä vahinkoasia. Käytännössä myös sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävä vahinkoasia voidaan siirtää poliisille, mikäli kyseessä on merkittävä henkilö- tai esinevahinko. Momentti vastaisi asiallisesti voimassa olevan 80 §:n 1 momentin toista virkettä sillä erotuksella, että säännöksessä mainittaisiin nykyistä tarkemmin tutkinnassa selvitettäviä seikkoja. Sääntely vastaisi tältä osin uuden poliisilain 8 luvun 6 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että virkatehtävän suorittamisen yhteydessä vammoja saaneelle henkilölle olisi viivytyksettä annettava hoitoa ja järjestettävä tarvittaessa lääkärinapua. Henkilölle, joka ilmoittaisi saaneensa vammoja rajavartiomiehen toimenpiteen johdosta, olisi mahdollisimman pian annettava tilaisuus päästä lääkärintarkastukseen tai, jos se ei ole välittömästi mahdollista, esteettömän henkilön tarkastettavaksi. Kustannukset hoidosta ja lääkärinavusta

suoritettaisiin ennakolta valtion varoista. Säännös vastaisi asiallisesti pääosin voimassa olevan 80 §:n 2 momenttia. Lääkäriavun järjestämisestä tarvittaessa mainittaisiin kuitenkin nimenomaisesti. Vastaava säännös on uuden poliisilain 8 luvun 6 §:n 3 momentissa.

80 d §. Korvauksen suorittaminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä korvauksen suorittamisesta. Sääntely vastaisi pääosin uuden poliisilain 8 luvun 7 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan vahingon korvaamisesta päättäisi se hallintoyksikkö, jonka alueella virkatehtävä tai pääosa siitä on suoritettu. Korvausta koskevan asian siirtämisestä muun hallintoyksikön käsiteltäväksi olisi voimassa, mitä rajavartiolaitoksen hallintolaissa tai muualla laissa säädetään taikka lain nojalla annetussa määräyksessä määrätään. Käytännössä tällainen asia voitaisiin siirtää rajavartiolaitoksen esikunnan tai muun hallintoyksikön käsiteltäväksi. Voimassa olevassa rajavartiolaitoksen esikunnan määräyksessä on esimerkiksi täsmennetty, minkä suuruiset vahinkoasiat on siirrettävä hallintoyksiköistä rajavartiolaitoksen esikunnan käsiteltäviksi.

Pykälän 2 momentin mukaan korvausta olisi haettava kirjallisesti kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona virkatehtävä suoritettiin taikka korvaukseen oikeutettu sai tiedon vahingosta. Erityisestä syystä korvausta voitaisiin hakea myöhemminkin.

Pykälän 3 momentin mukaan hallintoyksikön korvausta koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta. Näissä tapauksissa vahingon kärsinyt voi kuitenkin nostaa vahingonkorvauskanteen vahingonkorvauslain nojalla.

83 §. Kansainväliset yhteistoimintasopimukset. Pykälän termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

84 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädetään valtuudesta antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä eräistä pöytäkirjaamis- ja merkinävelvoitteista. Kohdan luetteloon lisättäisiin ehdotettava uusi 66 a §, joka koskee turvallisuustarkastuksessa haltuun otetun omaisuuden käsittelyä. Samoin viittaus kumottuun 19 §:ään poistettaisiin.

Pykälän 2 momentin johdantokappaleen termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisä-

ministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

1.2 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

1 luku Yleiset säännökset

2 §. Rajajoukot. Pykälän 1 momenttiin päivitetäisiin viittaus uuteen asevelvollisuuslakiin (1438/2007).

2 luku Rajavartiolaitoksen hallinto ja henkilöstö sekä sen virkamiehistä koskevat erityiset oikeudet ja velvollisuudet

3 §. Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin Raja- ja merivartiokoulua koskeva kirjoitustekninen muutos. Lisäksi momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

5 §. Sisäministeriön tehtävät rajavartiolaitoksessa. Pykälän termit sisäasiainministeriö ja sisäministeri muutettaisiin valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta muotoon sisäministeriö ja sisäministeri.

Valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetun lain (362/2002) 3 §:n 1 momentin mukaan valtakunnallisten tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoituspaikasta päättää asianomainen ministeriö. Mainitun lain 3 §:n 2 momentin mukaan asianomainen ministeriö voi pidättää itselleen alaistensa virastojen ja laitosten päätösvalan alueellisten ja paikallisten valtion yksikköjen ja toimintojen lakauttamista tai supistamista koskevissa tapauksissa, jotka ministeriö katsoo merkittäviksi.

Pykälän 2 momentin mukaan sisäministeri ratkaisee rajavartiolaitoksen alueellisten ja paikallisten yksikköjen ja toimintojen lakauttamista tai supistamista koskevat asiat. Toisin kuin valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta annetun lain 3 §:n 2 momentissa, ministerin päätösvaltaa ei ole kytketty asian merkittävyyteen. Säännös on sanamuodoltaan ehdoton,

eikä anna ministeriölle tai rajavartiolaitokselle asiassa harkintavaltaa.

Pykälän 2 momentin perusteluissa ei myöskään ole tarkemmin määritelty, mitä toiminnolla tarkoitetaan. Toiminnon käsitettä ei ole esimerkiksi kytketty siihen, onko toiminto valtakunnallinen vai alueellinen tai paikallinen. Myöskään sillä ei voida katsoa olevan merkitystä, kuka toiminnon on alun perin perustanut.

Rajavartiolaitoksessa tehdään säännöllisesti päätöksiä rajavartiolaitoksen toimintojen tai yksiköiden siirroista, yhdistämisistä ja lakkauttamisista. Osa niistä on merkitykseltään vähäisiä ja perustuvat esimerkiksi operatiivisiin tehokkuusnäkökohtiin. Tällaisia päätöksiä voivat olla esimerkiksi tietyn operatiivisen toiminnon lakkauttaminen tai alueellisesti läheisten yksikköjen yhdistäminen.

Edellä mainituissa tapauksissa ei ole taloudellisista tai yhteiskunnallisesti merkittävistä syistä perusteltua, että päätöksentekijänä olisi aina sisäministeri. Rajavartiolaitoksen päällikön tulisi voida ratkaista sellaiset alueellisten ja paikallisten yksikköjen ja toimintojen lakkauttamista tai supistamista koskevat asiat, jotka eivät ole yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittäviä. Momentin sanamuotoa ehdotetaan tämän vuoksi tarkistettavaksi. Sisäministerillä olisi edelleen aina halutessaan oikeus ottaa asia ratkaistavakseen.

Pykälän 1 ja 3 momentti säilyisivät asiasällöllisesti ennallaan.

7 §. Tasavallan presidentin päätöksenteko rajavartiolaitoksen sotilaskäskyasioissa. Pykälän 2 momentin mukaan tasavallan presidentti tekee päätökset rajavartiolaitoksen sotilaskäskyasioissa sisäministerin esittelystä valtioneuvoston ulkopuolella. Asiaa esiteltäessä pääministerillä on oikeus olla läsnä ja lausua käsityksensä siitä. Pykälän 3 momentin mukaan presidentti voi omasta aloitteestaan tai sisäministerin esityksestä siirtää sotilaskäskyasian presidentin valtioneuvostossa ratkaistavaksi. Tällöin presidentti päättää asiasta sisäministerin esittelystä ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta.

Pykälään lisättäisiin rajavartiolaitoksen päällikön oikeus olla läsnä ja lausua käsityksensä 2 momentin mukaisessa niin sanotussa kabinettiesittelyssä ja 3 momentin mukaisessa esittelyssä valtioneuvostossa. Vastaava

sääntely on puolustusvoimista annetun lain 32 §:n 1 ja 3 momentissa, minkä mukaan puolustusvoimien komentajalla on oikeus olla läsnä ja lausua asiasta kabinettiesittelyssä silloin kun esittelijä on puolustusministeri sekä valtioneuvostossa presidentin sinne ratkaistavaksi siirtämää asiaa käsiteltäessä.

Samalla pykälän 2 ja 3 momentissa sisäasiainministeri muutettaisiin sisäministeriksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

8 §. Rajavartiolaitoksen päällikön päätöksenteko sotilaskäskyasioissa. Pykälän 3 momentin termi sisäasiainministeri muutettaisiin sisäministeriksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

9 §. Rajavartiolaitoksen virat. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan rajavartiolaitoksen päällikön oikeudesta perustaa, muuttaa ja lakkauttaa rajavartiolaitoksen virkoja samoin kuin oikeudesta sijoittaa ja siirtää virkoja rajavartiolaitoksessa säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Lain 14 §:ssä säädetään niistä edellytyksistä, jolloin rajavartiolaitoksen virkamies on velvollinen siirtymään toiseen rajavartiolaitoksen virkaan tai tehtävään. Virkamiehen siirtämisestä säädetään tarkemmin rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 25 §:ssä. Jollei muuta säädetä, henkilön siirrosta hallintoyksikössä päättää hallintoyksikön päällikkö rajavartiolaitoksen yksityiskohtaisen kokoonpanon asettamisissa puitteissa. Henkilön siirrosta hallintoyksiköstä toiseen päättää rajavartiolaitoksen esikunta. Valtioneuvoston tehtävään määräämän virkamiehen siirrosta päättää kuitenkin valtioneuvosto ja rajavartiolaitoksen päällikön tehtävään määräämän virkamiehen siirrosta rajavartiolaitoksen päällikkö.

Tullessaan nimitetyksi rajavartiolaitoksen virkaan, pysyy virkamies pääsääntöisesti samassa virassa, mutta hänet voidaan määrätä lain 14 §:n mukaan toiseen tehtävään samassa tai toisessa hallintoyksikössä. Rajavartiolaitoksen henkilöstövoimavarojen tehokkaan hallinnan kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että henkilö siirtyessään hallintoyksiköstä toiseen siirtyisi myös kyseiseen hallintoyksikköön sijoitettuun toiseen virkaan. Virkamiehen palvelussuhteen hallinnan kannalta on tarkoituksenmukaisempaa, että henkilö

pääsääntöisesti pysyy samassa virassa koko sen ajan, kun hän on rajavartiolaitoksen palveluksessa ja siirtyy pääsääntöisesti toiseen tehtävään.

Voimassa olevan pykälän 2 momentista johtuu, ettei rajavartiolaitoksen esikunta voi siirtää virkamiestä hallintoyksiköstä toiseen virkoiheen, vaan viran siirtämistä tai sijoittamista koskevan päätöksen tekee rajavartiolaitoksen päällikkö myös niiden henkilöiden osalta, jotka siirtää rajavartiolaitoksen esikunta. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan tämän johdosta väljennettäväksi.

Pykälän 2 momenttiin ehdotettavan muutoksen myötä rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että rajavartiolaitoksen esikunta päättäisi viran siirtämisestä ja hallintoyksikköön sijoittamisesta. Niiden virkojen osalta, joihin nimittää valtioneuvosto tai rajavartiolaitoksen päällikkö, toimivalta siirtää virat ja sijoittaa ne hallintoyksiköihin säilyisi edelleen rajavartiolaitoksen päälliköllä.

12 §. Virkaan nimittäminen. Pykälän 1 momentin termi sisäasiainministeri muutettaisiin sisäministeriksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

13 §. Tehtävään määrääminen. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi nykyisen 14 §:n 3 momentin viimeinen lause siltä osin kuin se koskee virkamiehen tehtävään määräämistä. Lauseen mukaan virkamiehen tehtävään määräämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Kyseinen muutoksenhakukielto koskisi 2 momentin mukaisia tehtävään määräyksiä.

Muutos on tekninen, sillä virkamiehen tehtävään määräämisestä säädetään 13 §:ssä. Ehdotuksen mukaan 14 §:n mukainen muutoksenhakuoikeus laajenee koskemaan myös samalla paikkakunnalla tapahtuvia siirtoja eikä 14 § enää sisältäisi muutoksenhakukieltoa. Tästä johtuen tehtävään määräämistä koskeva erillinen muutoksenhakukielto on perusteltua siirtää asiallisesti oikean säännöksen yhteyteen.

14 §. Virkamiehen siirtäminen toiseen virkaan tai tehtävään. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen virkamies on velvollinen siirtymään toiseen rajavartiolaitoksen virkaan tai tehtävään, kun se on tarpeen rajavartiolaitoksen yksityiskoh-

taisen kokoonpanon mukaisen avoimen viran tai tehtävän täyttämistä varten taikka muutoin palveluksen asianmukaista järjestämistä varten. Momenttia täsmennettäisiin siten, että siirtymävelvollisuus koskisi siirtämistä toiseen vähintään samantasoiseen rajavartiolaitoksen virkaan taikka sellaiseen tehtävään, jota rajavartiolaitoksen henkilöstökokoonpanossa vakiintuneesti hoidetaan virkamiehen saamalla koulutuksella. Itse siirtämisvelvollisuuden perusteisiin ei tässä yhteydessä esitetä muutoksia voimassa olevaan lakiin verrattuna.

Yleisenä käytäntönä on, että siirtymisvelvollisuudesta huolimatta avoin virka tai tehtävä täytetään halukkuuskyselyyn ilmoittautuneiden hakijoiden joukosta (sotilastehtävät) tai valtion virkamieslain mukaisen hakumenettelyn perusteella (siviilivirat ja -tehtävät). Virkamiestä ei voida siirtää alempaan virkaan. Sen sijaan siirto palkkauksellisesti alemman vaativuusluokan tehtävään tulisi Puolustusvoimien käytännön mukaisesti olla mahdollista myös muulloin kuin virkamiehen antaman suostumuksen perusteella. Muutos-tarve johtuu Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä (KHO:2013:5), jossa se totesi, ettei nykyinen säännös oikeuta siirtämään virkamiestä alemman vaativuusluokan tehtävään.

Rajavartiolaitoksen pitkäjänteisellä ura- ja henkilöstösuunnittelulla pyritään toisaalta varmistamaan, että rajavartiolaitoksen tehtäviin voidaan aina määrätä ammattitaitoista ja riittävän kokemuksen omaavaa henkilöstöä ja toisaalta, että rajavartiolaitoksen henkilöstö siirtyy ensisijaisesti ylempään tai samantasoiseen tehtävään. Vaikka siirtäminen alemman vaativuusluokan tehtävään olisi poikkeuksellinen menettely, niin sen mahdollistava säädöspohja on rajavartiolaitoksen toiminnan kannalta tärkeä. Siirtäminen alemman vaativuusluokan tehtävään tulisi olla mahdollista esimerkiksi rajavartiolaitoksen sotilasvirassa toimivan virkamiehen urakieron aikana, jotta rajavartiolaitokselle määrättyt lakisääteiset tehtävät voitaisiin suorittaa mahdollisimman turvallisesti ja tehokkaasti. Rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palvelevan tulee saada uransa aikana laaja-alaista tietoa ja kokemusta alan toiminnoista. Tämä on mahdollista toteuttaa vain rajavartiolaitoksen

eri tehtävissä. Suhteellisen pienessä organisaatiossa, kuten rajavartiolaitos on, ei siirtäminen vähintään saman vaativuusluokan tehtävään ole aina mahdollista. Siirtämisen tulee kuitenkin tapahtua virkamiehen saaman koulutuksen mukaisten tehtävien piirissä. Erityisesti näitä tilanteita varten virkamiehen palkkaus on suojattu rajavartiolaitoksen tarkentavassa virkaehtosopimuksessa siten, että palkkaus pysyy samalla tasolla yhden vuoden ajan siirron jälkeen. Jos palkkaus ei ole tuona aikana noussut vähintään siirtoa edeltävälle tasolle, niin se laskee vuoden jälkeen yhden vaativuusluokan.

Siirto alemman vaativuusluokan tehtävään tulisi olla mahdollista myös silloin, kun virkamiehellä ei ole enää edellytyksiä hoitaa nykyistä tehtäväänsä. Virkamies voi käyttäytymisellään aiheuttaa sen, ettei hän ole enää kelvollinen työskentelemään rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia edellyttävässä tehtävässä. Jos virkamiehen käyttäytyminen ei ole niin moitittavaa, että se edellyttäisi virkamiehen irtisanomista, määräaikaista erottamista tai virantoimituksesta pidättämistä, tulisi virkamiehen siirtäminen olla mahdollista tehtäviin, joita hän voi hoitaa ilman rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia. Yleensä tällainen siirto olisi luonteeltaan väliaikainen ja siirtäminen takaisin rajavartiolaitoksen tehtävään tehtäisiin välittömästi, kun rajavartiolaitoksen toimivaltuudet voitaisiin palauttaa virkamiehelle.

Korkein hallinto-oikeus totesi päätöksensä perusteluissa (KHO:2013:5), että ”siirtovelvollisuuden käyttöä arvioitaessa on otettava huomioon myös, että tätä tai vastaavaa siirtovelvollisuutta on arvioitu perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (esimerkiksi PeVL 40/1998 vp, PeVL 29/2006 vp, PeVL 51/2006 vp ja PeVL 51/2010 vp) pitäen siirtojärjestelmään liittyvää muutoksenhakukieltoa oikeasuhteisena muun ohella sen johdosta, että siirto voi kohdistua vain samantasoiseseen tai ylempään virkaan tai tehtävään siirtämisenä taikka henkilön omaan suostumukseen.”

Pykälän 2 momentti säilyisi nykyisellään.

Muutoksenhakuoikeutta ehdotetaan yhdenmukaisesti edellä lausutun mukaisesti laajennettavaksi pykälän 3 momentissa koskemaan kaikkia pykälän nojalla tehtäviä siirtä-

misiä toiseen virkaan tai tehtävään. Ehdotuksen mukaan muutoksenhakuoikeus ulotettaisiin koskemaan myös siirtoja, joissa palveluspaikkakunta ei muutu.

15 §. Rajavartiomies. Pykälän 3 momentti kumottaisiin, sillä Raja- ja merivartiokoulun peruskurssiin opiskelijat eivät jatkossa enää opiskelisi rajavartijan virkaan määrääjäksi nimettyinä eikä heillä siten ole rajavartijan valtuuksiakaan.

20 a §. Rajavartiomiehen määräaikainen virantoimituksesta erottaminen. Pykälän mukaan rajavartiomiehelle, joka toimii vastoin virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyö niitä, voidaan kurinpitorangaistuksena määrätä virantoimituksesta erottaminen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi, jolle ei varoitusta ole pidettävä riittävänä.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan virantoimituksesta erottamisesta päättää nimittävä viranomainen. Jos nimittävä viranomainen on valtioneuvosto, virantoimituksesta erottamisesta päättää sisäministeriö. Rajavartiolaitoksen upseerit nimittää perustuslain 128 §:n ja lain 12 §:n mukaan tasavallan presidentti. Tästä johtuen tasavallan presidentin nimittämän rajavartiomiehen määräaikaisesta virantoimituksesta erottamisesta päättäisi tasavallan presidentti.

Määräaikaista virantoimituksesta erottamista koskevaa kurinpitorangaistusta ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaista viedä tasavallan presidentin päätettäväksi. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin tämän johdosta muutos, jonka myötä myös tasavallan presidentin nimittämän virkamiehen määräaikaisesta virantoimituksesta erottamisesta päättäisi sisäministeriö. Samalla momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

Vastaava säätely on puolustusvoimista annetun lain 48 §:n 2 momentissa, jonka mukaan tasavallan presidentin tai valtioneuvoston nimittämän ammattisotilaan virantoimituksesta erottamisesta päättää puolustusministeriö. Muutoksella asetettaisiin rajavartiolaitoksen upseerin virassa palvelevat yhdenvertaiseen asemaan puolustusvoimissa palvelevien upseerien kanssa ja saatettaisiin virantoimituksesta erottaminen määrääjäksi raja-

vartiolaitoksen kurinpitokeinovalikoimaan myös upseerin virassa palvelevien osalta.

23 §. Virkapuku. Pykälässä säädetään rajavartiolaitoksen virkapukuna käytettävästä sotilaspuvusta. Virkapukuna käytettävästä sotilaspuvusta ja siinä käytettävästä rajavartiomiehen tunnuksesta on säädetty tarkemmin rajavartiolaitoksen virkapuvusta ja rajavartiomiehen tunnuksesta annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa (654/2005). Selvyyden vuoksi pykälää muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin rajavartiolaitoksen virkapuvusta ilman sotilaspuvun käsitettä. Muutos olisi luonteeltaan tekninen.

Samalla pykälän 2 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

24 §. Virkamerkki. Pykälän 1 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin asetuksenantovaltuus virkamerkin mukana pitämisestä ja esittämisestä. Sääntely nostettaisiin lain tasolle rajavartiolakiin otettavalla uudella 8 a §:llä, johon 2 momentissa viitattaisiin.

3 luku **Koulutus, opetus ja tutkimus rajavartiolaitoksessa**

25 §. Raja- ja merivartiokoulussa annettava koulutus ja opetus. Pykälän 2 momentin viittaus maanpuolustuskorkeakoulusta annettuun asetukseen muutettaisiin viittaukseksi Maanpuolustuskorkeakoulusta annettuun lakiin (1121/2008), jossa säädetään nykyisin upseerin koulutusohjelmaan, jatko-opintoihin tai täydennyskoulutukseen kuuluvasta opetuksesta.

Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin vähäinen kielellinen tarkistus.

25 a §. Rajavartiolaitoksen koulutus- ja tutkimustoiminnan yleisjärjestelyt. Pykälä vastaisi nykyistä 26 §:ää ja siihen tehtäisiin vähäinen kielellinen tarkistus.

25 b §. Raja- ja merivartiokoulun opiskelija. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin Raja- ja merivartiokoulun opiskelijoista. Opiskelijalla tarkoitettaisiin rajavartiijan peruskurssilla opiskelevaa ja muita Raja- ja merivartiokoulussa opiskelevia.

25 c §. Opetus- ja tutkintokielet. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, joka pääosin vastaisi rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen sääntelyä. Raja- ja merivartiokoulun opetus- ja tutkintokielet olisivat suomi tai ruotsi. Opiskelijalla olisi oikeus käyttää opiskelijavalinnassa ja kokeissa joko suomen tai ruotsin kieltä. Opinnäyte laadittaisiin joko suomen tai ruotsin kielellä. Raja- ja merivartiokoulu voisi päättää muunkin kielen käytämisestä opetuksessa ja opintosuorituksissa.

25 d §. Opiskelijan vaitiolovelvollisuus ja -oikeus. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, joka vastaisi täsmennettynä rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen sääntelyä. Pykälän mukaan Raja- ja merivartiokoulussa opiskelevan vaitiolovelvollisuudesta ja -oikeudesta olisi voimassa, mitä rajavartiolaitoksen hallintolain 17 §:ssä säädetään.

25 e §. Opiskelijan virkapuvun käyttö. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin 23 §:ää täydentävästi rajavartiijan peruskurssin opiskelijan velvollisuudesta rajavartiolaitoksen virkapuvun käyttöön. Virkapuvun käyttäminen liittyy Raja- ja merivartiokoulun sotilaalliseen järjestykseen. Virkapuku on tärkeä sotilaallisen johtamisen kannalta, sillä sen arvomerkeistä voi havaita muun muassa henkilön sotilasarvon ja tehdä nopeasti päätelmiä käskyvaltasuhteista.

26 §. Rajavartiijan peruskurssille valitseminen. Pykälään otettaisiin säämökset rajavartiijan peruskurssille valitsemisesta. Raja- ja merivartiokoulu valitsee rajavartiijan peruskurssin opiskelijat. Opiskelijavalinnoissa olisi otettava huomioon se, että koulutuksen tavoitteena on saavuttaa sellainen pätevyys, että henkilö voidaan nimittää rajavartiijan virkaan. Pykälän 1 momentin mukaan valintakokeen läpäisyn lisäksi rajavartiijan peruskurssille otettavalta vaadittaisiin, että henkilö on Suomen kansalainen ja suorittanut ennen opintojen aloittamista aseellisen varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen. Ennen opintojen aloittamista hänen olisi tullut suorittaa ylioppilastutkinto, lukion oppimäärä tai vähintään toisen asteen ammatillinen tutkinto. Lisäksi hänen olisi oltava terveydentilaltaan ja muutoin rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva. Henkilöllä tulisi olla myös vähintään B-luokan ajo-oikeus. Vaatimus va-

rusmiespalveluksen suorittamisesta ei koskisi henkilöitä, joilla on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukainen Ahvenanmaan kotiseutuoikeus.

Pykälän 3 momentin mukaan rajavartijan peruskurssin opiskelijaksi pyrkivän tulisi antaa Raja- ja merivartiokoululle opiskelijaksi ottamisen arvioinnissa tarvittavat terveydentilaansa koskevat tiedot Raja- ja merivartiokoulun määräämällä tavalla. Rajavartiolaituksen esikunnan pykälän 4 momentin perusteella vahvistamissa valintaperusteissa määritellään aistitoimintojen osalta vaadittava näkökyky, väriaisti ja kuuloaisti. Koulutukseen valittavan tulee valintakokeen osana olevan terveystarkastuksen perusteella olla rajavartijan ammattiin sopiva. Koulutukseen ei hyväksytä hakijaa, jolla on työkykyä alentava tai rajoittava sairaus, päihdetesti osoittaa hakijan käyttäneen huumausainetta laittomasti tai hakija kieltäytyy päihdetestistä.

Pykälän 5 momentin mukaan Raja- ja merivartiokoulu pyytäisi opiskelijoiksi pyrkivistä turvallisuusselvityksistä annetun lain (177/2002) mukaisen turvallisuusselvityksen. Lain mukaan turvallisuusselvitys voidaan tehdä virkaan tai tehtävään hakeutuvasta, tehtävään tai koulutukseen otettavasta taikka virkaa tai tehtävää hoitavasta henkilöstä. Turvallisuusselvityksen tekeminen edellyttää, että selvityksen kohteena oleva henkilö on antanut siihen etukäteen kirjallisen suostumuksensa. Turvallisuusselvityksestä annetun lain 8 §:ssä on määritelty, mihin rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan käyttää turvallisuusselvitystä tehtäessä. Rekisteritietoja, joita tässä yhteydessä saadaan käyttää, ovat muun muassa poliisiasiain tietojärjestelmä, poliisin hallintoasiain tietojärjestelmä, suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä ja rikosrekisteri.

26 a §. Muuhun koulutukseen valitseminen. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä muuhun kuin rajavartijan peruskurssiin koulutukseen valitsemista. Nykyisen 27 §:n mukaisesti rajavartiolaituksen virkamies voitaisiin määrätä osallistumaan koulun opetukseen. Rajavartiolaituksen virkamiehen opiskelu Raja- ja merivartiokoulussa toteutettaisiin virkatehtävänä lukuun ottamatta rajavartijan peruskurssia. Tarkempia säännöksiä muun muassa opetuksen ja koulutuksen järjestelyistä annettaisiin

valtioneuvoston asetuksella 36 §:n 2 momentin 3 kohdan perusteella.

26 b §. Opiskelijan muut tehtävät. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, joka vastaisi sisällöllisesti osittain rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 44 §:ää. Säännös nostettaisiin lain tasolle.

Rajavartijan peruskurssin opiskelijan olisi 1 momentin mukaan Raja- ja merivartiokoulun johtajan määräyksestä suoritettava koulutukseen liittyvinä harjoituksina rajavartiomiehelle kuuluvia tehtäviä hallintoyksiköissä kouluttajansa johdon ja valvonnan alaisena. Hänellä ei kuitenkaan enää olisi rajavartiomiehen toimivaltuuksia näissä tehtävissä, minkä vuoksi lain 15 §:n 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi.

Peruskurssin opiskelijan olisi 2 momentin mukaan suoritettava rajavartiolaituksen esikunnan määräyksestä myös muita kuin tehtäviä kuin koulutukseen liittyviä harjoituksia, jos se on tarpeen rajavartiolaituksen toimialaan kuuluvien vakavien erityistilanteiden hoitamiseksi. Edellytyksenä olisi tehtävässä tarvittava riittävä koulutus, jotta tehtävä voitaisiin suorittaa toimenpiteiden mahdollisen kohteen oikeusturvan ja samalla myös opiskelijan työturvallisuuden kannalta asianmukaisella tavalla. Peruskurssin opiskelijat muodostavat merkittävän reservin, jonka käyttäminen saattaa olla tarpeellista esimerkiksi laajojen hallitsemattoman maahantulon tapausten tai vakavien meripelastustapahtumien yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa mahdollisesti tarvittavat toimivaltuudet johtuisivat rajavartiolaain 35 §:n 2 momentista, jossa säädetään rajavartiomiestä avustavan henkilön toimivaltuuksista.

26 c §. Opiskelijan opintososiaaliset etuudet. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin rajavartijan peruskurssilla opiskelevan opintososiaalisista eduista. Nykyisin rajavartijan peruskurssin opiskelijat opiskelevat rajavartijan virkaan määrääjäksi nimettyinä. Opiskelujen ajalta heille maksetaan rajavartiolaituksen palkkausjärjestelmän mukaista palkkaa. Opiskelijat ovat oikeutettuja myös maksuttomaan majoitukseen, mutta ruokailu ei ole maksutonta.

Jatkossa rajavartijan peruskurssilla opiskeleva ei olisi virkasuhteessa rajavartiolaitok-

seen. Pykälän 2 momentin mukaan rajavartijan peruskurssilla opiskelevalle järjestettäisiin opiskelun ajaksi maksutta majoitus, muonitus, vaatetus sekä opinto- ja harjoitusvälineet. Hänelle voitaisiin suorittaa kustannusten korvauksena päivärahaa, joka on suuruudeltaan vähintään 46 prosenttia kulloinkin voimassa olevasta valtion virkamiesten kokopäivärahasta. Lisäksi hänellä olisi 3 momentin mukaan oikeus saada vähintään kaksi matkaa opiskelupaikan ja koti- tai asuinpaikan välillä Suomessa jokaista täyttä opiskelukulenterikuukautta kohden. Ulkomaille ja ulkomailta matkat korvattaisiin vain, jos opiskelija asuu ulkomailta vakinaisesti.

Raja- ja merivartiokoulu vastaisi rajavartijan peruskurssilla opiskelevan maksuttomasta terveydenhuollosta ja sairaanhoidosta siltä osin, kuin hoidon tarve on ilmennyt opiskeluaikana eikä terveydenhuoltoa ja sairaanhoidtoa korvata muulla perusteella. Raja- ja merivartiokoulussa koulutuksessa olevat rajavartiolaitoksen virkamiehet kuuluvat oman hallintoyksikkönsä työterveydenhuollon piiriin. Tämän vuoksi terveydenhuollon järjestämisestä ja sen kustannusten korvauksesta on tarpeen säätää 4 momentissa vain rajavartijan perustutkintoa suorittavien osalta, jotka eivät ole vielä rajavartiolaitoksen virkamiehiä.

Pykälän 5 momentin mukaan maksuton ylläpito, päiväraha ja matkakustannusten korvaus eivät olisi tuloverolaissa (1535/1992) tarkoitettua veronalaista tuloa.

Lain siirtymäsäännöksen mukaan lain voimaan tullessa käynnissä olevan peruskurssin opiskelijat jatkaisivat opintojaan nykyisin voimassa olevien säännösten mukaan. Muutokset koskivat siten vasta syksyllä 2014 alkavan peruskurssin opiskelijoita. Vuoden 2013 peruskurssi päättyi helmikuussa 2014. Jos vuoden 2013 peruskurssin opiskelija ei 27 b §:n perusteella ole saattanut opiskeluaan päätökseen kurssinsa mukana, hän siirtyisi jatkamaan opintojaan tämän lain mukaan vuoden 2017 alussa.

Raja- ja merivartiokoulussa sotatieteiden kandidaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevan opintososiaalisista eduista säädetään Maanpuolustuskorkeakoulusta annetusta laissa ja Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa tarkoitetuista etuuksista

annetussa puolustusministeriön asetuksessa (1125/2008).

Rajavartijan peruskurssiin opiskelijan opintososiaalisista etuuksista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sisäministeriön asetuksella lakiin lisättävän 36 §:n uuden 5 momentin nojalla.

27 §. Palvelussitoumus. Pykälän 1 momentin säännökset rajavartiolaitoksen virkamiesten osallistumisesta Raja- ja merivartiokoulun opetukseen siirrettäisiin uuteen 26 a §:ään. Palvelussitoumuksia koskevaan sääntelyyn tehtäisiin eräitä teknisiä tarkistuksia, koska puolustusvoimien koulutuksessa vaadituista palvelussitoumuksista säädetään nykyisin Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 29 §:ssä. Käytännössä rajavartijan peruskurssilla opiskelevan palvelussitoumuksista aiheutuva korvausvelvollisuus tulisi muutoksen johdosta laskemaan, koska siinä ei tultaisi enää huomioimaan opiskelijan nykyisin saamaa palkkausta. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan sen uutta sisältöä.

Pykälän termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

Voimassa olevan 4 momentin mukaan pykälässä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhaussa otettaisiin käyttöön oikaisuvaatimus- ja valituslupamenettely ja siitä säädettäisiin jatkossa kootusti 29 §:ssä.

Uuden 3 momentin mukaan jos opiskelu keskeytyy tai keskeytetään, päätöksen korvauksen perimisestä tekisi Raja- ja merivartiokoulu. Virasta irtisanoutuessa tai irtisanottaessa vastaavan päätöksen tekee hallintoyksikkö. Uuden 4 momentin mukaan korvaus saataisiin ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

27 a §. Päihdetestaus. Voimassa olevan käytännön mukaisesti rajavartijan peruskurssille ei hyväksytä henkilöä, jos henkilölle tehty huumetestit osoittaa hakijan käyttäneen laittomasti huumausaineita. Käytäntö on perustunut lain 10 §:ään, jonka mukaan rajavartiolaitoksen virkaan nimitettävän tulee olla elämäntavoiltaan nuhteeton ja luotettava.

Valtion virkamieslain 8 b §:n mukaan valtion virkaan nimittämisen edellytyksenä on, että virkaa hakenut tai siihen ilmoittautunut henkilö viranomaisen pyynnöstä antaa tehtävän hoidon terveydellisiä edellytyksiä koskevia tietoja sekä osallistuu lisäksi tarvittaessa asian selvittämiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Virkaa hakeva tai siihen ilmoittautunut voidaan velvoittaa toimittamaan huumausainetestiä koskeva todistus yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 7 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa virkaan nimittämisen edellytyksenä.

Jatkossa rajavartijan peruskurssilla opiskelevia ei nimitettäisi rajavartijan virkaan määrääjäksi, joten virkamieslain 8 b §:n säännös ei enää koskisi heitä. Tästä syystä lakiin olisi lisättävä uusi säännös päihdetestauksen suorittamisesta peruskurssille hyväksymisen edellytyksenä. Myös Maanpuolustuskorkeakouluun otettavan on osallistuttava päihdetestaukseen Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 30 §:n mukaisesti.

Koulutukseen liittyvä päihdetestaus on käytössä myös poliisilla ja pelastusallalla. Tavoitteena on torjua päihteiden käyttöä erityisesti muiden henkilöiden tai yleisen turvallisuuden takaamisen kannalta. Päihdetestaus voitaisiin suorittaa myös rajavartijan peruskurssin ja sen osana olevan työharjoittelun aikana. Tällöin tulisi kuitenkin olla perusteltua aihetta epäillä, että rajavartijan peruskurssilla opiskeleva tai harjoittelija esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai harjoitteluun liittyvässä työssä. Peruskurssin aikana päihdetestauksen lähtökohtana olisi, että opiskelijan päihteiden käyttö selvitetäisiin opiskelijan suostumuksella. Jos kirjallisen suostumuksen antanut opiskelija kieltäytyisi päihdetestistä tai jos opiskelija ei missään vaiheessa antaisi suostumusta testaukseen, hänet voitaisiin määrätä päihdetestiin. Edellytyksenä olisi, että on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on päihteiden vaikutuksen alaisena. Epäily ei kuitenkaan tarkoittaisi, että epäily olisi näytettävä toteen, vaan epäily voisi perustua esimerkiksi koulun henkilökunnan tekemiin havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä.

Päihdetestissä selvitetäisiin alkoholin, huumeiden sekä lääkeaineiden käyttö. Testituloksen perusteella lääkäri laatisi Raja- ja

merivartiokoululle lausunnon, jossa hän ottaisi kantaa opiskelijan edellytyksistä suoriutua opinnoistaan.

Päihdetestistä kieltäytyminen taikka siinä positiivisen tuloksen antaminen voisi johtaa siihen, ettei rajavartijan peruskurssille hakevaa valita koulutukseen. Jos kieltäytyminen tai positiivisen tuloksen antaminen tapahtuisi rajavartijan peruskurssin aikana, seurauksena voisi olla 28 §:n perusteella koulutuksesta erottaminen. Oikeusturvan takeena näissä tilanteissa olisi mahdollisuus oikaisuvaatimuksen tekemiseen rajavartioliitoksen esikunnalle ja edelleen mahdollisuus valittaa rajavartioliitoksen oikaisuvaatimuksesta antamasta päätöksestä hallinto-oikeuteen. Myös päihdetestiin määräämisestä peruskurssin aikana voisi tehdä oikaisuvaatimuksen.

Pykälän 2 momentin mukaan päihdetestistä saatu tieto on terveydentilatieto. Terveydenhuollon ammattihenkilö voisi luovuttaa Raja- ja merivartiokoululle kirjallisen johtopäätöksen päihdetestistä. Tätä tietoa saisivat Raja- ja merivartiokoulussa käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen rajavartijan peruskurssille valinnasta tai opiskelijan erottamisesta. Raja- ja merivartiokoulun olisi säilytettävä terveydentilatiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista.

27 b §. Opiskeluaika ja opintojen siirtäminen ja keskeyttäminen. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, joka vastaisi täsmennettynä rajavartioliitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen säännöksiä. Pykälän mukaan opinnot olisi suoritettava opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa. Asetuksen 42 §:n mukaan rajavartioliitoksen päällikkö vahvistaa rajavartiomiesten koulutusjärjestelmän ja opetussisältöjen perusteet. Raja- ja merivartiokoulun johtaja hyväksyy Raja- ja merivartiokoulun opetussuunnitelmat, joissa määriteltäisiin opintojen enimmäisaika.

Pykälän 2 momentin mukaan Raja- ja merivartiokoulu voisi edelleen opiskelijan hakemuksesta siirtää opiskeluoikeutta tai keskeyttää opiskelun enintään kahden vuoden määräajaksi. Syynä keskeytykseen voisi olla muun muassa raskaus ja lapsen syntymä tai työskentely ulkomailla sotilaallisissa kriisinhallinta- tai siviilikriisinhallintatehtävissä. Myös pitkäaikainen sairaus voisi olla perus-

teena opiskelijan omasta aloitteesta tapahtuvalle opintojen keskeyttämiselle. Muussa tapauksessa päätöksessä olisi kyse Raja- ja merivartiokoulun suorittamasta tarkoituksenmukaisuusharkinnasta.

Raja- ja merivartiokoulu voisi omasta aloitteestaan keskeyttää opiskelun kerrallaan enintään yhden vuoden määräajaksi rajavartijan peruskurssilla opiskelevan pitkäaikaisen sairauden vuoksi tai jos opiskelija ei kykene suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetus suunnitelman mukaisesti. Opiskelu voitaisiin keskeyttää myös opiskelijaan kohdistuvan rikostutkinnan ajaksi tai muusta edellisiin rinnastettavasta painavasta syystä.

Opiskelijaan kohdistuvan rikosepäilyn perusteella tapahtuvan opiskelun keskeyttämisen edellytyksenä olisi, että epäilty rikos on sellainen, joka osoittaa sopimattomuutta rajavartiolaitoksen virkaan eli johon syyllistynyt voitaisiin erottaa koulutuksesta lain 28 §:n perusteella. Lisäksi epäilylle olisi oltava erittäin todennäköiset syyt.

Aikaa, jona opinnot ovat keskeytyneenä, ei 3 momentin mukaan laskettaisi opintojen enimmäisaikaan.

28 §. Opiskelu-oikeuden menettäminen. Opiskelu-oikeuden menettämisen perusteita tarkennettaisiin 28 §:n 1 momentin uudella 1 kohdalla niin, että Raja- ja merivartiokoulun johtaja voisi peruuttaa opiskelijalta oikeuden osallistua opetukseen, jos tämä on antanut koulutukseen pyrkinessään sellaisen väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka salannut sellaisen itseään koskevan seikan, joka olisi estänyt hänen valintansa opiskelijaksi.

Rajavartijan peruskurssille valittavan sopivuutta rajavartijan virkaan arvioidaan valintamenettelyyn sisältyvien haastattelujen avulla ja hankkimalla opiskelijaksi pyrkivästä turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvityksestä ei aukottomasti selviä henkilön mahdollinen rikollinen tai muutoin rajavartiolaitoksen tehtävien hoitamisen kannalta sopimaton tausta. Rikollinen tausta voi jäädä turvallisuusselvityksen tekemisen yhteydessä tulematta ilmi esimerkiksi silloin, kun opiskelijaksi pyrkivä on syyllistynyt ulkomailla rikokseen ja asian käsittely on vielä kesken.

On välttämätöntä, että myös tällainen myöhemmin esiin tullut rikollinen teko, joka turvallisuusselvitystä tehtäessä ja muutoin hen-

kilön sopivuutta rajavartijan virkaan arvioitaessa ei ollut Raja- ja merivartiokoulun tiedossa mutta joka asian tiedossa ollessa olisi johtanut siihen, ettei henkilöä olisi voitu hyväksyä koulutukseen, voisi olla peruste koulutuksesta erottamiselle. Tällaisessa tilanteessa opiskelija ei enää täytä koulutuksen valintaperusteita.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan uuden sanamuodon mukaan syyllistyminen koulutuksen aikana sellaiseen rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rajavartiolaitoksen virkaan sekä sellainen käytös koulutuksen aikana, joka olisi omiaan vaarantamaan luottamusta rajavartiolaitokselle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon, voisi johtaa opiskelu-oikeuden menettämiseen, jos kirjallista varoitusta ei ole pidettävä riittävänä seuraamuksena. Säännös vastaisi tältä osin asiallisesti Maanpuolustus-korkeakoulusta annetussa laissa säädettyä opinto-oikeuden menettämistä koskevaa 27 §:ää.

Voimassa olevan 28 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan opinto-oikeuden voi menettää, jos kieltäytyy päihdetestauksesta tai antaa päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen. Sääntely säilyisi ennallaan.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan uuden sanamuodon mukaan opiskelu-oikeuden voisi menettää, jos henkilö ei jatka opiskeluaan 27 b §:ssä tarkoitetun määräajan päätyttyä tai perusteita rajavartijan peruskurssin jatkamiselle ei enää ole. Erottamisperusteena voisi olla myös se, että opiskelija ei jatka opintojaan hänelle myönnetyn taikka määrätyn keskeytyksen jälkeen. Rajavartijan peruskurssin aikana saattaa syntyä tilanteita, joiden seurauksena perusteita koulutuksen jatkamiselle ei enää ole. Opiskelija voi esimerkiksi opiskelun aikana sairastua tai vammautua niin pahoin, että on täysin selvää, ettei hän koulutuksen jälkeen voisi toimia rajavartiomiehenä.

Pykälän 1 momentin 5 ja 6 kohdat vastaisivat asiallisesti nykyistä 4 ja 5 kohtaa. Ne koskevat opetukseen osallistumisen laiminlyöntiä olennaisella tavalla sekä Raja- ja merivartiokoulun johtosäännön rikkomista olennaisella tavalla. Molempiin kohtiin lisättäisiin olennaisuuden rinnalle toistuvuuden määre. Näissä tapauksissa opiskelu-oikeuden

menettämisen edellytys olisi, ettei kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena.

Nykyisen 28 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan opiskelu-oikeuden voi menettää, jos opiskelija ei ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määrätyn ajan kuluessa. Kohta siirrettäisiin 7 kohdaksi ja siihen lisättäisiin selvennyksenä, ettei opiskeluoikeutta kuitenkaan menetä, jos Raja- ja merivartiokoulu erityisestä syystä myöntää henkilölle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin vähäisiä kielellisiä tarkistuksia.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin, koska työharjoittelujaksoa varten opiskelijaa ei enää nimitettäisi rajavartijan virkaan.

Pykälän otsikkoon tehtäisiin kielellinen tarkistus.

28 a §. Menettely opiskelun keskeyttämisestä, varoituksen tai huomautuksen antamista tai opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin perustuslain 21 §:n 2 momentin edellyttämällä tavalla Raja- ja merivartiokoulun opiskelijan oikeudesta tulla kuulluksi häntä koskevan haitallisen seuraamuksen yhteydessä.

Pykälän 1 momentin mukaan ennen kuin päätös opiskelun keskeyttämisestä, varoituksen tai huomautuksen antamisesta taikka koulutuksesta erottamisesta tehdään, Raja- ja merivartiokoulun olisi yksilöitävä opiskelijalle toimenpiteisiin johtava teko tai laiminlyönti sekä kuultava opiskelijaa samoin kuin hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskeluoikeuden menettämistä koskeva päätös voitaisiin panna heti täytäntöön, ellei Raja- tai merivartiokoulu tai hallinto-oikeus toisin määrää.

28 b §. *Opiskelijan ja opiskelijaksi pyrkijän terveydentilaa koskevien tietojen käsittely.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin Raja- ja merivartiokoulun oikeudesta käsitellä opiskelijaksi pyrkijän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja. Muuten henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin henkilötietolakia (523/1999). Arkaluonteisina henkilötietoina pidetään muun muassa henkilön terveydentilaa koskevia tietoja. Henkilötietolain mukaan arkaluonteisten tie-

tojen käsittely on kielletty henkilötietolaissa määritellyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Henkilötietolain 12 §:n mukaan arkaluonteisten tietojen käsittelykielto ei estä muun muassa tietojen käsittelyä, josta säädetään laissa.

Ehdotetun 1 momentin mukaan opiskelijaksi pyrkijän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia tietoja saisivat käsitellä Raja- ja merivartiokoulussa vain ne henkilöt, jotka valmistelevat taikka tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden menettämisestä, opiskelun keskeyttämisestä tai erottamisesta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista. Lakiehdotuksen 26 §:ssä säädettäisiin rajavartijan peruskurssin opiskelijaksi ottamisen arviointiin liittyvästä terveydentietojen antamisesta Raja- ja merivartiokoululle.

Raja- ja merivartiokoulu toimisi opiskelijoiden terveydentilaa koskevien tietojen henkilötietolaissa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä. Raja- ja merivartiokoulun tulisi ehdotetun 2 momentin mukaisesti säilyttää terveydentilaa koskevat tiedot erillään muista henkilötiedoista. Opiskelijan terveydentilaa koskevat tiedot tulisi 3 momentin mukaan poistaa Raja- ja merivartiokoulun asianomaisesta rekisteristä henkilötietolain 12 §:n 2 momentin mukaisesti välittömästi sen jälkeen kun niiden käsittelylle ei olisi enää Raja- ja merivartiokoulun lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan poliisikoulutusta koskevasta lakiehdotuksesta (PeVL 28/2004 vp) katsonut, että henkilötietolain säännöksestä riippumatta tietojen säilytysaika on selvyiden vuoksi asianmukaista sisällyttää erityislakiin. Raja- ja merivartiokoulun tulisi poistaa tiedot rekisteristä viimeistään kolmen vuoden kulluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

29 §. *Muutoksenhaku.* Voimassa olevan 1 momentin mukaan opiskeluoikeuden menettämistä ja kirjallisen varoituksen antamista koskevaan Raja- ja merivartiokoulun päätökseen voi vaatia oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen, mutta hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Jatkossa muutoksenhakua ei enää keskitetäisi Helsingin hallinto-oikeuteen. Asiaryhmää koskeva jatkomuutoksenhakukielto hallinto-oikeuden päätöksestä muutettaisiin valituslupasääntelyksi. Uuden säännöksen mukaan hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupan. Muutoksella on tarkoitus yhdenmukaista opiskelua koskevien päätösten muutoksenhakujärjestelmää oikeusministeriössä vireillä olevan hankkeen (OM 12/41/2007) johdosta.

Jatkomuutoksenhakukiellon poistaminen parantaisi asianosaisen oikeusturvaa, mutta ei asiaryhmän pienuuden vuoksi merkittävästi lisäisi korkeimman hallinto-oikeuden työmäärää.

Pykälään koottaisiin myös kaikki muut opiskeluun liittyvät muutoksenhakusäännökset. Pykälän 1 momentin oikaisuvaatimus ja valituslupasääntelyn alaisiksi lisättäisiin opiskeluoikeudesta päättämistä, palvelussitoutumusta, koulutukseen valitsemista, päihdetestiin määräämistä, rajavartijan peruskurssin opintososiaalisia etuja, opintojen siirtämistä ja keskeyttämistä sekä opiskeluoikeuden menettämistä koskevat päätökset. Myös näiden asioiden osalta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Oikaisuvaatimuksen tekemiselle varattu 14 päivää muutettaisiin 30 päiväksi.

Pykälän 2 momentti säilyisi asiasisällöllisesti ennallaan ja siihen tehtäisiin eräitä vähäisiä kielellisiä tarkistuksia.

4 luku Erinäiset säännökset

31 §. Sotilasrikossäännösten soveltaminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta sotilasrikossäännösten soveltamisesta myös rajavartijan peruskurssilla opiskeleviin, koska jatkossa he eivät olisi enää sotilasvirkaan nimitettyjä opintojensa aikana. Vastaava lisäys tehtäisiin myös rikoslain 45 luvun 27 §:ään.

Pykälän 2 momentti säilyisi muuttumattomana.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin siitä, miltä osin rajavartiolaitoksessa sovelletaan uutta sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettua

lakia (/). Voimassa olevan sotilaskurinpitolain (331/1983) mukaan lakia sovelletaan soveltuvin myös rajavartiolaitokseen. Uuden lain mukaan sotilaskurinpidon alaisista henkilöistä rajavartiolaitoksessa säädetään rajavartiolaitoksen hallintolaissa. Muuttunut sääntely edellyttää sovellettavien säännösten yksilöintiä rajavartiolaitoksen omassa lainsäädännössä.

Uuden 3 momentin mukaan rajavartiolaitoksen sotilasviroissa palveleviin ja rajavartijan peruskurssilla opiskeleviin sovellettaisiin soveltuvin osin, mitä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 1—35, 46—85, 94—104, 124 ja 126 §:ssä säädetään. Mainituissa pykälissä ovat lain yleiset säännökset sekä säännökset seuraamuksista kurinpitomenettelyssä, kurinpitomenettelyn edellytyksistä, kurinpitoesimiehen toimivallasta, pakkokeinoista kurinpitomenettelyssä, esitutkinnasta, kurinpitopitoasian päättämisestä, muutoksenhausta, täytäntöönpanosta, normaaliolojen vakavista häiriötilanteista ja poikkeusoloista, kurinpitorangeistusten tarkastuksista sekä kurinpitovallankäytön valvonnasta.

Pykälän 4 momentti sisältäisi voimassa olevaa 3 momenttia asiasisällöllisesti vastaavat säännökset siitä, mistä asioista annettaisiin tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Viittausten pykälänumerointi tarkistettaisiin vastaamaan uuden lain numerointia.

32 §. Sotilasvirassa palvelevan tai sotilasvirkaan pyrkivän sotilasakiakirjoihin sisältyvien terveydellisiä rajoituksia koskevien tietojen ilmoittaminen. Pykälän 1 momentin termi sisäasiainministeri muutettaisiin sisäministeriksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

33 §. Palvelussuhteen ehdot kansainvälisissä tehtävissä. Pykälän 2 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

35 a §. Eroamisikä. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä eroamiseksi kenraalin ja everstin virassa 55 vuotta. Nykyisin eroamisikä rajavartiolaitoksen sotilasvirassa lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä on 50 vuotta. Rajavartiolaitoksessa ei ole

erillistä eroamisikää lentäjän koulutusta edellyttävässä kenraalin tai everstin virassa.

Ehdotettu muutos olisi samansuuntainen puolustusvoimissa voimassa olevien lentävän henkilöstön eroamisikien kanssa. Rajavartiolaitoksen lentokalusto muodostuu pääosin meripelastuskelpoisista helikoptereista. Rajavartiolaitoksen lentokalusto muodostuu pääosin meripelastuskelpoisista helikoptereista. Rajavartiolaitoksen lentotoimintaa johtaa upseeri, jolle tehtävien hoidossa olisi eduksi voimassa oleva lentäjän pätevyys. Kun rajavartiolaitoksen palveluksessa on yleisesikuntakoulutettu lentäjän pätevyyden omaava upseeri, on tarkoituksenmukaista ja myös taloudellista, että korkean ammattitaidon ja pitkän kokemuksen omaava upseeri voisi halutessaan palvella pitempään everstin tai kenraalin virassa lentäjän pätevyyttä edellyttävässä tehtävässä. Tällä hetkellä rajavartiolaitoksessa palvelee vain yksi yleisesikuntaupseerikoulutettu upseeri lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä.

Pykälän 5 momenttiin lentäjän koulutusta edellyttäviin tehtäviin lisättäisiin vartiolentolaivuuden koulutuspäällikkö, päälennonopettaja ja pääteoriaopettaja. Siviili-ilmailun lupakirja- ja koulutusvaatimusten (JAR FCL) perusteella myös rajavartiolaitoksella tulee lento-operaattorina olla koulutusorganisaatio, johon kuuluvat koulutuspäällikkö, päälennonopettaja ja pääteoriaopettaja.

36 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 2 momentin 3 kohtaan tehtäisiin vähäinen kielellinen tarkistus. Lisäksi kohdasta poistettaisiin asetuksenantovaltuus opintojen keskeyttämisestä, sillä opintojen keskeyttämisestä säädetään jatkossa lain tasolla.

Pykälän 3 momentin mukaan sisäministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset rajavartiolaitoksen virkapuvusta. Pykälästä poistettaisiin maininta sotilaspuvusta 23 §:ään tehtävien muutosten mukaisesti. Myös viittaus valtioon virkapukuavustuksiin poistettaisiin, sillä rajavartiolaitoksen virkaehtosopimusten mukaan virkapukuavustuksista ja siihen liittyvästä omavastuusta on luovuttu. Tehtävän edellyttämä vaatetus on maksuton. Samalla momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

Pykälän 4 momentin mukaan rajavartiolaitoksen päällikkö voisi antaa tarkentavia määräyksiä myös virkapuvun ja muun asusteen kokoonpanosta, kuosista ja väristä.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jonka mukaan sisäministeriön asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä rajavartijan peruskurssin opiskelijan maksuttoman ylläpidon ja terveydenhoidon järjestämisestä, päivärahan rahamäärästä ja maksamismenettelystä sekä matkakustannusten korvaamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä.

1.3 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa

3 §. Rajavartiolaitoksen toiminnallinen tietojärjestelmä. Pykälän 1 momentin luetteloa rajavartiolaitoksen toiminnallisen tietojärjestelmän osarekistereistä täsmennettäisiin lupajalla valvonta-asioiden rekisterin jakamisen johdosta.

5 §. Henkilörekisterin perustaminen, rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelyn valvonta. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen esikunta päättää henkilörekisterin perustamisesta, jos rekisteri on tarkoitettu rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tai muuhun kuin rajavartiolaitoksen sisäiseen käyttöön. Muun henkilörekisterin perustamisesta voi päättää hallintoyksikkö, jollei toisin säädetä tai määrätä. Lain 29 §:n mukaan henkilörekisterin tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona päättää rekisterinpitäjä.

Momentin sanamuotoa muutettaisiin siten, että rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö voisi päättää myös muuhun kuin rajavartiolaitoksen sisäiseen käyttöön tarkoitettua henkilörekisterin perustamisesta. Muutoksen myötä hallintoyksiköillä olisi mahdollisuus antaa muille viranomaisille tekninen käyttöyhteys perustamaansa henkilörekisteriin. Tämä olisi tarpeen erityisesti poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnassa, jossa on tarkoituksenmukaista perustaa viranomaisten yhteisiä henkilörekistereitä esimerkiksi yhteisissä tutkinta- ja tiedusteluryhmissä sekä analyysitoiminnassa.

Rajavartiolaitoksen esikunnalla säilyisi edelleen oikeus määrätä toisin henkilörekis-

tereiden perustamisesta ja muutoinkin valvoa rekisterinpitoa ja käyttötarkoitussidonnaisuuden noudattamista.

Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan valtakunnallisen henkilörekisterin perustamisesta ja olennaisesta muuttamisesta on ilmoitettava tietosuojavaltuutetulle viimeistään kuukausi ennen perustamista tai muuttamista. Säännös on käytännössä osoittautunut liian ehdottomaksi, koska se sanamuotonsa mukaisesti koskee mitä tahansa valtakunnallisia henkilörekistereitä, esimerkiksi henkilöstöhallinnon rekistereitä. Säännös poistettaisiin tarpeettomana, koska ilmoitusvelvollisuudesta tietosuojavaltuutetulle säädetään kattavasti henkilötietolain 36 §:ssä.

7 §. Tutkinta- ja virka-apurekisteri. Pykälän 3 momentin 2 kohta kumottaisiin ja kohdan mukaiset omaisuus tiedot siirrettäisiin tallettavaksi poliisiasiaihin tietojärjestelmään. Muutoksella yhdenmukaistettaisiin erilaisten kuulutustietojen talletuspaikka. Rajavartiolaitos tallettaa voimassa olevan lain mukaisesti poliisiasiaihin tietojärjestelmään jo henkilökuulutustiedot, etsittävien ajoneuvojen tiedot ja tunnistettavien tiedot.

8 §. Lupa-asioiden rekisteri. Voimassa olevassa pykälässä säädetään poliisiasiaihin tietojärjestelmän käyttämisestä rajavartiolaitoksen tehtävissä. Asiasta säädetäisiin jatkossa 10 §:ssä.

Uudessa pykälässä säädetäisiin rajavartiolaitoksen lupa-asioiden rekisteristä. Kyseessä olisi uusi hallinnollista toimintaa varten perustettava henkilörekisteri, joka sisältäisi voimassa olevan 9 §:n mukaisen lupa- ja valvonta-asioiden rekisterin lupa-asiat. Lupa- ja valvonta-asioiden erottaminen omiin rekistereihinsä olisi perusteltua rekisteriin talletettavien tietojen erilaisen luonteen ja käyttötarkoituksen vuoksi.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteri voisi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Pykälän 2 momentti sisältäisi rekisteriin talletettavien tietojen luettelon. Luettelo vastaisi muiden rajavartiolaitoksen henkilörekisterien vastaavaa luetteloa.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin tarkemmin, mitä tietoluokkia lupa-asioiden re-

kisteri voi sisältää. Rekisteriin talletettaisiin rajavartiolaitoksen lupa- ja ilmoitustiedot, joista säädetään voimassa olevan 9 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohdassa.

Pykälän 4 momentissa säädetäisiin poikkeus rekisterin käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Säännöksen mukaan lupa-asioiden rekisterin tietoja voitaisiin käyttää myös Schengenin rajasäännöstössä säädetyn rajavalvonnan suorittamiseksi. Säännös on tarpeen, koska rajavalvonta luokiteltaisiin uuden valvonta-asioiden rekisterin perustamisen myötä jatkossa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaiseksi toiminnaksi. Rajavalvonnassa on kuitenkin tarpeen saada tietoa myös esimerkiksi rajavyyhkeiluista ja rajavyyhkeilmoituksista, jotka ovat poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaista tietoa.

9 §. Valvonta-asioiden rekisteri. Voimassa olevassa pykälässä säädetään lupa- ja valvonta-asioiden rekisteristä. Pykälän 3 momentin 1 ja 2 kohdan lupahallinnolliset tiedot siirrettäisiin uuteen lupa-asioiden rekisteriin, josta säädetäisiin lain 8 §:ssä.

Uusi valvonta-asioiden rekisteri sisältäisi voimassa olevan pykälän 3 momentin 3—8 kohdan mukaiset tiedot. Rekisteriin tallettaisiin siten meriliikenteen ja talousvyyhkeeseen valvontatiedot, maa- ja merirajan valvontatiedot, rajaliikenteen henkilötiedot, säilöön otettujen ulkomaalaisten tiedot, rajatarkastustiedot sekä Schengenin rajasäännösten liitteessä II mainitut tiedot.

Lisäksi rekisteriin siirrettäisiin 12 §:n mukaisesta turvallisuustietorekisteristä automaattisesti tunnistettavien tietoluokka, koska kyseiset tiedot liittyvät keskeisesti rajavartiolaitoksen suorittamaan tekniseen valvontaan. Tietoluokan siirtäminen vain rajatun henkilöryhmän käytössä olevasta rekisteristä kaikkien rajatarkastusta suorittavien rajavartiomiesten käytettäväksi parantaisi olennaisesti rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia tunnistaa kiinniotettavat henkilöt jo rajatarkastuksen yhteydessä.

Pykälän 1 momenttia ja 3 momentin johdantokappaletta muutettaisiin siten, että rekisteriin talletettavat tiedot määriteltäisiin hallinnollisten tietojen sijaan uuden poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisiksi tiedoiksi. Muutos on tarpeen, koska rajavartiolaitoksen lakisääteisten valvontatehtävien

voidaan perustellusti katsoa olevan pikeminkin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvää toimintaa kuin hallinnollista toimintaa. Valvontatehtävissä on myös tarpeen hyödyntää poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisten henkilörekistereiden tietoja, kuten työturvallisuustietoja tai henkilö- tai ajoneuvokuulutuksia. Muutos on aiheellinen henkilörekisterien käyttötarkoituksidonnaisuuteen liittyvien epäselvyyksien välttämiseksi.

10 §. Poliisin henkilörekisterien käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä. Pykälän rakenne ja sisältö ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälässä säädettäisiin yleisesti siitä, miten rajavartiolaitos voi tallettaa lakisääteisiin tehtäviinsä liittyviä tietoja poliisin henkilörekistereihin. Ehdotettu sääntely olisi käytännössä informatiivista, koska asiasta säädetään täsmällisesti henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003). Pykälän uudella sanamuodolla vältettäisiin tarpeeton kaksinkertainen sääntely.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 14 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan rajavartiolaitos voi tallettaa suoraan käyttäisensä poliisiasiain tietojärjestelmään tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitos tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle. Samoin poliisin hallintoasiain tietojärjestelmään voidaan tallettaa tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen sellaisten tehtävien suorittamiseksi, jotka rajavartiolaitos tai muualla laissa säädetään rajavartiolaitokselle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että rajavartiolaitos saa tallettaa poliisin henkilörekistereihin rajavartiolaitos tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja tarpeellisia tietoja siten kuin siitä poliisitoimen henkilötietolaisa säädetään.

Pykälän 2 momentissa luettelaisiin informatiivisuuden vuoksi ne tietoluokat, jotka rajavartiolaitos säännönmukaisesti tallettaa poliisiasiain tietojärjestelmään. Tietoluokat vastaisivat voimassa olevan 8 §:n 3 momenttia. Uutena tietoryhmänä Rajavartiolaitos tallettaisi poliisiasiain tietojärjestelmään 7 §:n 3

momentin 2 kohdassa mainitut omaisuustiedot. Muutoksen myötä kaikki Rajavartiolaitoksen keskeiset kuulutustiedot talletettaisiin samaan rekisteriin.

Vastaavasti pykälän 3 momentissa luettelaisiin informatiivisuuden vuoksi ne tietoluokat, jotka rajavartiolaitos säännönmukaisesti tallettaa poliisin hallintoasiain tietojärjestelmään. Tietoluokat vastaisivat voimassa olevan 10 §:n 3 momenttia.

Pykälän 4 momentti sisältäisi voimassa olevan pykälän 4 momenttia vastaavan säännöksen siitä, että rajavartiolaitos vastaa poliisin henkilörekistereihin talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan.

11 §. Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri. Pykälän 3 momentin sanamuotoa mukautettaisiin Tullin hallinnosta annetun lain johdosta.

12 §. Turvallisuustietorekisteri. Pykälän 3 momentin 5 kohdan mukaan turvallisuustietorekisteriin voidaan tallettaa rajavartiolaitos 29 §:ssä säädetyn tunnistamisen suorittamiseksi tarpeellisia kuvatietoja henkilöistä, jotka on otettava kiinni vankeudella rangaistavan rikoksen estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi taikka vankeusrangaistuksen täytäntöön panemiseksi (automaattisesti tunnistettavien tiedot). Kyseinen tietoluokka ei toistaiseksi ole ollut käytössä.

Koska ehdotettavaan uuteen valvontasioiden rekisteriin voitaisiin tallettaa uuden poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisia tietoja, on perusteltua, että myös edellä mainitut kuvatiedot talletettaisiin kyseiseen rekisteriin. Pykälän 3 momentin 5 kohta kumottaisiin siten tarpeettomana ja vastaava tietoluokka lisättäisiin 9 §:n 3 momentin uudeksi 2 kohdaksi.

13 a §. Sotilasoikeudenhoidon rekisteri. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin rajavartiolaitoksen sotilasoikeudenhoidon rekisteristä. Sääntely vastaisi pääosin sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnassa puolustusvoimissa annettavan lain 106 §:ää. Rekisteri olisi pykälän 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen valtakunnallinen automaattisen tietojenkäsittelyn avulla yllä pidettävä pysyvä henkilörekisteri, jonka rekisterinpitäjänä olisi lain 5 §:n mukaisesti rajavartiolaitoksen esikunta. Rekisteri olisi tarkoitettu so-

tilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettuihin rikoksiin liittyvien tutkintatehtävien suorittamiseksi ja kurinpitoprosessin käsittelyn aikana tarvittavien tietojen käsittelyyn.

Nykyisin rajavartiolaitoksen tutkimien sotilasoikeudenkäyntiasioiden tiedot talletetaan tutkinta- ja virka-apurekisteriin. Kyseiseen rekisteriin talletetaan myös muita rajavartiolaitoksen rikostutkintoja koskevia tietoja. Puolustusvoimissa on suunnitteilla sähköinen sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmä, joka rakentuu poliisin niin sanotun VITJA-hankkeen pohjalle. Rajavartiolaitoksen sotilasoikeudenhoidon rekisteri toteutettaisiin teknisesti samassa yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisteriin tallettavista henkilötiedoista. Henkilöä koskevista tiedoista tietojärjestelmään saataisiin tallettaa rajavartiolaitoksessa tutkittavana olevasta rikoksesta epäillyn tai rajavartiolaitoksen suorittaman esitutinnan taikka pakkokeinon kohteena olevan, ilmoittajana, todistajana tai asianomistajana esiintyvän tai muutoin asiaan liittyvän henkilöllisyyttä koskevat tiedot. Verbi ”saadaan tallettaa” merkitsisi, että kaikkia luettelossa olevia tietoja ei kaikkien henkilöiden osalta tallettaisi rekisteriin, vaan harkinta tehtäisiin tapauskohtaisesti.

Pykälän 2 momentin luettelo vastaisi tutkinta- ja virka-apurekisteriä koskevan 7 §:n 2 momenttia sillä erolla, että sotilasoikeudenhoidon rekisteriin saataisiin tallettaa myös palveluspaikkaa, sotilasarvoa ja työ- ja palvelushistoriaa koskevat tiedot. Palveluspaikalla on merkitystä toimivaltaisen kurinpitoesimiehen määräytymisessä ja sotilasarvolla puolestaan siinä, että määrätty sotilaskurinpitomenettelyyn liittyvät toimivaltuudet ovat sidoksissa sotilasarvoihin; esimerkiksi sotilasoikeudenkäyntilain 14 §:ään tai toimivaltaiseen tuomioistuimeen liittyen.

Työ- tai palvelushistoriaa koskevalla tiedolla voi olla merkitystä muun muassa rikokseen liittyviä esimiesvastuukysymyksiä pohdittaessa tai rikoksissa, joissa tekohetki ajoittuu pitkälle tutinnan aloittamista aikaisempaan ajankohtaan. Tällöin merkitystä voi olla sillä, että rekisterissä on tieto siitä, missä tehtävässä henkilö on rikoksentekohetkellä palvellut.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, mitä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettavan lain 28 §:n mukaisen tutkintatehtävän suorittamisen, kirjaamisen ja tietojen hakemisen kannalta tarpeellisia tietoja rekisteriin saisi lisäksi tallettaa. Momentin mukaiset tiedot liittyisivät sotilaskurinpitomenettelyssä käynnistetyin asian yksilöintiin ja käsittelyyn eri vaiheisiin sekä yhdistäisivät osaltaan rekisterin tietoja prosessin eri vaiheessa syntyviin asiakirjatietoihin. Lisäksi momentin mukaiset tiedot ovat olennaisia tutkittavana olevan tai olleen tapauksen yksilöimiseksi ja myöhempien haku-toimintojen tekemiseksi.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan mukaiset tiedot koskisivat tutkittavan teon yksilöintiä ja sisältäisivät tutkintaa koskevat perustiedot, mukaan lukien tiedon sotilaskurinpitomenettelyn vaiheesta ja lopputuloksesta, kuten esimerkiksi tiedon asian vireillä olosta tai loppuun saattamisesta. Tarkoituksena on, että jatkossa kurinpitomenettelyssä tehtävät kurinpitopäätökset tehdään sotilasoikeudenhoidon rekisterin avulla. Sotilaskurinpitomenettelyssä tutkitun asian yksityiskohtaisemmat ratkaisutiedot, samoin kuin sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltyjen asioiden ratkaisutiedot sisältyisivät esitetyn 13 c §:n mukaiseen uuteen kurinpitotarkaisurekisteriin. Tarkoituksena on, että sotilasoikeudenhoidon rekisterissä oleva ratkaisutieto linkittäisi asian tutkintaan liittyvät tiedot 13 c §:n mukaisessa kurinpitotarkaisurekisterissä oleviin tietoihin.

Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaiset tiedot sisältäisivät tiedot asiaan liittyvistä pakkokeinoista ja 3 kohdan mukaiset tiedot mahdollisesta rikoksella menetetyistä tai haluttuun otetusta omaisuudesta omaisuuden löytämiseksi tai haltijalleen palauttamiseksi. Momentin 4 kohdan mukaan rekisteriin saataisiin tallettaa henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot. Momentin 5 kohdan perusteella rekisteriin voitaisiin tallettaa tiedot muista rajavartiolaitoksen esitutkintatehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvistä tarpeellisista kuvauksista, olosuhteista ja yksilöinneistä.

Sähköinen sotilasoikeudenhoidon rekisteri voisi sisältää myös manuaalisia osia, kuten

esineitä ja manuaalikortistoja. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että rekisteristä olisi käytävä ilmi tiedon tallettaja. Tämä on tarpeen esimerkiksi henkilöstön vaihtuvuuden ja tiedon jäljitettävyyden vuoksi.

13 b §. Sotilasoikeudenhoidon rekisterin käyttöoikeus. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin rajavartiolaitoksen sotilasoikeudenhoidon rekisterin käyttöoikeudesta. Rekisteriä saisivat käyttää ne rajavartiolaitoksen virkamiehet, jotka on määrätty hoitamaan sotilaskurinpidollisia tehtäviä. Sääntely vastaisi asiallisesti sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettavan lain 107 §:ää.

13 c §. Kurinpitotarkaisurekisteri. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin rajavartiolaitoksen kurinpitotarkaisurekisteristä. Sääntely vastaisi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnassa puolustusvoimissa annettavan lain 118 §:ää. Rekisteri olisi rajavartiolaitoksen valtakunnallinen automaattisen tietojenkäsittelyn avulla yllä pidettävä pysyvä henkilörekisteri, jonka rekisterinpitäjänä olisi lain 5 §:n mukaisesti rajavartiolaitoksen esikunta.

Pykälä vastaisi käyttötarkoituksen osalta pääosin asiasisällöllisesti voimassa olevan sotilaskurinpitoasetuksen (969/1983) 10 §:ää. Nykyistä rangaistus- ja ojennuskortistoa pidetään manuaalisesti. Tarkoituksena on, että kurinpitopäätökset ryhdyttäisiin kirjaamaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla.

Uutena tietona kurinpitotarkaisurekisteriin saataisiin tallettaa tieto syyttäjän ja tuomioistuimen vapauttavista tuomioista, rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä ja sillensä jättämisspäätöksistä sotilasoikeudenkäyntiasissa. Nykyisin kurinpitomenettelyssä ratkaisujen asioiden osalta tieto kurinpitomenettelyssä määrätystä kurinpito-ojennuksista ja -rangaistuksista on talletettu rangaistus- ja ojennuskortistoihin. Tieto tuomioistuinten rangaistukseen johtavista tuomioista on lisäksi tallennettu rangaistuskortistoon, mutta tallentamisen ulkopuolelle ovat jääneet vapauttavat tuomiot ja rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä koskevat tuomiot. Lisäksi nykyisin päätökset asian jättämisestä sillensä (joko ei rikosta- tai vähäisyysperusteella) tai syyttäjälle lähettämättä jättämisestä on tehty erillisesti tai suoraan esitutkintapöytäkirjojen arkistokappaleisiin.

Muutos parantaisi kurinpitomenettelyn kohteena olevien oikeusturvaa, kun ratkaisutieto kaikkien kurinpito- ja sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävien asioiden osalta olisi löydettävissä sekä kaikkien syyksilukevien että vapauttavien ratkaisujen osalta keskitetysti. Tästä syystä myös aiempi rangaistus- ja ojennuskortiston nimi esitetään muutettavaksi kurinpitotarkaisurekisteriksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kurinpitotarkaisurekisterin käyttötarkoituksesta. Kurinpitotarkaisurekisteriä pidettäisiin kurinpitopäätösten ratkaisujen tallettamista ja valvontaa, aiempien kurinpitopäätösten selvittämistä ja rikos- ja seuraamustilastojen ylläpitämistä varten sekä tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyissä asioissa annettujen ratkaisujen, mukaan lukien kurinpitotarkaisurekisterin tallettamiseksi. Kurinpitorekisteristä voitaisiin tarpeelliset tiedot siirtää asevelvollisrekisteriin sen mukaan kun siitä asevelvollisuuslaissa (1417/2007) säädetään.

Asevelvollisuuslain 94 §:n 2 momentin 9 kohdan mukaan asevelvollisuusrekisteriin saadaan tallettaa kurinpitomenettelyssä määrättyt seuraamukset ja sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyistä rikoksista tuomitut rangaistukset sekä muut rangaistukset ja seuraamukset, jos tiedoilla on merkitystä asevelvollisen palveluksen, sijoittelun tai sotilasarvon kannalta. Käytännössä tieto merkitään, kun rangaistus on määrätty. Asevelvollis- ja kurinpitotarkaisurekistereillä on eri käyttötarkoitus.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin kurinpitotarkaisurekisteriin talletettavista tiedoista. Kurinpitomenettelyn ulkopuolella ratkaistujen asioiden, eli tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävien asioiden sekä syyttäjän tällaisten asioiden tekemien ratkaisujen osalta rekisteriin vietäisiin asian ratkaisutiedot. Näillä tarkoitettaisiin tietoa asian lopputuloksesta sekä mahdollisesta rangaistuksesta. Tuomioistuimen tekemien ratkaisujen osalta merkittäisiin myös tieto ratkaisun lainvoimaisuudesta.

Kurinpitomenettelyssä tehtyjen kurinpitotarkaisujen osalta rekisteriin talletettaisiin asian ratkaisutiedon lisäksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettavan lain 53 §:ssä säädetty tiedot kurinpi-

topäätöksestä sekä pykälän 3 momentissa luetellut tiedot päätöksen tiedoksiannosta, muutoksenhausta sekä sen johdosta tehdyistä päätöksistä, tarkastusmerkinnät ja kurinpito-menettelyn valvonnasta aiheutuneet toimenpidemerkinnot sekä seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot.

Pykälän 4 momentissa määriteltäisiin kurinpitoratkaisurekisterin rekisteröity. Rekisteröidyllä tarkoitettaisiin sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettavan lain 2 §:n mukaisessa sotilaskurinpito-menettelyssä epäiltynä tutkittuna henkilöä eli sotilaskurinpito-menettelyssä tutkittua henkilöä. Sotilaskurinpito-menettelyn alaisista henkilöistä säädetään rajavartiolaitoksen hallintolain 31 §:ssä. Tällaisen henkilön yksilöimiseksi rekisteriin saisi henkilöstä nimen lisäksi tallettaa henkilötunnuksen, sukupuolen, äidinkielen, kansalaisuuden, kotikunnan ja osoitteen.

14 §. Arkaluonteisten tietojen käsittely. Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädetäisiin DNA-tunnisteen tallettamista koskevista rajoituksista viittaamalla asianomaisiin pakkokeinolain säännöksiin. Säännös vastaisi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 10 §:n 4 momenttia.

14 a §. Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädetäisiin salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittelystä. Säännös on tarpeen, koska rajavartiolaitoksella on eräissä tutkimissaan rikoksissa oikeus käyttää myös salaisia tiedonhankintakeinoja, kuten telekuuntelua ja televalvontaa.

Pykälän 1 momentti sisältäisi viittaussäännökset poliisilain ja pakkokeinolain säännöksiin salaisilla tiedonhankinta- ja pakkokeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin siitä, mihin rajavartiolaitoksen henkilörekistereihin 1 momentissa tarkoitettu ylimääräinen tieto saadaan tallettaa. Tieto voitaisiin tallettaa rajavartiolaitoksen tutkinta- ja virkaapurekisteriin, rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteriin sekä rajavartiolaitoksen turvallisuustietorekisteriin. Kyseisissä henkilörekistereissä käsitellään rajavartiolaitoksen rikostorjuntaan liittyviä tietoja.

20 a §. Liikenteenharjoittajan velvollisuus matkustajia ja miehistöä koskevien tietojen antamiseen alus- ja junaliikenteessä. Lakiin lisättäisiin uusi 20 a §, jossa säädetäisiin ammattimaisesti henkilöitä tai tavaroita vesiteitse tai rautateitse kuljettavan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön velvollisuudesta toimittaa rajatarkastusviranomaiselle ennakoon kulkuvälineen matkustaja- ja miehistötiedot.

Voimassa olevan 19 §:n 2 momentissa säädetään ulkorajan ylittävän aluksen tai ilma-aluksen päällikön sekä junan tai muun liikennevälineen omistajan tai haltijan taikka tämän edustajan velvollisuudesta toimittaa maahantulo- tai maastalähtöpaikan rajatarkastusviranomaiselle matkustaja- ja miehistöluettelo tai muutoin vastaavat tiedot. Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, mitä tietoja matkustaja- ja miehistöluettelosta tulee käydä ilmi. Tietojen toimittamiselle ei ole kuitenkaan nimenomaisesti säädetty määräaikoja, vaan ne on esitettävä viimeistään rajatarkastukseen saavuttaessa.

Schengenin rajasäännöstön liitteessä VI säädetään eräistä alusliikenteeseen liittyvistä velvoitteista. Sääntelyn mukaan matkustaja- ja miehistöluettelot on toimitettava risteilyliikenteessä pääsääntöisesti yhtä vuorokautta ennen satamaan saapumista ja muussa alusliikenteessä viimeistään satamaan tultaessa.

Myös junaliikenteessä olisi hyötyä siitä, että matkustaja- ja miehistöluettelot toimitettaisiin etukäteen, koska luetteloiden perusteella voidaan tehdä tarpeellisia rekisterikyselyjä ennakkoon. Käytännössä luettelot olisi tarkoituksenmukaista toimittaa heti junan lähdettyä viimeiseltä asemalta, josta se on ottanut matkustajia. Aiemmin toimitetut luettelot eivät välttämättä olisi ajantasaisia.

Uuden pykälän 1 momentissa säädetäisiin siitä, että 19 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen matkustaja- ja miehistötiedot olisi toimitettava rajatarkastusviranomaiselle ennen rajatarkastukseen saapumista.

Pykälän 2 momentin mukaan junaliikenteessä tiedot olisi toimitettava rajatarkastusviranomaiselle välittömästi junan lähdettyä viimeiseltä asemalta, jolta se on ottanut matkustajia. Alusliikenteen tietojen ennakkoitimitusvelvollisuuden osalta viitattaisiin Schengenin rajasäännöstöön ja muuhun so-

vellettavaan kansainväliseen tai kansalliseen säädökseen.

Lakiin sisältyisi siirtymäsäännös, jonka mukaan tässä pykälässä tarkoitettu liikenteenharjoittajan velvollisuus olisi toteutettava lain mukaisena kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

Esitykseen sisältyy ulkomaalaislain muutosehdotus, jonka mukaan tässä pykälässä säädettävän matkustaja- ja miehistötietojen ennakkotoimittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä voitaisiin määrätä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu. Voimassa olevan lain mukaan seuraamusmaksuvelvollisuus koskee ainoastaan ammattimaista lentoliikennettä. Tahallisuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta johtuvasta laiminlyönnistä voitaisiin tuomita myös ulkomaalaisrikkomuksesta sakoon.

21 §. Liikenteenharjoittajille määrättävät seuraamukset. Pykälään lisättäisiin viittaus ehdotettavaan uuteen 20 a §:ään, jossa säädettäisiin liikenteenharjoittajan velvollisuudesta matkustajia ja miehistöä koskevien tietojen antamiseen alus- ja junaliikenteessä.

Esitykseen sisältyy ulkomaalaislain muutosehdotus, jonka tässä pykälässä säädettävän matkustaja- ja miehistötietojen ennakkotoimittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä voitaisiin määrätä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu.

22 §. Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Pykälän 1 momentin 7 kohdassa säädetään rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmistä. Säännös ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana, koska rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa.

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 20 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta hätäkeskustietojärjestelmästä. Pykälän mukaan rajavartiolaitoksella on yksittäisten tapausten lisäksi oikeus saada tietoja hätäkeskustietojärjestelmästä siten kuin siitä meripelastuslain 14 §:ssä säädetään. Meripelastuslaissa säädetyt tiedot on oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla. Sen sijaan rajavartiolaitoksella ei ole oikeutta saada teknisen käyttöyhteyden avulla hätäkeskus-

järjestelmästä tietoja muiden lakisääteisten tehtäviensä suorittamiseksi.

Hätäkeskustietojärjestelmään talletetaan henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja (niin kutsuttuja varotietoja), joista säädetään hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n 1 momentin 16 kohdassa. Kyseisen säännöksen perustelujen mukaan (HE 262/2009 vp) varotietojen tulee olla kaikille viranomaisille yhteisiä. Tiedot ovat välttämättömiä operatiivisten yksiköiden työn kannalta, jotta toimenpiteisiin voidaan varautua ja ryhtyä oikealla tavalla. Perustelujen mukaan näitä varotietoja voivat olla esimerkiksi tiedot paikasta, jossa oleskelee vaarallinen henkilö. Vaarallisuus voi käsittää esimerkiksi vaarallisen tarttuvan taudin tai ilmetä käyttäytymisessä erityisenä aggressiivisuutena. Varotieto voi olla myös tieto kohteen räjähdysvaarasta tai vaarallisuudesta säteilystä.

Varotiedot olisivat ensisijaisen tärkeitä kaikkien rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien hoitamisessa. Varotiedoilla voi olla olennainen merkitys niin rikostorjunnassa, rajavalvonnassa kuin muissakin rajavartiolaitoksen valvontatehtävissä.

Pykälän 1 momentin uudessa 7 kohdassa säädettäisiin rajavartiolaitoksen oikeudesta saada teknisen käyttöyhteyden avulla hätäkeskusjärjestelmästä henkilön oman turvallisuuden tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja. Tietoja voitaisiin käyttää rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien hoidossa.

28 §. Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille. Pykälän 1 momentin 7 kohtaan tehtäisiin rikostorjunnasta puolustusvoimista annettavan lain sekä uuden turvallisuusselvityslain edellyttämät viittausmuutokset.

31 §. Tietojen poistaminen tutkinta- ja virka-apurekisteristä. Pykälästä poistettaisiin tarpeettomana viittaukset suorakäyttöisesti poliisiasiaihin tietojärjestelmään talletettaviin tietoihin, koska asiasta säädetään poliisitoimen henkilötietolain 22 §:ssä.

32 §. Tietojen poistaminen lupa-asioiden rekisteristä ja valvonta-asioiden rekisteristä. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan ehdotettavaa uutta rekisterijakoa. Samalla pykälän 1 momentti kumottaisiin tarpeettomana, koska poliisin hallintoasiain tietojär-

jestelmään talletettavien tietojen poistamisesta säädetään poliisitoimen henkilötietolain 23 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lupa-asioiden rekisterin tietojen poistamisesta ja 3 momentissa valvonta-asioiden rekisterin tietojen poistamisesta. Säännökset säilyisivät asiasisällöllisesti ennallaan.

34 a §. Tietojen poistaminen sotilasoikeudenhoidon rekisteristä ja kurinpitotarkaisurekisteristä. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä uusien sotilasoikeudenhoidon rekisterin ja kurinpitotarkaisurekisterin tietojen poistamisesta. Poistosäännösten osalta viitattaisiin sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettavaan lakiin, koska rajavartiolaitoksen rekisterien tietosisältö olisi vastaava kuin puolustusvoimien rekistereissä.

46 §. Tarkemmat säännökset, määräykset ja ohjeet. Pykälän 2 momentin termi sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

1.4 Meripelastuslaki

2 §. Käsitteet ja määritelmät. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi pelastustoimen erikoiskoulutetun meritoimintaryhmän määritelmä (*Maritime Incidence Response Group, MIRG*). MIRG-termi on kansainvälinen, ja vapaasti käännettynä MIRG-ryhmällä tarkoitetaan pelastustoimen erikoiskoulutettua ryhmää, joka toimii meripelastustoimen erityistilanteissa Suomen meripelastustoimen vastuualueella. Tällaisia erityistilanteita voivat olla esimerkiksi laivapalot, kemikaalionnettomuudet, laajat evakuointi- tai ensihoito-tehtävät sekä sellaiset pienemmät meripelastustoimen tehtävät, joissa kohteen saavuttaminen edellyttää erityiskalustoa ja -osaamista sekä yhteistyötä rajavartiolaitoksen meripelastushelikopterin kanssa.

Tällä hetkellä MIRG-ryhmiä on Helsingissä, Turussa ja Maarianhaminassa. Kaikki MIRG-ryhmän jäsenet ovat saaneet perehdytyksen merellisen toiminnan erityispiirteisiin. MIRG-ryhmien kokoonpano, varustus ja toimintamallit ovat valtakunnallisesti yhtenevät. MIRG-toiminnan perusteet ja johdosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

Alueen pelastustoimen velvollisuudesta ylläpitää valmiudessa MIRG-ryhmiä säädettäisiin 8 §:n uudessa 4 momentissa.

4 §. Muut meripelastukseen osallistuvat viranomaiset ja toimijat. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin viittausmuutos uuteen pelastuslakiin. Samalla tullilaitos muutettaisiin Tullin hallinnosta annetun lain johdosta muotoon Tulli. Vastaava muutos tehtäisiin pykälän 2 momentin 5 kohtaan.

8 §. Valmiusvaatimukset. Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin alueen pelastustoimen velvollisuudesta ylläpitää sille osoitettujen voimavarojen asettamisrajoissa valmiudessa pelastustoimen erikoiskoulutettua meritoimintaryhmää siten kuin rajavartiolaitoksen ja alueen pelastustoimen kesken tarkemmin sovitaan. Käytännössä MIRG-toiminta keskitettäisiin tiettyjen pelastuslaitosten yhteyteen. Nykyisten MIRG-ryhmien lisäksi toimintaa olisi mahdollista jatkossa laajentaa riskiarvioiden perusteella myös muualle Suomeen.

Momentin mukaan MIRG-ryhmien toiminta olisi valtakunnallista ja käsittäisi koko Suomen meripelastustoimen vastuualueen. Käytännössä MIRG-ryhmiä käytettäisiin erityisesti suuremmissa, niin sanotuissa laivaluokan onnettomuuksissa, joissa on tarvetta meripelastustoimen tehtävien tarkoituksenmukaisen hoitamisen kannalta suorittaa savutai kemikaalisukellusta, sammutusta, vauriorontorjuntaa, ensihoitoa tai karkeaa potilasluokittelua.

Pelastustoimen laivaonnettomuuksiin erikoiskoulutettujen henkilöiden käyttö on meripelastustoimen tehokkaan toiminnan kannalta perusteltua ja välttämätöntä. Esimerkiksi merelliset laivapalot edellyttävät turvallisten toimintatapojen varmistamiseksi sellaista erityiskokemusta, jota on ainoastaan pelastustoimella.

13 §. Meripelastusrekisterin tiedot. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan meripelastusrekisteriin voidaan tallettaa meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitämiseksi meripelastustoimen tehtävien hoitamiseen varautuneiden henkilöiden valmius-, tunnist- ja yhteystiedot. Momenttia muutettaisiin siten, että meripelastusrekisteriin voitaisiin tallettaa samaa käyttötarkoitusta varten myös merenkulun, ilmailun ja henki-

lökohtaisten hätälähtämien tunnistetiedot ja haltijoiden ilmoittamat yhteystiedot onnettomuuksien varalta.

Hätälähtämien lähettämät hälytykset vastaanotetaan rajavartiolaitoksen johtamassa meripelastuskeskuksessa, jossa ryhdytään hälytyksen johdosta tarpeellisiin toimenpiteisiin. Hälytyksen johdosta on usein tarpeen tarkistaa, onko henkilö tai alus avun tarpeessa vai onko hälytys tapahtunut esimerkiksi vahingossa tai laitteen teknisen virheen vuoksi. Erityisen tarpeellista tämä on henkilökohtaisten hätälähtämien lähettämissä hälytyksissä, koska hätälähtetin voi olla henkilön mukana missä tahansa.

Rajavartiolaitoksella on 14 §:n 3 momentin 9 kohdan mukaan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta Viestintävirastolta radioluparekisteristä radiolaitetta ja sen omistajaa sekä haltijaa koskevia tietoja, jotka ovat tarpeen meripelastustoimen valmiussuunnittelua varten ja vastaavasti vaaratilanteessa meripelastustoimen tehtävien suorittamista varten. Radioluparekisteriin merkitään muun muassa merenkulun ja henkilökohtaisten hätälähtämien lupatiedot. Vastaavasti rajavartiolaitoksella on 14 §:n 3 momentin 3 kohdan perusteella oikeus saada ilmailun hätälähtetinkisteristä ilma-alusta ja ilma-aluksen haltijaa koskevia tietoja. Hätälähtetinkistereihin ei kuitenkaan lähtökohdaisesti talleteta yhteystietoja onnettomuuksien varalta. Esimerkiksi Viestintävirastolla ei ole radioluparekisterin ylläpidon ja tajuushallinnan näkökulmasta tarvetta kerätä tällaisia tietoja.

Meripelastusrekisteriin talletettaisiin hätälähtämien haltijoiden ilmoittamat yhteystiedot onnettomuuksien varalta siltä osin kuin ne olisi rajavartiolaitokselle vapaaehtoisesti ilmoitettu. Hätyhteystietona voisi olla esimerkiksi lähimmän omaisen tai muun henkilön yhteystieto.

14 §. Oikeus tietojen saamiseen viranomaisilta. Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädetään rajavartiolaitoksen tietojensaantioikeudesta hätäkeskustietojärjestelmästä. Säännöksen mukaan rajavartiolaitoksella on oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä, poliisin tehtäväilmoitusrekisteri mukaan lukien, hätäilmoitusta ja vaaratilannetta koskevia tietoja sekä merellä toimivien viranomaisten

yksiköiden valmius- ja paikkatietoja, Säännös ei kata hätäkeskusjärjestelmään talletettuja henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja, vaikka niillä voi olla olennainen merkitys meripelastustehtävän onnistumisen kannalta.

Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeuden piiriin lisättäisiin siten hätäkeskustietojärjestelmään talletetut, henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot (niin kutsutut varotiedot), joista säädetään hätäkeskustoiminnasta annetun lain 17 §:n 1 momentin 16 kohdassa. Kyseisen säännöksen perustelujen mukaan (HE 262/2009 vp) varotietojen tulee olla kaikille viranomaisille yhteisiä. Tiedot ovat välttämättömiä operatiivisten yksiköiden työn kannalta, jotta toimenpiteisiin voidaan varautua ja ryhtyä oikealla tavalla. Perustelujen mukaan näitä varotietoja voivat olla esimerkiksi tiedot paikasta, jossa oleskelee vaarallinen henkilö. Vaarallisuus voi käsittää esimerkiksi vaarallisen tarttuvan taudin tai ilmettä käyttäytymisessä erityisenä aggressiivisuutena. Varotieto voi olla myös tieto kohteen räjähdysvaarasta tai vaarallisesta säteilystä.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja Liikenteen turvallisuusviraston pitämästä hätäpaikannuslähtetinkisteristä. Kyseistä rekisteriä pitää kuitenkin ilmailukennepalvelun tarjoaja, joten säännöksen sanamuoto tarkistettaisiin tältä osin.

Pykälän 2 momentin 10 kohtaan lisättäisiin rajavartiolaitokselle oikeus saada varotietoja myös Tullin rekistereistä. Tullin tuottamat varotiedot on toistaiseksi talletettu suorakäyttöisesti poliisiasian tietojärjestelmään, mutta vuonna 2014 voimaan tulevan tietojärjestelmä uudistuksen myötä varotiedot siirtyvät Tullin omaan henkilörekisteriin. Vastaavasti pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uusi 12 kohta, jossa säädettäisiin rajavartiolaitoksen oikeudesta saada varotietoja poliisin henkilörekistereistä meripelastustoimen tehtäviä varten.

Pykälän 2 momentin 11 kohtaan tehtäisiin viittausmuutos uuteen väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin. Säännöksen asiasisältöön ei ehdoteta muutosta.

Voimassa olevan lain 17 §:n mukaisesti rajavartiolaitoksella on oikeus saada lain 14 §:ssä tarkoitetut tiedot myös teknisen käyttöyhteyden avulla siten kuin siitä erikseen sovitaan.

21 §. Palkkiot ja korvaukset. Pykälän 2 momentin rakenne muutettaisiin selkeämmäksi jakamalla se useampaan alakohtaan.

Voimassa olevan 2 momentin mukaan valtio maksaa korvauksen meripelastustoimen tehtävässä turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista sille, joka on oma-aloitteisesti ryhtynyt meripelastustoimiin, joka on määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä tai joka osallistuu meripelastustoimeen vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi oikeus saada korvausta myös rajavartiolaitoksen johtamissa meripelastusharjoituksissa sattuneista vahingoista siltä osin kuin henkilöllä ei ole oikeutta saada korvausta muun lain perusteella.

Meripelastusharjoituksiin osallistuu yleensä sekä meripelastustehtävissä toimivia viranomaisia että vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäseniä. Meripelastuslaissa ei ole säädetty velvollisuutta osallistua harjoituksiin, eikä rajavartiolaitos myöskään erikseen vakuuta harjoituksiin osallistuvaa henkilöä.

Uusi korvaussäännös koskisi ensisijassa yksityisiä toimijoita, joiden osallistuminen harjoituksiin on vapaaehtoista, mutta käytännön meripelastustoiminnan varautumisen kannalta välttämätöntä. Vapaaehtoisten yhdistysten tehokas ja turvallinen käyttäminen todellisissa meripelastustilanteissa edellyttää yhteisiä rajavartiolaitoksen johtamia harjoituksia. Harjoituksiin osallistuu lisäksi usein vapaaehtoisia niin sanottuja maalihenkilöitä, joiden osalta korvauskysymykset ovat sääntelemättä.

22 §. Palkkion ja korvauksen hakeminen. Voimassa olevan pykälän mukaan lain 21 §:ssä tarkoitetun korvauksen saamisen ehtona on, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu meripelastusjohtajalle. Koska esityksessä ehdotetaan oikeutta saada korvausta myös meripelastusharjoituksissa sattuneista vahingoista, pykälään lisättäisiin mahdollisuus ilmoittaa vahingosta myös meripelastusharjoituksen johtajalle.

23 §. Korvaus tapaturmasta. Pykälän rakenne muutettaisiin selkeämmäksi jakamalla pykälän 1 momentti useampaan alakohtaan.

Voimassa olevan pykälän mukaan tapaturma korvataan sille, joka on oma-aloitteisesti ryhtynyt meripelastustoimiin, joka on määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä tai joka osallistuu meripelastustoimeen vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä. Vastaavasti kuin 21 §:n osalta esitetään, pykälään ehdotetaan lisättäväksi oikeus saada korvausta myös rajavartiolaitoksen johtamissa meripelastusharjoituksissa sattuneista tapaturmista siltä osin kuin henkilöllä ei ole oikeutta saada korvausta muun lain perusteella.

Kuten edellä 21 §:n yhteydessä todetaan, uusi korvaussäännös koskisi ensisijassa yksityisiä toimijoita. Viranomaiset osallistuvat harjoituksiin työaikanaan ja ovat oikeutettuja korvaukseen tapaturmavakuutuslain nojalla. Säännöksen tavoitteena on saattaa eri toimijat korvauskysymysten osalta yhtenäiseen asemaan.

27 §. Tarkemmat säännökset ja ohjeet. Pykälän 2 momentissa sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi valtioneuvostosta annetun lain muutoksen johdosta.

1.5 Laki hätäkeskustoiminnasta

20 §. Tietojen luovuttaminen. Pykälässä säädetään tietojen luovuttamisesta hätäkeskustietojärjestelmästä. Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 22 §:n 1 momentin 7 kohtaan ehdotettavan uuden säännöksen vuoksi pykälän 4 momenttiin lisättäisiin viittaus kyseiseen säännökseen.

1.6 Poliisilaki

2 luku Yleiset toimivaltuudet

17 §. Voimakeinojen käyttö. Pykälän 4 momentissa säädetään poliisin toimivallasta käyttää puolustusvoimien avustuksella sotilaallisia voimakeinoja terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi sen mukaan kuin puolustusvoimien virka-apulaissa säädetään. Poliisin toimivaltaa tulisi täydentää vastaavissa tilanteissa tapahtuvaan sotilaallisten

voimakeinojen käyttöön rajavartiolaitoksen avustuksella viittaamalla rajavartiolaitain ehdotettuihin 77 a—d §:ään.

21 §. Rajatarkastus ja tullitoimenpiteet. Pykälään lisättäisiin viittaus rajavartiolaitain ehdotettaviin uusiin 28 a ja 28 b §:ään, joissa säädetään rajavalvontaan liittyvästä henkilöntarkastuksesta ja poistumisen estämisestä.

Pykälään tehtäisiin lisäksi rajavartiolaitain 29 ja 31 §:n uudelleennumeroinnin ja sanamuotomuutoksien johdosta tarpeelliset muutokset.

1.7 Tullilaki

14 a §. Pykälään lisättäisiin viittaus rajavartiolaitain ehdotettaviin uusiin 28 a ja 28 b §:ään, joissa säädetään rajavalvontaan liittyvästä henkilöntarkastuksesta ja poistumisen estämisestä.

Pykälään tehtäisiin lisäksi rajavartiolaitain 29 ja 31 §:n uudelleennumeroinnin ja sanamuotomuutoksien johdosta tarpeelliset muutokset.

1.8 Ulkomaalaislaki

174 §. Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitus- ja valvontavelvollisuus. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotettavaan uuteen 20 a §:ään, jossa säädettäisiin liikenteenharjoittajan ennakkoilmoitusvelvollisuudesta ammattimaisessa alus- ja junaliikenteessä.

179 §. Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu voidaan määrätä muun muassa sille, joka rikkoo rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuuden. Kyseisessä pykälässä säädetään lentoliikenteen harjoittajan velvollisuudesta lentoliikenteen matkustajatietojen toimittamiseen.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotettavaan uuteen 20 a §:ään, jossa säädettäisiin liikenteenharjoittajan matkustaja- ja miehistötietojen ennakkoittamismatkustajavelvollisuudesta alus- ja junaliikenteessä. Pykälä sisältäisi nimenomaiset säännökset junaliikenteen

osalta. Alusliikennettä koskevasta tiedonantovelvollisuudesta säädetään muun muassa Schengenin rajasäännöstössä.

Ehdotettava 20 a § ja siten seuraamusmaksun soveltamisalan laajentaminen koskisi ainoastaan ammattimaista alus- ja junaliikennettä. Tavoitteena on yhdenmukaistaa eri liikennemuotoja koskevaa sääntelyä. Siltä osin kuin kyse on ammattimaisesta alus-, juna- tai lentoliikenteestä, tarve matkustaja- ja miehistötietojen saamiselle ennakoon on yhtäläinen. Tästä syystä ei voida pitää perusteltuna sitä, että yhtä liikennemuotoa kohdeltaisiin muita ankarammin.

Seuraamusmaksu määrättäisiin, jos liikenteenharjoittaja laiminlöisi velvollisuutensa toimittaa matkustaja- ja miehistötiedot ennalta säädetyssä ajassa maahantulo- tai maastalähtöpaikan rajatarkastusviranomaiselle. Seuraamusmaksu määrättäisiin myös, jos tiedot olisivat puutteellisia tai virheellisiä.

Voimassa oleva pykälä sisältää tarkat säännökset seuraamusmaksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta. Ehdotettava sääntely ei merkitsisi muutosta näihin perusteisiin.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan liikenteenharjoittajan seuraamusmaksua ei määrätä, jos henkilön kuljettaminen ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa taikka viisumia tai oleskelulupaa taikka virhe lentoliikenteen matkustajatiedon antamisessa on tapahtunut kaikki olot huomioon ottaen anteeksiannettavasta huomaamattomuudesta. Kohtaan lisättäisiin rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotettavan uuden 20 a §:n johdosta maininta ammattimaisesta alus- ja junaliikenteestä. Myös näiden liikennemuotojen osalta on perusteltua soveltaa samaa lievennystä kuin lentoliikenteessä.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaus rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotettavaan uuteen 20 a §:ään. Lentoliikennettä vastaavasti myöskään ammattimaisessa alus- ja junaliikenteessä seuraamusmaksuvelvollisuudesta ei vapautuisi sillä, että liikenteenharjoittaja osoittaisi noudattaneensa velvollisuuttaan varmistaa, että ulkomaalaisella on kuljetettavaksi otettaessa ollut vaadittava matkustusasiakirja sekä vaadittava viisumi tai oleskelulupa. Säännös on perusteltu, kos-

ka matkustaja- ja miehistötietojen toimittamisessa ei ole kyse matkustusasiakirjasta.

Siirtymäsäännöksen mukaan uutta sääntelyä sovellettaisiin rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 a §:n rikkomiseen kuuden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta.

181 §. Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrääminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotettavaan uuteen 20 a §:ään, jossa säädettäisiin liikenteenharjoittajan ennakkoilmoitusvelvollisuudesta ammattimaisessa alus- ja junaliikenteessä. Mainitun 20 a §:n velvollisuuksien laiminlyönnistä määrättävästä seuraamusmaksusta säädettäisiin 179 §:ssä.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jolla estettäisiin kaksinkertainen rangaistus samasta teosta. Säännöksen mukaan liikenteenharjoittajan seuraamusmaksua rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta ei voitaisi määrätä sille, joka on samasta teosta lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen.

182 §. Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 3 kohta, jonka mukaan liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu olisi poistettava, jos liikenteenharjoittaja tuomitaan rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta 185 §:n nojalla samasta teosta lainvoimaiseen rangaistukseen ulkomaalaisrikkomuksesta. Säännöksellä estettäisiin kaksinkertainen rangaistus samasta teosta.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotettavaan uuteen 20 a §:ään. Pykälän 1 momenttiin lisättävän uuden 3 kohdan vuoksi 2 momentin poikkeus koskisi jatkossa ainoastaan 1 momentin 1 ja 2 kohtaa. Sääntely vastaisi tältä osin voimassa olevaa lakia.

185 §. Ulkomaalaisrikkomus. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotettavaan uuteen 20 a §:ään, jossa säädettäisiin liikenteenharjoittajan ennakkoilmoitusvelvollisuudesta ammattimaisessa alus- ja junaliikenteessä. Myös mainitun velvollisuuden rikko-

misesta voitaisiin tuomita ulkomaalaisrikkomukseen. Samasta teosta määrättävän liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun ja ulkomaalaisrikkomuksen välisestä suhteesta säädettäisiin tarkemmin pykälän uudessa 3 momentissa sekä 181 §:n uudessa 4 momentissa ja 182 §:n 1 momentin uudessa 3 kohdassa.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan sitä, jolle on määrätty lainvoimainen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta, ei voitaisi samasta teosta tuomita pykälän 2 momentin nojalla rangaistukseen ulkomaalaisrikkomuksesta. Säännöksen tarkoituksena on osoittaa hallinnollisen seuraamusjärjestelmän ensisijaisuus rikosoikeudelliseen vastuuseen nähden. Lain 182 §:ssä säädettäisiin niistä tilanteista, joissa rikosoikeudellinen menettely olisi ehditty saattaa lainvoimaisesti loppuun ennen seuraamusmaksun määräämistä. Näissä tilanteissa seuraamusmaksu olisi poistettava.

1.9 Laki sakon täytäntöönpanosta

42 §. Menetetyksi tuomitusta omaisuudesta määrääminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että rajavartiolaitoksen esikunta määräisi rajavartiolaitoksen tutkimien rikosasioiden osalta menetetyksi tuomitun omaisuuden täytäntöönpanotoimista. Momentin 1 päivänä tammikuuta 2014 voimaan tulevan sanamuodon mukaan menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevista toimista määrää Poliisihallitus, joka voi oikeuttaa poliisilaitoksen määräämään toimenpiteistä. Tullihallitus määrää tullirikosasiassa menetetyksi tuomitun omaisuuden täytäntöönpanotoimista.

1.10 Tieliikennelaki

48 §. Poikkeussäännökset. Pykälän 5 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että rajavartiolaitoksella on teknisen tarkkailun tehtävässä toimiessaan erityistä varovaisuutta noudattaen sama oikeus kuin säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavan poliisiauton kuljettajalla poiketa tieliikennelain säännöksistä. Tämä on perusteltua rajavartiolaitoslain 41 §:n 2 momentin mukaisen teknisen tarkkailun toimivaltuuden käyttämiseksi.

96 b §. Maastoajoneuvon käytön valvonta. Pykälä on uusi. Tieliikennelakiin lisättäisiin

nimenomainen säännös rajavartiomiehen ja tullimiehen toimivaltuudesta valvoa lain 91 §:n mukaista maastoajoneuvon kiellettyä käyttöä tiellä. Maastoajoneuvojen käytön valvonnan kannalta on perusteltua, että rajavartiolaitos ja Tulli valvoisivat paitsi maastoajoneuvojen käyttöä maastossa, moottorikelkkareitillä ja metsätiellä, myös niiden luvaton käyttöä tiellä.

1.11 Rikoslaki

45 luku Sotilasrikoksista

Soveltamisala

27 §. Sotilaat. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta sotilasrikossäännösten soveltamisesta myös rajavartijan peruskurssilla opiskeleviin, koska jatkossa he eivät olisi enää sotilasvirkaan nimitettyjä opintojensa aikana. Vastaavaa lisäystä esitetään myös rajavartiolaitoksen hallintolain 31 §:ään.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetut lait merkitsisivät muutoksia valtioneuvoston asetukseen rajavartiolaitoksesta ja asetukseen rajavartiolaitoksen menetelmistä kulkuneuvon pysäyttämisen ja voimakeinojen käyttämisen. Näistä säädöksistä olisi kumottava lain tasolle siirrettävät säännökset.

Rajavyöhykkeestä ja rajavyöhykkeen takarajasta annettua valtioneuvoston asetusta olisi muutettava rajavyöhykkeen takarajan merkintätapojen täsmentämiseksi.

Rajavartijan peruskurssin muuttuminen palkattomaksi edellyttäisi muutoksia sisäasiainministeriön asetukseen rajavartiolaitoksen virkamiesten koulutuskustannusten korvaamisesta (721/2007).

Sisäasiainministeriön työjärjestykseen (1036/2011) olisi tehtävä rajavartiolaitoksen poliisille antamaa sotilaallisia voimakeinoja sisältävää virka-apua koskevan pyynnön valmistelua koskeva lisäys.

3 Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014, yhtä aikaa uusien esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kanssa.

Rajavartiolaitoksen hallintolain muutosehdotuksen siirtymäsäännöksen mukaan rajavartijan peruskurssilla lain voimaantullessa opiskeleva jatkaisi opintojaan lain voimaantullessa voimassa olevien säännösten mukaisesti. Jos opiskelija ei olisi suorittanut rajavartijan peruskurssia vuoden 2016 aikana, hän siirtyisi opiskelemaan uusien säännösten mukaisesti.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain muutosehdotukseen sisältyy siirtymäsäännös, jonka mukaan laissa tarkoitettu tietojenkäsittely on toteutettava lain mukaisena neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Liikenteenharjoittajan velvollisuus matkustajia ja miehistöä koskevien tietojen antamiseen alus- ja junaliikenteessä on puolestaan toteutettava lain mukaisena kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 80 §:n 1 momentin perusteella yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla.

Esitystä perustuslain kannalta arvioitaessa merkityksellisimpiä ovat lainsäädäntömuutokset, joilla annettaisiin viranomaisille uusia yksilöön kohdistuvia tai yksilön oikeuksia rajoittavia toimivaltuuksia tai laajennettaisiin jo olemassa olevia toimivaltuuksia taikka joilla muuten rajoitettaisiin yksilön oikeuksia tai toimintavapautta. Esitykseen sisältyy useita perusoikeusjärjestelmän kannalta merkityksellisiä lainkohtia, joista osasta ei nykyisissä säädöksissä ole lainkaan säännöksiä tai nykyisiä säännöksiä ehdotetaan muutettavan. Samalla on otettava huomioon perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, joita ovat rajoituksen tarkkarajaisuus ja täsmällisyys, rajoittamisen perusteena olevien syiden hyväksyttävyys, suhteellisuusvaatimuksen

täyttyminen perusoikeutta rajoitettaessa, oikeusturvajärjestelyjen riittävyys ja rajoituksen ristiriidattomuus Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta. Perusoikeuksien rajoitusperusteiden on oltava perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia. Rajoitusten tulee olla välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi ja laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon.

Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin otettavan tulee rajavartiolaitoksen hallintolaisia koskevan ehdotuksen mukaan olla Suomen kansalainen. Ehdotus on merkityksellinen syrjintäkiellon näkökulmasta.

Lailla voidaan perustuslain 125 §:n 1 momentin mukaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Sanonnalla "määrätty" julkinen virka tai tehtävä on ilmaistu periaate, jonka mukaan kansalaisuusvaatimuksia tulee asettaa vain rajoitetusti ja perustelluista syistä (HE 1/1998 vp, s. 180/I).

Valtion virkamieslain 7 §:n 1 momentin 10 kohdassa säädetään, että puolustusministeriön, puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Rajavartiolaitoksen hallintolain 10 §:n 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksen virkaan nimitettävältä vaaditaan, että hän on Suomen kansalainen.

Raja- ja merivartiokoulussa annetaan koulutusta kelpoisuuden saamiseksi rajavartiomiehen virkaan. Koska rajavartiolaitoksen virkaan voidaan nimittää ainoastaan Suomen kansalainen, ei ole tarkoituksenmukaista ottaa koulutukseen muita kuin Suomen kansalaisia. Ehdotetun kansalaisuusvaatimuksen säätämiseksi on näin ollen rajavartijan virka-

kelpoisuuteen liittyvä hyväksyttävä peruste. Kansalaisuuteen kohdistuvaa rajoitusta voidaan siten pitää hyväksyttävänä.

Rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin otettavan tulee rajavartiolaitoksen hallintolaisia koskevan ehdotuksen mukaan olla suorittanut asevelvollisuuden aseellisessa palveluksessa tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen. Ehdotus on merkityksellinen syrjintäkiellon kannalta.

Rajavartiolaitoksen hallintolain 10 §:n 2 momentin mukaan rajavartiolaitoksen sotilasvirkaan nimitettävältä vaaditaan, tietyin ahvenanmaalaisia koskevin poikkeuksin, että hän on suorittanut asevelvollisuuden aseellisessa palveluksessa tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista ottaa rajavartijan peruskurssein opiskelijaksi henkilöä, joka ei kuitenkaan voisi tulla nimitetyksi rajavartiolaitoksen virkaan. Ehdotetun asevelvollisuuteen ja naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen liittyvän vaatimuksen säätämiseksi on näin ollen virkakelpoisuuteen liittyvä hyväksyttävä peruste.

Rajavartiolaitoksen hallintolaisia koskevassa ehdotuksessa on säännöksiä rajavartijan peruskurssille pyrkivän terveydentilalle asetettavista edellytyksistä. Käytännössä opiskelijaksi pyrkivän on täytettävä muun muassa näölle, kuulolle ja fyysiselle kunnolle asetetut vaatimukset. Ehdotus on merkityksellinen opiskelijoiden yhdenvertaisuuden kannalta, koska opiskelijalta voitaisiin terveydentilaansa liittyvästä syystä evätä opiskeluoikeus.

Ehdotettujen säännösten tarkoituksena on varmistaa, että rajavartijan peruskurssille otetaan koulutettavaksi ja koulutetaan vain henkilöitä, jotka ovat sopivia rajavartiomiehiksi. Rajavartiomiehen tehtävät ja niistä johtuvat vaatimukset huomioon ottaen sääntelyyn on yhteiskunnallisesti painava peruste.

Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Pykälän 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa

puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Rajatarkastuksesta poistumisen estäminen

Rajavartiolakiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan henkilöä saataisiin rajatarkastuksen toimittamista varten pitää lukitussa tilassa enintään 12 tuntia, jos se on välttämättöntä hänen poistumisensa estämiseksi. Säännös on merkityksellinen erityisesti henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden kannalta.

Ehdotuksen mukaan lukitussa tilassa pitämisen ehdoton enimmäisraja olisi 12 tuntia, vaikka rajatarkastus voi periaatteessa jatkua tämän jälkeenkin. Lähtökohtana esityksessä pidetään sitä, että 12 tunnin määräajassa on pystyttävä selvittämään, voidaanko henkilön kohdistaa pakkokeinoin mukainen kiinniottaminen tai pidättäminen taikka ulkomaalaislain mukainen säilöönotto. Henkilön poistumisen estäminen voisi tulla kyseeseen lähinnä silloin, jos henkilö haluaisi luopua rajanylitysaikomuksesta taikka jos henkilö pyrkiisi saapumaan maahan ennen kuin maahantuloedellytykset olisi saatu selvitettyä. Jos henkilö pyrkiisi aktiivisesti poistumaan, kyseeseen voisi tulla myös rikoksena epäilty haitanteko, joka mahdollistaisi myös kiinniottamisen ja lukittuun tilaan sijoittamisen.

Ehdotetun sääntelyn mukaan lukittuna tilana ei voitaisi käyttää pidätettyjen säilytystilaa. Menettelyyn ei myöskään sovellettaisi rajavartiolain 8 luvun säännöksiä vapautensa menettäneen henkilön kohtelusta. Tämä katsotaan perustelluksi, koska kyseessä on asiallisesti rajavartiolain 27 §:n mukaisen, rajatarkastukseen liittyvän läsnäolovelvollisuuden turvaaminen. Tosiasiallinen vapauden menetys on myös tilapäistä ja ajallisesti rajoitettua. Ehdotetun sääntelyn ei näin ollen katsota olevan perustuslain kannalta ongelmallinen.

Turvallisuustarkastus

Turvallisuustarkastuksen toimittaminen merkitsee puuttumista henkilökohtaisen koskemattomuuteen. Perustuslain 7 §:n 1 momentin säännös antaa suojan henkilöön koh-

distuvia tarkastuksia ja pakolla suoritettavia lääketieteellisiä tai muita vastaavanlaisia toimenpiteitä vastaan. Turvallisuustarkastus sivuaa myös perustuslain 15 §:ssä turvattua omaisuuden suojaa, sillä vaaraa tai haittaa aiheuttavat esineet ja aineet voidaan rajavartiolain 65 §:n perusteella otettava tarvittaessa tarkastettavalta pois. Perustuslain 7 §:n säännöksellä on läheinen yhteys myös yksityiselämän suojaan, josta säädetään perustuslain 10 §:ssä. Tarkastettavalla henkilöllä olevista esineistä voi ilmetä yksityiselämän suojaan kuuluvia tietoja.

Turvallisuustarkastuksesta ja siihen liittyvistä menettelyistä ehdotetaan säädettävän aiempaa täsmällisemmin. Rajavartiomiehelle säädettäisiin oikeus suorittaa turvallisuustarkastus myös muun kuin vapauteen kohdistuvan virkatehtävän yhteydessä. Edellytyksenä olisi kuitenkin se, että turvallisuustarkastus on perustellusta syystä tarpeen rajavartiomiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi. Rajavartiolakiin lisättäisiin myös nimenomaiset säännökset turvallisuustarkastuksen toimittamismenettelyistä. Ehdotetun sääntelyn ei näin ollen katsota olevan perustuslain kannalta ongelmallinen.

Sotilaallisia voimakeinoja sisältävä virka-apu

Sotilaallisten voimakeinojen käytöllä voidaan puuttua useisiin perusoikeuksiin kuten henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja omaisuudensuojaan. Äärimmillään niiden käytöllä saatetaan vaarantaa kohteen oikeus elämään ja vaikuttaa laajemmankin henkilöpiirin kuin pelkästään rikoksesta epäillyn perusoikeuksiin.

Perustuslakivaliokunta on aiemmin arvioinut sotilaallisten voimakeinojen käyttöä puolustusvoimien poliisille antamana virka-apuna terrorististen rikosten yhteydessä (PeVL 10/2005 vp ja PeVL 23/2005 vp).

Rajavartiolakiin ehdotettu sääntely noudattaa puolustusvoimien vastaavan virka-apun periaatteita. Rajavartiolain säännökset vastaisivat puolustusvoimien virka-apulakia voimakeinojen käytön puolustettavuuden, siviilisen oikeuksien ja turvallisuuden sekä voimakeinoista varoittamisen suhteen. Sotilaal-

listen voimakeinojen käyttö rajattaisiin koskemaan tiettyjen rikoslain 34 a luvun terrorististen rikosten estämistä tai keskeyttämisestä. Edellytyksenä olisi, että se on välttämättömyyden suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla.

Sotilaallisten voimakeinojen käytöllä on merkitystä erityisesti perustuslaissa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa suojatun oikeuden elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen kannalta.

Terrorismissa on kysymys yhteiskunnan perustoimintoja, oikeusjärjestystä sekä ihmisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta hyvin vakavasti vaarantavasta rikollisuudesta, jonka estämisellä ja keskeyttämisellä on yhteiskunnan näkökulmasta hyvin painavat perusteet ja se täyttää suhteellisuusvaatimuksen. Ehdotettu sääntely täyttää tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. Näin ollen ehdotusta ei olisi pidettävä ongelmallisena perusoikeuksien kannalta.

Virkapuku

Rajavartiolaitoksen hallintolakia koskevassa ehdotuksessa on säännös rajavartijan peruskurssin opiskelijan velvollisuudesta pitää rajavartiolaitoksen virkapukua. Säännös liittyy perustuslain 7 §:n mukaiseen henkilökohtaisen vapauden suojaan. Henkilökohtainen vapauden katsotaan kattavan ihmisen fyysisen vapauden lisäksi myös hänen tahdonvapautensa ja itsemääräämisoikeutensa. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan yksilön oikeutta määrätä itsestään ja toimistaan. Virkapukupakko rajoittaa tätä oikeutta. Virkapukupakon perusteena on rajavartiolaitoksen sotilaallinen järjestys. Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut vastaavaan sääntelyyn huomautettavaa (PeVL 31/2008 vp). Ehdotuksella on hyväksyttävä peruste ja sen katsotaan täyttävän perusoikeuden rajoittamiselle asetetut vaatimukset.

Syyttömyysolettama

Rajavartiolaitoksen hallintolakiin esitetään säännöstä opintojen keskeyttämisestä Raja-

ja merivartiokoulussa. Raja- ja merivartiokoulu voisi keskeyttää opiskelun enintään kahden vuoden määräajaksi muun muassa opiskelijaan kohdistuvan rikostutkinnan ajaksi. Rikostutkinnan ajaksi opiskelijan opinnot voitaisiin keskeyttää vain, kun epäilty rikos on sellainen, joka osoittaa sopimatomuutta rajavartiolaitoksen virkaan. Lisäksi epäilylle olisi oltava erittäin todennäköiset syyt.

Asiassa on merkitystä perustuslain 21 §:n mukaisella syyttömyysolettamalla. Syyttömyysolettama kuuluu osana perustuslain 21 §:ssä säädettyihin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin. Lisäksi syyttömyysolettamasta määrätään Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut vastaavanlaista sääntelyä lausunnossaan PeVL 60/2010 vp. Menettelyn tulee olla mahdollista vain aivan poikkeuksellisesti ja kun epäillyn rikoksen törkeys ja laatu osoittavat opiskelijan menettelyn olevan olennaisessa ristiriidassa opiskelujen tavoitteen kanssa. Säännöksen mukaan kyseeseen tulisi vain sellainen epäilty rikos, johon syyllistynyt opiskelija voisi menettää opiskeluoikeutensa lain opiskeluoikeuden menettämistä koskevien säännösten mukaan.

Ehdotuksen on katsottava täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Sääntely täyttää tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset.

Liikkumisvapaus

Perustuslain 9 §:n 1 momentissa säädetään Suomen kansalaisen ja maassa laillisesti oleskelevan ulkomaalaisen vapaudesta liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa.

Rajavartiolakiin lisättäisiin säännös mahdollisuudesta määrätä rajaturvallisuuteen liittyvän harjoitusalueen osaa koskeva tilapäinen liikkumisrajoitus ja kielto. Kielto tai rajoitus voitaisiin määrätä harjoituksen ajaksi. Kiellon edellytyksenä olisi, että se on välttämätön henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi.

Liikkumisrajoitus ja kielto rajoittavat perustuslain 9 §:n 1 momentissa suojattua liikkumisvapautta. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin katsonut (PeVL 51/2006 vp), että vastaavanyppiselle sääntelylle on ollut perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät, maanpuolustukseen ja sivullisten turvallisuuteen liittyvät perusteet. Oikeasuhtaisuuden kannalta on lisäksi merkityksellistä, että liikkumisvapauden rajoitus peruutetaan heti, kun se ei ole enää välttämätön (PeVL 62/2010 vp). Ehdotettu sääntely ei näin ollen muodostu ongelmalliseksi perustuslain kannalta.

Yksityisyyden suoja

Yksityisyyden suoja voidaan liittää perustuslain 7 §:ään, jonka mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, joihin ei saa puuttua mielivaltaisesti tai ilman laissa säädettyä perustetta. Henkilökohtainen vapaus on luonteeltaan eräänlainen yleisperusoikeus, koska sen katsotaan kattavan ihmisen fyysisen vapauden lisäksi myös hänen tahdonvapautensa ja itsemääräämisoikeutensa. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan yksilön oikeutta määrätä itsestään ja toimistaan. Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen taas suojaa sekä ruumiilliseen että henkiseen koskemattomuuteen puuttuvaa toimintaa vastaan myös yksityisten välisissä suhteissa. Näin se suojaa muun muassa henkilöön kohdistuvilta tarkastuksilta sekä pakolla toteutettavilta lääketieteellisiltä ja muilta vastaavilta toimenpiteiltä.

Yksityisyyden suoja voidaan liittää myös perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityiselämän suojaan. Yksityiselämällä tarkoitetaan henkilön yksityistä piiriä yleisenä käsitteenä ja siihen katsotaan kuuluvan ainakin yksilön oikeus solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin ja ympäristöön sekä oikeus määrätä itsestään ja ruumiistaan. Oikeus yksityiselämään tarkoittaa, että yksilöllä on oikeus elää yksityiselämänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista. Tämä säännös vaatii valtiota pidättäytymään kansalaisten yksityiselämää loukkaavista toimista, mutta myös ryhtymään aktiivisiin toimenpiteisiin

yksityiselämän suojaamiseksi toisten yksilöiden loukkauksia vastaan.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi rajavartiolaitokseen nimenomaiset säännökset henkilön kuvan ottamisesta rajavaltion yhteydessä sekä rajavaltion suorittamisessa saatujen tietojen tallettamisesta rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin. Säännöksillä täsmennettäisiin jo olemassa olevia kuvan ottamisen sekä tietojen tallettamisen toimivaltuuksia. Kuvan ottaminen tulee kysymykseen esimerkiksi automaattisten rajatarkastuslaitteiden käytön yhteydessä, jolloin laitteen ottamaa kuvaa verrataan henkilön passissa olevaan valokuvaan. Käytännössä rajatarkastuslaitteiden ottamista kuvista talletettaisiin rekisteriin ainoastaan muiden maiden kansalaisten kuvat, koska Suomen viranomaisten myöntämiin matkustusasiakirjoihin sisältyvät kuvat ovat saatavissa passirekisteristä. Menettely lisäisi osaltaan maahan saapuvien matkustajien yhdenvertaista kohtelua perustuslain 6 §:n edellyttämällä tavalla.

Kuvan ottamisella ja sen tallettamisella rekisteriin puututaan perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Rajavaltion yhteydessä saadut tiedot, mukaan lukien teknisen valvonnan aineisto, voidaan jo nykyisin tallettaa henkilörekisteriin siten kuin siitä rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa säädetään. Tietoja ei saisi tallettaa, jos niiden tallettaminen henkilörekisteriin on nimenomaisesti laissa kielletty. Ehdotetun sääntelyn ei siten katsota olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Opiskelijaksi pyrkivän terveydentilaa koskevat tiedot

Rajavartiolaitoksen hallintolakia koskevassa ehdotuksessa on säännöksiä rajavartijan peruskurssille pyrkivän terveydentilaa koskevien tietojen antamisesta. Tällaisella sääntelyllä on yhteys henkilökohtaiseen vapauteen ja yksityiselämän suojaan (PeVL 39/2001 vp, PeVL 59/2006 vp). Lisäksi se koskee henkilötietojen suojaa.

Terveydentilaa koskevia tietoja tarvitaan sen varmistamiseksi, että rajavartijan peruskurssille otetaan koulutettavaksi ja koulutetaan vain henkilöitä, jotka ovat sopivia rajavartiomiehiksi.

Terveystietotiedot koskevat tiedot ovat henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja, joiden kirjaamisessa lähtökohtana on, että henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuutta on arvioitava tiukoin kriteerein. Tiedot on lain 12 §:n 2 momentissa ilmaistun pääsäännön mukaan poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole laissa säädettyä perustetta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan poliisikoulutusta koskevasta lakiehdotuksesta (PeVL 28/2004 vp) katsonut, että henkilötietolain säännöksestä riippumatta tietojen säilytysaika on selvyiden vuoksi asianmukaista sisällyttää erityislakiin.

Ehdotuksessa on rajattu se henkilöpiiri, joka tällaisia tietoja saa käsitellä. Lisäksi säädetäisiin tietojen poistamiselle ehdoton kolmen vuoden takaraja. Ehdotus ei ole yksityisyydensuojan tai henkilötietojen perustuslainsuojan kannalta ongelmallinen.

Päihdetestaus

Rajavartiolaitoksen hallintolakia koskevasa ehdotuksessa on säännös opiskelijan velvollisuudesta osallistua päihdetestiin. Päihdetestausta koskevia säännöksiä on tarkasteltava suhteessa perustuslain 7 §:n mukaiseen henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden suojaan sekä perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaiseen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Päihdetestauksen tekeminen on luonteeltaan yksityisyyden suojaan liittyvä rajoitus.

Sääntelyn tavoitteena on muun ohella ehkäistä ennakolta ja vähentää huumausaineiden käytöstä aiheutuvia haitallisia seurauksia ja riskejä. Kysymys on toisten henkilöiden oikeuksien ja painavien yhteiskunnallisten etujen suojaamisesta. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt vastaavaa sääntelyä muun muassa lausunnoissaan PeVL 28/2004 vp ja PeVL 31/2008 vp. Päihdetestauksen hyväksyttävyyden osalta huumeiden käytön torjuntaa ja muiden henkilöiden tai yleisen turvallisuuden takaamista voidaan pitää painavina yhteiskunnallisina tarpeina ja myös perusoikeusjärjestelmän mukaisina tarpeina perusoikeuksien rajoittamiselle. Suhteellisuusvaatimuksen voidaan katsoa esityksessä toteutuvan, koska päihdetestaus suoritettaisiin

siin rajoitetulle joukolle eli niille henkilöille, jotka pyrkivät koulutettaviksi rajavartiomiehiksi tai jotka opiskelevat Raja- ja merivartiokoulussa. On välttämätön yhteiskunnallinen ja turvallisuuden takaamiseen liittyvä tarve varmistua siitä, että rajavartijan peruskurssille otetaan koulutettavaksi ja koulutetaan vain henkilöitä, jotka ovat sopivia rajavartiomiehiksi. Sääntelylle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. Ehdotus täyttää perusoikeuksien rajoittamiselle asetetut täsmällisyyden ja tarkkara-jaisuuden vaatimukset.

Yksityisyyden suojaan katsotaan kuuluvan sen olennaisena osana yksilön tietosuojaa. Perustuslain 10 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla, mikä tarkoittaa, että yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä tulee turvata lain tasoisilla säännöksillä. Päihdetestissa saatu tieto on terveydentilaa koskeva tieto, johon liittyy henkilötietojen suoja koskevat vaatimukset. Ehdotus sisältää tarkat säännökset tietojen käsittelystä, säilyttämisestä ja poistamisesta ja täyttää tältä osin perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset.

Henkilötiedot

Henkilötietojen käsittelyä ja henkilörekistereitä koskevilla säännöksillä puututaan perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämän suojaan. Lainkohdan mukaan henkilötietojen käsittelystä säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että henkilötietojen suojan kannalta tärkeitä sääntelykohteita rekisteröinnin osalta ovat ainakin sen tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, tietojen sallitut käyttötarkoitukset mukaan luetettuna tietojen luovutettavuus, tietojen säilytysaika ja rekisteröidyn oikeusturva. Sääntelyn lain tasolla tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuden luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (esimerkiksi PeVL 51/2002 vp).

Esityksessä ehdotetaan, että rajavartiolaitoksen lupa- ja valvonta-asoiden rekisteri jaettaisiin kahdeksi eri rekisteriksi, koska nykyinen rekisteri sisältää käyttötarkoitukseltaan hyvin erityyppisiä tietoja. Uusien rekis-

terien tietojen luonne määriteltäisiin siten, että tietojen käyttäminen olisi mahdollista ilman poikkeusperusteita kaikissa niissä rajavartiolaitoksen tehtävissä, joita varten tiedot on kerätty. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että lupa-asioiden rekisterin tietojen käyttötarkoitus olisi valvonta-asioiden rekisterin tietojen käyttötarkoitusta suppeampi. Ehdotuksen voidaan katsoa parantavan käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimuksen toteutumista.

Rajavartiolaitokselle perustettaisiin kaksi uutta valtakunnallista henkilörekisteriä sotilaskurinpitomenettelyssä tutkittavien asioiden käsittelemiseksi. Lisäksi ehdotetaan oikeutta tallettaa meripelastusrekisteriin uusina tietoluokkina sellaisia tietoja, jotka rajavartiolaitos saa jo nykyisten tiedonsaantisaännösten perusteella muilta viranomaisilta tai toimijoilta. Rekistereiden tietosisältö ja käyttötarkoitus on pyritty määrittelemään mahdollisimman tarkasti.

Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeutta teknisen käyttöyhteyden avulla Hätäkeskuslaitokselta, poliisilta ja Tullilta ehdotetaan laajennettavaksi. Tiedonsaantioikeus koskisi henkilön oman turvallisuuden tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja. Säännöksissä määritellään yksityiskohtaisesti tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluvat tiedot ja tietojen käyttötarkoitus. Edellä mainitun sääntelyn voidaan katsoa vastaavan perustuslakivaliokunnan edellyttämää tarkkuutta.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittelystä. Sääntely vastaa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 67/2010 vp) säädettyä uuden poliisilain 55 §:ää sekä hallituksen esityksessä HE 66/2012 vp henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettuun lakiin ehdotettavaa sääntelyä, josta perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa (PeVL 18/2012 vp). Sääntelyn ei näin ollen katsota olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Omaisuuksensuoja

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään toden-

nut, että omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalle laille asetetut yleiset edellytykset. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta lisäksi merkityksellisenä sitä, että yksityiselle aiheutuva vahinko korvataan (PeVL 51/2006 vp, s. 5–6).

Rajavartiolaitoksella olisi rajavartiolaitain muutosehdotuksen 49 §:n perusteella oikeus merkitä rajavyyhytykseen takaraja maastoon sekä ylläpitää näitä merkintöjä. Muutosehdotuksen 50 a §:n perusteella rajavartiolaitoksella olisi oikeus poistaa rajavartiolaitoksen välttämättömän tehtävän suorittamiseksi tarpeelliselta rajavyyhytykseen ja rajavyyhytykseen takarajan kulku-uralla puita ja muuta kasvillisuutta sekä rakentaa kulku-uralla liikumiselle välttämättömiä vähäisiä rakenteita. Rajavartiolaitoksella olisi myös oikeus poistaa raja-aukolta näkyvyyttä haittaavia puita ja muuta kasvillisuutta.

Perustuslain 15 §:ssä turvatus omaisuuden suojan kannalta merkitykselliselle sääntelylle olisi rajajärjestyksen valvomiseen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvä painava yhteiskunnallinen tarve. Rajajärjestyksen valvominen ja rajaturvallisuuden ylläpitäminen ovat perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita rajoittaa omaisuuden suoja. Oikeus puuttua omaisuuden suojaan olisi rajattu vain niihin tilanteisiin, joissa se on välttämätöntä rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta. Rajavartiolaitain muutosehdotuksen 49 §:n ja 50 a §:n mukaan vahingosta ja haitasta suoritetaan maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Ehdotettu sääntely ei näin ollen muodostu perustuslain kannalta ongelmalliseksi.

Opiskelu-oikeuden menettäminen

Rajavartiolaitoksen hallintolakiin esitetään täsmentäviä säännöksiä Raja- ja merivartiokoulun opiskelijan opiskelu-oikeuden menettämisestä. Opiskelija voisi menettää opiskelu-oikeutensa, jos hän on Raja- ja merivartiokouluun pyrkiessään antanut sellaisen väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka salannut sellaisen itseään koskevan seikan, joka olisi

estänyt hänen valintansa opiskelijaksi. Opiskelu-oikeuden voisi myös menettää, jos henkilö syyllistyy opintojen aikana rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rajavartiolaitoksen virkaan taikka muutoin käyttäytynyt tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rajavartiolaitokselle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena. Henkilö voisi menettää opiskelu-oikeutensa myös, jos hän jatka opiskeluaan keskeyttämistä koskevan määräajan päätyttyä tai perusteita opiskelun jatkamiselle ei enää ole taikka jos opiskelija ei suorita opintoja opetussuunnitelman mukaisessa enimmäisajassa eikä opiskelijalle erityisestä syystä myönnetä lisäaikaa.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt opiskelu-oikeuden menettämiseen liittyviä kysymyksiä esimerkiksi lausunnoissaan PeVL 74/2002 vp, PeVL 127/2006 vp ja PeVL 29/2006 vp, ja on tällöin kiinnittänyt huomiota suhteellisuusperiaatteen toteutumiseen. Rajavartiomiehen opintoihin ja niiden päämääränä olevien virkojen ja tehtävien hoitamiseen liittyvien erityispiirteiden vuoksi on pidettävä perusteltuna jo ennakolta varmistua siitä, että opiskelijat ovat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan kykeisiin virkatehtäviin soveltuvia. Opiskelu-oikeuden menettämisen edellytykset on tarkoin lueteltu laissa ja peruuttamista koskevaan päätökseen saisi hakea rajavartiolaitoksen esikunnalta oikaisua ennen varsinaista muutoksenhakua hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai toimeentulolla. Rajavartiolaitoksen hallintolain säännökset palvelussitoumuksesta on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 19/2005 vp). Palvelussitoumuksesta on arvioitava perustuslain 18 §:n sekä perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvatun henkilökohtaisen vapauden kannalta.

Palvelussitoumus vaadittaisiin rajavartijan peruskurssia suorittamaan hyväksytyltä edelleenkin, vaikka jatkossa opiskelu olisi palka-

tonta. Palvelussitoumusvaatimus olisi edelleen perusteltu ja suhteellisuusvaatimuksen mukainen, sillä rajavartijan peruskurssilla opiskeleville annetaan maksuttoman opiskelun ajaksi korvauksetta muun muassa majoitus, muonitus ja vaatetus. Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut vastaavanlaiseseen sääntelyyn huomautettavaa (PeVL 13/2001 vp). Laissa säädetään sitoumuksessa tarkoitettun palvelun enimmäisaika ja tämän palvelusuhteen perusehdot sen lakkaaminen mukaan luettuna sekä palvelusuhdetta koskevien riitaisuuksien ratkaiseminen Ehdotuksen katsotaan täyttävän perustuslain vaatimukset.

Virkamiehen siirtäminen toiseen tehtävään

Rajavartiolaitoksen hallintolain virkamiehen siirtoa toiseen virkaan tai tehtävään koskevaa 14 §:ää muutettaisiin täsmentämällä toiseen tehtävään siirron edellytyksiä. Velvollisuus siirtyä toiseen virkaan koskisi edelleen toiseen vähintään samantasoiseen virkaan siirtymistä. Sen sijaan virkamies voitaisiin määrätä palkkauksellisesti alemman vaativuusluokan tehtävään, jota rajavartiolaitoksen henkilöstökokoonpanossa vakiintuneesti hoidetaan virkamiehen saamalla koulutuksella.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut puolustusvoimien virkamiestä koskevaa siirtovelvollisuutta perustuslain 9 §:ssä turvatun asuinpaikan valinnan vapauden näkökulmasta. Vastaavasti perustuslakivaliokunta on arvioinut asiaa perustuslain 21 §:n sen säännöksen kannalta, jonka perusteella jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi (PeVL 40/1998 vp, PeVL 51/2006 vp). Valiokunta on pitänyt tavanomaista pitemmälle menevien velvollisuuksien säätämistä puolustusvoimien virkamiehille puolustusvoimien tehtävien vuoksi perusteltuna. Kysymys on puolustusvoimien henkilöstöjärjestelmän tavanomaisesta ja hyväksyttävänä pidettävästä piirteestä, josta puolustusvoimien palvelukseen hakeutuvat ovat etukäteen tietoisia.

Puolustusvoimista sanottu koskee myös rajavartiolaitosta. Rajavartiolaitoksen yksityiskohtaisen kokoonpanon mukaisen avoimen

viran tai tehtävän täyttämistä varten taikka muutoin palveluksen asianmukaista järjestämistä varten virkamies on velvollinen siirtymään toiseen virkaan tai tehtävään. Ehdotuksen mukaan alemman vaativuusluokan tehtävään virkamies voitaisiin määrätä erityisestä syystä, kuten rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palvelevan urakierron ja rajavartiolaitoksen tehtävien hoitoon liittyen. Siirtäminen alemman vaativuusluokan tehtävään olisi mahdollista myös, jos virkamies käyttäytymisensä vuoksi menettää rajavartiomiehen toimivaltuutensa. Tällöin irtisanomisen, määräraikaisen erottamisen tai virantoimituksesta pidättämisen sijaan virkamies voitaisiin siirtää toiseen tehtävään, myös alemman vaativuusluokan tehtävään. Ehdotetulle sääntelylle on rajavartiolaitoksen tehtävien hoidon kannalta painavat perusteet. Virkamiehen oikeusturvan takeena alemman vaativuusluokan tehtävään siirrossa olisi valitusoikeus hallintolainkäyttölain mukaisesti. Valitusoikeus laajenisi koskemaan kaikkia 14 §:n mukaisia siirtämisistä toiseen virkaan tai tehtävään. Ehdotetun sääntelyn katsotaan täyttävän perusoikeusjärjestelmän asettamat vaatimukset eikä se ole kohtuuton virkamiehen kannalta.

Hallinnollinen seuraamusmaksu

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain muutosehdotuksen mukaan liikenteenharjoittajalla olisi velvollisuus antaa matkustajia ja miehistöä koskevat lain 19 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut tiedot ammattimaisessa juna- ja alusliikenteessä ennen rajatarkastukseen saapumista. Tämän velvoitteen laiminlyönnistä määrättäisiin ulkomaalaislain 179 §:n mukainen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, ettei lainvastaisesta teosta määrättävä maksu ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu, vaan rangaistusluonteinen taloudellinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut sen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 57/2010 vp, PeVL 4/2001 vp, PeVL 32/2005 vp, PeVL 55/2005 vp). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädetty perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määräämiseen sisältyy julkisen vallan

käyttöä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi määriteltävä seuraamuksen ja sen suuruuden perusteet ja oikeusturva (PeVL 32/2005 vp, PeVL 55/2005 vp).

Ehdotettua seuraamusmaksua koskisivat ulkomaalaislain säännökset seuraamusmaksun maksuvelvollisuudesta, sen määrästä ja muutoksenhausta maksua koskevaan päätökseen. Ulkomaalaislain mukaan seuraamusmaksun perimisen edellytyksenä on maksun määräämisen lainvoimaisuus. Teko, jonka johdosta maksu määrättäisiin, on kuvattu täsmällisesti rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa säädetään valtiosisäisestä kahteen kertaan syyttämistä tai tuomitsemista koskevasta *ne bis in idem* -kiellosta. Sen mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti. Myös EU:n perusoikeuskirjaan sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen sisältyy määräys *ne bis in idem* -kiellosta. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt seuraamusmaksua *ne bis in idem* -kiellon kannalta lausunnossaan PeVL 9/2012 vp.

Ne bis in idem -kiellon huomioon ottamiseksi ulkomaalaislakiin ehdotetaan otettavaksi säännös rajavartiolaitoksen henkilötietolain mukaisen matkustajatietojen ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisesta seuraavan liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun ensisijaisuudesta suhteessa käynnistyvään tai meneillään olevaan rikosprosessiin samasta teosta. Lainvoimainen seuraamusmaksu estäisi samaa tekoa koskevan rikossyytteen tuomioistuinkäsittelyn käynnistymisen tai keskeyttäisi sen. Toisaalta mainittua seuraamusmaksua ei voitaisi määrätä sille, joka on lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen samasta teosta. Lisäksi ulkomaalaislakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan maksu olisi poistettava, jos rikosoikeudellinen menettely olisi ehditty saattaa lainvoimaisesti loppuun ennen seuraamusmaksun määräämistä. Näillä perusteilla maksun on katsottava täyttävän sen säätämiseksi asetettavat vaatimukset.

Edellä esitetyillä perusteilla katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa sääätämisyjärjestyksessä. Koska esitys kuitenkin sisältää useita perusoikeuksien toteutumi-

sen kannalta merkityksellisiä asioita, hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

1.

Laki**rajavartiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rajavartiolain (578/2005) 3, 5—8, 11, 12, 15, 15 a, 15 b, 16 ja 21 §, 23 §:n 2 momentti, 24 §, 26 §:n otsikko, 27 §, 28 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 kohta sekä 3 ja 4 momentti, 29 §, 30 §:n otsikko, 31—33, 35 a, 37, 38 ja 40—42 §, 44 §, 53 §:n 2 momentti, 56 §:n 3 momentti, 58 §, 60 §:n 1 momentti, 65—69 §, 70 §:n otsikko ja 1 ja 2 momentti, 71 §:n 1 momentti, 77 §, 78 §:n 2 momentti, 80 ja 83 § sekä 84 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentin johtolause,

sellaisina kuin niistä ovat 12, 15, 15 a ja 15 b §, 28 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 ja 4 momentti sekä 31, 35 a ja 38 § laissa 478/2010, 21 §:n 1 momentti ja 84 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 688/2009, 28 §:n 1 momentin 9 kohta ja 32 § laissa 875/2011, 41 § laissa 478/2010 ja 875/2011, 42 ja 66 § osaksi laissa 875/2011, 77 § osaksi laissa 688/2009 ja 1150/2010 ja 78 §:n 2 momentti laissa 1150/2010, sekä

lisätään lakiin uusi 7 a, 7 b ja 8 a §, 26 §:ään uusi 3 momentti, 28 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 478/2010 ja 875/2011, uusi 10 ja 11 kohta, lakiin uusi 28 a ja 28 b §, 30 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 34 a §, 35 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 554/2007, uusi 4 momentti, lakiin uusi 35 b—d, 43 a ja 43 b §, lakiin siitä lailla 688/2009 kumotun 45 §:n tilalle uusi 45 §, 47 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 478/2010 [tai ETL-PKL täydennys], uusi 2 ja 3 momentti, 49 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 50 a, 65 a, 66 a, 73 a, 77 a—d ja 80 a—d §, seuraavasti:

3 §

Rajavartiolaitoksen tehtävät

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos toimii rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa.

Rajavartiolaitos suorittaa erikseen säädettyjä valvontatehtäviä sekä toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä-, pelastus- ja ensihoitotehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Rajavartiolaitoksen tehtävistä meripelastustoimen alalla säädetään meripelastuslaissa.

5 §

Tehtävien hoito ja tärkeysjärjestys

Rajavartiolaitoksen tehtävät on hoidettava tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

6 §

Asiallisuuden, puolueettomuuden ja sovinnollisuuden periaatteet

Tehtävien suorittamisessa on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistään. Rajaturvallisuutta tulee pyrkiä ylläpitämään ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin.

7 §

Suhteellisuusperiaate

Toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden.

7 a §

Vähimmän haitan periaate

Kenenkään oikeuksiin ei saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

7 b §

Tarkoitussidonnaisuuden periaate

Toimivaltuutta saa käyttää vain säädettyyn tarkoitukseen.

8 §

Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen

Henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen peruste on ilmoitettava toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle tai hänen edustajalleen niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Jollei laissa toisin säädetä, myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä tai tämän edustajalla on oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

8 a §

Rajavartiomiehen aseman ilmaiseminen ja rajavartiomiehen yksilöiminen

Rajavartiomiehen on pidettävä rajavartiolaitoksen hallintolain 24 §:ssä tarkoitettu virkamerkki mukana virkatehtävää suoritettaessa. Rajavartiomiehen on tarvittaessa ilmaista toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle olevansa rajavartiomies ja pyynnöstä esitettävä virkamerkinsä, jos ilmaiseminen tai esittäminen on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

Rajavartiolaitoksen on huolehdittava siitä, että virkatoimen suorittanut rajavartiomies on tarvittaessa yksilöitävissä.

11 §

Perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen

Rajavartiomiehen on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista.

12 §

Rajanylityspaikat

Rajanylityspaikkoina toimivista satamista, rautatieasemista tai muista paikoista tai alueista, rajanylityspaikkojen aukioloajoista ja rajanylityspaikkojen toiminnallisista järjestelyistä niiden aukioloaikoina sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sisäministeriö huolehtii Schengenin rajäsäännösten 4 artiklan 1 kohdan 2 alakohdassa ja 34 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rajanylityspaikkaluettelon toimittamisesta komissiolle.

15 §

Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille

Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvussa tarkoitetusta rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, sisäministeriö päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen kesken sekä ilmoitusten ja selvitysten toimitamisesta ja neuvotteluiden käymisestä.

15 a §

Euroopan rajavartijaryhmän pyytäminen

Valtioneuvosto päättää Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004, jäljempänä rajaturvallisuusvirastoasetus, 8 a artiklassa tarkoitetun Euroopan rajavartijaryhmää koskevan pyynnön esittämisestä mainitussa asetuksessa tarkoitetulle virastolle. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin välttämättä edellyttää pyynnön kiireellistä esittämistä, sisäministeriö voi esittää pyynnön, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

15 b §

Euroopan rajavartijaryhmään osallistuminen

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 d artiklan 8 kohdassa tarkoitetusta rajavartioiden Rajaturvallisuusvirastolle Euroopan rajavartijaryhmään käytettäväksi antamisesta sekä teknisen avun antamisesta päättää sisäministerin vahvistaman kansallisen kiintiön rajoissa rajavartiolaitoksen päällikkö.

16 §

Rajanylityspaikan väliaikainen sulkeminen

Valtioneuvosto voi päättää rajanylityspaikan sulkemisesta määräajaksi tai toistaiseksi, jos sulkeminen on välttämätöntä vakavan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi. Sisäministeriö päättää tarvittavista välittömistä toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Rajanylityspaikan sulkemisella ei saa estää Suomen kansalaiselle kuuluvaa oikeutta saapua maahan tai jokaisen oikeutta lähteä maasta eikä loukata vapaata liikkuvuutta koskevan yhteisön lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia eikä kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajanylityspaikan sulkemista koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen kesken sekä asiaa koskevien ilmoitusten toimitamisesta Euroopan unionin asiainomaisille toimielimille ja muille valtioille.

21 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteet

Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

Rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa mainitun tehtävän ilman poliisin pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä.

Rajavartiomies voi suorittaa tarpeellisia poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä poliisin johdolla tapahtuvassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä.

23 §

Turvaamistehtävät

Rajavartiolaitos voi tarvittaessa asettaa sisäministeriön asetuksella säädettävän erikoiskoulutuksen saaneen rajavartiomiehen (*turvamies*) suojaamaan valtiojohdon ja valtiovieraiden sekä rajavartiolaitoksen virkamiesten ja sen vieraana tai kuljetettavana olevien, erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta tai erityisen omaisuuden koskemattomuutta.

24 §

Tullitehtävät

Rajavartiolaitos suorittaa Tullin ohella tullivalvontaa sekä siihen kuuluvia alustavia tullitoimenpiteitä valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla Tulli ei ole järjestänyt tullivalvontaa.

Rajavartiolaitos voi toimivaltaisen tullimiehen pyynnöstä tai Tullin ja rajavartiolaitoksen kirjallisen yhteistoimintasopimuksen perusteella suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös sellaisella rajanylityspaikalla, jossa Tulli muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Rajavartiomies voi osallistua yksittäisen tullitoimenpiteen suorittamiseen tullimiehen pyynnöstä.

26 §

Pelastustoimintaan, sairaankuljetuksiin ja ensihoitoon osallistuminen

Rajavartiolaitos voi osallistua terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettuun ensihoitopalveluun sen mukaan kuin siitä erikseen sovitaan terveydenhuoltolain mukaisesti.

27 §

Rajatapahtumaa sekä maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskeva tutkinta

Ulkomaalaisen maahantulon, maassa oleskelun, maasta lähdön ja maasta poistamisen edellytysten sekä kansainvälistä suojelua hakevan henkilön henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittämiseksi suoritettavassa rajavartiolaitoksen tutkinnassa noudatetaan soveltuvin osin, mitä poliisitutkintaan noudettavan henkilön etsinnästä poliisilain 2 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentissa, paikan ja alueen eristämisestä poliisitutkinnan turvaamiseksi poliisilain 2 luvun 8 §:n 1 ja 4 momentissa ja poliisitutkinnasta poliisilain 6 luvussa säädetään. Sama koskee myös Suomen ja Neuvostoliiton välisellä valtakunnanrajalla noudatettavasta järjestyksestä ja rajatapah-tumain selvittämisjärjestyksestä tehdyssä sopimuksessa (SopS 32/1960) tarkoitetun rajatapahtuman tutkimista.

Tutkittava henkilö on velvollinen olemaan tutkinnassa enintään 12 tuntia kerrallaan.

Mitä poliisilain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa, 6 luvun 3 §:n 2 momentissa ja 6 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetään päälylystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa vähintään luutnantin arvoiseen rajavartiomieheen.

28 §

Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja muualla säädetään, rajavartiomiehellä on Schengenin rajasäännöstössä tarkoitetun rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä:

9) suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi noudattaen soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään;

10) ottaa henkilöstä kuva;

11) tallettaa rajavalvonnan suorittamisen yhteydessä saadut tiedot henkilörekisteriin siten kuin siitä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa säädetään.

— — — — —
 Rajavartiomiehen toimivaltuuksista edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettussa poistumisen estämisessä säädetään 28 b §:ssä.

Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä rajatarkastuksen toimittamista, jos se on tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi sekä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussa pitämiseen tai rajan yli kuljettamiseen hänellä ei ole oikeutta.

— — — — —

28 a §

Henkilöntarkastus rajavalvonnassa

Edellä 28 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettua henkilöntarkastuksesta päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies. Rajatarkastusta suorittava rajavartiomies voi kuitenkin päättää henkilöntarkastuksesta, joka kohdistetaan henkilön päällysvaatteisiin tai mukana oleviin matkatavaroihin taikka joka suoritetaan käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen.

Rajanylityspaikan esimiehen toimivaltuuksiin tehdystä henkilöntarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa toimituksen kulku selostetaan riittävällä tarkkuudella. Pöytäkirjasta on pyynnöstä annettava tarkastettavalle jäljennös.

28 b §

Poistumisen estäminen

Edellä 28 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua poistumisen estämisestä sekä tavaroiden ja kulkuneuvon tilapäisestä haltuun ottamisesta rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies. Kiireellisessä tapauksessa poistumisen estää ja haltuunoton suorittaa rajatarkastusta suorittava rajavartiomies, jonka on viivytyksettä saatettava asia rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen ratkaistavaksi.

Henkilö, jonka poistuminen on estetty ja joka on velvollinen olemaan läsnä 27 §:n mukaisesti, saadaan rajatarkastuksen toimit-

tamista varten pitää lukitussa tilassa enintään 12 tuntia, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi. Henkilöä ei saa sijoittaa pidätettyjen säilytystilaan.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuun menettelyyn ei sovelleta tämän lain 8 luvun säännöksiä.

29 §

Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta

Rajavartiolaitoksella on rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus rajan läheisyydessä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, kohdistaa poliisilaissa tarkoitettua teknistä valvontaa muualle kuin rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan piiriin kuuluaan alueeseen. Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin. Teknistä valvontaa voidaan lyhytaikaisesti suorittaa ilman maanomistajan tai maa-alueen haltijan lupaa.

Rajanylityspaikalla ja rajavyöhykkeen ulkopuolella tapahtuvasta teknisestä valvonnasta on ilmoitettava sopivalla merkillä.

Teknisen valvonnan tiedot voidaan tallettaa henkilörekisteriin siten kuin siitä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettussa laissa säädetään.

30 §

Rajanylityspaikan järjestelyt ja liikenne rajanylityspaikalla

— — — — —
 Rajanylityspaikan rakenteiden tulee täyttää Schengenin rajasäännösten asettamat vaatimukset. Rajavartiolaitos hyväksyy rajanylityspaikan tai sen osan käyttämisen rajanylitysliikenteeseen. Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa rajavartiolaitokselle viimeistään neljä kuukautta aikaisemmin rajanylitysliikenteen aloittamisesta. Uusista reiteistä tai vuoroista tulee ilmoittaa viimeistään kaksi kuukautta ennen uuden yhteyden liikennöinnin aloittamista.

31 §

Rajanylityspaikan teknisessä valvonnassa kertyvän kuvan ja äänen käyttäminen

Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää rajanylityspaikalla teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä henkilöiden automaattiseen tunnistamiseen toimivaltaisen viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan haastettavien, kiinniotettavien, pidätettävien, säilöön otettavien, vangittavien tai viranomaisten seurantaan otettavien henkilöiden tunnistamiseksi.

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajanylityspaikalla

Rajavartiomiehen oikeudesta toimenpiteisiin rajanylityspaikalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla on voimassa, mitä poliisilain 2 luvun 2, 5 ja 6 §:ssä, 8 §:n 1 momentissa sekä 10 §:ssä säädetään. Mitä poliisilain 2 luvun 6 §:n 3 momentissa säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa vähintään luutnantin arvoiseen rajavartiomieheen.

33 §

Rajavartiomiehen toimivaltuus poliisitehtävissä

Rajavartiomiehellä on 21 §:ssä tarkoitettuisa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisitehtävissä sekä 22 §:ssä tarkoitettujen terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten torjumiseksi ja erityistilanteiden hoitamiseksi sekä merenkulun turvatoimilaissa tarkoitetussa rajavartiolaitokselle kuuluvassa tehtävässä poliisimiehelle poliisilain 2 ja 3 luvussa säädetty toimivaltuudet, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

Mitä poliisilain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa, 2 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 2 luvun

8 §:n 2 momentissa säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa vähintään luutnantin arvoiseen rajavartiomieheen.

34 a §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet turvaamistehtävissä

Edellä 23 §:n 2 momentissa tarkoitetun erikoiskoulutuksen saanut rajavartiomies voi suorittaa 23 §:ssä säädetyn turvaamistehtävän jäljempänä 2—3 momentissa säädetyn toimivaltuuksin, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita. Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava poliisille turvaamistehtävän suorittamisesta ennakolta.

Rajavartiomiehellä on oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista, jos se on välttämätöntä turvaamistehtävän suorittamiseksi.

Rajavartiomiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

35 §

Rajavartiomiehen voimakeinot

Rajavartiomiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun siten kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa rajavartiomies toimii virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjeluun puolustettavuutta on otettava huomioon rajavartiomiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

35 a §

Rajaturvallisuusvirastoasetuksessa tarkoitettun viraston koordinoimiin operaatioihin ja kokeiluhankkeisiin Suomessa osallistuvan virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Suomen esittämän pyynnön johdosta Suomeen lähetetyn Euroopan rajavartijaryhmän jäsenellä ja Suomessa toteutettavaan yhteiseen operaatioon ja kokeiluhankkeeseen osallistuvalla vierailevalla virkamiehellä on tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä. Lisäksi mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotijäsenvaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 e artiklassa tarkoitettussa toimintasuunnitelmassa tai Euroopan rajavartijaryhmien perustamista koskevan mekanismin käyttöön ottamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 muuttamisesta mainitun mekanismin sekä vierailevien virkamiesten ja toimivallan osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 863/2007 5 artiklassa tarkoitetuissa Suomen antamissa ohjeissa rajoitettu.

35 b §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos virkatehtävää suoritettaessa on syytä epäillä kohdattavan 35 §:n 1 momentissa tarkoitettua vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen soveltuvien osin huomioon, mitä 2 luvussa ja 35 §:n 1 momentissa säädetään.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

35 c §

Ampuma-aseen käyttö

Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettua ampuma-aseen käytöstä varoittamista, sillä uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää rajavartiolaitoksen päällikkö, rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston osastopäällikkö, rajavartioston tai merivartioston komentaja tai apulaiskomentaja, rajavartioston tai merivartioston rajatoimiston ja meritoimiston päällikkö taikka vähintään esiupseerin virassa palveleva rajavartiomies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista.

35 d §

Sitominen

Virkatehtävän kohteena olevan henkilön liikkuma- tai toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos rajoittaminen on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä henkilön pakeneamisen estämiseksi tai väki-valtaisen käyttäytymisen torjumiseksi.

Liikkuma- tai toimintavapauden rajoittamista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Rajoittaminen ei saa aiheuttaa koh-

teena olevalle henkilölle vaaraa tai tarpeeton-
ta kipua.

Rajavartiolaitoksen säilyttämien kiinni
otettujen sitomisesta säädetään poliisin säi-
lyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain
(841/2006) 11 luvun 2 §:ssä.

37 §

Etsintäkuulutetun kiinniottaminen

Rajavartiomiehellä on oikeus ottaa kiinni
henkilö, joka toimivaltaisen viranomaisen
antaman kuulutuksen mukaan on otettava
kiinni, pidätettävä tai vangittava taikka otet-
tava säilöön. Kiinniotettu on viipymättä toi-
mitettava poliisin huostaan, jollei häntä ole
päästettävä heti vapaaksi.

Muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö
on velvollinen rajavartiomiehen kehotuksesta
saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paik-
kaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toi-
menpiteet voidaan suorittaa. Jollei hän nou-
data kehotusta tai jos on todennäköistä, että
hän pyrkii välttämään etsintäkuulutuksessa
mainitut toimenpiteen, rajavartiomiehellä on
oikeus ottaa hänet kiinni kuulutuksessa mai-
nitun toimenpiteen suorittamiseksi.

Etsintäkuulutettu on, jollei etsintäkuulutuk-
sen edellyttämien toimenpiteiden kesto-ajasta
laissa toisin säädetä, velvollinen olemaan
toimenpiteen suorittamiseksi saapuvilla enin-
tään kuusi tuntia kiinniottamisesta.

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen oh- jaaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään,
rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneu-
vo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai
siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos
se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän,
ulkomaalaisvalvonnan tai turvaamistehtävän
suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja tur-
vallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikal-
la, liikenneonnettomuuden vuoksi taikka ra-
javartiolaitoksen toimialallaan suorittaman
kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai

metsästyksenvalvonnan suorittamiseksi tai
rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

40 §

Rajavartiomiehen käskyvalta

Rajavartiomiehellä on tässä tai muussa
laissa säädettyä toimivaltuutta käyttäessään
oikeus yksittäistapauksessa antaa toimialal-
laan jokaista velvoittavia tarpeellisia käskyjä
ja kieltoja.

41 §

Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnas- sa

Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoi-
tettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolai-
tos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta
estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi
ja syyteharkintaan saattamiseksi itsenäisesti
tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen
mukaan kuin tässä luvussa tai muualla sääde-
tään.

42 §

Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat

Rajavartiolaitos toimittaa, jollei jäljempänä
toisin säädetä, esitutkinnan, kun sille tehdyn
ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä
epäillä, että on tehty rikos, joka koskee:

1) rikoslain 17 luvun 7 tai 7 a §:ssä tarkoi-
tettua valtionrajarikosta;

2) rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §:ssä tarkoi-
tettua laittoman maahantulon järjestämistä;

3) edellä 2 kohdassa tarkoitettua laittoman
maahantulon järjestämistä ja näihin tekoihin
liittyvää rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tar-
koitettua ihmiskauppaa tai muuta rikoslain
25 luvussa tarkoitettua vapauteen kohdistu-
vaa rikosta;

4) rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakir-
jaa koskevaa rikoslain 33 luvun 1–4 §:ssä
tarkoitettua väärennysrikosta;

5) rikoslain 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettua
alueloukkausta tai muuta Suomen alueellisen
koskemattomuuden loukkaamista;

6) rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn säännöksen tai sen nojalla annetun määräyksen noudattamatta jättämistä.

Rajavartiolaitos toimittaa esitutinnan myös silloin, kun on syytä epäillä:

1) rajavartioviranomaiseen tai rajavartiolaitoksen ylläpidettäviin rajamerkkeihin tai rajalaitteisiin kohdistuvaa rikosta;

2) rajavyöhykkeestä annettujen säännösten rikkomista;

3) rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 1—5 §:ssä tarkoitettua kätkemisrikosta tai -rikkomusta;

4) rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettuun sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu.

43 a §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista edellä 42 ja 43 §:ssä tarkoitettujen rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi on telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, peiteltyä tiedonhankintaa, henkilön teknistä seuranta, peitetoimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi poliisilaisissa, esitutkintalaisissa ja pakkokeinolaisissa tai muualla laissa säädetään.

Rajavartiomiehellä on kuitenkin oikeus poliisilaisissa säädettyyn televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen ennalta estäessä rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta. Rajavartiomiehellä on oikeus pakkokeinolaisissa säädettyyn telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun si-

jasta, televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen selvittäessä rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta. Rajavartiomiehellä on oikeus poliisilaisissa ja pakkokeinolaisissa säädettyyn televalvontaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen ennalta estäessä tai selvittäessä rikoslain 48 a luvun 1 a §:ssä tarkoitettua törkeää metsästysrikosta sekä oikeus pakkokeinolaisissa säädettyyn televalvontaan rajavartiolaitoksen selvittäessä rikoslain 48 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman saaliin kätkemistä.

Rajavartiomiehellä on poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain mukaisessa tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä sekä yksittäistapauksessa oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiomiehen käytettävissä.

Mitä päällystöön kuuluvan poliisimiehen ja poliisilain 5 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi säädetään, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen. Peitellystä tiedonhankinnasta, valvotusta läpikäytystä sekä salaisen pakkokeinon käytön ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättää kuitenkin rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

43 b §

Rikostorjuntaan liittyvä ilmoitusvelvollisuus

Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava poliisille rikoksen ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien edellä 43 a §:ssä tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä.

44 §

Rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille tai Tullille

Rajavartiolaitos siirtää, jollei sen, poliisin ja tullin tehtäväjakoa koskevista säännöksistä muuta johdu, tullilaissa tarkoitetun tullirikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen Tullille ja muun rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen poliisille, jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttää taikka jos asianomainen viranomainen sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut.

Viranomainen, jolle rikoksen ennalta estäminen ja selvittäminen siirretään, varaa rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua ennalta estämiseen ja selvittämiseen myös siirron jälkeen, jos asia koskee rajavartiolaitoksen valvottavan rajan ylittämisestä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista tai laitoman maahantulon järjestämistä ja näihin tekoihin liittyviä vapautteen kohdistuvia rikoksia tai rajavartiolaitoksen tarkastettavan asiakirjan väärennysrikosta taikka Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista.

Rajavartiolaitoksen on siirrettävä rikoksen selvittäminen poliisin suoritettavaksi silloin, kun on syytä epäillä rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeydenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jos rikoksen vakavuus tai luottamus tutkinnan puolueettomuuteen sitä edellyttää.

45 §

Salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakkokeinojen käytön valvonta

Rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaista tiedonhankintaa ja salaisia pakkokeinoja käyttävät rajavartiolaitoksen hallintoyksiköt valvovat tässä luvussa tarkoitettua tiedonhankintaa ja salaisten pakkokeinojen käyttöä.

Eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavista salaista tiedonhankintaa ja salaisia pakkokeinoja koskevista kertomuksista säädetään poliisilaissa ja pakkokeinolaissa.

47 a §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ja takavarikoidun esineen palauttaminen

Pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n 3 momentissa tarkoitetun päätöksen takavarikon kohteen myymisestä tekee hallintoyksikön päällikkö.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:ssä tarkoitetun menettämisseuraamuksen panee täytäntöön asianomainen hallintoyksikkö.

49 §

Rajavyöhyke

Maanomistaja tai maa-alueen haltija on rajavyöhykkeellä velvollinen sallimaan valtion kustannuksella rajavyöhykkeen takarajan merkitsemisen maastoon sekä merkintöjen ylläpitämisen. Maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle merkinnöistä aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan käyvän hinnan mukainen korvaus.

50 a §

Raja-aukko ja rajavyöhykkeen kulku-ura

Maanomistaja tai maa-alueen haltija on velvollinen sallimaan valtion kustannuksella:

1) Suomen rajalle muodostetulta raja-aukolta näkyvyyttä haittaavien puiden ja muun kasvillisuuden poistamisen;

2) rajavyöhykkeellä ja rajavyöhykkeen takarajalla rajavartiolaitoksen välttämättömän tehtävän suorittamiseksi tarpeellisen kulku-uran esteenä olevien puiden ja muun kasvillisuuden poistamisen;

3) rajavyöhykkeellä ja rajavyöhykkeen takarajalla rajavartiolaitoksen välttämättömän tehtävän suorittamiseksi tarpeellisen kulku-uran edellyttämien vähäisten rakenteiden rakentamisen.

Puiden ja muun kasvillisuuden poistamisoikeus ei koske piha- ja puutarha-alueita. Puiden ja muun kasvillisuuden poistamisesta sekä kulku-uran rakentamisesta on ennakolta hyvissä ajoin ilmoitettava maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle.

Puiden ja muun kasvillisuuden poistamisesta sekä kulku-uran rakentamisesta aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus.

53 §

Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehtot

Rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat toimintaa ja liikkumista rajavyöhykkeellä. Lupaehtoja voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos.

56 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Rajavyöhykelupaa ja varoitusta koskevan asian ratkaisee se alueellinen rajavartiolaitoksenomainen, jonka toimialuetta asia pääosin koskee kuultuaan muita alueellisia rajavartiolaitosviranomaisia, joiden toimialuetta hakemus koskee

58 §

Rajavyöhykettä koskevien säännösten soveltamisalan rajoitukset

Liikkuminen rajakaistalla ja rajavedessä on rajavyöhykkeelle säädetyistä kielloista poiketen sallittua rajavartiolaitoksen, poliisin, Tulin, puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävässä sekä pelastustoiminnassa ja valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä.

Rajavyöhykelupaa ja rajavyöhykeilmoitusta ei vaadita rajavartiolaitoksen, poliisin, Tul-

lin, puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävässä, pelastustoiminnassa eikä valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä välttämättömään rajavyöhykkeellä oleskeluun, rajavedessä ja raja-
aukolla liikkumiseen eikä ampuma-aseiden, ampumatarvikkeiden, räjähdysaineiden ja jousitoimisten aseiden hallussa pitämiseen ja käyttämiseen.

60 §

Suullisesti annettava päätös

Edellä 52 §:n 1 momentin 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettu lupa voidaan kiireellisissä tapauksissa antaa suullisesti. Päätökseen, jolla hakemus hyväksytään kokonaan, ei ole muutoksenhakuoikeutta. Suullisesti annettu päätös, johon ei ole muutoksenhakuoikeutta, annetaan kirjallisesti ainoastaan erikseen esitetystä pyynnöstä.

65 §

Turvallisuustarkastus

Rajavartiomiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapautteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Rajavartiomies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se on perustellusta syystä tarpeen rajavartiomiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.

Henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan vapautteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut vaaralliset esineet tai aineet on tarvittaessa otettava tarkastettavalta pois. Pois on otettava myös esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

65 a §

Turvallisuustarkastuksen toimittaminen

Turvallisuustarkastus toimitetaan käsin tunnustelemalla, koulutettua koiraa käyttäen, metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen taikka muulla niihin rinnastettavalla tavalla.

Tarkastuksella ei saa puuttua tarkastettavan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta.

66 §

Vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunotto

Sen lisäksi, mitä tässä tai muussa laissa säädetään, rajavartiomiehellä on lakiin perustuvan tehtävänsä yhteydessä oikeus ottaa tilapäisesti haltuun ampuma-aseet, räjähdysaineet sekä muut vaaralliset esineet ja niihin kuuluvat tai liittyvät osat ja muut vaaralliset aineet siltä, jonka voidaan perustellusti epäillä ikänsä, päihtymyksensä, mielentilansa tai muiden olosuhteiden perusteella aiheuttavan välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Koko esineen sijasta saadaan ottaa haltuun sellainen esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa, jonka poistamisella 1 momentissa tarkoitettua vaaran aiheuttaminen voidaan estää.

Ampuma-aseen, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten haltuunotosta säädetään ampuma-aselaissa.

66 a §

Haltuun otetun omaisuuden käsittely

Rajavartiolaitoksen haltuun 65 §:n 3 momentin tai 66 §:n 1 momentin nojalla otetut vaaralliset esineet ja aineet on palautettava haltijalle viipymättä ja viimeistään 14 vuorokauden kuluessa, jollei sitä ennen ryhdytä 3 momentissa tai pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettuun toimenpiteeseen. Jollei esinettä tai ainetta voida vaaratta palauttaa haltijalle, se luovutetaan poliisille poliisilain 2 luvun 15 §:ssä, ampuma-aselaissa tai muussa laissa säädettyjä toimenpiteitä varten.

Edellä 66 §:n 2 momentin nojalla rajavartiolaitoksen haltuun otettu esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa on aina palautettava, jollei kysymyksessä olevaa esinettä kokonaisuudessaan oteta sitä ennen 66 §:n 1 momentin nojalla rajavartiolaitoksen haltuun.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu rajavartiolaitoksen virkamies voi määrätä vähäarvoisen esineen tai aineen hävitettäväksi.

Omistajalle ja haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen omaisuuden hävittämistä, jollei kysymys ole vähäarvoisesta omaisuudesta. Omaisuuden haltuunotosta ja hävittämisestä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

67 §

Rajavartiolaitoksen toimitiloja tai aluetta koskeva turvatarkastus

Rajavartiolaitoksen johtoesikunnissa sekä muissa tärkeissä rajavartiolaitoksen toimitiloissa ja sen hallitsemilla alueilla voidaan järjestää turvatarkastuksia turvallisuudesta huolehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi ja omaisuuden suojelemiseksi.

Turvatarkastuksen suorittamisesta päättää toimitilaa tai aluetta hallitsevan rajavartiolaitoksen hallintoyksikön päällikkö.

Turvatarkastuksessa voidaan tarkastaa rajavartiolaitoksen toimitiloihin ja sen hallitsemalle alueelle saapuvat ja siellä olevat kuluneuvot sekä henkilöt ja heillä mukanaan olevat tavarat. Hallintoyksikön päällikkö

päättää, missä laajuudessa turvatarkastus järjestetään.

Turvatarkastuksen voi suorittaa rajavartiomies taikka muu rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva tai poliisin hyväksymä tähän tehtävään koulutettu henkilö (*turvatarkastaja*).

Turvatarkastus on järjestettävä niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta häiriötä tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

68 §

Turvatarkastuksen suorittaminen

Turvatarkastajalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta taikka koulutettua eläintä apuna käyttäen tarkastaa rajavartiolaitoksen toimitiloihin tai sen hallitsemalle alueelle saapuva tai siellä oleva kulkuneuvo sekä henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei kulkuneuvossa tai henkilöllä ole esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen. Turvatarkastajalla on oikeus tarkastaa kulkuneuvo ja henkilön mukana olevat tavarat myös muulla tavoin.

Jos turvatarkastuksen perusteella tai muutoin on perusteltua syytä epäillä, että tarkastettavalla henkilöllä on mukanaan 1 momentissa tarkoitettu esine tai aine, henkilö voidaan tarkastaa esineen tai aineen löytämiseksi. Tällaisen tarkastuksen suorittavan turvatarkastajan tulee olla samaa sukupuolta kuin tarkastettava.

69 §

Turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden haltuunotto

Turvatarkastajalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty esine tai aine, jota tarkoitetaan 68 §:n 1 momentissa tai jonka hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

Pois otetut esineet ja aineet on palautettava tarkastetulle hänen poistuessaan rajavartiolai-

toksen toimitiloista, jollei siihen ole lain mukaan estettä.

70 §

Voimakeinojen käyttö turvatarkastuksessa

Jos joku kieltäytyy turvatarkastustoimenpiteestä, turvatarkastaja voi poistaa hänet ja hänen hallussaan olevan kulkuneuvon rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta.

Turvatarkastaja voi tarvittaessa käyttää henkilön tai kulkuneuvon poistamiseksi rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta sellaisia voimakeinoja, joita henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Muu kuin rajavartiomies ei kuitenkaan saa käyttää voimakeinoja henkilön poistamiseksi rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta, ellei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

71 §

Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia koskevat liikkumisrajoitukset

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai kiello, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Sotilaallisen harjoitusalueen tai rajaturvallisuuteen liittyvän harjoitusalueen osaa koskevan tilapäisen liikkumisrajoituksen tai kiellon voi harjoituksen ajaksi määrätä vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies.

73 a §

Rajavartiolaitoksen tunnuskuvan, virkapuvun ja rajavartiomiehen tunnuksen oikeudeton käyttö

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta oikeudettomasti käyttää rajavartiolaitoksen tunnuskuvaa sellaisenaan taikka sovellettuna merkkiin tai kuvalliseen esitykseen taikka rajavartiolaitoksen tunnuskuvaa erehdyttävästi muistuttavaa merkkiä, on tuomittava *rajavartiolaitoksen tunnuskuvan oikeudettomasta käytöstä* sakkoon.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo rajavartiolaitoksen hallintolain 23 §:n 1 momentissa säädettyä kieltoa, on tuomittava *rajavartiolaitoksen virkapuvun oikeudettomasta käytöstä* sakkoon, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo rajavartiolaitoksen hallintolain 23 §:n 2 momentissa säädettyä kieltoa, on tuomittava *rajavartiomiehen tunnuksen oikeudettomasta käytöstä* sakkoon, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiolaitos voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Rajavartiolaitoksen antamasta avusta poliisille ja Tullille säädetään poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa.

Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle, poliisille, Tullille ja puolustusvoimille virka-apua, joka edellyttää sellaisen rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä, jota mainituilla viranomaisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se voi tapahtua vaarantamatta rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Esitutkin-taa tai pakkokeinoja koskevan virka-avun antamisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

77 a §

Rajavartiolaitoksen virka-apu poliisille merialueella

Poliisilla on oikeus saada rajavartiolaitokselta Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä edellyttävää virka-apua rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2—7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi, jos se on välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla.

Rajavartiolaitoksella on oikeus poliisin johdolla käyttää sotilaallisia voimakeinoja rajavartiolaitoksen avustaessa poliisia terroristirikoksen estämisessä tai keskeyttämisessä 1 momentin mukaisissa tilanteissa.

Sotilaallisilla voimakeinoilla tarkoitetaan virkamiehen henkilökohtaisen aseiden käyttöä voimakkaampaa sotavarustein tapahtuvaa sellaista asevoiman käyttöä, joka soveltuu poliisitehtävän suorittamiseen.

Voimakeinojen on oltava puolustettavien suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen, vastarinnan vaarallisuuteen, käytettävissä oleviin voimavaroihin sekä muihin tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttaviin seikkoihin. Erityisesti on otettava huomioon sivullisten oikeudet ja heidän turvallisuutensa. Ennen voimakeinojen käyttöä on niiden käytöstä mahdollisuuksien mukaan varoitettava.

Poliisi päättää tässä pykälässä tarkoitettujen voimakeinojen käyttämisestä ja johtaa niiden käyttöä. Voimakeinoja saa käyttää vain rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palveleva rajavartiomies. Voimakeinojen käytöstä säädetään poliisilain 2 luvun 17 §:n 3 momentissa. Hätävarjelun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa. Voi-

makeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

77 b §

Päätöksenteko poliisille annettavasta virka-avusta

Edellä 79 a §:ssä tarkoitetussa tilanteessa virka-apua pyytää sisäministeriö ja sen antamisesta päätetään valtioneuvoston yleisistunnossa. Jos valtioneuvostoa ei ole mahdollista saada riittävän nopeasti koolle, yhteiskunnan erittäin tärkeää toimintoa välittömästi ja vakavasti vaarantavassa kiireellisessä tapauksessa sisäministeriö voi välittömästi päättää virka-avun antamisesta. Pyynnöstä ja päätöksestä on tällöin ilmoitettava viipymättä valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Valtioneuvosto voi päättää jo aloitetun virka-avun antamisen jatkamisesta tai lopettamisesta.

Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamisesta säädetään aluevalvontalaissa.

77 c §

Virka-aputilanteen johtaminen

Virka-avun antamisesta päättävä määrää 77 a §:n mukaisessa tilanteessa virka-apuosaston suuruuden ja varustuksen.

Virka-apuosastoa johtaa sen päälliköksi määrätty rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palveleva rajavartiomies tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan. Poliisi päättää virka-avun antamisen keskeyttämisestä ja lopettamisesta.

Poliisi vastaa virka-aputilanteen turvallisen suorittamisen kannalta tarpeellisesta yleisjohdosta ja osapuolten välisten toimintojen yhteensovittamisesta sekä työturvallisuusjärjestelyistä.

Poliisin tulee erityisesti huolehtia siitä, että virka-apuosaston päälliköllä on riittävät tiedot virka-aputilanteesta, toimintaympäristöstä, tilanteen laadusta ja vakavuusasteesta sekä mahdollisista työturvallisuusriskeistä.

Rajavartiolaitos vastaa virka-apuosaston henkilöstöön kuuluvan ammattitaidosta ja perehdyttämisestä siten, että henkilöstö tuntee

käyttämänsä kaluston ja välineistön sekä niitä koskevat turvallisuusohjeet.

77 d §

Virka-avun kustannukset

Edellä 77 a §:ssä tarkoitetun virka-avun kustannuksista vastaa sen antaja silloin kun virka-avun antaminen poliisille on tehtävän luonne ja kiireellisyys huomioon ottaen välttämätöntä.

Virka-avun sitoessa suuria voimavaroja ja pitkittyessä siten, että se haittaa olennaisesti rajavartiolaitoksen tai virka-apua antavan yksikön perustoimintoja taikka aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, rajavartiolaitoksella on oikeus saada korvaus sille aiheutuneista välittömistä kustannuksista.

Neuvoteltuaan ja sovittuaan virka-apua pyytäneen poliisiyksikön kanssa toiminnan muuttumisesta maksulliseksi virka-avun antaja päättää korvauksen perimisestä.

78 §

Rajavartiolaitokselle annettava virka-apu

Virka-avun pyytämisestä päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Esitutkintaa tai pakkokeinoja koskevan virka-avun pyytämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

80 §

Valtion vahingonkorvausvastuu

Valtion varoista korvataan sellaiset henkilö- ja esinevahingot, jotka ovat aiheutuneet sivulliselle rajavartiolaitoksen suorittamasta pakkotoimenpiteestä.

Tämän luvun säännökset eivät rajoita vahinkoa kärsineen oikeutta korvaukseen vahingonkorvauslain (412/1974) tai muun lain nojalla.

80 a §

Vahinkoa kärsineen myötävaikutus

Edellä 80 §:ssä tarkoitettua korvausta voidaan sovitella tai se voidaan evätä, jos vahingon kärsinyt on omalla toiminnallaan tai laiminlyönnillään olennaisesti vaikuttanut vahingon syntymiseen.

80 b §

Virkamiehen ja työntekijän vastuu

Vahingon aiheuttaneen virkamiehen ja työntekijän korvausvastuusta sekä hänen velvollisuudestaan korvata valtiolle sen tämän lain mukaisesti suorittama korvaus säädetään vahingonkorvauslain 4 ja 6 luvussa.

80 c §

Vahingon selvittäminen

Rajavartiolaitoksen virkamiehen on viivytyksettä tehtävä esimiehelleen ilmoitus virkatehtävän suorittamisen yhteydessä syntyneestä muusta kuin vähäiseksi katsottavasta henkilö- tai esinevahingosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun vahingon aiheutumisesta tulee tarvittaessa taikka vahinkoa kärsineen tai virkatoimen suorittaneen pyynnöstä toimittaa tutkinta, jossa on muun ohessa selvitettävä ne olosuhteet, joissa virkatehtävä on suoritettu, johto- ja vastuussuhteet virkatehtävän aikana, vahingon määrä sekä vahinkoa kärsineen oman toiminnan tai laiminlyönnin vaikutus vahingon syntymiseen. Tutkinnan suorittaa poliisi, jollei kyseessä ole sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävä vahinkoasia.

Virkatehtävän suorittamisen yhteydessä vammoja saaneelle on viivytyksettä annettava hoitoa ja järjestettävä tarvittaessa lääkärinapua. Jos henkilö ilmoittaa saaneensa vammoja rajavartiomiehen toimenpiteen vuoksi, hänelle on mahdollisimman pian annettava tilaisuus päästä lääkärintarkastukseen tai, jos se ei ole välittömästi mahdollista, esteettömän henkilön tarkastettavaksi. Kustan-

nukset hoidosta ja lääkärinavusta suoritetaan ennakolta valtion varoista.

80 d §

Korvauksen suorittaminen

Tässä luvussa tarkoitettun vahingon korvaamisesta päättää se hallintoyksikkö, jonka alueella virkatehtävä tai pääosa siitä on suoritettu. Korvausta koskevan asian siirtämisestä muun hallintoyksikön käsiteltäväksi on voimassa, mitä rajavartiolaitoksen hallintolaissa tai muualla laissa säädetään taikka lain nojalla annetussa määräyksessä määrätään.

Korvausta on haettava kirjallisesti kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona virkatehtävä suoritettiin taikka korvaukseen oikeutettu sai tiedon vahingosta. Erityisestä syystä korvausta voidaan hakea myöhemminkin.

Hallintoyksikön korvausta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

83 §

Kansainväliset yhteistoimintasopimukset

Sisäministeriö voi rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvissa sellaisissa asioissa, jotka eivät kuulu lainsäädännön alaan taikka vaadi eduskunnan suostumusta tai tasavallan presidentin toimenpidettä, tehdä tavanomaisina pidettäviä yhteistoimintasopimuksia muiden valtioiden rajavartiolaitoksen toimialalla toimivien viranomaisten kanssa.

84 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) edellä 36 §:n 2 momentissa, 37 §:ssä ja 71 §:n 2 momentissa tarkoitettusta henkilön kiinniottamisesta samoin kuin 28, 59, 66, 66 a ja 69 §:ssä tarkoitettusta omaisuuden haltuun ottamisesta sekä 28 §:ssä tarkoitettusta henkilöntarkastusta koskevasta toimenpiteestä laadittavasta pöytäkirjasta tai tehtävästä muusta merkinnästä;

Sisäministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 15 §:n 3 momentti,
muutetaan 2 §, 3 §:n 1 momentti, 5 §, 7 §:n 2 ja 3 momentti, 8 §:n 3 momentti, 9 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentti, 13 §:n 2 momentti, 14 §, 20 a §:n 2 momentti, 23 ja 24 §, 25 §:n 2 ja 3 momentti, 26 —29 ja 31 §, 32 §:n 1 momentti, 33 §:n 2 momentti, 35 a §:n 2 ja 5 momentti, 36 §:n 2 momentin 3 kohta sekä 3 ja 4 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 5 § osaksi laissa 221/2007, 20 a §:n 2 momentti laissa 221/2007, 31 § osaksi laissa 555/2007 ja 35 §:n otsikko ja 1 momentti sekä 35 a §:n 2 ja 5 momentti laissa 477/2010, sekä
lisätään lakiin uusi 25 a—e, 26 a—c, 27 a, 27 b, 28 a ja 28 b § sekä 36 §:ään uusi 5 momentti, seuraavasti:

2 §

Rajajoukot

Tässä laissa tarkoitetaan rajajoukoilla niitä rajavartiolaitoksen virkamiehiä ja rajavartiolaitoksessa asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla palvelemaan määrättyjä tai vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä, jotka voidaan valtakunnan puolustusta tehostettaessa liittää puolustusvoimiin.

3 §

Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt

Rajavartiolaitos on sisäministeriön johdon ja valvonnan alaisena toimiva valtion keskushallintoon kuuluva viranomainen. Rajavartiolaitosta johtaa sisäministeriössä rajavartiolaitoksen päällikkö alaisinaan hallintoyksikköinä rajavartiolaitoksen esikunta, rajavartiostot ja merivartiostot, Raja- ja merivartiokoulu sekä vartiolentolaivue (*hallintoyksiköt*).

5 §

Sisäministeriön tehtävät rajavartiolaitoksessa

Rajavartiolaitoksen päällikkö pitää sisäministerin tietoisena rajavartiolaitosta koskevista asioista ja osallistuu rajavartiolaitosta koskevien asioiden käsittelyyn sisäministeriössä.

Sisäministeri ratkaisee rajavartiolaitoksen alueellisten ja paikallisten yksikköjen ja toimintojen lakkauttamista tai supistamista koskevat asiat, jotka ovat yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittäviä. Jollei toisin säädetä, rajavartiolaitoksen päälliköllä on oikeus esittelystä ratkaista muut rajavartiolaitosta ja sen toimialaa koskevat sisäministeriön päättäväiksi säädetyt hallintoasiat.

Rajavartiolaitoksen esikunta on samalla sisäministeriön rajavartio-osasto. Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö on samalla sisäministeriön rajavartio-osaston osastopäällikkö.

7 §

Tasavallan presidentin päätöksenteko rajavartiolaitoksen sotilaskäskyasioissa

Tasavallan presidentti tekee päätökset rajavartiolaitoksen sotilaskäskyasioissa sisäministerin esittelystä valtioneuvoston ulkopuo-

lella. Päätökset varmentaa sisäministeri. Asiaa käsiteltäessä pääministerillä ja rajavartiolaitoksen päälliköllä on oikeus olla läsnä ja lausua käsityksensä siitä.

Tasavallan presidentti voi omasta aloitteestaan tai sisäministerin esityksestä siirtää sotilaskäskyasian presidentin valtioneuvostossa ratkaistavaksi. Tällöin presidentti päättää asiasta sisäministerin esittelystä ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta. Sotilaskäskyasiaa presidentille valtioneuvostossa esiteltäessä rajavartiolaitoksen päälliköllä on oikeus olla läsnä ja lausua käsityksensä siitä.

8 §

Rajavartiolaitoksen päällikön päätöksenteko sotilaskäskyasioissa

Rajavartiolaitoksen päällikön tulee antaa tietoja presidentille ja sisäministerille sotilasesimiesten toimivaltaan kuuluvista merkittävistä sotilaskäskyasioista.

9 §

Rajavartiolaitoksen virat

Rajavartiolaitoksen virkojen perustamisesta, muuttamisesta ja lakkauttamisesta sekä sijoittamisesta ja siirtämisestä rajavartiolaitoksessa säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

12 §

Virkaan nimittäminen

Tasavallan presidentti nimittää virkaan rajavartiolaitoksen päällikön, rajavartiolaitoksen apulaispäällikön sekä kenraalin ja amiraalin. Presidentti tekee päätöksen asiassa valtioneuvostossa sen ratkaisuehdotuksesta. Muut rajavartiolaitoksen upseerit presidentti nimittää virkaan sisäministerin esittelystä 7 §:n 2 momentissa säädettyssä menettelyssä. Muuhun kuin edellä mainittuun rajavartiolaitoksen virkaan nimittämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Tehtävään määrittäminen

Rajavartiolaitoksen muun kuin 1 momentissa mainitun virkamiehen tehtävään määrittämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tällaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

14 §

Virkamiehen siirtäminen toiseen virkaan tai tehtävään

Rajavartiolaitoksen virkamies on velvollinen siirtymään toiseen vähintään samantasoiseen rajavartiolaitoksen virkaan taikka toiseen tehtävään, kun se on tarpeen rajavartiolaitoksen yksityiskohtaisen kokoonpanon mukaisen avoimen viran tai tehtävän täyttämistä varten taikka muutoin palveluksen asianmukaista järjestämistä varten.

Jos siirtäminen toiseen virkaan tai tehtävään aiheuttaa virkamiehelle palveluspaikkakunnan muutoksen, asianomaiselle on annettava päätöksestä tieto vähintään kolme kuukautta aikaisemmin.

Toiseen virkaan tai tehtävään siirtämistä koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Siirtämistä koskeva päätös tulee kuitenkin noudatettavaksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomaisen toisin päättä.

20 a §

Rajavartiomiehen määräaikainen virantoimituksesta erottaminen

Virantoimituksesta erottamisesta päättää nimittävä viranomaisen. Jos nimittävä viranomaisen on tasavallan presidentti tai valtioneuvosto, virantoimituksesta erottamisesta päättää sisäministeriö. Virantoimituksesta erottamisesta päättävän viranomaisen tulee panna virantoimituksesta erottaminen vireille viimeistään kolmen kuukauden kuluessa sii-

tä, kun viranomainen sai tiedon seikasta, joka saattaa aiheuttaa virantoimituksesta erottamisen.

23 §

Virkapuku

Rajavartiolaitoksen sotilasvirassa oleva on velvollinen palveluksessa käyttämään rajavartiolaitoksen virkapukua, jollei virkatehtävän laadun tai muun syyn vuoksi toisin määrätä. Muu kuin rajavartiolaitoksen sotilasvirassa oleva henkilö ei saa käyttää rajavartiolaitoksen virkapukua taikka pukuun kuuluvaa asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta rajavartiolaitoksen sotilasvirassa olevana virkamiehenä, ellei rajavartiolaitoksen päällikkö anna siihen erityisestä syystä tilapäistä lupaa tai jäljempänä toisin säädetä.

Rajavartiomiehen tehtävään määrättyllä virkapuvun käyttöön velvollisella on oltava virkapuvussaan rajavartiomiehen asemaa osoittavat sisäministeriön asetuksella tarkemmin säädettävät rajavartiomiehen tunnukset. Muu kuin rajavartiomies ei saa käyttää rajavartiomiehen asemaa osoittavia tunnuksia, ellei rajavartiolaitoksen päällikkö anna lupaa tunnusten käyttöön teatteriesityksissä tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa.

Virkapukua ja rajavartiomiehen tunnusta voidaan käyttää myös virkatehtävään liittyvän matkan aikana ja edustettaessa rajavartiolaitosta.

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi sallia rajavartiolaitoksen virkapuvun käyttämisen myös muulle kuin sotilasvirassa palvelevalle virkamiehelle.

24 §

Virkamerkki

Rajavartiomiehellä on sisäministeriön asetuksella säädettävä virkamerkki.

Velvollisuudesta pitää virkamerkki mukana ja esittää se pyydettyäessä säädetään rajavartiolain 8 a §:ssä.

25 §

Raja- ja merivartiokoulussa annettava koulutus ja opetus

Raja- ja merivartiokoulussa voidaan järjestää Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa (1121/2008) tarkoitettua upseerin koulutusohjelmaan, jatko-opintoihin tai täydennyskoulutukseen kuuluvaa opetusta rajavartiolaitoksen toimialalla sen mukaan kuin Maanpuolustuskorkeakoulun kanssa asiasta erikseen sovitaan.

Vartiolentolaivueessa voidaan järjestää rajavartiolaitoksen ilmailussa tarpeellista koulutusta yhteistoiminnassa Raja- ja merivartiokoulun sekä muiden oppilaitosten kanssa.

25 a §

Rajavartiolaitoksen koulutus- ja tutkimustoiminnan yleisjärjestelyt

Rajavartiolaitoksen päällikkö vahvistaa rajavartiolaitoksen esikunnan esityksestä rajavartiolaitoksen koulutusta ja tutkimustoimintaa koskevat tulostavoitteet ja toimintalinjat sekä Raja- ja merivartiokoulun johtosäännön.

25 b §

Raja- ja merivartiokoulun opiskelija

Raja- ja merivartiokoulun opiskelijalla tarkoitetaan rajavartijan peruskurssilla opiskelevaa ja muuta Raja- ja merivartiokoulussa opiskelevaa.

25 c §

Opetus- ja tutkintokielet

Raja- ja merivartiokoulun opetus- ja tutkintokieli on suomi tai ruotsi.

Opiskelijalla on oikeus käyttää opiskelija-valinnassa ja kokeissa joko suomea tai ruotsia. Opinnäyte laaditaan joko suomen tai ruotsin kielellä.

Raja- ja merivartiokoulu voi päättää muunkin kielen käyttämisestä opetuksessa ja opintosuorituksissa.

25 d §

Opiskelijan vaihtolovelvollisuus ja -oikeus

Raja- ja merivartiokoulun opiskelijan vaihtolovelvollisuudesta ja oikeudesta on voimassa, mitä 17 §:ssä säädetään.

25 e §

Opiskelijan virkapuvun käyttö

Rajavartijan peruskurssin opiskelijan on käytettävä koulutukseen osallistuessaan 23 §:n mukaista rajavartiolaitoksen virkapukua.

26 §

Rajavartijan peruskurssille valitseminen

Raja- ja merivartiokoulu valitsee opiskelijat rajavartijan peruskurssille. Peruskurssille voidaan hyväksyä valintakokeen läpäissyt henkilö, joka on:

- 1) Suomen kansalainen;
 - 2) ennen opintojen aloittamista suorittanut ylioppilastutkinnon, lukion oppimäärän tai vähintään toisen asteen ammatillisen tutkinnon;
 - 3) terveydentilaltaan ja muutoin rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;
 - 4) ennen opintojen aloittamista suorittanut aseellisen varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen; ja
 - 5) saanut vähintään B-luokan ajo-oikeuden.
- Edellä 1 momentin 4 kohdassa mainittu vaatimus ei koske henkilöitä, joilla on Ahvenanmaan itsehallintolain mukainen Ahvenanmaan kotiseutuoikeus.

Rajavartijan peruskurssin opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa Raja- ja merivartiokoululle opiskelijaksi ottamisen arvioinnissa tarvittavat terveydentilaansa koskevat tiedot Raja- ja merivartiokoulun määräämällä tavalla.

Rajavartiolaitoksen esikunta päättää 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuista vaatimuksista.

Raja- ja merivartiokoulu pyytää opiskelijoiksi pyrkivistä turvallisuus selvityksistä annetun lain (177/2002) mukaisen turvallisuus selvityksen.

26 a §

Muuhun koulutukseen valitseminen

Rajavartiolaitoksen virkamies voidaan määrätä osallistumaan Raja- ja merivartiokoulussa järjestettävään opetukseen. Rajavartiolaitoksen virkamiehen opiskelu Raja- ja merivartiokoulussa toteutetaan rajavartijan peruskurssia lukuun ottamatta virkatehtävänä. Osallistumisoikeudesta päättää Raja- ja merivartiokoulu.

26 b §

Opiskelijan muut tehtävät

Rajavartijan peruskurssin opiskelijan on Raja- ja merivartiokoulun johtajan määräyksestä suoritettava koulutukseen liittyvinä harjoituksina rajavartiomiehelle kuuluvia tehtäviä hallintoyksiköissä kouluttajansa johdon ja valvonnan alaisena.

Rajavartiolaitoksen esikunta voi määrätä riittävän koulutuksen saaneen rajavartijan peruskurssin opiskelijan suorittamaan myös muita tehtäviä kuin koulutukseen liittyviä harjoituksia, jos se on tarpeen rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvien vakavien erityistilanteiden hoitamiseksi.

Rajavartijan peruskurssin opiskelijan suorittaessa 2 momentissa tarkoitettua tehtävää valtuuksista on voimassa, mitä rajavartiolain 35 §:n 2 momentissa säädetään rajavartiomiestä avustavan henkilön valtuuksista.

26 c §

Opiskelijan opintososiaaliset etuudet

Raja- ja merivartiokoulussa annettu opetus on opiskelijalle maksutonta. Rajavartijan peruskurssin opiskelijalle annetaan opiskelun

ajaksi maksutta majoitus, muonitus, vaatetus sekä opinto- ja harjoitusvälineet.

Rajavartijan peruskurssin suorittavalle opiskelijalle voidaan suorittaa kustannusten korvauksena päivärahaa, joka on suuruudeltaan vähintään 46 prosenttia kulloinkin voimassa olevasta valtion virkamiesten kokopäivärahasta.

Rajavartijan peruskurssia suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada vähintään kaksi valtion kustantamaa matkaa opiskelupaikan ja koti- tai asuinpaikan välillä Suomessa jokaista täyttä opiskelukalenterikuukautta kohden. Matkustamiskustannukset korvataan edullisimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuvien kustannusten mukaisesti. Matkustamiskustannukset ulkomailta ja ulkomaille korvataan vain, jos opiskelija asuu ulkomailla vakinaisesti. Vastaavalla tavalla korvataan tutkintoon kuuluvien kotimaan tai ulkomaan komennusmatkojen matkustamiskustannukset.

Terveysdenhuollon kustannukset korvataan ainoastaan siltä osin kuin hoidon tarve on ilmennyt lähiopetusjakson aikana eikä opiskelijalla ole oikeutta kustannusten korvaukseen muulla perusteella.

Tässä pykälässä mainitut etuudet eivät ole tuloverolaissa (1535/1992) tarkoitettua veronalaista tuloa.

27 §

Palvelussitoumus

Pääsykokeen perusteella valittavaan opiskeluun osallistumisen edellytyksenä on, että opiskelija antaa ennen opiskelun alkamista kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän palvelee rajavartiolaitoksessa opiskelun päättämispäivästä lukien enintään kahden vuoden vähimmäisajan (*palvelussitoumus*). Rajavartiolaitoksen ilma-aluksen lentävään henkilöstöön kuuluvalta henkilöltä vaadittava palvelussitoumus voi olla enintään 14 vuoden pituinen. Upseerin koulutusohjelmaan liittyvästä palvelussitoumuksesta säädetään Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 29 §:ssä.

Jos rajavartiolaitoksen virkamies palvelussitoumusaikanaan irtisanoutuu tai hänet irtisanotaan taikka rajavartijan peruskurssin

opiskelija keskeyttää tai hänen opiskelunsa keskeytetään hänestä itsestään johtuvan muun syyn kuin sairauden tai lentotaipumuksen puuttumisen vuoksi, hänen on korvattava valtiolle se määrä, joka määräytyy tutkinnon lajin tai koulutuksen sisällön mukaan ja on enintään puolet hänen opiskelustaan valtiolle aiheutuneista koulutuskustannuksistaan. Tarkempia säännöksiä korvauksen määräytymisestä annetaan sisäministeriön asetuksella.

Jos opiskelu keskeytyy tai keskeytetään, päätöksen korvauksen perimisestä tekee Raja- ja merivartiokoulu. Virasta irtisanoutuessa tai irtisanottaessa vastaavan päätöksen tekee hallintoyksikkö.

Korvaus saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

27 a §

Päihdetestaus

Rajavartijan peruskurssille hakeutuva on velvollinen osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön ja laboratoriohenkilökunnan tekemään päihdetestiin ennen peruskurssille hyväksymistä. Rajavartijan peruskurssin opiskelija on velvollinen Raja- ja merivartiokoulun määräyksestä osallistumaan päihdetestiin myös peruskurssin ja siihen liittyvän työharjoittelun aikana, jos on perusteltua aiheuttaa epäillä, että rajavartijan peruskurssin opiskelija tai harjoittelua suorittava esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai harjoitteluun liittyvässä työssä.

Päihdetestistä saatu tieto on terveydentilätieto. Terveydenhuollon ammattihenkilö voi luovuttaa Raja- ja merivartiokoululle kirjallisen johtopäätöksen päihdetestistä.

27 b §

Opiskeluaika ja opintojen siirtäminen ja keskeyttäminen

Opinnot on suoritettava opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa.

Raja- ja merivartiokoulu voi opiskelijan hakemuksesta siirtää opiskeluoikeutta tai

keskeyttää opiskelun enintään kahden vuoden määräajaksi. Raja- ja merivartiokoulu voi omasta aloitteestaan keskeyttää opiskelijan opiskelun kerrallaan enintään yhden vuoden määräajaksi:

- 1) pitkäaikaisen sairauden vuoksi;
- 2) jos opiskelija ei kykene suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetussuunnitelman mukaisesti;
- 3) opiskelijaan kohdistuvan rikostutkinnan ajaksi, kun epäilty rikos on sellainen, joka osoittaa sopimattomuutta rajavartiolaitoksen virkaan ja epäilylle on erittäin todennäköiset syyt; tai
- 4) muusta 1—3 kohdassa säädettyyn rinnastettavasta painavasta syystä.

Aikaa, jona opinnot ovat keskeytyneenä, ei lasketa opintojen enimmäisaikaan.

28 §

Opiskeluoikeuden menettäminen

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi peruuttaa opiskelijalta oikeuden osallistua opetukseen, jos tämä:

- 1) on antanut koulutukseen pyrkinessään sellaisen väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka salannut sellaisen itseään koskevan seikan, joka olisi estänyt hänen valintansa opiskelijaksi;
- 2) on syyllistynyt koulutuksen aikana sellaiseen rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rajavartiolaitoksen virkaan taikka muutoin käyttäytynyt tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rajavartiolaitokselle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;
- 3) kieltäytyy 27 a §:ssä tarkoitettusta päihdetestauksesta tai antaa päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen;
- 4) ei jatka opiskeluaan 27 b §:ssä tarkoitettun määräjän päätyttyä tai perusteita peruskurssin jatkamiselle ei enää ole;
- 5) laiminlyö toistuvasti tai olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen, eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;
- 6) rikkoo toistuvasti tai olennaisella tavalla Raja- ja merivartiokoulun johtosääntöä, eikä

kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena; tai

- 7) ei ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa, eikä Raja- ja merivartiokoulu erityisestä syystä myönnä hänelle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen.

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi, jollei muuta säädetä, antaa rajavartiijan peruskurssin opiskelijalle ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalle opiskelijalle kirjallisen varoituksen, jos opiskeluoikeuden menettämistä on henkilön menettelyyn johtaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana. Kirjallisen varoituksen sijaan voidaan antaa suullinen huomautus, jos sitä on pidettävä riittävänä seurauksena. Menettelystä, josta henkilölle määrätään seuraamus sotilaskurinpitoa koskevien säännösten mukaan tai valtion virkamieslain 24 §:n nojalla, ei anneta tässä momentissa tarkoitettua varoitusta tai huomautusta.

28 a §

Menettely opiskelun keskeyttämisestä, varoituksen tai huomautuksen antamista tai opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa

Raja- ja merivartiokoulun on, ennen kuin se päättää 27 b §:ssä tarkoitettua opiskelun keskeyttämisestä taikka 28 §:ssä tarkoitettua kirjallisen varoituksen tai huomautuksen antamisesta tai opiskeluoikeuden menettämisestä, yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava opiskelijaa ja hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Opiskeluoikeuden menettämistä koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön, jollei Raja- ja merivartiokoulu tai hallinto-oikeus toisin määrää. Jos opiskeluoikeuden menettämistä koskeva päätös kumotaan, ylimääräisessä muutoksenhaussa poistetaan tai puretaan, Raja- ja merivartiokoulu päättää opiskelijan siihen mennessä suorittamien opintojen hyväksiluettavuudesta myöhemmin vastaavien opintojen yhteydessä.

28 b §

Opiskelijan ja opiskelijaksi pyrkijän terveydentilaa koskevien tietojen käsittely

Opiskelijan ja opiskelijaksi pyrkijän terveydentilaa koskevaa tietoa saavat Raja- ja merivartiokoulussa käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat taikka tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskelun keskeyttämisestä tai opiskeluoikeuden menettämisestä, rajavartijan peruskurssilta erottamisesta taikka jotka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Raja- ja merivartiokoulun on säilytettävä terveydentilaa koskevat tiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista.

Terveydentilaa koskevat tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään kolmen vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

29 §

Muutoksenhaku

Opiskeluoikeudesta päättämistä, palvelusitoumusta, koulutukseen valitsemista, päihdetestiin määräämistä, rajavartijan peruskurssin opintosiaalisia etuja, opintojen siirtämistä ja keskeyttämistä sekä opiskeluoikeuden menettämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua rajavartioloaitoksen esikunnalta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Opintosuoritusten arviointia ja aikaisempien taikka muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan Raja- ja merivartiokoulun päätökseen saa vaatia oikaisua rajavartioloaitoksen esikunnalta 30 päivän kuluessa siitä, kun opiskelijalla on ollut mahdollisuus saada arvioinnin tulokset ja opintosuoritustaan koskevien arviointiperusteiden soveltaminen tietoonsa. Oikaisuvaatimuksesta an-

nettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

31 §

Sotilasrikossäännösten soveltaminen

Rajavartioloaitoksen sotilasviroissa palvelevat sekä rajavartijan peruskurssin opiskelijat ovat rikoslain 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Sotilasvirassa olevan rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään kuitenkin rajavartiolain 35 §:ssä, ja sotilaan ja sotilasesimiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 23 §:ssä.

Sota-aikana ovat rikoslain 45 luvun säännösten alaisia rajavartioloaitoksessa myös mainitun luvun 28 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä vastaavissa tehtävissä palvelevat henkilöt. Rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään kuitenkin rajavartiolain 35 §:ssä.

Rajavartioloaitoksen sotilasviroissa palveleviin ja rajavartijan peruskurssin opiskelijoihin sovelletaan soveltuvin osin, mitä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 1—35, 46—85, 94—104, 124 ja 126 §:ssä säädetään.

Tarkempia säännöksiä menettelystä sotilasrikosten esitutkinnassa sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 11 §:ssä tarkoitetuista rajavartioloaitoksen kurinpitoesimiehistä, 34 §:ssä tarkoitetun lausunnon antamisesta ja 75 §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanosta rajavartioloaitoksessa käsiteltävässä sotilaskurinpitoasiassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Sotilasvirassa palvelevan tai sotilasvirkaan pyrkivän sotilasakiakirjoihin sisältyvien terveydellisiä rajoituksia koskevien tietojen ilmoittaminen

Jos lääkäri toteaa palveluskelpoisuustarkastuksessa, palvelukseen ottamista koskevassa terveystarkastuksessa tai muussa terveystarkastuksessa, että rajavartioloaitoksen sotilasvirassa palvelevalla tai siihen otettavalla henki-

löllä on sellaisia terveydellisiä rajoituksia, jotka vaikuttavat asianomaisen palveluskel-
poisuusluokkaan, palvelusturvallisuuteen tai
suoriutumiseen virkatehtävissä, lääkärin on,
sen estämättä, mitä potilaan asemasta ja oi-
keuksista annetussa laissa (785/1992) ja ter-
veydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa
laissa (559/1994) säädetään potilasasiakirjoi-
hin sisältyvien tietojen salassapidosta, annet-
tava viivytyksettä lausunto tarkastuksesta
tehtävistä johtopäätöksistä sen hallintoyksi-
kön päällikölle, jossa palvelevaa tai jonka
palvelukseen otettavaa virkamiestä lausunto
koskee. Hallintoyksikön päällikköä koskeva
lausunto annetaan rajavartiolaitoksen päälli-
kölle. Rajavartiolaitoksen päällikköä koskeva
lausunto annetaan sisäministerille.

33 §

Palvelussuhteen ehdot kansainvälisissä teh- tävissä

Rajavartiolaitokseen palvelussuhteessa
olevan virkamiehen rinnastettavuudesta ul-
komaanedustuksen virkamiehiin ja 1 momen-
tissa mainitussa laissa tarkoitetuista korvauk-
sista sekä sotilaseläkkeen määräytymisestä
kansainvälisen asiantuntijatehtävän aikana
säädetään tarkemmin sisäministeriön asetuk-
sella.

35 a §

Eroamisikä

Lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtä-
vässä palvelevalla erikoisupseerilla, nuo-
remmalla upseerilla, esiupseerilla ja opis-
toupseerilla eroamisikä on 1 momentista sää-
detystä poiketen 50 vuotta, kuitenkin lentäjän
koulutusta edellyttävässä tehtävässä kenraa-
lin ja everstin virassa 55 vuotta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja lentäjän
koulutusta vaativia tehtäviä ovat lentotoi-
minnan johtaja, vartiolentolaivueen koulu-
tuspäällikkö, päälennonopettaja, pääteoria-
kouluttaja, lennonopettaja, tarkastuslentäjä,

lentueen päällikkö, lentueen varapäällikkö,
lentueupseeri, lentokoneryhmän johtaja, he-
likopteriryhmän johtaja, lentoupseeri, ohjaa-
jaupseeri, ilma-aluksen päällikkö, ilma-
aluksen perämies ja ilma-aluksen ohjaaja.

36 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan mui-
ta kuin sotilaskäskyasioita koskevat tarkem-
mat säännökset:

3) tarvittaessa tarkemmin Raja- ja merivar-
tiokoulussa sekä vartiolentolaivueessa annet-
tavan koulutuksen ja opetuksen järjestelyistä,
valintamenettelystä, oppiaineista, tutkinto-
vaatimuksista sekä arvostelumenettelystä;

Sisäministeriön asetuksella annetaan sään-
nöksiä rajavartiolaitoksen virkapuvun ja
muun asusteen mallista sekä niiden yhtey-
dessä käytettävistä merkeistä.

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi antaa täs-
sä laissa olevia ja sen nojalla annettuja sään-
nöksiä tarkentavia määräyksiä rajavartiolait-
oksen virkapuvun ja muun asusteen ko-
koonpanosta, kuosista ja väristä, käytöstä ja
hankintamenettelystä sekä puvussa ja asus-
teessa käytettävistä erikoismerkeistä ja -
tunnuksista.

Sisäministeriön asetuksella annetaan tar-
kempia säännöksiä rajavartijan peruskurssin
opiskelijan maksuttoman ylläpidon ja tervey-
denhoidon järjestämisestä, päivärahan raha-
määrästä ja maksamismenettelystä sekä mat-
kakustannusten korvaamisesta ja siihen liit-
tyistä menettelyistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Opiskelija, joka on aloittanut rajavartijan
peruskurssin ennen tämän lain voimaantuloa,
jatkaa opintojaan tämän lain voimaan tullessa
voimassa olleiden säännösten mukaan. Opis-
kelija kuitenkin siirtyy jatkamaan opintojaan
tämän lain mukaan, jollei hän ole suorittanut
tämän lain voimaan tullessa voimassa ollei-
den säännösten mukaista rajavartijan perus-
kurssia viimeistään 31 päivänä joulukuuta

2016. Raja- ja merivartiokoulu määrää siirtymiseen liittyvistä järjestelyistä.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 7 §:n 3 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa [HE 66/2012 vp], 9 §:n 3 momentin 1 kohta, 12 §:n 3 momentin 5 kohta ja 32 §:n 1 momentti,

muutetaan 3 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 ja 3 momentti, 8 §, 9 §:n otsikko, 1 momentti sekä 3 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 10 §, 11 §:n 3 momentti, 21 §, 22 §:n 1 momentin 7 kohta, 28 §:n 1 momentin 7 kohta, 31 §, 32 §:n otsikko sekä 2 ja 3 momentti sekä 46 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat, 8 ja 10 § osaksi laeissa 876/2011 ja [HE 66/2012 vp], 9 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale laissa 876/2011, 22 §:n 1 momentin 7 kohta laissa [HE 2/2012 vp], 28 §:n 1 momentin 7 kohta ja 31 § laissa [HE 66/2012 vp] ja 32 §:n 3 momentti laissa 479/2010, sekä

lisätään lakiin uusi 13 a—c §, 14 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 14 a, 20 a ja 34 a §, seuraavasti:

3 §

Rajavartiolaitoksen toiminnallinen tietojärjestelmä

Rajavartiolaitoksen toiminnallinen tietojärjestelmä on rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri, jonka valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettuja osarekistereitä ovat:

- 1) tutkinta- ja virka-apurekisteri;
- 2) lupa-asioiden rekisteri;
- 3) valvonta-asioiden rekisteri;
- 4) rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri;
- 5) turvallisuustietorekisteri.

5 §

Henkilörekisterin perustaminen, rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelyn valvonta

Henkilörekisterin perustamisesta päättää rajavartiolaitoksen esikunta, jos rekisteri on tarkoitettu rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tai muuhun kuin rajavartiolaitoksen sisäiseen käyttöön. Muun henkilörekisterin perustamisesta voi päättää hallinto-

yksikkö, jollei toisin säädetä tai määrätä. Henkilörekisterin perustanut hallintoyksikkö on rekisterinpitäjä.

Rajavartiolaitoksen esikunta sekä rekisterinpitäjänä toimiva hallintoyksikkö valvovat henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten noudattamista rajavartiolaitoksessa sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään.

8 §

Lupa-asioiden rekisteri

Lupa-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitoksella tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Rekisteriin saadaan tallettaa henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot, kuten henkilön nimet, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kansalaisuudettomuus, kansallisuus, kotivaltio, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkotikunta, kotikunta, ammatti, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta, viranomaisen antama asiakasnumero,

ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, henkilön matkustusasiakirjan tiedot, kuva, muut maahantuloon ja rajan ylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot sekä oikeushenkilön yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja rajavartiolaitaissa tarkoitettua rajavyyhykelupaa, rajanylityslupaa ja muuta rajavartiolaitoksen annettavaa lupaa koskevasta hakemuksesta, luvasta, lausunnosta, ilmoituksesta ja päätöksestä (*rajavartiolaitoksen lupatiedot*);

2) rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyssä tehtävässä tarpeellisia tietoja rajavartiolaitokselle tehtävistä rajavartiolaitaissa tarkoitettua rajavyyhykeilmoituksista ja muista ilmoituksista (*rajavartiolaitoksen ilmoitustiedot*).

Rekisteriin talletettuja tietoja saadaan käyttää Schengenin rajasäännöstössä säädetyn rajavaltvonnan suorittamiseksi.

9 §

Valvonta-asioiden rekisteri

Valvonta-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

2) rajavartiolaitain 31 §:ssä säädetyn tunnistamisen suorittamiseksi tarpeellisia kuvatie-toja henkilöistä, jotka on otettava kiinni vankeudella rangaistavan rikoksen estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi taikka vankeusrangaistuksen täytäntöön pa-

nemiseksi (*automaattisesti tunnistettavien tiedot*);

10 §

Poliisin henkilörekisterien käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä

Rajavartiolaitos saa tallettaa poliisin henkilörekistereihin rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja tarpeellisia tietoja siten kuin siitä poliisitoimen henkilö-tietolaissa säädetään.

Rajavartiolaitos saa tallettaa poliisiasian tietojärjestelmään erityisesti seuraavia poliisitoimen henkilötietolain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja:

- 1) henkilökuulutustiedot;
- 2) etsittävien ajoneuvojen tiedot;
- 3) tunnistettavien tiedot;
- 4) omaisuustiedot;
- 5) tuntomerkitiedot;
- 6) turvallisuustiedot.

Rajavartiolaitos saa tallettaa poliisin hallintoasiain tietojärjestelmään erityisesti seuraavia poliisitoimen henkilötietolain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja:

- 1) aselupatiedot;
- 2) passitiedot;
- 3) kuvatiedot;
- 4) ulkomaalaisten tunnistamistiedot.

Rajavartiolaitos vastaa poliisin henkilörekistereihin talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan.

11 §

Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri

Rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteriä saavat käyttää vain rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrättyt rajavartiomiehet. Rajavartiolaitoksen esikunta voi antaa käyttöoikeuden rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteriin myös poliisin, Tullin tai puolustusvoimien palveluksessa oleville rikostiedustelu- ja tarkkailuteh-

täviin tai rikostietojen analyysitehtäviin määrättyille virkamiehille.

13 a §

Sotilasoikeudenhoidon rekisteri

Sotilasoikeudenhoidon rekisteri on rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä henkilörekisteri. Rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 28 §:ssä tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi.

Rekisteriin saadaan tallettaa rajavartiolaitoksessa tutkittavana olevasta rikoksesta epäillyn tai rajavartiolaitoksen suorittaman esitutinnan taikka pakkokeinon kohteena olevan, ilmoittajana, todistajana tai asianomistajana esiintyvän tai muutoin asiaan liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista henkilön nimet, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kansalaisuudettomuus, kansallisuus, kotivaltio, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkotikunta, kotikunta, ammatti, sotilasarvo, palveluspaikka, työ- ja palvelushistoria, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta sekä oikeushenkilön yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 28 §:ssä tarkoitettujen tutkintatehtävien suorittamiseksi, kirjaamiseksi ja tietojen hakemiseksi rajavartiolaitoksessa mainitun lain soveltamisen yhteydessä saatuja tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) rikosilmoituksen tai muuta tapahtumaa koskevan ilmoituksen numero, tapahtumaaika ja -paikka, ilmoitusaika, rikos- ja muut nimikkeet, törkeimmän rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika, tutkiva hallintoyksikkö, tutkijat, tutkinnan tila, tutkinnanjohtaja, kurinpitoesimies, asian päättämiseksi tehtyt päätökset sekä asian ratkaisutieto;

2) tiedot pakkokeinoista sekä esitutinnan vaiheista;

3) tietoja rikoksella menetetyistä tai haltuun otetusta omaisuudesta omaisuuden löytämiseksi ja omistajalleen tai haltijalleen palauttamiseksi;

4) henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot;

5) tiedot muista rajavartiolaitoksen esitutkintatehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvistä tarpeellisista kuvauksista, olosuhteista ja yksilöinneistä.

Tietojärjestelmästä on käytävä ilmi tiedon tallettaja.

13 b §

Sotilasoikeudenhoidon rekisterin käyttöoikeus

Sotilasoikeudenhoidon rekisteriä saavat käyttää ne sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n 1—3 momentissa tarkoitetut rajavartiolaitoksen virkamiehet, jotka on määrätty hoitamaan mainitun lain 28 §:ssä tarkoitettua tehtävää.

13 c §

Kurinpitoratkaisurekisteri

Kurinpitoratkaisurekisteri on rajavartiolaitoksen valtakunnallinen pysyvä henkilörekisteri. Kurinpitoratkaisurekisteriä pidetään sotilaskurinpitomenettelyssä määrättävien kurinpitopäätösten ratkaisujen tallettamista ja valvontaa, aiempien kurinpitopäätösten selvittämistä ja rikos- ja seuraamustilastojen ylläpitämistä varten sekä tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyissä asioissa annettujen ratkaisujen, mukaan lukien kurinpitorangeistusten tallettamiseksi. Kurinpitoratkaisurekisteristä voidaan tarpeelliset tiedot siirtää asevelvollisrekisteriin sen mukaan kuin siitä asevelvollisuuslaissa (1417/2007) säädetään.

Kurinpitoratkaisurekisteriin talletetaan ratkaisutiedot kurinpitomenettelyssä tehdyistä ratkaisuista sekä syyttäjän ja tuomioistuimen sotilasoikeudenkäyntiasiana käsittelemistä asioista, syyttäjän sotilasoikeudenkäyntiasianssa tekemät ratkaisutiedot sekä kurinpitomenettelyssä tehty ratkaisut. Ratkaisutietoina talletetaan asian käsitelleen viranomaisen nimi, asian ja ratkaisun tunnistetiedot, ratkaisu tai tiedot asian lopputuloksesta sekä tiedot asian lainvoimaisuudesta.

Kurinpitomenettelyssä tehdystä ratkaisusta merkitään rekisteriin edellä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 53 §:ssä tarkoitettut tiedot sekä

1) aika, jolloin päätös on annettu asianosaiselle;

2) tieto muutoksenhausta ja sen johdosta tehdyistä päätöksistä;

3) tarkastusmerkinnät ja kurinpitomenettelyn valvonnasta aiheutuneet toimenpiteet;

4) seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot.

Rekisterin rekisteröity on sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 2 §:n mukainen sotilaskurinpitomenettelyssä rikoksesta epäiltynä ollut henkilö. Rekisteröidyn henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista saadaan rekisteriin tallettaa henkilön nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotikunta ja osoite.

14 §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

—————
DNA-tunnisteen tallettamista koskevista rajoituksista säädetään pakkokeinolain 9 luvun 4 §:ssä.

14 a §

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely

Poliisilain 5 luvussa tarkoitetuilla salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään poliisilain 5 luvun 45 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuilla salaisilla pakkokeinoilla saadun tiedon käyttämisestä pakkokeinolain 10 luvun 55 §:ssä.

Edellä 1 momentin perusteella saatu ylimääräinen tieto saadaan tallettaa 7, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuihin henkilörekistereihin.

20 a §

Liikenteenharjoittajan velvollisuus matkustajia ja miehistöä koskevien tietojen antamiseen alus- ja junaliikenteessä

Ammattimaisesti henkilöiden tai tavaroiden kuljetusta vesiteitse tai rautateitse harjoittavan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön on toimitettava rajatarkastusviranomaiselle edellä 19 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut matkustaja- ja miehistötiedot ennen rajatarkastukseen saapumista.

Junaliikenteessä tiedot on toimitettava välittömästi junan lähdettyä viimeiseltä asemalta, jolta se on ottanut matkustajia. Alusliikenteen tietojen ennakkotoimitusvelvollisuudesta on voimassa, mitä Schengenin rajasäännöstössä ja muualla säädetään.

21 §

Liikenteenharjoittajille määrättävät seuraamukset

Edellä 20 ja 20 a §:ssä liikenteenharjoittajalle säädetyn velvollisuuden laiminlyömisestä johdosta seuraamusmaksun määräämisestä säädetään ulkomaalaislain 179 §:ssä.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

—————
7) hätäkeskustietojärjestelmästä henkilön oman turvallisuuden tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja rajavartiolaitoksen lakisääteisen tehtävän suorittamista varten;
—————

28 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa henkilörekistereistään salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkoa tietoja, jotka ovat tarpeen:

7) Pääesikunnalle sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/) tarkoitettua rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten, turvallisuusselvityslaisissa (/) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten ja kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) tarkoitettujen yhteisö- ja henkilöturvallisuusselvitysten tekemistä varten sekä asevelvollisrekisterin pitäjälle asevelvollisuuslain (1438/2007) 96 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä varten;

31 §

Tietojen poistaminen tutkinta- ja virka-apurekisteristä

Tutkinta- ja virka-apurekisterin tiedot poistetaan siten kuin poliisitoimen henkilötietolain 22 §:ssä säädetään vastaavien tietojen poistamisesta poliisiasiajn tietojärjestelmästä.

32 §

Tietojen poistaminen lupa-asioiden rekisteristä ja valvonta-asioiden rekisteristä

Lupa-asioiden rekisteristä rajavartiolaitoksen lupatiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä, luvan raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai tiedon rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajavartiolaitoksen ilmoitustiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua ilmoituksen saapumisesta tai tiedon rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttämi-

nen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista.

Valvonta-asioiden rekisteristä meriliikenteen ja talousvyöhykkeen valvontatiedot, maa- ja merirajan valvontatiedot, rajatarkastustiedot sekä Schengenin rajasäännösten liitteessä II mainitut tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua tietojen rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajaliikenteen henkilötiedoista poistetaan seuraamusmaksun määräämistä koskevat tiedot kymmenen vuoden kuluttua rekisteriin merkitsemisestä. Muilta osin rajaliikenteen henkilötietojen poistamisesta säädetään 20 §:ssä. Säilöön otettujen ulkomaa-laisten tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua henkilöä koskevan viimeisen tiedon merkitsemisestä.

34 a §

Tietojen poistaminen sotilasoikeudenhoidon rekisteristä ja kurinpitotarkkaisuarekisteristä

Sotilasoikeudenhoidon rekisterin ja kurinpitotarkkaisuarekisterin tiedot poistetaan siten kuin sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 115 ja 120 §:ssä säädetään vastaavien tietojen poistamisesta puolustusvoimien sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmästä ja kurinpitotarkkaisuarekisteristä.

46 §

Tarkemmat säännökset, määräykset ja ohjeet

Sisäministeriön asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset tietojärjestelmän ylläpitämisessä noudatettavasta teknisestä menettelystä, tietojen hakuperusteista ja muista järjestelmän käyttöä koskevista ehdoista ja valvonnasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Tässä laissa tarkoitettu tietojenkäsittely on toteutettava tämän lain mukaisena neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Tässä laissa tarkoitettu liikenteenharjoittajan velvollisuus matkustajia ja miehistöä

koskevien tietojen antamiseen alus- ja juna-liikenteessä on toteutettava tämän lain mukaisena kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

4.

Laki**meripelastuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan meripelastuslain (1145/2001) 2 §:n 17 kohta, 4 §:n 1 momentti ja 2 momentin 5 kohta, 13 §:n 1 momentti, 14 §:n 2 momentin 2, 3, 10 ja 11 kohta, 21 §:n 2 momentti, 22 ja 23 § sekä 27 §:n 2 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 17 kohta, 4 §:n 1 momentti ja 2 momentin 5 kohta, 14 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohta ja 21 §:n 2 momentti laissa 1660/2009 sekä 23 § laissa 380/2011, sekä
lisätään 2 §:ään uusi 18 kohta, 8 §:ään uusi 4 momentti ja 14 §:n 2 momenttiin uusi 12 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 2 ja 8 § laissa 1660/2009 ja 14 §:n 2 momentti osaksi laissa 1660/2009, seuraavasti:

2 §

Käsitteet ja määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

17) *COSPAS-SARSAT-järjestelmällä* kansainvälistä etsintä- ja pelastussatelliittijärjestelmää, jonka avulla välitetään satelliitin kautta merenkulun, ilmailun tai henkilökoh-
 taisten hätälähettimien hätäviestejä;

18) *pelastustoimen erikoiskoulutetulla meritoimintaryhmällä* (Maritime Incidence Response Group, *MIRG*) pelastustoimen erikoisryhmää, joka toimii meripelastustoimen erityistilanteissa Suomen meripelastustoimen vastuualueella.

4 §

Muut meripelastukseen osallistuvat viranomaiset ja toimijat

Hätäkeskuslaitos, Ilmatieteen laitos, pelastuslaissa (379/2011) tarkoitettu alueen pelastustoimi, Liikenteen turvallisuusvirasto, Liikennevirasto, poliisi, puolustusvoimat, sosiaali- ja terveystoimen viranomaiset, Tulli ja ympäristöviranomaiset (muu meripelastusviranomainen) ovat rajavartiolaitoksen ohella velvollisia osallistumaan korvauksetta meripelastustoimen tehtäviin, jos se on niiden toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua taikka jos se vaaratilanteen vakavuus ja erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen, eikä

meripelastustoimen tehtävän suorittaminen merkittävällä tavalla vaaranna viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista.

Muiden meripelastusviranomaisten tehtävät meripelastustoimessa ovat seuraavat:

5) alueen pelastustoimi, poliisi ja Tulli osallistuvat etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi niille kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa;

8 §

Valmiusvaatimukset

Alueen pelastustoimi ylläpitää valmiudessa pelastustoimen erikoiskoulutettua meritoimintaryhmää siten kuin rajavartiolaitoksen ja alueen pelastustoimen kesken tarkemmin sovitaan. Pelastustoimen erikoiskoulutettua meritoimintaryhmää tulee voida käyttää meripelastustoimen tehtäviin koko Suomen meripelastustoimen vastuualueella.

13 §

Meripelastusrekisterin tiedot

Meripelastusrekisteriin voidaan tallettaa meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitämiseksi meripelastustoimen tehtävien

hoitamiseen varautuneiden henkilöiden valmius-, tunnist- ja yhteystiedot sekä merenkulun, ilmailun ja henkilökohtaisten hätälähettimien tunnistetiedot ja haltijoiden ilmoittamat yhteystiedot onnettomuuksien varalta.

14 §

Oikeus tietojen saamiseen viranomaisilta

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä korvauksetta tietoja, jotka ovat tarpeen meripelastustoimen valmiussuunnittelua varten ja vastaavasti vaaratilanteessa meripelastustoimen tehtävien suorittamista varten seuraavasti:

2) hätäkeskustietojärjestelmästä, poliisin tehtäväilmoitusrekisteri mukaan lukien, hätäilmoitusta ja vaaratilannetta koskevia tietoja, henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja sekä merellä toimivien viranomaisten yksiköiden valmius- ja paikkatietoja;

3) Liikenteen turvallisuusviraston pitämässä ilma-alusrekisteristä sekä ilmaliikennepalvelujen tarjoajan pitämässä ilmailun hätälähetinrekisteristä ilma-alusta ja ilma-aluksen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja;

10) Tullin tietojärjestelmistä alus- ja tavaraliikennettä koskevia tietoja sekä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja;

11) Väestörekisterikeskukselta väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13—17 §:ssä tarkoitettuja tietoja;

12) poliisin henkilörekistereistä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja.

21 §

Palkkiot ja korvaukset

Meripelastustoimen tehtävässä turmeltu- neista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista

ja varusteista suoritetaan korvaus valtion varoista sille, joka:

1) on 10 §:n 2 momentissa säädetyn toimintavelvollisuuden perusteella ryhtynyt omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin;

2) on 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä;

3) osallistuu meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin perusteella vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä;

4) osallistuu rajavartiolaitoksen johtamaan meripelastusharjoitukseen.

22 §

Palkkion ja korvauksen hakeminen

Edellä 21 §:ssä tarkoitettua palkkiota tai korvausta on haettava rajavartiolaitokselta kolmen kuukauden kuluessa palkkio- tai korvausperusteen syntymisestä. Turmeltunutta, hävinnyttä tai tuhoutunutta omaisuutta koskevan korvauksen maksamisen ehtona on, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu meripelastusjohtajalle tai meripelastusharjoituksen johtajalle.

23 §

Korvaus tapaturmasta

Meripelastustoimen tehtävässä sattuneesta tapaturmasta suoritetaan korvaus valtion varoista samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista siltä osin kuin vahingonkäräjällä ei ole oikeutta vähintään samansuuruiseen korvaukseen muun lain mukaan. Korvausta suoritetaan sille, joka:

1) on 10 §:n 2 momentissa säädetyn toimintavelvollisuuden perusteella ryhtynyt omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin;

2) on 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä;

3) osallistuu meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin perusteella vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä;

4) osallistuu rajavartiolaitoksen johtamaan meripelastusharjoitukseen.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee Valtiokonttori. Tapaturma-asian käsittelyyn ja muutoksenhakuun korvausasiassa annettuun päätökseen sovelletaan tapaturmavakuutuslain, ammattitautilain (1343/1988) ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) vastaavia säännöksiä.

27 §

Tarkemmat säännökset ja ohjeet

— — — — —

Sisäministeriö antaa meripelastusohjeen, jonka tavoitteena on annettuja säännöksiä täydentäen johtaa meripelastustoimen mahdollisimman tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen sekä joka sisältää tiedot meripelastustoimen tehtävistä, rakenteesta, suunnittelusta, johtamisesta, viestijärjestelmästä, meripelastuskeskuksen ja -lohkokeskuksen tehtävistä sekä meripelastustoimeen liittyvästä yhteistoiminnasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

5.

Laki**hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 20 §:n 4 momentti seuraavasti:

20 §

Tietojen luovuttaminen

lötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa
annetun lain (579/2005) 22 §:ssä.

— — — — —

— — — — —
Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja
hätäkeskustietojärjestelmästä säädetään me-
ripelastuslain (1145/2001) 14 §:ssä ja henki-

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin
toimiin.

— — — — —

6.

Laki**poliisilain 2 luvun 17 ja 21 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 2 luvun 17 §:n 4 momentti ja 21 §:n 1 momentti, sellaisena
kuin niistä on 21 §:n 1 momentti laissa [poliisilain täydennys], seuraavasti:

2 luku

Yleiset toimivaltuudet

21 §

17 §

*Rajatarkastus ja tullitoimenpiteet**Voimakeinojen käyttö*

—————
Poliisilla on oikeus puolustusvoimien avustuksella sekä Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä rajavartiolaitoksen avustuksella käyttää sotilaallisia voimakeinoja terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi sen mukaan kuin puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetussa laissa (781/1980) ja rajavartiolaitain 77 a—d §:ssä säädetään.
—————

Poliisimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolaitain (578/2005) 28, 28 a ja 28 b §:ssä rajavartiomiehelle säädettyin toimivaltuuksin. Lisäksi poliisilla on vastaava toimivalta käyttää rajanylityspaikalla teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolaitain 31 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.
—————

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
—————

7.

Laki

tullilain 14 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tullilain (1466/1994) 14 a §, sellaisena kuin se on laissa 960/2012, seuraavasti:

14 a §

Tullimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolaitain (578/2005) 28, 28 a, 28 b, 36 ja 38 §:ssä rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin. Lisäksi Tullilla on vastaava toimivalta käyttää rajanylityspaikal-

la teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolaitain 31 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

8.

Laki**ulkomaalaislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 174 §:n 2 momentti, 179 §:n 1 momentti, 2 momentin 3 kohta ja 3 momentti, 181 §:n 1 momentti, 182 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentti sekä 185 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 174 §:n 2 momentti, 179 §:n 1 momentti, 2 momentin 3 kohta ja 3 momentti, 182 §:n 2 momentti ja 185 §:n 2 momentti laissa 581/2005, 181 §:n 1 momentti laissa 886/2011 ja 182 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 323/2009, sekä

lisätään 181 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 886/2011, uusi 4 momentti, 182 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 323/2009, uusi 3 kohta ja 185 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 581/2005 ja 631/2011, uusi 3 momentti, seuraavasti:

174 §

Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitus- ja valvontavelvollisuus

Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitusvelvollisuudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 19, 20 ja 20 a §:ssä.

179 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu

Liikenteenharjoittajalle, joka rikkoo 173 §:ssä säädetyn tarkastusvelvollisuuden tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuuden, määrätään seuraamusmaksu (*liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu*). Maksun suuruus 173 §:n rikkomisesta on 3 000 euroa kuljetettua henkilöä kohden. Maksun suuruus henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 ja 20 a §:n rikkomisesta on 3 000 euroa kutakin sellaista matkaa kohden, jolta ei ole ilmoitettu matkustajatietoja tai ne on ilmoitettu puutteellisesti tai virheellisesti.

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksua ei määrätä, jos:

3) henkilön kuljettaminen ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa taikka viisumia tai oleskelulupaa taikka virhe lentoliikenteen tai ammattimaisen alus- tai junaliikenteen matkustajatiedon antamisessa on tapahtunut kaikki olot huomioon ottaen anteeksiannettavasta huomaamattomuudesta;

Edellä 2 momentin 1 kohtaa ei sovelleta määrättäessä maksua henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 ja 20 a §:n rikkomisesta.

181 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrääminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää rajatarkastuksen yhteydessä sen rajavartioston tai merivartioston komentaja, apulaiskomentaja taikka raja- tai meritoimiston päällikkö, jonka toimialueella tämän lain 173 §:n tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkominen on havaittu. Jos rajatarkastusviranomaisena on toiminut poliisi, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää poliisilaitoksen päällystöön kuuluva poliisimies. Jos rajatarkastusviranomaisena on toiminut tulliviranomainen, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää tullipiirin päällikkö tai tullipiirin valvontayksikön päällikkö.

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksua henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta ei voida määrätä sille, joka on samasta teosta lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen.

182 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määränneen viranomaisen on poistettava maksu, jos:

2) liikenteenharjoittaja tuomitaan rangaistukseen rikoslain 17 luvun 8 §:n nojalla laitoman maahantulon järjestämisestä tai rikoslain 17 luvun 8 a §:n nojalla törkeästä laitoman maahantulon järjestämisestä;

3) liikenteenharjoittaja tuomitaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta 185 §:n nojalla samasta teosta lainvoimaiseen rangaistukseen ulkomaalaisrikkomuksesta.

Mitä edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään, ei koske seuraamusmaksua, joka

määrätään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta

185 §

Ulkomaalaisrikkomus

Ulkomaalaisrikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 174 tai 175 §:ssä taikka henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 19, 20 tai 20 a §:ssä säädetyn velvollisuutensa.

Sitä, jolle on määrätty lainvoimainen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta, ei voida samasta teosta tuomita edellä 2 momentin nojalla rangaistukseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Tätä lakia sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 a §:n rikkomiseen kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

9.

Laki**sakon täytäntöönpanosta annetun lain 42 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 42 §:n 1 momentti, sellaisena
 kuin se on laissa 816/2011, seuraavasti:

42 §

Menetetyksi tuomitusta omaisuudesta määrääminen

Menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevista toimista Poliisihallitus, joka voi oikeuttaa poliisilaitoksen määräämään toimenpi-

teistä. Tullihallitus määrää tullirikosasiassa ja rajavartiolaitoksen esikunta rajavartiolaitoksen tutkimassa rikosasiassa menetetyksi tuomitun omaisuuden täytäntöönpanotoimista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

10.

Laki**tieliikennelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tieliikennelain (267/1981) 48 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa
 527/2005 sekä

lisätään lakiin uusi 96 b § seuraavasti:

48 §

Poikkeussäännökset

—————
 Poliisimiehellä, tullimiehellä ja rajavartiomiehellä on tarkkailutehtävässä ja teknisen tarkkailun tehtävässä ja poliisimiehellä peite-toimintatehtävässä ja valeostotehtävässä toimiessaan erityistä varovaisuutta noudattaen sama oikeus kuin säädettyjä ääni- ja valo-merkkejä antavan poliisiauton kuljettajalla poiketa tämän lain säännöksistä.

96 b §

Maastoajoneuvon käytön valvonta

Tullimiehellä ja rajavartiomiehellä on liikenteen valvontaan liittyvässä virkatehtävässä sama oikeus kuin poliisilla valvoa 91 §:n mukaista maastoajoneuvon käyttöä.

—————
 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

11.

Laki**rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 45 luvun 27 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
 214/2006, seuraavasti:

45 luku	palveleviin ja rajavartijan peruskurssin opiskelijoihin sekä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetussa kriisinhallintakoulutuksessa, -harjoituksissa ja -palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.
Sotilasrikoksista	
27 §	
<i>Sotilaat</i>	

_____ Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

 Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan .
 lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä

1.

Laki**rajavartiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rajavartiolain (578/2005) 3, 5—8, 11, 12, 15, 15 a, 15 b, 16 ja 21 §, 23 §:n 2 momentti, 24 §, 26 §:n otsikko, 27 §, 28 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 kohta sekä 3 ja 4 momentti, 29 §, 30 §:n otsikko, 31—33, 35 a, 37, 38 ja 40—42 §, 44 §, 53 §:n 2 momentti, 56 §:n 3 momentti, 58 §, 60 §:n 1 momentti, 65—69 §, 70 §:n otsikko ja 1 ja 2 momentti, 71 §:n 1 momentti, 77 §, 78 §:n 2 momentti, 80 ja 83 § sekä 84 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentin johtolause,

sellaisina kuin niistä ovat 12, 15, 15 a ja 15 b §, 28 §:n 1 momentin johdantokappale ja 3 ja 4 momentti sekä 31, 35 a ja 38 § laissa 478/2010, 21 §:n 1 momentti ja 84 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 688/2009, 28 §:n 1 momentin 9 kohta ja 32 § laissa 875/2011, 41 § laissa 478/2010 ja 875/2011, 42 ja 66 § osaksi laissa 875/2011, 77 § osaksi laissa 688/2009 ja 1150/2010 ja 78 §:n 2 momentti laissa 1150/2010, sekä

lisätään lakiin uusi 7 a, 7 b ja 8 a §, 26 §:ään uusi 3 momentti, 28 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 478/2010 ja 875/2011, uusi 10 ja 11 kohta, lakiin uusi 28 a ja 28 b §, 30 §:ään uusi 2 momentti, lakiin uusi 34 a §, 35 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 554/2007, uusi 4 momentti, lakiin uusi 35 b—d, 43 a ja 43 b §, lakiin siitä lailla 688/2009 kumotun 45 §:n tilalle uusi 45 §, 47 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 478/2010 [tai ETL-PKL täydennys], uusi 2 ja 3 momentti, 49 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 50 a, 65 a, 66 a, 73 a, 77 a—d ja 80 a—d §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Rajavartiolaitoksen tuottamat turvallisuus- ja valvontatoiminnot

Rajavartiolaitoksen tehtävät

Rajavartiolaitoksen toiminnan tavoitteena on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos toimii rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Rajavartiolaitos suorittaa erikseen säädettyjä valvontatehtäviä sekä toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteeseen saattamiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä- ja pelastustehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Rajavartiolaitoksen tehtävistä meripelastustoimen alalla säädetään meripelastuslaissa.

Rajavartiolaitoksen *tehtävänä* on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos toimii rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten *sekä yhteisöjen ja asukkaiden* kanssa.

Rajavartiolaitos suorittaa erikseen säädettyjä valvontatehtäviä sekä toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, *paljastamiseksi*, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä-, pelastus- ja *ensihoitotehtäviä* sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Rajavartiolaitoksen tehtävistä meripelastustoimen alalla säädetään meripelastuslaissa.

5 §

Tehtävien hoito ja tärkeysjärjestys

Rajavartiolaitoksen tehtävät on hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

6 §

Vaatusasiallisuudesta, puolueettomuudesta ja soveltavuudesta

Tehtävien suorittamisessa on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä tasaverhoista kohtelua ja soveltavuutta edistää.

7 §

Suhteellisuusvaatus

Kenenkään oikeuksiin ei saa puuttua enemää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Rajavartiolaitoksen tehtävien suorittamista koskevien toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

(uusi)

5 §

Tehtävien hoito ja tärkeysjärjestys

Rajavartiolaitoksen tehtävät on hoidettava tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

6 §

Asiallisuuden, puolueettomuuden ja soveltavuuden periaatteet

Tehtävien suorittamisessa on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja soveltavuutta edistää. Rajaturvallisuutta tulee pyrkiä ylläpitämään ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin.

7 §

Suhteellisuusperiaate

Toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuden ja kiireellisyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden.

7 a §

Vähemmän haitan periaate

Kenenkään oikeuksiin ei saa puuttua enemää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

7 b §

Tarkoitussidonnaisuuden periaate

Toimivaltuutta saa käyttää vain säädettyyn tarkoitukseen.

(uusi)

8 §

Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen

Rajavartiomiehen on ilmoitettava henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle tai tämän edustajalle, jollei se ole mahdotonta henkilön tilan taikka olosuhteiden johdosta.

Jollei muualla tässä tai muussa laissa toisin säädetä, myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla tai tämän edustajalla on oikeus saada tieto tämän oikeuksia koskevan toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

(uusi)

11 §

Rajavartiolaitoksen tehtävissä noudatettavien periaatteiden yhteensovittaminen

Jollei muualla toisin säädetä, tehtävän suorittamiseksi käytettävistä samanarvoisista toimenpiteistä on valittava ensisijaisesti se, joka parhaiten turvaa perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen.

8 §

Toimenpiteen perusteen ilmoittaminen

Henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen peruste on ilmoitettava toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle tai *hänen edustajalleen niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.*

Jollei laissa toisin säädetä, myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla *henkilöllä* tai tämän edustajalla on oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

8 a §

Rajavartiomiehen aseman ilmaiseminen ja rajavartiomiehen yksilöiminen

Rajavartiomiehen on pidettävä rajavartiolaitoksen hallintolain 24 §:ssä tarkoitettu virkamerkki mukana virkatehtävää suoritettaessa. Rajavartiomiehen on tarvittaessa ilmaistava toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle olevansa rajavartiomies ja pyynnöstä esitettävä virkamerkkinsä, jos ilmaiseminen tai esittäminen on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

Rajavartiolaitoksen on huolehdittava siitä, että virkatoimen suorittanut rajavartiomies on tarvittaessa yksilöitävissä.

11 §

Perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen

Rajavartiomiehen on kunnioitettava perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä toimivaltuuksia käyttäessään valittava perusteltavissa olevista vaihtoehdoista se, joka parhaiten edistää näiden oikeuksien toteutumista.

12 §

Rajanylityspaikat

Rajanylityspaikkoina toimivista satamista, rautatieasemista tai muista paikoista tai alueista sekä rajanylityspaikkojen aukioloajoista samoin kuin rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sisäasiainministeriö huolehtii Schengenin rajasäännösten 4 artiklan 1 kohdan 2 alakohdassa ja 34 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rajanylityspaikkaluettelon toimittamisesta komissiolle.

15 §

Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille

Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvussa tarkoitetusta rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, sisäasiainministeriö päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, tullilaitoksen ja rajavartiolaitoksen kesken sekä ilmoitusten ja selvitysten toimittamisesta ja neuvotteluiden käymisestä.

15 a §

Nopean rajainterventoryhmän pyytäminen

Valtioneuvosto päättää Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004, jäljempänä rajaturvallisuusvirastoasetus, 8 a artiklassa tarkoitetun nopeaa rajainterventoryhmää koskevan pyynnön esittämisestä mainitussa asetuksessa tarkoitetulle virastolle. Jos yleiseen järjestykseen, sisä-

12 §

Rajanylityspaikat

Rajanylityspaikkoina toimivista satamista, rautatieasemista tai muista paikoista tai alueista, rajanylityspaikkojen aukioloajoista ja *rajanylityspaikkojen toiminnallisista järjestelyistä niiden aukioloaikoina sekä* rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sisäministeriö huolehtii Schengenin rajasäännösten 4 artiklan 1 kohdan 2 alakohdassa ja 34 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rajanylityspaikkaluettelon toimittamisesta komissiolle.

15 §

Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille

Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvussa tarkoitetusta rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, *sisäministeriö* päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, *Tullin* ja rajavartiolaitoksen kesken sekä ilmoitusten ja selvitysten toimittamisesta ja neuvotteluiden käymisestä.

15 a §

Euroopan rajavartijaryhmän pyytäminen

Valtioneuvosto päättää Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004, jäljempänä rajaturvallisuusvirastoasetus, 8 a artiklassa tarkoitetun *Euroopan rajavartijaryhmää* koskevan pyynnön esittämisestä mainitussa asetuksessa tarkoitetulle virastolle. Jos yleiseen järjestykseen, sisä-

seen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin välttämättä edellyttää pyynnön kiireellistä esittämistä, sisäasiainministeri voi esittää pyynnön, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

seen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin välttämättä edellyttää pyynnön kiireellistä esittämistä, *sisäministeri* voi esittää pyynnön, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

15 b §

15 b §

*Nopeaan rajainterventoryhmään osallistuminen****Euroopan rajavartijaryhmään osallistuminen***

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 d artiklan 8 kohdassa tarkoitetusta rajavartijoiden Rajaturvallisuusvirastolle nopeaan rajainterventoryhmään käytettäväksi antamisesta sekä teknisen avun antamisesta päättää sisäasiainministerin vahvistaman kansallisen kiintiön rajoissa rajavartiolaitoksen päällikkö.

Rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 d artiklan 8 kohdassa tarkoitetusta rajavartijoiden Rajaturvallisuusvirastolle *Euroopan rajavartijaryhmään* käytettäväksi antamisesta sekä teknisen avun antamisesta päättää *sisäministerin* vahvistaman kansallisen kiintiön rajoissa rajavartiolaitoksen päällikkö.

16 §

16 §

*Rajanylityspaikan väliaikainen sulkeminen**Rajanylityspaikan väliaikainen sulkeminen*

Valtioneuvosto voi päättää rajanylityspaikan sulkemisesta määräajaksi tai toistaiseksi, jos sulkeminen on välttämätöntä vakavan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi. Sisäasiainministeriö päättää tarvittavista välittömistä toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvosto voi päättää rajanylityspaikan sulkemisesta määräajaksi tai toistaiseksi, jos sulkeminen on välttämätöntä vakavan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi. *Sisäministeriö* päättää tarvittavista välittömistä toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Rajanylityspaikan sulkemisella ei saa estää Suomen kansalaiselle kuuluvaa oikeutta saapua maahan tai jokaisen oikeutta lähteä maasta eikä loukata vapaata liikkuvuutta koskevan yhteisön lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia eikä kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen.

Rajanylityspaikan sulkemisella ei saa estää Suomen kansalaiselle kuuluvaa oikeutta saapua maahan tai jokaisen oikeutta lähteä maasta eikä loukata vapaata liikkuvuutta koskevan yhteisön lainsäädännön piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia eikä kenenkään oikeutta kansainvälisen suojelun saamiseen.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajanylityspaikan sulkemista koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, tullilaitoksen ja rajavartiolaitoksen kesken sekä asiaa koskevien ilmoitusten toimittamisesta Euroopan unionin asiainomaisille toimielimille ja muille valtioille.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajanylityspaikan sulkemista koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, *Tullin* ja rajavartiolaitoksen kesken sekä asiaa koskevien ilmoitusten toimittamisesta Euroopan unionin asiainomaisille toimielimille ja muille valtioille.

21 §

Kiireelliset yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteet

Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päälystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia poliisilain 2 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

Rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa mainitun tehtävän ilman poliisin pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä.

23 §

Turvaamistehtävät

Rajavartiolaitos voi tarvittaessa asettaa sisäasiainministeriön asetuksella säädettyä erikoiskoulutuksen saaneen rajavartiomiehen (*turvamies*) suojaamaan valtiojohdon ja valtiovieraiden sekä rajavartiolaitoksen virkamiesten ja sen vieraana tai kuljetettavana olevien, erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta tai erityisen omaisuuden koskemattomuutta.

24 §

Tullitehtävät

Rajavartiolaitos suorittaa tullilaitoksen ohella tullivalvontaa sekä siihen kuuluvia alustavia tullitoimenpiteitä valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla tullilaitos ei ole järjestänyt tullivalvontaa.

Rajavartiolaitos voi päälystään kuuluvan

21 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisin toimenpiteet

Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päälystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

Rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa mainitun tehtävän ilman poliisin pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä.

Rajavartiomies voi suorittaa tarpeellisia poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä poliisin johdolla tapahtuvassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä.

23 §

Turvaamistehtävät

Rajavartiolaitos voi tarvittaessa asettaa sisäministeriön asetuksella säädettyä erikoiskoulutuksen saaneen rajavartiomiehen (*turvamies*) suojaamaan valtiojohdon ja valtiovieraiden sekä rajavartiolaitoksen virkamiesten ja sen vieraana tai kuljetettavana olevien, erityistä suojelua tarvitsevien henkilöiden turvallisuutta tai erityisen omaisuuden koskemattomuutta.

24 §

Tullitehtävät

Rajavartiolaitos suorittaa *Tullin* ohella tullivalvontaa sekä siihen kuuluvia alustavia tullitoimenpiteitä valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla *Tulli* ei ole järjestänyt tullivalvontaa.

Rajavartiolaitos voi *toimivaltaisen tulli-*

tullimiehen pyynnöstä suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös sellaisella rajanylityspaikalla, jossa tullilaitos muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Rajavartiomies voi osallistua yksittäisen tullitoimenpiteen suorittamiseen tullimiehen pyynnöstä.

26 §

Pelastustoimintaan ja sairaankuljetuksiin osallistuminen

miehen pyynnöstä tai Tullin ja rajavartiolaitoksen kirjallisen yhteistoimintasopimuksen perusteella suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös sellaisella rajanylityspaikalla, jossa Tulli muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Rajavartiomies voi osallistua yksittäisen tullitoimenpiteen suorittamiseen tullimiehen pyynnöstä.

26 §

Pelastustoimintaan, sairaankuljetuksiin ja ensihoitoon osallistuminen

Rajavartiolaitos voi osallistua terveydenhuoltolaissa (1326/2010) tarkoitettuun ensihoitopalveluun sen mukaan kuin siitä erikseen sovitaan terveydenhuoltolain mukaisesti.

27 §

Rajatapahtumaa sekä maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskeva tutkinta

Ulkomaalaisen maahantulon, maassa oleskelun, maasta lähdön ja maasta poistamisen edellytysten sekä kansainvälistä suojelua hakevan henkilön henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittämiseksi suoritettavassa rajavartiolaitoksen tutkinnassa noudatetaan soveltuvien osin, mitä esitutkinnasta ja poliisitutkinnasta säädetään. Sama koskee myös Suomen ja Neuvostoliiton välisellä valtakunnanrajalla noudatettavasta järjestyksestä ja rajatapahtumain selvittämisjärjestyksestä tehdyssä sopimuksessa (SopS 32/1960) tarkoitetun rajatapahtuman tutkimista.

Jos tutkinta koskee jonkun henkilön oikeuksiin tai velvollisuuksiin kuuluvan seikan selvittämistä, hänen asemaansa sovelletaan esitutkinnan asianosaista koskevia säännöksiä. Asianosaisen sekä tämän laillisen edustajan ja asiamiehen on pysyttävä totuudessa tehdessään selkoa tutkittavasta asiasta ja vas-

27 §

Rajatapahtumaa sekä maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskeva tutkinta

Ulkomaalaisen maahantulon, maassa oleskelun, maasta lähdön ja maasta poistamisen edellytysten sekä kansainvälistä suojelua hakevan henkilön henkilöllisyyden, maahantulon ja matkareitin selvittämiseksi suoritettavassa rajavartiolaitoksen tutkinnassa noudatetaan soveltuvien osin, mitä poliisitutkintaan noudettavan henkilön etsinnästä poliisilain 2 luvun 4 §:n 1 ja 2 momentissa, paikan ja alueen eristämisestä poliisitutkinnan turvaamiseksi poliisilain 2 luvun 8 §:n 1 ja 4 momentissa ja poliisitutkinnasta poliisilain 6 luvussa säädetään. Sama koskee myös Suomen ja Neuvostoliiton välisellä valtakunnanrajalla noudatettavasta järjestyksestä ja rajatapahtumain selvittämisjärjestyksestä tehdyssä sopimuksessa (SopS 32/1960) tarkoitetun rajatapahtuman tutkimista.

Tutkittava henkilö on velvollinen olemaan tutkinnassa enintään 12 tuntia kerrallaan.

tatessaan esitettyihin kysymyksiin, jollei tutkintaa toimiteta sen selvittämiseksi, onko tutkinnan kohteena olevalle henkilölle tuomittava tai määrättävä rangaistukseen verrattava seuraamus.

Tutkittava henkilö on velvollinen olemaan tutkinnassa enintään 12 tuntia kerrallaan.

28 §

Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja muualla säädetään, rajavartiolaitoksella on Schengenin rajasäännöstössä tarkoitetun rajavalvonnan, *rajatarkastuksen ja rajojen valvonnan* suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä:

9) suorittaa henkilöntarkastus noudattaen soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa, 31 ja 33 §:ssä säädetään.

Poistumisen estämisestä sekä tavaroiden ja kulkuneuvon tilapäisestä haltuun ottamisesta rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiolaitos. Kiireellisessä tapauksessa poistumisen estää ja haltuunoton suorittaa rajatarkastusta suorittava rajavartiolaitos, jonka on viivytyksettä saatettava asia rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiolaitoksen ratkaistavaksi.

Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä rajatarkastuksen toimittamista, jos se on tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi sekä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussa pitämiseen tai rajan yli kuljettamiseen hänellä

Mitä poliisilain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa, 6 luvun 3 §:n 2 momentissa ja 6 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa vähintään luutnantin arvoiseen rajavartiolaitokseen.

28 §

Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja muualla säädetään, rajavartiolaitoksella on Schengenin rajasäännöstössä tarkoitetun rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä:

9) suorittaa henkilöntarkastus *esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi* noudattaen soveltuvin osin, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään;

10) ottaa henkilöstä kuva;

11) tallettaa rajavalvonnan suorittamisen yhteydessä saadut tiedot henkilörekisteriin siten kuin siitä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa säädetään.

Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua poistumisen estämisestä säädetään 28 b §:ssä.

Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä rajatarkastuksen toimittamista, jos se on tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi sekä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussa pitämiseen tai rajan yli kuljettamiseen

ei ole oikeutta. *Rajatarkastus keskeytetään, jos toimenpiteiden jatkaminen on rajan ylittämiseksi ilmenneen esteen tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi ilmeisen tarpeellista.*

hänellä ei ole oikeutta.

(uusi)

28 a §

Henkilöntarkastus rajavalvonnassa

Edellä 28 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitettu henkilöntarkastuksesta päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiolaitos. Rajatarkastusta suorittava rajavartiolaitos voi kuitenkin päättää henkilöntarkastuksesta, joka kohdistetaan henkilön päällysvaatteisiin tai mukana oleviin matkatavaroihin taikka joka suoritetaan käsin tunnustelulla tai teknistä laitetta käyttäen.

Rajanylityspaikan esimiehen toimivaltuutuksien tehtävistä henkilöntarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa toimituksen kulku selostetaan riittävällä tarkkuudella. Pöytäkirjasta on pyynnöstä annettava tarkastettavalle jäljennös.

28 b §

Poistumisen estäminen

(ks. 28 §:n 2 momentti)

Edellä 28 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu poistumisen estämisestä sekä tavaroiden ja kulkuneuvon tilapäisestä haltuun ottamisesta rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiolaitos. Kiireellisessä tapauksessa poistumisen estää ja haltuunoton suorittaa rajatarkastusta suorittava rajavartiolaitos, jonka on viivytyksettä saatettava asia rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiolaitoksen ratkaistavaksi.

Henkilö, jonka poistuminen on estetty ja joka on velvollinen olemaan läsnä 27 §:n mukaisesti, saadaan rajatarkastuksen toimitamista varten pitää lukitussa tilassa enintään 12 tuntia, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi. Henkilöä ei saa sijoittaa pidätettyjen säilytystilaan.

31 §

Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta

Rajavartiolaitoksella on rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus rajan läheisyydessä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, kohdistaa poliisilaissa tarkoitettua teknistä valvontaa muualle kuin kotirauhan piiriin kuuluvaan alueeseen. Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin.

Rajanylityspaikalla ja rajavyöhykkeen ulkopuolella tapahtuvasta teknisestä valvonnasta on ilmoitettava sopivalla merkillä.

30 §

Oikeus valvontatiloihin

(uusi)

29 §

Rajanylityspaikalla suoritettava automaatti-

29 §

Rajavalvontaan liittyvä tekninen valvonta

Rajavartiolaitoksella on rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus rajan läheisyydessä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä paikoissa, joihin yleisöllä on pääsy, kohdistaa poliisilaissa tarkoitettua teknistä valvontaa muualle kuin rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan piiriin kuuluvaan alueeseen. Teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin. Teknistä valvontaa voidaan lyhytaikaisesti suorittaa ilman maanomistajan tai maa-alueen haltijan lupaa.

Rajanylityspaikalla ja rajavyöhykkeen ulkopuolella tapahtuvasta teknisestä valvonnasta on ilmoitettava sopivalla merkillä.

Teknisen valvonnan tiedot voidaan tallettaa henkilökisteriin siten kuin siitä henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa säädetään.

30 §

Rajanylityspaikan järjestelyt ja liikenne rajanylityspaikalla

Rajanylityspaikan rakenteiden tulee täyttää Schengenin rajasäännösten asettamat vaatimukset. Rajavartiolaitos hyväksyy rajanylityspaikan tai sen osan käyttämisen rajanylitysliikenteeseen. Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa rajavartiolaitokselle viimeistään neljä kuukautta aikaisemmin rajanylitysliikenteen aloittamisesta. Uusista reiteistä tai vuoroista tulee ilmoittaa viimeistään kaksi kuukautta ennen uuden yhteyden liikennöinnin aloittamista.

31 §

Rajanylityspaikan teknisessä valvonnassa

nen tunnistaminen

Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää rajanylityspaikalla teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä henkilöiden automaattiseen tunnistamiseen toimivaltaisen viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan haastettavien, kiinniotettavien, pidätettävien, säilöön otettavien, vangittavien tai viranomaisten seurantaan otettavien henkilöiden tunnistamiseksi sekä rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten estämiseksi, keskeyttämiseksi ja paljastamiseksi. Automaattista tunnistamista ei kuitenkaan saa kohdistaa käymälään, pukeutumistilaan tai muuhun vastaavaan paikkaan taikka henkilöstötiloihin tai työntekijöiden henkilökohtaiseen käyttöön osoitettuihin työhuoneisiin.

Automaattisesta tunnistamisesta on ilmoitettava sopivalla merkillä.

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajanylityspaikalla

Rajavartiomiehen oikeudesta toimenpiteisiin rajanylityspaikalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on voimassa, mitä poliisilain 2 luvun 2, 5 ja 6 §:ssä, 8 §:n 1 momentissa sekä 10 §:ssä säädetään. Mitä poliisilain 2 luvun 6 §:n 3 momentissa säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa *pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen ja rajanylityspaikalla esimiehenä toimivaan rajavartiomieheen.*

33 §

Rajavartiomiehen toimivaltuus poliisitehtävissä

Rajavartiomiehellä on 21 §:ssä tarkoitetuissa *kiireellisissä* yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisitehtävissä sekä 22 §:ssä tarkoitettujen terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten torjumiseksi ja erityistilanteiden hoitamiseksi sekä merenkulun turvatoimilaissa tarkoitettua rajavartiolaitokselle kuuluvassa tehtävässä poliisimiehelle poliisi-

kertyvän kuvan ja äänen käyttäminen

Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää rajanylityspaikalla teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä henkilöiden automaattiseen tunnistamiseen toimivaltaisen viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan haastettavien, kiinniotettavien, pidätettävien, säilöön otettavien, vangittavien tai viranomaisten seurantaan otettavien henkilöiden tunnistamiseksi.

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen rajanylityspaikalla

Rajavartiomiehen oikeudesta toimenpiteisiin rajanylityspaikalla yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi on voimassa, mitä poliisilain 2 luvun 2, 5 ja 6 §:ssä, 8 §:n 1 momentissa sekä 10 §:ssä säädetään. Mitä poliisilain 2 luvun 6 §:n 3 momentissa säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa *vähintään luutnantin arvoiseen rajavartiomieheen.*

33 §

Rajavartiomiehen toimivaltuus poliisitehtävissä

Rajavartiomiehellä on 21 §:ssä tarkoitetuissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden poliisitehtävissä sekä 22 §:ssä tarkoitettujen terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten torjumiseksi ja erityistilanteiden hoitamiseksi sekä merenkulun turvatoimilaissa tarkoitettua rajavartiolaitokselle kuuluvassa tehtävässä poliisimiehelle poliisilain 2 ja 3 luvussa sää-

lain 2 luvussa säädetty toimivaltuudet, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

detyt toimivaltuudet, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

Mitä poliisilain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa, 2 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 2 luvun 8 §:n 2 momentissa säädetään päällystään kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa vähintään luutnantin arvoiseen rajavartiomieheen.

(uusi)

34 a §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet turvaamistehtävissä

Edellä 23 §:n 2 momentissa tarkoitetun erikoiskoulutuksen saanut rajavartiomies voi suorittaa 23 §:ssä säädetyn turvaamistehtävän jäljempänä 2—3 momentissa säädettyin toimivaltuuksin, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita. Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava poliisille turvaamistehtävän suorittamisesta ennakolta.

Rajavartiomiehellä on oikeus eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka kieltää tai rajoittaa liikkumista, jos se on välttämätöntä turvaamistehtävän suorittamiseksi.

Rajavartiomiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen. Henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

35 §

Rajavartiomiehen voimakeinot

35 §

Rajavartiomiehen voimakeinot

Rajavartiomiehellä on virantoimituksessa lisäksi oikeus hätävarjeluun siten kuin rikos-

lain 4 luvun 4 §:ssä säädetään. Tällaisessa hätävarjelussa rajavartiomies toimii virkavastuulla. Arvioitaessa hätävarjelun puolustettavuutta on otettava huomioon rajavartiomiehelle koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella asetettavat vaatimukset.

35 a §

Rajaturvallisuusvirastoasetuksessa tarkoitettun viraston koordinoimiin operaatioihin ja kokeiluhankkeisiin Suomessa osallistuvan virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Suomen esittämän pyynnön johdosta Suomeen lähetetyn nopean rajainterventoryhmän jäsenellä ja Suomessa toteutettavaan yhteiseen operaatioon ja kokeiluhankkeeseen osallistuvalla vierailevalla virkamiehellä on tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä. Lisäksi mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotijäsenvaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 e artiklassa tarkoitettussa toimintasuunnitelmassa tai nopeiden rajainterventoryhmien perustamista koskevan mekanismin käyttöön ottamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 muuttamisesta mainitun mekanismin sekä vierailevien virkamiesten ja toimivallan osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 863/2007 5 artiklassa tarkoitetuissa Suomen antamissa ohjeissa rajoitettu.

(uusi)

35 a §

Rajaturvallisuusvirastoasetuksessa tarkoitettun viraston koordinoimiin operaatioihin ja kokeiluhankkeisiin Suomessa osallistuvan virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Suomen esittämän pyynnön johdosta Suomeen lähetetyn Euroopan rajavartijaryhmän jäsenellä ja Suomessa toteutettavaan yhteiseen operaatioon ja kokeiluhankkeeseen osallistuvalla vierailevalla virkamiehellä on tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä. Lisäksi mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotijäsenvaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajaturvallisuusvirastoasetuksen 8 e artiklassa tarkoitettussa toimintasuunnitelmassa tai Euroopan rajavartijaryhmien perustamista koskevan mekanismin käyttöön ottamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2007/2004 muuttamisesta mainitun mekanismin sekä vierailevien virkamiesten ja toimivallan osalta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 863/2007 5 artiklassa tarkoitetuissa Suomen antamissa ohjeissa rajoitettu.

35 b §

Varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen

Jos virkatehtävää suoritettaessa on syytä epäillä kohdattavan 35 §:n 1 momentissa tarkoitettua vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varau-

duttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen soveltuvin osin huomioon, mitä 2 luvussa ja 35 §:n 1 momentissa säädetään.

Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

(uusi)

35 c §

Ampuma-aseen käyttö

Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen käytöstä varoittamista, sillä uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää rajavartiolaitoksen päällikkö, rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston osastopäällikkö, rajavartioston tai merivartioston komentaja tai apulaiskomentaja, rajavartioston tai merivartioston rajatoimiston ja meritoimiston päällikkö taikka vähintään esiupseerin virassa palveleva rajavartiomies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista.

(uusi)

35 d §

Sitominen

Virkatehtävän kohteena olevan henkilön liikkuma- tai toimintavapautta saadaan ra-

joittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos rajoittaminen on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä henkilön pakenemisen estämiseksi tai väkivaltaisen käyttäytymisen torjumiseksi.

Liikkuma- tai toimintavapauden rajoittamista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Rajoittaminen ei saa aiheuttaa kohteena olevalle henkilölle vaaraa tai tarpeetonta kipua.

Rajavartiolaitoksen säilyttämien kiinni otettujen sitomisesta säädetään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 11 luvun 2 §:ssä.

37 §

Etsintäkuulutetun kiinniottaminen

Rajavartiomiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on otettava kiinni, pidätettävä tai vangittava taikka otettava säilöön. Kiinniotettu henkilö on viipymättä toimitettava poliisin huostaan, jollei häntä ole päästettävä heti vapaaksi.

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän tai

37 §

Etsintäkuulutetun kiinniottaminen

Rajavartiomiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on otettava kiinni, pidätettävä tai vangittava taikka otettava säilöön. Kiinniotettu on viipymättä toimitettava poliisin huostaan, jollei häntä ole päästettävä heti vapaaksi.

Muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö on velvollinen rajavartiomiehen kehotuksesta saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toimenpiteet voidaan suorittaa. Jollei hän noudata kehotusta tai jos on todennäköistä, että hän pyrkii välttämään etsintäkuulutuksessa mainitut toimenpiteen, rajavartiomiehellä on oikeus ottaa hänet kiinni kuulutuksessa mainitun toimenpiteen suorittamiseksi.

Etsintäkuulutettu on, jollei etsintäkuulutuksen edellyttämien toimenpiteiden kestoajasta laissa toisin säädetä, velvollinen olemaan toimenpiteen suorittamiseksi saapuvilla enintään kuusi tuntia kiinniottamisesta.

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän,

ulkomaalaisvalvonnan suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla taikka rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsästyksenvalvonnan suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

ulkomaalaisvalvonnan *tai turvaamistehtävän* suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla, liikenneonnettomuuden vuoksi taikka rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsästyksenvalvonnan suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

40 §

Rajavartiomiehen käskyvalta

Rajavartiomiehellä on tässä tai muussa laissa säädettyä toimivaltaa käyttäessään oikeus yksittäistapauksessa antaa toimialallaan jokaista velvoittavia tarpeellisia käskyjä ja kieltoja.

40 §

Rajavartiomiehen käskyvalta

Rajavartiomiehellä on tässä tai muussa laissa säädettyä *toimivaltuutta* käyttäessään oikeus yksittäistapauksessa antaa toimialallaan jokaista velvoittavia tarpeellisia käskyjä ja kieltoja.

41 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen mukaan kuin tässä luvussa tai muualla säädetään. *Sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettua rikosta koskevasta esitutkinnasta ja siinä käytettävistä pakkokeinoista on lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaissa (331/1983) säädetään.*

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimialallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi on telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, peiteltyä tiedonhankintaa, henkilön teknistä seuranta, peite-toimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla laissa säädetään. Rajavartiomiehellä on kuitenkin oikeus poliisilaissa ja pakkokeinolaissa säädettyyn tele-

41 §

Rajavartiolaitoksen tehtävät rikostorjunnassa

Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, *paljastamiseksi*, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen mukaan kuin tässä luvussa tai muualla säädetään.

(ks. uusi 43 a §)

kuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen ennalta estäessä tai selvittäessä rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta.

Rajavartiomiehellä on muun esitutkintaviranomaisen johdossa tapahtuvaan esitutkintaan osallistuessaan oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiolaitoksen käytettävissä.

Mitä päälystöön kuuluvan poliisimiehen ja poliisilain 5 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi säädetään, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen. Peitellystä tiedonhankinnasta, valvotusta läpilaskusta sekä salaisen pakkokeinon käytön ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättää kuitenkin rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

42 §

Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat

Rajavartiolaitos toimittaa, jollei jäljempänä toisin säädetä, esitutkinnan, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että on tehty rikos, joka koskee rajavartiolaitoksen valvottavan rajan ylittämistä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista rikoslain 17 luvun 7 tai 7 a §:ssä säädetyllä tavalla tai muulla laissa säädetyllä tavalla, rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettua laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittuja rikoksia ja näihin tekoihin liittyvää rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskauppaa tai muuta rikoslain 25 luvussa tarkoitettua vapauteen kohdistuvaa rikosta, rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskevaa rikoslain 33 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettua väärennysrikosta, rikoslain 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettua alueloukkausta tai muuta Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista taikka rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädetyn muun säännöksen

42 §

Rajavartiolaitoksen tutkittavat rikosasiat

Rajavartiolaitos toimittaa, jollei jäljempänä toisin säädetä, esitutkinnan, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että on tehty rikos, joka koskee:

- 1) rikoslain 17 luvun 7 tai 7 a §:ssä tarkoitettua valtionrajarikosta;
- 2) rikoslain 17 luvun 8 ja 8 a §:ssä tarkoitettua laittoman maahantulon järjestämistä;
- 3) edellä 2 kohdassa tarkoitettua laittoman maahantulon järjestämistä ja näihin tekoihin liittyvää rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskauppaa tai muuta rikoslain 25 luvussa tarkoitettua vapauteen kohdistuvaa rikosta;
- 4) rajavartiolaitoksen tarkastettavaa asiakirjaa koskevaa rikoslain 33 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettua väärennysrikosta;
- 5) rikoslain 17 luvun 7 b §:ssä tarkoitettua alueloukkausta tai muuta Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista;
- 6) rajavartiolaitoksen valvottavaksi sääde-

tai määräyksen noudattamatta jättämistä.

Rajavartiolaitos toimittaa esitutinnan myös silloin, kun on syytä epäillä rajavartioviranomaiseen tai sen ylläpidettäviin rajamerkkeihin tai rajalaitteisiin kohdistuvaa rikosta tai rajavyyhykkeestä annettujen säännösten rikkomista, sekä silloin, kun on syytä epäillä rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettuun sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu.

41 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimialallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi on telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, peiteltyä tiedonhankintaa, henkilön teknistä seuranta, peite-toimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla laissa säädetään. Rajavartiomiehellä on kuitenkin oikeus poliisilaissa ja pakkokeinolaissa säädettyyn telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen ennalta estäessä tai selvittäessä rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta.

tyn säännöksen tai sen nojalla annetun määräyksen noudattamatta jättämistä.

Rajavartiolaitos toimittaa esitutinnan myös silloin, kun on syytä epäillä:

1) rajavartioviranomaiseen tai *rajavartiolaitoksen* ylläpidettäviin rajamerkkeihin tai rajalaitteisiin kohdistuvaa rikosta;

2) rajavyyhykkeestä annettujen säännösten rikkomista;

3) *rajatarkastuksen yhteydessä rikoslain 32 luvun 1—5 §:ssä tarkoitettua kätkemisrikosta tai -rikkomusta*;

4) rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettuun sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jollei puolustusvoimien tai poliisin esitutkintaa koskevista toimivaltuuksista muuta johdu.

43 a §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista *edellä 42 ja 43 §:ssä tarkoitettujen* rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi on telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, peiteltyä tiedonhankintaa, henkilön teknistä seuranta, peite-toimintaa, valeostoa ja tietolähteen ohjattua käyttöä lukuun ottamatta voimassa, mitä poliisin tai poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla laissa säädetään.

Rajavartiomiehellä on kuitenkin oikeus *poliisilaissa säädettyyn* televalvontaan, peiteltyyn tiedonhankintaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen *ennalta estäessä* rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta. Rajavartiomiehellä on oikeus *pakkokeinolaissa* säädettyyn telekuunteluun, tietojen hankkimiseen telekuuntelun sijasta, televalvontaan, peiteltyyn tiedonhan-

Rajavartiomiehellä on muun esitutkintaviranomaisen johdossa tapahtuvaan esitutkintaan osallistuessaan oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole rajavartiolaitoksen käytettävissä.

Mitä päällystöön kuuluvan poliisimiehen ja poliisilain 5 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi säädetään, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen. Peitellystä tiedonhankinnasta, valvotusta läpilaskusta sekä salaisen pakkokeinon käytön ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättää kuitenkin rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

(uusi)

kintaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen selvittäessä rikoslain 17 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman maahantulon järjestämistä tai mainittua rikosta ja siihen liittyvää rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta. *Rajavartiomiehellä on oikeus poliisilaissa ja pakkokeinolaissa säädettyyn televalvontaan ja henkilön tekniseen seurantaan rajavartiolaitoksen ennalta estäessä tai selvittäessä rikoslain 48 a luvun 1 a §:ssä tarkoitettua törkeää metsästysrikosta sekä oikeus pakkokeinolaissa säädettyyn televalvontaan rajavartiolaitoksen selvittäessä rikoslain 48 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettua törkeää laittoman saaliin kätkemistä.*

Rajavartiomiehellä on poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain mukaisessa tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä sekä yksittäistapauksessa oikeus käsitellä tietoa, joka on hankittu sellaisella menetelmällä, joka ei ole *rajavartiomiehen* käytettävissä.

Mitä päällystöön kuuluvan poliisimiehen ja poliisilain 5 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi säädetään, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen. Peitellystä tiedonhankinnasta, valvotusta läpilaskusta sekä salaisen pakkokeinon käytön ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättää kuitenkin rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

43 b §

Rikostorjuntaan liittyvä ilmoitusvelvollisuus

Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava poliisille rikoksen ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien edellä 43 a §:ssä tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä.

44 §

*Esitutkinnan siirtämisen siirtäminen toiselle
esitutkintaviranomaiselle*

Rajavartiolaitos siirtää, jollei sen, poliisin ja tullin tehtäväjakoa koskevista säännöksistä muuta johdu, tullilaissa tarkoitetun tullirikoksen esitutkinnan tullille ja muun rikoksen esitutkinnan poliisille, jos asian tai sen edellyttämien esitutkintatoimenpiteiden laatu tai laajuus sitä edellyttävät taikka jos asianomainen esitutkintaviranomainen sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa esitutkinnan suorittamisen siihen saakka, kunnes esitutkinnan siirtäminen on tapahtunut.

Esitutkintaviranomainen, jolle esitutkinta siirretään, varaa rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua esitutkintaan myös siirron jälkeen, jos esitutkinta koskee rajavartiolaitoksen valvottavan rajan ylittamisestä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista tai laitoman maahantulon järjestämistä ja näihin tekoihin liittyviä vapautteen kohdistuvia rikoksia tai rajavartiolaitoksen tarkastettavan asiakirjan väärennysrikosta taikka Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista.

Rajavartiolaitoksen on siirrettävä esitutkinta poliisin suoritettavaksi silloin, kun on syytä epäillä rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jos rikoksen vakavuus tai luottamus tutkinnan puolueettomuuteen sitä edellyttää.

(kumottu lailla 688/2009)

44 §

**Rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen
siirtäminen poliisille tai Tullille**

Rajavartiolaitos siirtää, jollei sen, poliisin ja tullin tehtäväjakoa koskevista säännöksistä muuta johdu, tullilaissa tarkoitetun tullirikoksen *ennalta estämisen ja selvittämisen* Tullille ja muun rikoksen *ennalta estämisen ja selvittämisen* poliisille, jos asian tai sen edellyttämien toimenpiteiden laatu tai laajuus sitä *edellyttää* taikka jos asianomainen *viranomainen* sitä vaatii. Rajavartiolaitos turvaa siirrettävässä asiassa *rikoksen ennalta estämisen ja selvittämisen* siihen saakka, kunnes asian siirtäminen on tapahtunut.

Viranomainen, jolle rikoksen ennalta estäminen ja selvittäminen siirretään, varaa rajavartiolaitokselle tilaisuuden osallistua *ennalta estämiseen ja selvittämiseen* myös siirron jälkeen, jos *asia* koskee rajavartiolaitoksen valvottavan rajan ylittamisestä annettujen säännösten tai määräysten rikkomista tai laitoman maahantulon järjestämistä ja näihin tekoihin liittyviä vapautteen kohdistuvia rikoksia tai rajavartiolaitoksen tarkastettavan asiakirjan väärennysrikosta taikka Suomen alueellisen koskemattomuuden loukkaamista.

Rajavartiolaitoksen on siirrettävä *rikoksen selvittäminen* poliisin suoritettavaksi silloin, kun on syytä epäillä rajavartiolaitoksessa palvelevan henkilön syyllistyneen sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävään rikokseen taikka rikoslain 40 luvussa tarkoitettuun rikokseen, jos rikoksen vakavuus tai luottamus tutkinnan puolueettomuuteen sitä edellyttää.

45 §

*Salaisen tiedonhankinnan ja salaisten pakko-
keinojen käytön valvonta*

Rajavartiolaitoksen esikunta sekä salaista tiedonhankintaa ja salaisia pakkokeinoja käyttävät rajavartiolaitoksen hallintoyksiköt valvovat tässä luvussa tarkoitettua tiedonhankintaa ja salaisten pakkokeinojen käyttöä. Eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavis-

ta salaista tiedonhankintaa ja salaisia pakkokeinoja koskevista kertomuksista säädetään poliisilaissa ja pakkokeinolaissa.

47 a §

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ja takavarikoidun esineen palauttaminen

Pakkokeinolain 7 luvun 13 §:n 3 momentissa tarkoitetun päätöksen takavarikon kohteen myymisestä tekee hallintoyksikön päällikkö.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:ssä tarkoitetun menettämisseuraamuksen panee täytäntöön asianomainen hallintoyksikkö.

49 §

Rajavyöhyke

Maanomistaja tai maa-alueen haltija on rajavyöhykkeellä velvollinen sallimaan valtion kustannuksella rajavyöhykkeen takarajan merkitsemisen maastoon sekä merkintöjen ylläpitämisen. Maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle merkinnöistä aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan käyvän hinnan mukainen korvaus.

(uusi)

50 a §

Raja-aukko ja rajavyöhykkeen kulku-ura

Maanomistaja tai maa-alueen haltija on velvollinen sallimaan valtion kustannuksella:

1) Suomen rajalle muodostetulta raja-aukolta näkyvyyttä haittaavien puiden ja muun kasvillisuuden poistamisen;

2) rajavyöhykkeellä ja rajavyöhykkeen takarajalla rajavartiolaitoksen välttämättömän tehtävän suorittamiseksi tarpeellisen kulku-uran esteenä olevien puiden ja muun kasvillisuuden poistamisen;

3) rajavyöhykkeellä ja rajavyöhykkeen takarajalla rajavartiolaitoksen välttämättömän tehtävän suorittamiseksi tarpeellisen kulku-uran edellyttämien vähäisten rakenteiden rakentamisen.

Puiden ja muun kasvillisuuden poistamisoikeus ei koske piha- ja puutarha-alueita. Puiden ja muun kasvillisuuden poistamisesta sekä kulku-uran rakentamisesta on ennakolta hyvissä ajoin ilmoitettava maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle.

Puiden ja muun kasvillisuuden poistamisesta sekä kulku-uran rakentamisesta aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maanomistajalle tai maa-alueen haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus.

53 §

Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehtot

Rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat rajavyöhykkeellä liikkumista. Lupaehtoja voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos.

56 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Rajavyöhykelupaa ja varoitusta koskevan asian ratkaisee se alueellinen rajavartiolaitoksenomainen, jonka toimialuetta asia koskee.

58 §

Rajavyöhykettä koskevien säännösten soveltamisalan rajoitukset

Liikkuminen rajakaistalla ja rajavedessä on rajavyöhykkeelle säädetyistä kielloista poiketen sallittua rajavartiolaitoksen, poliisin, tullin ja puolustusvoimien virkatehtävässä sekä pelastustoiminnassa ja valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä.

53 §

Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehtot

Rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat *toimintaa ja* liikkumista rajavyöhykkeellä. Lupaehtoja voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos.

56 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Rajavyöhykelupaa ja varoitusta koskevan asian ratkaisee se alueellinen rajavartiolaitoksenomainen, jonka toimialuetta asia *pääosin* koskee *kuultuaan muita alueellisia rajavartiolaitosviranomaisia, joiden toimialuetta hakemus koskee.*

58 §

Rajavyöhykettä koskevien säännösten soveltamisalan rajoitukset

Liikkuminen rajakaistalla ja rajavedessä on rajavyöhykkeelle säädetyistä kielloista poiketen sallittua rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, puolustusvoimien ja *Metsähallituksen erätarkastajan* virkatehtävässä sekä pelastustoiminnassa ja valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä.

Rajavyöhykelupaa ja rajavyöhykeilmoitusta ei vaadita rajavartiolaitoksen, poliisin, tullin ja puolustusvoimien virkatehtävässä, pelastustoiminnassa eikä valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä välttämättömään rajavyöhykkeellä oleskeluun, rajavedessä ja raja-aukolla liikkumiseen eikä ampuma-aseiden, ampumatarvikkeiden, räjähdysaineiden ja jousitoimisten aseiden hallussa pitämiseen ja käyttämiseen.

60 §

Suullisesti annettava päätös

Edellä 52 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa tarkoitettu lupa voidaan kiireellisissä tapauksissa antaa suullisesti. Päätökseen, jolla hakemus hyväksytään kokonaan, ei ole muutoksenhakuoikeutta. Suullisesti annettu päätös, johon ei ole muutoksenhakuoikeutta, annetaan kirjallisesti ainoastaan erikseen esitetystä pyynnöstä.

65 §

Turvallisuustarkastus

Rajavartiomiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan virka-aputoimen yhteydessä tarkastaa henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Henkilö voidaan samalla tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Rajavyöhykelupaa ja rajavyöhykeilmoitusta ei vaadita rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, puolustusvoimien ja *Metsähallituksen erätarkastajan* virkatehtävässä, pelastustoiminnassa eikä valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä välttämättömään rajavyöhykkeellä oleskeluun, rajavedessä ja raja-aukolla liikkumiseen eikä ampuma-aseiden, ampumatarvikkeiden, räjähdysaineiden ja jousitoimisten aseiden hallussa pitämiseen ja käyttämiseen.

60 §

Suullisesti annettava päätös

Edellä 52 §:n 1 momentin 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettu lupa voidaan kiireellisissä tapauksissa antaa suullisesti. Päätökseen, jolla hakemus hyväksytään kokonaan, ei ole muutoksenhakuoikeutta. Suullisesti annettu päätös, johon ei ole muutoksenhakuoikeutta, annetaan kirjallisesti ainoastaan erikseen esitetystä pyynnöstä.

65 §

Turvallisuustarkastus

Rajavartiomiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja *muun* henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan *toimenpiteen* yhteydessä tarkastaa, *mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa* sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. *Rajavartiomies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se on perustellusta syystä tarpeen rajavartiomiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.*

Henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Vaaralliset esineet ja aineet on tarvittaessa otettava tarkastettavalta pois. *Ne on palautettava hänelle vapaaksi päästämisen yhteydessä, jollei siihen ole lain mukaan estettä.*

(uusi)

Edellä 1 momentissa tarkoitetut vaaralliset esineet tai aineet on tarvittaessa otettava tarkastettavalta pois. Pois on otettava myös esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

65 a §

Turvallisuustarkastuksen toimittaminen

Turvallisuustarkastus toimitetaan käsin tunnustelemalla, koulutettua koiraa käyttäen, metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen taikka muulla niihin rinnastettavalla tavalla.

Tarkastuksella ei saa puuttua tarkastettavan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta.

66 §

Vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunotto

Sen lisäksi, mitä tässä tai muussa laissa säädetään, rajavartiomiehellä on lakiin perustuvan tehtävänsä yhteydessä oikeus ottaa tilapäisesti haltuun ampuma-aseet, räjähdysaineet sekä muut vaaralliset esineet ja niihin kuuluvat tai liittyvät osat ja muut vaaralliset aineet siltä, jonka voidaan perustellusti epäillä ikänsä, päihtymyksensä, mielentilansa tai muiden olosuhteiden perusteella aiheuttavan välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Koko esineen sijasta saadaan ottaa haltuun sellainen esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa, jonka poistamisella vaaran aiheuttaminen voidaan estää.

Haltuun otettu omaisuus on palautettava haltijalle viipymättä ja viimeistään 14 vuoro-

66 §

Vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunotto

Sen lisäksi, mitä tässä tai muussa laissa säädetään, rajavartiomiehellä on lakiin perustuvan tehtävänsä yhteydessä oikeus ottaa tilapäisesti haltuun ampuma-aseet, räjähdysaineet sekä muut vaaralliset esineet ja niihin kuuluvat tai liittyvät osat ja muut vaaralliset aineet siltä, jonka voidaan perustellusti epäillä ikänsä, päihtymyksensä, mielentilansa tai muiden olosuhteiden perusteella aiheuttavan välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Koko esineen sijasta saadaan ottaa haltuun sellainen esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa, jonka poistamisella 1 momentissa tarkoitetun vaaran aiheuttaminen voidaan estää.

Ampuma-aseen, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten haltuunotosta säädetään ampuma-aselaissa.

kauden kuluessa. Jollei esinettä tai ainetta voida vaaratta palauttaa haltijalle, se luovutetaan poliisille joko haltijalle palauttamista varten taikka poliisilain 2 luvun 15 §:ssä tai ampuma-aselaissa (1/1998) säädettyjä toimenpiteitä varten.

Omaisuuksien haltuunotosta on laadittava pöytäkirja tai tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan.

(uusi)

66 a §

Haltuun otetun omaisuuden käsittely

Rajavartiolaitoksen haltuun 65 §:n 3 momentin tai 66 §:n 1 momentin nojalla otetut vaaralliset esineet ja aineet on palautettava haltijalle viipymättä ja viimeistään 14 vuorokauden kuluessa, jollei sitä ennen ryhdytä 3 momentissa tai pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettuun toimenpiteeseen. Jollei esinettä tai ainetta voida vaaratta palauttaa haltijalle, se luovutetaan poliisille poliisilain 2 luvun 15 §:ssä, ampuma-aselaissa tai muussa laissa säädettyjä toimenpiteitä varten.

Edellä 66 §:n 2 momentin nojalla rajavartiolaitoksen haltuun otettu esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa on aina palautettava, jollei kysymyksessä olevaa esinettä kokonaisuudessaan oteta sitä ennen 66 §:n 1 momentin nojalla rajavartiolaitoksen haltuun.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu rajavartiolaitoksen virkamies voi määrätä vähäarvoisen esineen tai aineen hävitettäväksi.

Omistajalle ja haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen omaisuuden hävittämistä, jollei kysymys ole vähäarvoisesta omaisuudesta. Omaisuuden haltuunotosta ja hävittämisestä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

67 §

Rajavartiolaitoksen toimitiloja tai aluetta koskeva turvatarkastus

Rajavartiolaitoksen johtoesikunnissa sekä muissa tärkeissä rajavartiolaitoksen toimitiloissa ja sen hallitsemilla alueilla voidaan järjestää turvatarkastuksia turvallisuudesta huol-

67 §

Rajavartiolaitoksen toimitiloja tai aluetta koskeva turvatarkastus

Rajavartiolaitoksen johtoesikunnissa sekä muissa tärkeissä rajavartiolaitoksen toimitiloissa ja sen hallitsemilla alueilla voidaan järjestää turvatarkastuksia turvallisuudesta huol-

lehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi ja omaisuuden suojelemiseksi.

Turvatarkastuksen suorittamisesta päättää toimitilaa tai aluetta hallitsevan rajavartiolaitoksen hallintoyksikön päällikkö. *Turvatarkastuksen voi suorittaa rajavartiomies. Turvatarkastuksen voi suorittaa myös poliisin hyväksymä henkilö (turvatarkastaja), joka on saanut sisäasiainministeriön asetuksella säädettävän turvatarkastajan koulutuksen.*

Turvatarkastus on järjestettävä niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

68 §

Turvatarkastuksen suorittaminen

Rajavartiomiehellä tai turvatarkastajalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta taikka koulutettua eläintä apuna käyttäen tarkastaa rajavartiolaitoksen toimitiloihin tai sen hallitsemalle alueelle saapuva tai siellä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei hänellä ole mukanaan esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen. Tarkastettavan henkilön mukana olevat tavarat voidaan tarkastaa myös muulla tavoin.

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että tarkastettavalla henkilöllä on mukanaan 1 momentissa tarkoitettu esine tai aine, henkilö voidaan tarkastaa esineen tai aineen löytämiseksi.

lehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi ja omaisuuden suojelemiseksi.

Turvatarkastuksen suorittamisesta päättää toimitilaa tai aluetta hallitsevan rajavartiolaitoksen hallintoyksikön päällikkö.

Turvatarkastuksessa voidaan tarkastaa rajavartiolaitoksen toimitiloihin ja sen hallitsemalle alueelle saapuvat ja siellä olevat kulkuneuvot sekä henkilöt ja heillä mukanaan olevat tavarat. Hallintoyksikön päällikkö päättää, missä laajuudessa turvatarkastus järjestetään.

Turvatarkastuksen voi suorittaa rajavartiomies taikka muu rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva tai poliisin hyväksymä tähän tehtävään koulutettu henkilö (turvatarkastaja).

Turvatarkastus on järjestettävä niin, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle.

68 §

Turvatarkastuksen suorittaminen

Turvatarkastajalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta taikka koulutettua eläintä apuna käyttäen tarkastaa rajavartiolaitoksen toimitiloihin tai sen hallitsemalle alueelle saapuva tai siellä oleva kulkuneuvo sekä henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen selvittämiseksi, ettei kulkuneuvossa tai henkilöllä ole esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle tai järjestykselle tai jota voidaan käyttää omaisuuden vahingoittamiseen. Turvatarkastajalla on oikeus tarkastaa kulkuneuvo ja henkilön mukana olevat tavarat myös muulla tavoin.

Jos turvatarkastuksen perusteella tai muutoin on perusteltua syytä epäillä, että tarkastettavalla henkilöllä on mukanaan 1 momentissa tarkoitettu esine tai aine, henkilö voidaan tarkastaa esineen tai aineen löytämiseksi. Tällaisen tarkastuksen suorittavan turvatarkastajan tulee olla samaa sukupuolta kuin tarkastettava.

69 §

Turvatarkastuksessa tavattujen esineiden haltuunotto

Rajavartiomiehellä ja turvatarkastajalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty esine tai aine, jota tarkoitetaan 68 §:n 1 momentissa tai jonka hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

Pois otetut esineet ja aineet on palautettava tarkastetulle henkilölle hänen poistuessaan rajavartiolaitoksen toimitiloista, jollei siihen ole lain mukaan estettä.

70 §

Turvatarkastukseen liittyvät voimakeinot

Rajavartiomies tai turvatarkastaja voi poistaa rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta henkilön, joka kieltäytyy turvatarkastuksesta.

Rajavartiomies voi tarvittaessa käyttää henkilön poistamiseksi rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta sellaisia voimakeinoja, joita henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

71 §

Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia koskevat liikkumisrajoitukset

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai kieltö, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai rajavartiolaitoksen erittäin

69 §

Turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden haltuunotto

Turvatarkastajalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty esine tai aine, jota tarkoitetaan 68 §:n 1 momentissa tai jonka hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

Pois otetut esineet ja aineet on palautettava tarkastetulle hänen poistuessaan rajavartiolaitoksen toimitiloista, jollei siihen ole lain mukaan estettä.

70 §

Voimakeinojen käyttö turvatarkastuksessa

Jos joku kieltäytyy turvatarkastustoimenpiteestä, turvatarkastaja voi poistaa hänet ja hänen hallussaan olevan kulkuneuvon rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta.

Turvatarkastaja voi tarvittaessa käyttää henkilön tai kulkuneuvon poistamiseksi rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta sellaisia voimakeinoja, joita henkilön käyttäytyminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Muu kuin rajavartiomies ei kuitenkaan saa käyttää voimakeinoja henkilön poistamiseksi rajavartiolaitoksen toimitiloista tai sen hallitsemalta alueelta, ellei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

71 §

Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia koskevat liikkumisrajoitukset

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai kieltö, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai rajavartiolaitoksen erittäin

tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Sotilaallisen harjoitusalueen osaa koskevan tilapäisen liikkumisrajoituksen tai kiellon voi harjoituksen ajaksi määrätä vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies.

(uusi)

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiolaitos voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Rajavartiolaitoksen antamasta avusta poliisille ja tullille säädetään poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa.

keän toiminnan suojaamiseksi. Sotilaallisen harjoitusalueen *tai rajaturvallisuuteen liittyvän harjoitusalueen* osaa koskevan tilapäisen liikkumisrajoituksen tai kiellon voi harjoituksen ajaksi määrätä vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies.

73 a §

Rajavartiolaitoksen tunnuskuva, virkapuvun ja rajavartiomiehen tunnuksen oikeudeton käyttö

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta oikeudettomasti käyttää rajavartiolaitoksen tunnuskuva sellaisenaan taikka sovellettuna merkkiin tai kuvalliseen esitykseen taikka rajavartiolaitoksen tunnuskuva erehdyttävästi muistuttavaa merkkiä, on tuomittava **rajavartiolaitoksen tunnuskuva oikeudettomasta käytöstä** sakkoon.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo rajavartiolaitoksen hallintolain 23 §:n 1 momentissa säädettyä kieltoa, on tuomittava **rajavartiolaitoksen virkapuvun oikeudettomasta käytöstä** sakkoon, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo rajavartiolaitoksen hallintolain 23 §:n 2 momentissa säädettyä kieltoa, on tuomittava **rajavartiomiehen tunnuksen oikeudettomasta käytöstä** sakkoon, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiolaitos voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Rajavartiolaitoksen antamasta avusta poliisille ja Tullille säädetään poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa.

Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle, poliisille, tullilaitokselle ja puolustusvoimille virka-apua, joka edellyttää sellaisen rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä, jota mainituilla viranomaisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se voi tapahtua vaarantamatta rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Esitutkintaa tai pakkokeinoja koskevan virka-avun antamisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies *tai muu tutkinnanjohtaja*.

(uusi)

Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle, poliisille, *Tullille* ja puolustusvoimille virka-apua, joka edellyttää sellaisen rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä, jota mainituilla viranomaisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se voi tapahtua vaarantamatta rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Esitutkintaa tai pakkokeinoja koskevan virka-avun antamisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

77 a §

Rajavartiolaitoksen virka-apu poliisille merialueella

Poliisilla on oikeus saada rajavartiolaitokselta Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä edellyttävää virka-apua rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–7 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi, jos se on välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla.

Rajavartiolaitoksella on oikeus poliisin johdolla käyttää sotilaallisia voimakeinoja rajavartiolaitoksen avustaessa poliisia terrorismirikoksen estämisessä tai keskeyttämisessä 1 momentin mukaisissa tilanteissa.

Sotilaallisilla voimakeinoilla tarkoitetaan tässä pykälässä rajavartiolaitoksen hankkimalla tai puolustusvoimien rajavartiolaitokselle sotavarusteeksi osoittamalla aseistuksella tapahtuvaa sellaista asevoiman käyttöä, joka on sotilaan henkilökohtaisen aseiden käyttöä voimakkaampaa ja joka soveltuu poliisitehtävän suorittamiseen.

Voimakeinojen on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen, vastarinnan vaarallisuuteen, käytettä-

vissä oleviin voimavaroihin sekä muihin tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttaviin seikkoihin. Erityisesti on otettava huomioon sivullisten oikeudet ja heidän turvallisuutensa. Ennen voimakeinojen käyttöä on niiden käytöstä mahdollisuuksien mukaan varoitettava.

Poliisi päättää tässä pykälässä tarkoitettujen voimakeinojen käyttämisestä ja johtaa niiden käyttöä. Voimakeinoja saa käyttää vain rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palveleva rajavartiomies. Voimakeinojen käytöstä säädetään poliisilain 2 luvun 17 §:n 3 momentissa. Hätävarjelun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

(uusi)

77 b §

Päätöksenteko poliisille annettavasta virkaavusta

Edellä 79 a §:ssä tarkoitettussa tilanteessa virka-apua pyytää a sisäministeriö ja sen antamisesta päätetään valtioneuvoston yleisistunnossa. Jos valtioneuvostoa ei ole mahdollista saada riittävän nopeasti koolle, yhteiskunnan erittäin tärkeää toimintoa välittömästi ja vakavasti vaarantavassa kiireellisessä tapauksessa sisäministeriö voi välittömästi päättää virka-avun antamisesta. Pyynnöstä ja päätöksestä on tällöin ilmoitettava viipymättä valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Valtioneuvosto voi päättää jo aloitetun virka-avun antamisen jatkamisesta tai lopettamisesta.

Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamisesta säädetään aluevalvontalaissa.

(uusi)

77 c §

Virka-aputilanteen johtaminen

Virka-avun antamisesta päättävä määrää 77 a §:n mukaisessa tilanteessa virka-apuosaston suuruuden ja varustuksen.

Virka-apuosastoa johtaa sen päälliköksi määrätty rajavartiolaitoksen sotilasvirassa

palveleva rajavartiomies tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen ohjeiden mukaan. Poliisi päättää virka-avun antamisen keskeyttämisestä ja lopettamisesta.

Poliisi vastaa virka-aputilanteen turvallisen suorittamisen kannalta tarpeellisesta yleisjohdosta ja osapuolten välisten toimintojen yhteensovittamisesta sekä työturvallisuusjärjestelyistä.

Poliisin tulee erityisesti huolehtia siitä, että virka-apuosaston päälliköllä on riittävät tiedot virka-aputilanteesta, toimintaympäristöstä, tilanteen laadusta ja vakavuusasteesta sekä mahdollisista työturvallisuusriskeistä.

Rajavartiolaitos vastaa virka-apuosaston henkilöstöön kuuluvan ammattitaidosta ja perehdyttämisestä siten, että henkilöstö tuntee käyttämänsä kaluston ja välineistön sekä niitä koskevat turvallisuusohjeet.

(uusi)

77 d §

Virka-avun kustannukset

Edellä 77 a §:ssä tarkoitetun virka-avun kustannuksista vastaa sen antaja silloin kun virka-avun antaminen poliisille on tehtävän luonne ja kiireellisyys huomioon ottaen välttämätöntä.

Virka-avun sitoessa suuria voimavaroja ja pitkittyessä siten, että se haittaa olennaisesti rajavartiolaitoksen tai virka-apua antavan yksikön perustoimintoja taikka aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, rajavartiolaitoksella on oikeus saada korvaus sille aiheutuneista välittömistä kustannuksista.

Neuvoteltuaan ja sovittuaan virka-apua pyytäneen poliisiyksikön kanssa toiminnan muuttumisesta maksulliseksi virka-avun antaja päättää korvauksen perimisestä.

78 §

Rajavartiolaitokselle annettava virka-apu

Virka-avun pyytämisestä päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Esitutkin-

78 §

Rajavartiolaitokselle annettava virka-apu

Virka-avun pyytämisestä päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Esitutkin-

taa tai pakkokeinoja koskevan virka-avun pyytämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies *tai muu tutkinnanjohtaja*.

taa tai pakkokeinoja koskevan virka-avun pyytämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

80 §

80 §

*Henkilö- ja omaisuusvahinko***Valtion vahingonkorvausvastuu**

Rajavartiolaitoksen virkamiehen on viivytyksettä tehtävä esimiehelleen ilmoitus virkatehtävän suorittamisen yhteydessä syntyneestä muusta kuin vähäiseksi katsottavasta henkilö- tai omaisuusvahingosta. Vahinkotapah- tumasta tulee toimittaa tutkinta, jos vahinkoa kärsinyt tai virkatoimen suorittanut henkilö sitä pyytää tai tutkintaan havaitaan muutoin olevan tarvetta. Tutkinnan suorittaa poliisi, jollei kyseessä ole sotilasoikeudenkäyntiasia- na käsiteltävä vahinkoasia.

Virkatehtävän suorittamisen yhteydessä vammoja saaneelle henkilölle on viivytykset- tä hankittava tarpeellista hoitoa. Henkilölle, joka ilmoittaa saaneensa vammoja rajavarti- oimiehen toimenpiteen johdosta, on annetta- va tilaisuus päästä lääkärintarkastukseen. Jos lääkärintarkastusta ei voida välittömästi jär- jestää, on henkilölle annettava tilaisuus päästä muun esteettömän henkilön tarkastettavaksi.

Kustannukset virkatehtävän suorittamisen yhteydessä vammoja saaneelle henkilölle tar- peellisen hoidon hankkimisesta ja tarpeelli- sista tarkastuksista suoritetaan ennakolta val- tion varoista. Valtion varoista suoritettut kus- tannukset, joiden korvaamiseen valtio ei ole velvollinen, peritään takaisin, jollei se ole il- meisen kohtuutonta.

Valtion varoista korvataan sellaiset henki- lö- ja esinevahingot, jotka ovat aiheutuneet sivulliselle rajavartiolaitoksen suorittamasta pakkotoimenpiteestä.

Tämän luvun säännökset eivät rajoita va- hinkoa kärsineen oikeutta korvaukseen va- hingonkorvauslain (412/1974) tai muun lain nojalla.

(uusi)

80 a §

Vahinkoa kärsineen myötävaikutus

Edellä 80 §:ssä tarkoitettua korvausta voi- daan sovitella tai se voidaan evätä, jos va- hingon kärsinyt on omalla toiminnallaan tai laiminlyönnillään olennaisesti vaikuttanut vahingon syntymiseen.

(uusi)

80 b §

Virkamiehen ja työntekijän vastuu

Vahingon aiheuttaneen virkamiehen ja työntekijän korvausvastuusta sekä hänen velvollisuudestaan korvata valtiolle sen tämän lain mukaisesti suorittama korvaus säädetään vahingonkorvauslain 4 ja 6 luvussa.

(uusi)

80 c §

Vahingon selvittäminen

Rajavartiolaitoksen virkamiehen on viivytyksettä tehtävä esimiehelleen ilmoitus virkatehtävän suorittamisen yhteydessä syntyneestä muusta kuin vähäiseksi katsottavasta henkilö- tai esinevahingosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vahingon aiheutumisesta tulee tarvittaessa taikka vahinkoa kärsineen tai virkatoimen suorittaneen pyynnöstä toimittaa tutkinta, jossa on muun ohessa selvitettävä ne olosuhteet, joissa virkatehtävä on suoritettu, johto- ja vastuusuhteet virkatehtävän aikana, vahingon määrä sekä vahinkoa kärsineen oman toiminnan tai laiminlyönnin vaikutus vahingon syntymiseen. Tutkinnan suorittaa poliisi, jollei kyseessä ole sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävä vahinkoasia.

Virkatehtävän suorittamisen yhteydessä vammoja saaneelle on viivytyksettä annettava hoitoa ja järjestettävä tarvittaessa lääkärinapua. Jos henkilö ilmoittaa saaneensa vammoja rajavartiomiehen toimenpiteen vuoksi, hänelle on mahdollisimman pian annettava tilaisuus päästä lääkärintarkastukseen tai, jos se ei ole välittömästi mahdollista, esteettömän henkilön tarkastettavaksi. Kustannukset hoidosta ja lääkärinavusta suoritetaan ennakolta valtion varoista.

(uusi)

80 d §

Korvauksen suorittaminen

Tässä luvussa tarkoitetun vahingon korvaamisesta päättää se hallintoyksikkö, jonka alueella virkatehtävä tai pääosa siitä on suoritettu. Korvausta koskevan asian siirtämisestä muun hallintoyksikön käsiteltäväksi on

voimassa, mitä rajavartiolaitoksen hallinto-laissa tai muualla laissa säädetään taikka lain nojalla annetussa määräyksessä määrätään.

Korvausta on haettava kirjallisesti kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona virkatehtävä suoritettiin taikka korvaukseen oikeutettu sai tiedon vahingosta. Erityisestä syystä korvausta voidaan hakea myöhemmin.

Hallintoyksikön korvausta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

83 §

Kansainväliset yhteistoimintasopimukset

Sisäasiainministeriö voi rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvissa sellaisissa asioissa, jotka eivät kuulu lainsäädännön alaan taikka vaadi eduskunnan suostumusta tai tasavallan presidentin toimenpidettä, tehdä tavanomaisina pidettäviä yhteistoimintasopimuksia muiden valtioiden rajavartiolaitoksen toimialalla toimivien viranomaisten kanssa.

84 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) edellä 36 §:n 2 momentissa, 37 §:ssä ja 71 §:n 2 momentissa tarkoitetusta henkilön kiinniottamisesta samoin kuin 28, 59, 66 ja 69 §:ssä tarkoitetusta omaisuuden haltuun ottamisesta sekä 19 ja 28 §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastusta koskevasta toimenpiteestä laadittavasta pöytäkirjasta tai tehtävästä muusta merkinnästä;

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

83 §

Kansainväliset yhteistoimintasopimukset

Sisäministeriö voi rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvissa sellaisissa asioissa, jotka eivät kuulu lainsäädännön alaan taikka vaadi eduskunnan suostumusta tai tasavallan presidentin toimenpidettä, tehdä tavanomaisina pidettäviä yhteistoimintasopimuksia muiden valtioiden rajavartiolaitoksen toimialalla toimivien viranomaisten kanssa.

84 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) edellä 36 §:n 2 momentissa, 37 §:ssä ja 71 §:n 2 momentissa tarkoitetusta henkilön kiinniottamisesta samoin kuin 28, 59, 66, 66 a ja 69 §:ssä tarkoitetusta omaisuuden haltuun ottamisesta sekä 28 §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastusta koskevasta toimenpiteestä laadittavasta pöytäkirjasta tai tehtävästä muusta merkinnästä;

Sisäministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 15 §:n 3 momentti, *muutetaan* 2 §, 3 §:n 1 momentti, 5 §, 7 §:n 2 ja 3 momentti, 8 §:n 3 momentti, 9 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentti, 13 §:n 2 momentti, 14 §, 20 a §:n 2 momentti, 23 ja 24 §, 25 §:n 2 ja 3 momentti, 26—29 ja 31 §, 32 §:n 1 momentti, 33 §:n 2 momentti, 35 a §:n 2 ja 5 momentti, 36 §:n 2 momentin 3 kohta sekä 3 ja 4 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 5 § osaksi laissa 221/2007, 20 a §:n 2 momentti laissa 221/2007, 31 § osaksi laissa 555/2007 ja 35 §:n otsikko ja 1 momentti sekä 35 a §:n 2 ja 5 momentti laissa 477/2010, sekä

lisätään lakiin uusi 25 a—e, 26 a—c, 27 a, 27 b, 28 a ja 28 b § sekä 36 §:ään uusi 5 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Rajajoukot

Rajajoukot

Tässä laissa tarkoitetaan rajajoukoilla niitä rajavartiolaitoksen virkamiehiä ja rajavartiolaitoksessa asevelvollisuuslain (452/1950) nojalla palvelemaan määrättyjä tai vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä, jotka voidaan valtakunnan puolustusta tehostettaessa liittää puolustusvoimiin.

Tässä laissa tarkoitetaan rajajoukoilla niitä rajavartiolaitoksen virkamiehiä ja rajavartiolaitoksessa asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla palvelemaan määrättyjä tai vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä, jotka voidaan valtakunnan puolustusta tehostettaessa liittää puolustusvoimiin.

3 §

3 §

Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt

Rajavartiolaitos, päällikkö ja hallintoyksiköt

Rajavartiolaitos on sisäasiainministeriön johdon ja valvonnan alaisena toimiva valtion keskushallintoon kuuluva viranomainen. Rajavartiolaitosta johtaa sisäasiainministeriössä rajavartiolaitoksen päällikkö alaisinaan hallintoyksikköinä rajavartiolaitoksen esikunta, rajavartiostot ja merivartiostot, raja- ja merivartiokoulu sekä vartiolentolaivue (*hallintoyksiköt*).

Rajavartiolaitos on sisäministeriön johdon ja valvonnan alaisena toimiva valtion keskushallintoon kuuluva viranomainen. Rajavartiolaitosta johtaa sisäministeriössä rajavartiolaitoksen päällikkö alaisinaan hallintoyksikköinä rajavartiolaitoksen esikunta, rajavartiostot ja merivartiostot, Raja- ja merivartiokoulu sekä vartiolentolaivue (*hallintoyksiköt*).

5 §

Sisäasiainministeriön tehtävät rajavartiolaitoksessa

Rajavartiolaitoksen päällikkö pitää sisäasiainministerin tietoisena rajavartiolaitosta koskevista asioista ja osallistuu rajavartiolaitosta koskevien asioiden käsittelyyn sisäasiainministeriössä.

Sisäasiainministeri ratkaisee rajavartiolaitoksen alueellisten ja paikallisten yksikköjen ja toimintojen lakkauttamista tai supistamista koskevat asiat. Jollei toisin säädetä, rajavartiolaitoksen päälliköllä on oikeus esittelystä ratkaista muut rajavartiolaitosta ja sen toimialaa koskevat sisäasiainministeriön päätettäviksi säädettyt hallintoasiat, jotka eivät ole yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittäviä.

Rajavartiolaitoksen esikunta on samalla sisäasiainministeriön rajavartio-osasto. Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö on samalla sisäasiainministeriön rajavartio-osaston osastopäällikkö.

7 §

Tasavallan presidentin päätöksenteko rajavartiolaitoksen sotilaskäskyasioissa

Tasavallan presidentti tekee päätökset rajavartiolaitoksen sotilaskäskyasioissa sisäasiainministerin esittelystä valtioneuvoston ulkopuolella. Päätökset varmentaa sisäasiainministeri. Asiaa esiteltäessä pääministerillä on oikeus olla läsnä ja lausua käsityksensä siitä.

Tasavallan presidentti voi omasta aloitteestaan tai sisäasiainministerin esityksestä siirtää sotilaskäskyasian presidentin valtioneuvostossa ratkaistavaksi. Tällöin presidentti päättää asiasta sisäasiainministerin esittelystä ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta.

5 §

Sisäministeriön tehtävät rajavartiolaitoksessa

Rajavartiolaitoksen päällikkö pitää sisäministerin tietoisena rajavartiolaitosta koskevista asioista ja osallistuu rajavartiolaitosta koskevien asioiden käsittelyyn sisäministeriössä.

Sisäministeri ratkaisee rajavartiolaitoksen alueellisten ja paikallisten yksikköjen ja toimintojen lakkauttamista tai supistamista koskevat asiat, jotka ovat yhteiskunnallisesti tai taloudellisesti merkittäviä. Jollei toisin säädetä, rajavartiolaitoksen päälliköllä on oikeus esittelystä ratkaista muut rajavartiolaitosta ja sen toimialaa koskevat sisäministeriön päätettäviksi säädettyt hallintoasiat.

Rajavartiolaitoksen esikunta on samalla sisäministeriön rajavartio-osasto. Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö on samalla sisäministeriön rajavartio-osaston osastopäällikkö.

7 §

Tasavallan presidentin päätöksenteko rajavartiolaitoksen sotilaskäskyasioissa

Tasavallan presidentti tekee päätökset rajavartiolaitoksen sotilaskäskyasioissa sisäministerin esittelystä valtioneuvoston ulkopuolella. Päätökset varmentaa sisäministeri. Asiaa käsiteltäessä pääministerillä ja rajavartiolaitoksen päälliköllä on oikeus olla läsnä ja lausua käsityksensä siitä.

Tasavallan presidentti voi omasta aloitteestaan tai sisäministerin esityksestä siirtää sotilaskäskyasian presidentin valtioneuvostossa ratkaistavaksi. Tällöin presidentti päättää asiasta sisäministerin esittelystä ilman valtioneuvoston ratkaisuehdotusta. Sotilaskäskyasiaa presidentille valtioneuvostossa esiteltäessä rajavartiolaitoksen päälliköllä on oikeus olla läsnä ja lausua käsityksensä siitä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

Rajavartiolaitoksen päällikön päätöksenteko sotilaskäskyasioissa

Rajavartiolaitoksen päällikön tulee antaa tietoja presidentille ja sisäasiainministerille sotilasesimiesten toimivaltaan kuuluvista merkittävistä sotilaskäskyasioista.

9 §

Rajavartiolaitoksen virat

Rajavartiolaitoksen päällikön oikeudesta perustaa, muuttaa ja lakkauttaa rajavartiolaitoksen virkoja samoin kuin oikeudesta sijoittaa ja siirtää virkoja rajavartiolaitoksessa säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

12 §

Virkaan nimittäminen

Tasavallan presidentti nimittää virkaan rajavartiolaitoksen päällikön, rajavartiolaitoksen apulaispäällikön sekä kenraalin ja amiraalin. Presidentti tekee päätöksen asiassa valtioneuvostossa sen ratkaisuehdotuksesta. Muut rajavartiolaitoksen upseerit presidentti nimittää virkaan sisäasiainministerin esittelystä 7 §:n 2 momentissa säädettyssä menettelyssä. Muuhun kuin edellä mainittuun rajavartiolaitoksen virkaan nimittämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Tehtävään määrääminen

Rajavartiolaitoksen muun kuin 1 momentissa mainitun virkamiehen tehtävään määräämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Rajavartiolaitoksen päällikön päätöksenteko sotilaskäskyasioissa

Rajavartiolaitoksen päällikön tulee antaa tietoja presidentille ja sisäministerille sotilasesimiesten toimivaltaan kuuluvista merkittävistä sotilaskäskyasioista.

9 §

Rajavartiolaitoksen virat

Rajavartiolaitoksen virkojen perustamisesta, muuttamisesta ja lakkauttamisesta sekä sijoittamisesta ja siirtämisestä rajavartiolaitoksessa säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

12 §

Virkaan nimittäminen

Tasavallan presidentti nimittää virkaan rajavartiolaitoksen päällikön, rajavartiolaitoksen apulaispäällikön sekä kenraalin ja amiraalin. Presidentti tekee päätöksen asiassa valtioneuvostossa sen ratkaisuehdotuksesta. Muut rajavartiolaitoksen upseerit presidentti nimittää virkaan sisäministerin esittelystä 7 §:n 2 momentissa säädettyssä menettelyssä. Muuhun kuin edellä mainittuun rajavartiolaitoksen virkaan nimittämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Tehtävään määrääminen

Rajavartiolaitoksen muun kuin 1 momentissa mainitun virkamiehen tehtävään määräämisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella. *Tähän päätökseen ei saa hakea muu-
tosta valittamalla.*

14 §

Virkamiehen siirtäminen toiseen virkaan tai tehtävään

Rajavartiolaitoksen virkamies on velvollinen siirtymään toiseen rajavartiolaitoksen virkaan tai tehtävään, kun se on tarpeen rajavartiolaitoksen yksityiskohtaisen kokoonpanon mukaisen avoimen viran tai tehtävän täyttämistä varten taikka muutoin palveluksen asianmukaista järjestämistä varten.

Jos siirtäminen toiseen virkaan tai tehtävään aiheuttaa virkamiehelle palveluspaikkakunnan muutoksen, asianomaiselle on annettava päätöksestä tieto vähintään kolme kuukautta aikaisemmin.

Toiseen virkaan tai tehtävään siirtämistä koskevaan päätökseen, *joka aiheuttaa virkamiehen palveluspaikkakunnan muuttumisen*, saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Siirtämistä koskeva päätös tulee kuitenkin noudatettavaksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin päätä. *Muuhun toiseen virkaan tai tehtävään siirtämistä taikka virkamiehen tehtävään määrittämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.*

15 §

Rajavartiomies

Raja- ja merivartiokoulun oppilaalla on rajavartiomiehelle kuuluvat valtuudet suorittessaan kouluttajansa johdon ja valvonnan alaisena koulutukseen liittyvää tehtävää.

20 a §

Rajavartiomiehen määräaikainen virantoimituksesta erottaminen

Virantoimituksesta erottamisesta päättää nimittävä viranomainen. Jos nimittävä viranomainen on valtioneuvosto, virantoimituksesta erottamisesta päättää sisäasiainministeriö. Virantoimituksesta erottamisesta päättävän

14 §

Virkamiehen siirtäminen toiseen virkaan tai tehtävään

Rajavartiolaitoksen virkamies on velvollinen siirtymään toiseen *vähintään samantasoiseen* rajavartiolaitoksen virkaan *taikka toiseen* tehtävään, kun se on tarpeen rajavartiolaitoksen yksityiskohtaisen kokoonpanon mukaisen avoimen viran tai tehtävän täyttämistä varten taikka muutoin palveluksen asianmukaista järjestämistä varten.

Jos siirtäminen toiseen virkaan tai tehtävään aiheuttaa virkamiehelle palveluspaikkakunnan muutoksen, asianomaiselle on annettava päätöksestä tieto vähintään kolme kuukautta aikaisemmin.

Toiseen virkaan tai tehtävään siirtämistä koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Siirtämistä koskeva päätös tulee kuitenkin noudatettavaksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin päätä.

15 §

Rajavartiomies

(kumotaan)

20 a §

Rajavartiomiehen määräaikainen virantoimituksesta erottaminen

Virantoimituksesta erottamisesta päättää nimittävä viranomainen. Jos nimittävä viranomainen on *tasavallan presidentti tai* valtioneuvosto, virantoimituksesta erottamisesta päättää *sisäministeriö*. Virantoimituksesta

viranomaisen tulee panna virantoimituksesta erottaminen vireille viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen sai tiedon seikasta, joka saattaa aiheuttaa virantoimituksesta erottamisen.

erottamisesta päättävän viranomaisen tulee panna virantoimituksesta erottaminen vireille viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen sai tiedon seikasta, joka saattaa aiheuttaa virantoimituksesta erottamisen.

23 §

Virkapuku

Rajavartiolaitoksen sotilasvirassa oleva on velvollinen palveluksessa käyttämään *virkapukuna* rajavartiolaitoksen sotilaspukua, jollei virkatehtävän laadun tai muun syyn vuoksi toisin määrätä. Muu kuin rajavartiolaitoksen sotilasvirassa oleva henkilö ei saa käyttää rajavartiolaitoksen sotilaspukua taikka pukuun kuuluvaa asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta rajavartiolaitoksen sotilasvirassa olevana virkamiehenä, ellei rajavartiolaitoksen päällikkö anna siihen erityisestä syystä tilapäistä lupaa.

Rajavartiomiehen tehtävään määrättyllä sotilaspuvun käyttöön velvollisella on oltava sotilaspuvussaan rajavartiomiehen asemaa osoittavat sisäasiainministeriön asetuksella tarkemmin säädettävät rajavartiomiehen tunnukset. Muu kuin rajavartiomies ei saa käyttää rajavartiomiehen asemaa osoittavia tunnuksia, ellei rajavartiolaitoksen päällikkö anna lupaa tunnusten käyttöön teatteriesityksissä tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa.

Sotilaspukua ja rajavartiomiehen tunnusta voidaan käyttää myös virkatehtävään liittyvän matkan aikana ja edustettaessa rajavartiolaitosta.

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi sallia rajavartiolaitoksen sotilaspuvun käyttämisen myös muulle kuin sotilasvirassa palvelevalle virkamiehelle.

24 §

Virkamerkki

Rajavartiomiehellä on sisäasiainministeriön asetuksella säädettävä virkamerkki.

Velvollisuudesta pitää virkamerkki mukana

23 §

Virkapuku

Rajavartiolaitoksen sotilasvirassa oleva on velvollinen palveluksessa käyttämään rajavartiolaitoksen *virkapukua*, jollei virkatehtävän laadun tai muun syyn vuoksi toisin määrätä. Muu kuin rajavartiolaitoksen sotilasvirassa oleva henkilö ei saa käyttää rajavartiolaitoksen *virkapukua* taikka pukuun kuuluvaa asustetta erehdyttävästi muistuttavaa asua tai pukinetta sillä tavoin, että se voi saada aikaan vaikutelman käyttäjän asemasta rajavartiolaitoksen sotilasvirassa olevana virkamiehenä, ellei rajavartiolaitoksen päällikkö anna siihen erityisestä syystä tilapäistä lupaa *tai jäljempänä toisin säädetä*.

Rajavartiomiehen tehtävään määrättyllä *virkapuvun* käyttöön velvollisella on oltava *virkapuvussaan* rajavartiomiehen asemaa osoittavat *sisäministeriön* asetuksella tarkemmin säädettävät rajavartiomiehen tunnukset. Muu kuin rajavartiomies ei saa käyttää rajavartiomiehen asemaa osoittavia tunnuksia, ellei rajavartiolaitoksen päällikkö anna lupaa tunnusten käyttöön teatteriesityksissä tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa.

Virkapukua ja rajavartiomiehen tunnusta voidaan käyttää myös virkatehtävään liittyvän matkan aikana ja edustettaessa rajavartiolaitosta.

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi sallia rajavartiolaitoksen *virkapuvun* käyttämisen myös muulle kuin sotilasvirassa palvelevalle virkamiehelle.

24 §

Virkamerkki

Rajavartiomiehellä on *sisäministeriön* asetuksella säädettävä virkamerkki.

Velvollisuudesta pitää virkamerkki muka-

sekä esittää se pyydettyä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

na ja esittää se pyydettyä säädetään *raja-vartiolain 8 a §:ssä*.

25 §

25 §

Raja- ja merivartiokoulussa annettava koulutus ja opetus

Raja- ja merivartiokoulussa annettava koulutus ja opetus

Raja- ja merivartiokoulussa voidaan järjestää maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa asetuksessa (668/1992) tarkoitettua upseerin koulutusohjelmaan, jatko-opintoihin tai täydennyskoulutukseen kuuluvaa opetusta rajavartiolaitoksen toimialalla sen mukaan kuin maanpuolustuskorkeakoulun kanssa asiasta erikseen sovitaan.

Vartiolentolaivueessa voidaan järjestää rajavartiolaitoksen ilmailussa tarpeellista koulutusta yhteistoiminnassa raja- ja merivartiokoulun sekä muiden oppilaitosten kanssa.

Raja- ja merivartiokoulussa voidaan järjestää Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa (1121/2008) tarkoitettua upseerin koulutusohjelmaan, jatko-opintoihin tai täydennyskoulutukseen kuuluvaa opetusta rajavartiolaitoksen toimialalla sen mukaan kuin Maanpuolustuskorkeakoulun kanssa asiasta erikseen sovitaan.

Vartiolentolaivueessa voidaan järjestää rajavartiolaitoksen ilmailussa tarpeellista koulutusta yhteistoiminnassa Raja- ja merivartiokoulun sekä muiden oppilaitosten kanssa.

26 §

25 a §

Rajavartiolaitoksen koulutus- ja tutkimustoiminnan yleisjärjestelyt

Rajavartiolaitoksen koulutus- ja tutkimustoiminnan yleisjärjestelyt

Rajavartiolaitoksen päällikkö vahvistaa rajavartiolaitoksen esikunnan esityksestä rajavartiolaitoksen koulutusta ja tutkimustoimintaa koskevat tulostavoitteet ja toimintalinjat sekä raja- ja merivartiokoulun johtosäännön.

Rajavartiolaitoksen päällikkö vahvistaa rajavartiolaitoksen esikunnan esityksestä rajavartiolaitoksen koulutusta ja tutkimustoimintaa koskevat tulostavoitteet ja toimintalinjat sekä Raja- ja merivartiokoulun johtosäännön.

(uusi)

25 b §

Raja- ja merivartiokoulun opiskelija

Raja- ja merivartiokoulun opiskelijalla tarkoitetaan rajavartijan peruskurssilla opiskelevaa ja muuta Raja- ja merivartiokoulussa opiskelevaa.

(uusi)

25 c §

Opetus- ja tutkintokielet

Raja- ja merivartiokoulun opetus- ja tutkintokieli on suomi tai ruotsi.

Opiskelijalla on oikeus käyttää opiskelija-valinnassa ja kokeissa joko suomea tai ruotsia. Opinnäyte laaditaan joko suomen tai

ruotsin kielellä.

Raja- ja merivartiokoulu voi päättää muunkin kielen käyttämisestä opetuksessa ja opintosuorituksissa.

(uusi)

25 d §

Opiskelijan vaihtolovelvollisuus ja -oikeus

Raja- ja merivartiokoulun opiskelijan vaihtolovelvollisuudesta ja oikeudesta on voimassa, mitä 17 §:ssä säädetään.

(uusi)

25 e §

Opiskelijan virkapuvun käyttö

Rajavartijan peruskurssin opiskelijan on käytettävä koulutukseen osallistuessaan 23 §:n mukaista rajavartiolaitoksen virkapukua.

(uusi)

26 §

Rajavartijan peruskurssille valitseminen

Raja- ja merivartiokoulu valitsee opiskelijat rajavartijan peruskurssille. Peruskurssille voidaan hyväksyä valintakokeen läpäissyt henkilö, joka on:

- 1) Suomen kansalainen;
- 2) ennen opintojen aloittamista suorittanut ylioppilastutkinnon, lukion oppimäärän tai vähintään toisen asteen ammatillisen tutkinnon;
- 3) terveydentilaltaan ja muutoin rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;
- 4) ennen opintojen aloittamista suorittanut aseellisen varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen; ja
- 5) saanut vähintään B-luokan ajo-oikeuden.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa mainittu vaatimus ei koske henkilöitä, joilla on Ahvenmaan itsehallintolain mukainen Ahvenmaan kotiseutuoikeus.

Rajavartijan peruskurssin opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa Raja- ja merivartiokoululle opiskelijaksi ottamisen arvioinnissa tarvittavat terveydentilaansa koskevat tiedot Raja- ja merivartiokoulun määräämällä tavalla.

Rajavartiolaitoksen esikunta päättää 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuista vaatimuksista.

Raja- ja merivartiokoulu pyytää opiskelijoiksi pyrkivistä turvallisuusselvityksistä annetun lain (177/2002) mukaisen turvallisuusselvityksen.

(uusi)

26 a §

Muuhun koulutukseen valitseminen

Rajavartiolaitoksen virkamies voidaan määrätä osallistumaan Raja- ja merivartiokoulussa järjestettävään opetukseen. Rajavartiolaitoksen virkamiehen opiskelu Raja- ja merivartiokoulussa toteutetaan virkatehtävänä. Osallistumisoikeudesta päättää Raja- ja merivartiokoulu.

(uusi)

26 b §

Opiskelijan muut tehtävät

Rajavartijan peruskurssin opiskelijan on Raja- ja merivartiokoulun johtajan määräyksestä suoritettava koulutukseen liittyvinä harjoituksina rajavartiomiehelle kuuluvia tehtäviä hallintoyksiköissä kouluttajansa johdon ja valvonnan alaisena.

Rajavartiolaitoksen esikunta voi määrätä riittävän koulutuksen saaneen rajavartijan peruskurssin opiskelijan suorittamaan myös muita tehtäviä kuin koulutukseen liittyviä harjoituksia, jos se on tarpeen rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvien vakavien erityistilanteiden hoitamiseksi.

Rajavartijan peruskurssin opiskelijalle kuuluvista rajavartiomiehen toimivaltuuksista on 1 momentissa tarkoitettua tehtävää suoritettaessa voimassa, mitä tämän lain 15 §:ssä säädetään. Rajavartijan peruskurssin opiskelijan suorittaessa 2 momentissa tarkoitettua tehtävää valtuuksista on voimassa, mitä rajavartiolain 35 §:n 2 momentissa säädetään rajavartiomiestä avustavan henkilön valtuuksista.

(uusi)

26 c §

Opiskelijan opintososiaaliset etuudet

Raja- ja merivartiokoulussa annettu opetus on opiskelijalle maksutonta. Rajavartijan peruskurssin opintoja suorittavalle annetaan opiskelun ajaksi maksutta majoitus, muonitus, vaatetus sekä opinto- ja harjoitusvälineet.

Rajavartijan peruskurssin suorittavalle opiskelijalle voidaan suorittaa kustannusten korvauksena päivärahaa, joka on suuruudeltaan vähintään 46 prosenttia kulloinkin voimassa olevasta valtion virkamiesten kokopäivärahasta.

Rajavartijan peruskurssia suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada vähintään kaksi valtion kustantamaa matkaa opiskelupaikan ja koti- tai asuinpaikan välillä Suomessa jokaista täyttä opiskelukalenterikuukautta kohden. Matkustamiskustannukset korvataan edullisimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuvien kustannusten mukaisesti. Matkustamiskustannukset ulkomailta ja ulkomaille korvataan vain, jos opiskelija asuu ulkomailla vakinaisesti. Vastaavalla tavalla korvataan tutkintoon kuuluvien kotimaan tai ulkomaan komennusmatkojen matkustamiskustannukset.

Terveystenhoitoon kuuluvien kustannukset korvataan ainoastaan siltä osin kuin hoidon tarve on ilmennyt lähiopetusjakson aikana eikä opiskelijalla ole oikeutta kustannusten korvaukseen muulla perusteella.

Tässä pykälässä mainitut etuudet eivät ole tuloverolaissa (1535/1992) tarkoitettua veronalaista tuloa.

27 §

27 §

*Opiskeluoikeudesta päättäminen ja palvelussitoumus***Palvelussitoumus**

Rajavartiolaitoksen virkamies voidaan määrätä osallistumaan raja- ja merivartiokoulussa järjestettävään opetukseen, jollei muuta säädetä. Rajavartiolaitoksen virkamiehen opiskelu raja- ja merivartiokoulussa toteutetaan virkatehtävänä. Osallistumisoikeudesta päättää raja- ja merivartiokoulu.

Pääsykokeen perusteella valittavaan opiske-

(ks. 26 a §)

Pääsykokeen perusteella valittavaan opiske-

luun osallistumisen edellytyksenä on, että opiskelija antaa ennen opiskelun alkamista kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän palvelee rajavartiolaitoksessa opiskelun päättymispäivästä lukien enintään kahden vuoden vähimmäisajan (*palvelussitoumus*). Rajavartiolaitoksen ilma-aluksen lentävään henkilöstöön kuuluvalla henkilöltä vaadittava palvelussitoumus voi olla enintään 14 vuoden pituinen. *Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa asetuksessa tarkoitettuun* upseerin koulutusohjelmaan liittyvästä palvelussitoumuksesta säädetään puolustusvoimista annetun lain (402/1974) 10 b §:ssä.

Jos rajavartiolaitoksen virkamies palvelussitoumusaikanaan irtisanoutuu tai hänet irtisanotaan taikka hän keskeyttää tai hänen opiskelunsa keskeytetään hänestä itsestään johtuvan muun syyn kuin sairauden tai lentotäipumuksen puuttumisen vuoksi, hänen on korvattava se määrä, joka määräytyy tutkinnon lajin tai koulutuksen sisällön mukaan ja on enintään puolet hänen opiskelustaan valtiolle aiheutuneista koulutuskustannuksista siten kuin sisäasiainministeriön asetuksella tarkemmin säädetään.

Tässä pykälässä tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

keluun osallistumisen edellytyksenä on, että *opiskelija* antaa ennen opiskelun alkamista kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän palvelee rajavartiolaitoksessa opiskelun päättymispäivästä lukien enintään kahden vuoden vähimmäisajan (*palvelussitoumus*). Rajavartiolaitoksen ilma-aluksen lentävään henkilöstöön kuuluvalla henkilöltä vaadittava palvelussitoumus voi olla enintään 14 vuoden pituinen. Upseerin koulutusohjelmaan liittyvästä palvelussitoumuksesta säädetään *Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain* 29 §:ssä.

Jos rajavartiolaitoksen virkamies palvelussitoumusaikanaan irtisanoutuu tai hänet irtisanotaan taikka *rajavartijan peruskurssin opiskelija* keskeyttää tai hänen opiskelunsa keskeytetään hänestä itsestään johtuvan muun syyn kuin sairauden tai lentotäipumuksen puuttumisen vuoksi, hänen on korvattava *valtiolle* se määrä, joka määräytyy tutkinnon lajin tai koulutuksen sisällön mukaan ja on enintään puolet hänen opiskelustaan valtiolle aiheutuneista koulutuskustannuksistaan. *Tarkempia säännöksiä* korvauksen määräytymisestä annetaan sisäministeriön asetuksella.

Jos opiskelu keskeytyy tai keskeytetään, päätöksen korvauksen perimisestä tekee *Raja- ja merivartiokoulu*. Virasta irtisanoutuessa tai irtisanottaessa vastaavan päätöksen tekee hallintoyksikkö.

Korvaus saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

(uusi)

27 a §

Päihdetestaus

Rajavartijan peruskurssille hakeutuva on velvollinen osallistumaan terveydenhuollon ammattihenkilön ja laboratoriohenkilökunnan tekemään päihdetestiin ennen peruskurssille hyväksymistä. Rajavartijan peruskurssin opiskelija on velvollinen Raja- ja merivartiokoulun määräyksestä osallistumaan päihdetestiin myös peruskurssin ja siihen liittyvän työharjoittelun aikana, jos on perusteltua aihetta epäillä, että rajavartijan peruskurssin opiskelija tai harjoittelua suorittava

esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai harjoitteluun liittyvässä työssä.

Päihdetestistä saatu tieto on terveydentilätieto. Terveystieteiden ammattihenkilö voi luovuttaa Raja- ja merivartiokoululle kirjallisen johtopäätöksen päihdetestistä.

(uusi)

27 b §

Opiskeluaika ja opintojen siirtäminen ja keskeyttäminen

Opinnot on suoritettava opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa.

Raja- ja merivartiokoulu voi opiskelijan hakemuksesta siirtää opiskeluoikeutta tai keskeyttää opiskelun enintään kahden vuoden määräajaksi. Raja- ja merivartiokoulu voi omasta aloitteestaan keskeyttää opiskelijan opiskelun kerrallaan enintään yhden vuoden määräajaksi:

- 1) pitkäaikaisen sairauden vuoksi;
- 2) jos opiskelija ei kykene suorittamaan opintojaan hyväksytysti opetussuunnitelman mukaisesti;
- 3) opiskelijaan kohdistuvan rikostutkinnan ajaksi, kun epäilty rikos on sellainen, joka osoittaa sopimattomuutta rajavartiolaitoksen virkaan ja epäilylle on erittäin todennäköiset syyt; tai

4) muusta 1—3 kohdassa säädettyyn rinnastettavasta painavasta syystä.

Aikaa, jona opinnot ovat keskeytyneenä, ei lasketa opintojen enimmäisaikaan.

28 §

28 §

Opinto-oikeuden menettäminen

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi peruuttaa oppilaalta ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalta opiskelijalta oikeuden osallistua opetukseen, jos tämä:

1) ei täytä sen opintojakson valintaedellytyksiä, jota hän suorittaa;

2) menettelee tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen, eikä

Opiskeluoikeuden menettäminen

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi peruuttaa opiskelijalta oikeuden osallistua opetukseen, jos tämä:

1) on antanut koulutukseen pyrkiessään sellaisen väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka salannut sellaisen itseään koskevan seikan, joka olisi estänyt hänen valintansa opiskelijaksi;

2) on syyllistynyt koulutuksen aikana sellaiseen rikokseen, joka osoittaa sopimattomuutta rajavartiolaitoksen virkaan taikka

varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

3) kieltäytyy päihdetestauksesta, *johon hän on velvollinen osallistumaan*, tai antaa päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen;

4) laiminlyö olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen, eikä varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

5) rikkoo olennaisella tavalla sitä, mitä raja- ja merivartiokoulun johtosäännössä on määrätty, eikä varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

6) ei suorita opintojaan opetussuunnitelmassa määrätyn ajan kuluessa.

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi, jollei muuta säädetä, antaa oppilaalle ja rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalle opiskelijalle kirjallisen varoituksen, jos opinto-oikeuden menettämistä on henkilön menettelyyn johtaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana. *Oppilaalle ja opiskelijalle* voidaan antaa kirjallisen varoituksen sijaan suullinen huomautus, jos sitä on pidettävä riittävänä seuraamuksena. Menettelystä, josta henkilölle määrätään seuraamus sotilaskurinpitoa koskevien säännösten mukaan tai valtion virkamieslain 24 §:n nojalla, ei anneta tässä momentissa säädettyä varoitusta tai huomautusta.

Rajavartijan peruskurssin suorittamisen ajaksi rajavartiolaitoksen virkaan nimitetyn oppilaan virkasuhde päättyy samalla, kun päätös peruskurssia koskevan opiskeluoikeuden menettämisestä on tehty, jollei raja- ja merivartiokoulun johtaja toisin päättä.

muutoin käyttäytynyt tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta rajavartiolaitokselle kuuluvien tehtävien rehelliseen, luotettavaan ja oikeudenmukaiseen hoitoon eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;

3) kieltäytyy 27 a §:ssä tarkoitetusta päihdetestauksesta tai antaa päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen;

4) *ei jatka opiskeluaan 27 b §:ssä tarkoitetun määräajan päätyttyä tai perusteita peruskurssin jatkamiselle ei enää ole;*

5) *laiminlyö toistuvasti tai olennaisella tavalla opetukseen osallistumisen, eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena;*

6) *rikkoo toistuvasti tai olennaisella tavalla Raja- ja merivartiokoulun johtosääntöä, eikä kirjallista varoitusta ole pidettävä riittävänä seuraamuksena; tai*

7) *ei ole suorittanut opintojaan opetussuunnitelmassa määritellyssä enimmäisajassa, eikä Raja- ja merivartiokoulu erityisestä syystä myönnä hänelle lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen.*

Raja- ja merivartiokoulun johtaja voi, jollei muuta säädetä, antaa *rajavartijan peruskurssin opiskelijalle ja* rajavartiolaitoksen palveluksessa olevalle opiskelijalle kirjallisen varoituksen, jos *opiskeluoikeuden* menettämistä on henkilön menettelyyn johtaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana. Kirjallisen varoituksen sijaan voidaan antaa suullinen huomautus, jos sitä on pidettävä riittävänä *seurauksena*. Menettelystä, josta henkilölle määrätään seuraamus sotilaskurinpitoa koskevien säännösten mukaan tai valtion virkamieslain 24 §:n nojalla, ei anneta tässä momentissa *tarkoitettua* varoitusta tai huomautusta.

(kumotaan)

(uusi)

28 a §

Menettely opiskelun keskeyttämistä, varoituksen tai huomautuksen antamista tai opiskeluoikeuden menettämistä koskevassa asiassa

Raja- ja merivartiokoulun on, ennen kuin se päättää 27 b §:ssä tarkoitetusta opiskelun keskeyttämisestä taikka 28 §:ssä tarkoitetusta kirjallisen varoituksen tai huomautuksen antamisesta tai opiskeluoikeuden menettämisestä, yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava opiskelijaa ja hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Opiskeluoikeuden menettämistä koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön, jollei Raja- ja merivartiokoulu tai hallinto-oikeus toisin määrää. Jos opiskeluoikeuden menettämistä koskeva päätös kumotaan, ylimääräisessä muutoksenhaussa poistetaan tai puretaan, Raja- ja merivartiokoulu päättää opiskelijan siihen mennessä suorittamien opintojen hyväksiluettavuudesta myöhemmin vastaavien opintojen yhteydessä.

(uusi)

28 b §

Opiskelijan ja opiskelijaksi pyrkijän terveydentilaa koskevien tietojen käsittely

Opiskelijan ja opiskelijaksi pyrkijän terveydentilaa koskevaa tietoa saavat Raja- ja merivartiokoulussa käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat taikka tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskelun keskeyttämisestä tai opiskeluoikeuden menettämisestä, rajavartijan peruskurssilta erottamisesta taikka jotka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Raja- ja merivartiokoulun on säilytettävä terveydentilaa koskevat tiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista.

Terveydentilaa koskevat tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kutienkin viimeistään kolmen vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

29 §

Muutoksenhaku

Opiskelu-oikeuden menettämistä ja kirjallisen varoituksen antamista koskevaan raja- ja merivartiokoulun johtajan päätökseen tyytymättömän voi vaatia siihen oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Rajavartiolaitoksen esikunnan tällaisessa asiassa antamaan päätökseen haetaan muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Opintosuoritusten arviointia ja aikaisempien taikka muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan raja- ja merivartiokoulun johtajan päätökseen tyytymättömän voi vaatia siihen oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 14 päivän kuluessa siitä, kun hänellä on ollut mahdollisuus saada arvioinnin tulokset ja opintosuoritustaan koskevien arviointiperusteiden soveltaminen tietoonsa. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

31 §

Sotilasrikossäännösten soveltaminen

Rajavartiolaitoksen sotilasviroissa palvelevat ovat rikoslain (39/1889) 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Sotilasvirassa olevan rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään kuitenkin rajavartiolain 35 §:ssä, ja sotilaan ja sotilasesimiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 23 §:ssä.

Sota-aikana ovat rikoslain 45 luvun säännösten alaisia rajavartiolaitoksessa myös mainitun luvun 28 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä vastaavissa tehtävissä palvelevat henkilöt. Rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään kui-

29 §

Muutoksenhaku

Opiskelu-oikeudesta päättämistä, palvelusitoumusta, koulutukseen valitsemista, päihdetestaukseen määrittämistä, rajavartijan peruskurssin opintososiaalisia etuja, opintojen siirtämistä ja keskeyttämistä ja opiskelu-oikeuden menettämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Opintosuoritusten arviointia ja aikaisempien taikka muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan Raja- ja merivartiokoulun päätökseen saa vaatia oikaisua rajavartiolaitoksen esikunnalta 30 päivän kuluessa siitä, kun opiskelijalla on ollut mahdollisuus saada arvioinnin tulokset ja opintosuoritustaan koskevien arviointiperusteiden soveltaminen tietoonsa. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

31 §

Sotilasrikossäännösten soveltaminen

Rajavartiolaitoksen sotilasviroissa palvelevat sekä rajavartijan peruskurssin opiskelijat ovat rikoslain 45 luvun sotilaita koskevien säännösten alaisia. Sotilasvirassa olevan rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään kuitenkin rajavartiolain 35 §:ssä, ja sotilaan ja sotilasesimiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 23 §:ssä.

Sota-aikana ovat rikoslain 45 luvun säännösten alaisia rajavartiolaitoksessa myös mainitun luvun 28 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä vastaavissa tehtävissä palvelevat henkilöt. Rajavartiomiehen oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen säädetään kui-

tenkin rajavartiolaitain 35 §:ssä.

Tarkempia säännöksiä menettelystä sotilasrikosten esitutkinnassa sekä sotilaskurinpitolain (331/1983) 12 §:ssä tarkoitetuista rajavartiolaitoksen kurinpitoesimiehistä, 31 §:ssä tarkoitetun lausunnon antamisesta ja 46 §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanosta rajavartiolaitoksessa käsiteltävässä sotilaskurinpitoasiassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Sotilasvirassa palvelevan tai sotilasvirkaan pyrkivän potilasasiakirjoihin sisältyvien terveydellisiä rajoituksia koskevien tietojen ilmoittaminen

Jos lääkäri toteaa palveluskelpoisuustarkastuksessa, palvelukseen ottamista koskevassa terveystarkastuksessa tai muussa terveystarkastuksessa, että rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palvelevalla tai siihen otettavalla henkilöllä on sellaisia terveydellisiä rajoituksia, jotka vaikuttavat asianomaisen palveluskelpoisuusluokkaan, palvelusturvallisuuteen tai suoriutumiseen virkatehtävissä, lääkärin on, sen estämättä, mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992) ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) säädetään potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapidosta, annettava viivytyksettä lausunto tarkastuksesta tehtävistä johtopäätöksistä sen hallintoyksikön päällikölle, jossa palvelevaa tai jonka palvelukseen otettavaa virkamiestä lausunto koskee. Hallintoyksikön päällikköä koskeva lausunto annetaan rajavartiolaitoksen päällikölle. Rajavartiolaitoksen päällikköä koskeva lausunto annetaan sisäasiainministerille.

tenkin rajavartiolaitain 35 §:ssä.

*Rajavartiolaitoksen sotilasviroissa palvele-
viin ja rajavartijan peruskurssin opiskelijoi-
hin sovelletaan soveltuvin osin, mitä sotilas-
kurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustus-
voimissa annetun lain (/) 1—35, 46—85,
94—104, 124 ja 126 §:ssä säädetään.*

Tarkempia säännöksiä menettelystä sotilasrikosten esitutkinnassa sekä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 11 §:ssä tarkoitetuista rajavartiolaitoksen kurinpitoesimiehistä, 34 §:ssä tarkoitetun lausunnon antamisesta ja 75 §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanosta rajavartiolaitoksessa käsiteltävässä sotilaskurinpitoasiassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Sotilasvirassa palvelevan tai sotilasvirkaan pyrkivän potilasasiakirjoihin sisältyvien terveydellisiä rajoituksia koskevien tietojen ilmoittaminen

Jos lääkäri toteaa palveluskelpoisuustarkastuksessa, palvelukseen ottamista koskevassa terveystarkastuksessa tai muussa terveystarkastuksessa, että rajavartiolaitoksen sotilasvirassa palvelevalla tai siihen otettavalla henkilöllä on sellaisia terveydellisiä rajoituksia, jotka vaikuttavat asianomaisen palveluskelpoisuusluokkaan, palvelusturvallisuuteen tai suoriutumiseen virkatehtävissä, lääkärin on, sen estämättä, mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992) ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) säädetään potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapidosta, annettava viivytyksettä lausunto tarkastuksesta tehtävistä johtopäätöksistä sen hallintoyksikön päällikölle, jossa palvelevaa tai jonka palvelukseen otettavaa virkamiestä lausunto koskee. Hallintoyksikön päällikköä koskeva lausunto annetaan rajavartiolaitoksen päällikölle. Rajavartiolaitoksen päällikköä koskeva lausunto annetaan sisäministerille.

33 §

Palvelussuhteen ehdot kansainvälisissä tehtävissä

Rajavartiolaitokseen palvelussuhteessa olevan virkamiehen rinnastettavuudesta ulkomaanedustuksen virkamiehiin ja 1 momentissa mainitussa laissa tarkoitetuista korvauksista sekä sotilaseläkkeen määräytymisestä kansainvälisen asiantuntijatehtävän aikana säädetään tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

35 a §

Eroamisikä

Lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä palvelevalla erikoisupseerilla, nuoremmalla upseerilla, esiupseerilla ja opistoupseerilla eroamisikä on 1 momentissa säädetystä poiketen 50 vuotta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja lentäjän koulutusta vaativia tehtäviä ovat lentotoiminnan johtaja, lennonopettaja, tarkastuslentäjä, lentueen päällikkö, lentueupseeri, lentokoneryhmän johtaja, helikopteriryhmän johtaja, lentoupseeri, ohjaajaupseeri, ilma-aluksen päällikkö, ilma-aluksen perämies ja ilma-aluksen ohjaaja.

36 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan muita kuin sotilaskäskyasioita koskevat tarkemmat säännökset:

3) tarvittaessa tarkemmin raja- ja merivartiokoulussa sekä vartiolentolaivueessa annettavan koulutuksen ja opetuksen järjestelyistä,

33 §

Palvelussuhteen ehdot kansainvälisissä tehtävissä

Rajavartiolaitokseen palvelussuhteessa olevan virkamiehen rinnastettavuudesta ulkomaanedustuksen virkamiehiin ja 1 momentissa mainitussa laissa tarkoitetuista korvauksista sekä sotilaseläkkeen määräytymisestä kansainvälisen asiantuntijatehtävän aikana säädetään tarkemmin *sisäministeriön* asetuksella.

35 a §

Eroamisikä

Lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä palvelevalla erikoisupseerilla, nuoremmalla upseerilla, esiupseerilla ja opistoupseerilla eroamisikä on 1 momentista säädetystä poiketen 50 vuotta, *kuitenkin lentäjän koulutusta edellyttävässä tehtävässä kenraalin ja everstin virassa 55 vuotta.*

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja lentäjän koulutusta vaativia tehtäviä ovat lentotoiminnan johtaja, *vartiolentolaivueen koulutuspäällikkö, päälennonopettaja, pääteoriakouluttaja*, lennonopettaja, tarkastuslentäjä, lentueen päällikkö, *lentueen varapäällikkö*, lentueupseeri, lentokoneryhmän johtaja, helikopteriryhmän johtaja, lentoupseeri, ohjaajaupseeri, ilma-aluksen päällikkö, ilma-aluksen perämies ja ilma-aluksen ohjaaja.

36 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan muita kuin sotilaskäskyasioita koskevat tarkemmat säännökset:

3) tarvittaessa tarkemmin Raja- ja merivartiokoulussa sekä vartiolentolaivueessa annettavan koulutuksen ja opetuksen järjestelyistä,

valintamenettelystä, oppiaineista, tutkintovaatimuksista ja opintojen keskeyttämisestä sekä arvostelumenettelystä;

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset rajavartiolaitoksen virkapukuna käytettävän sotilaspuvun ja tarvittaessa muidenkin rajavartiolaitoksen asusteiden kokoonpanosta, kuosista ja väristä sekä niistä asukokonaisuuksista ja asusteista, joiden hankkimisessa noudatetaan valtion virkapukuavustuksista annettuja säännöksiä.

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi antaa tässä laissa olevia ja sen nojalla annettuja säännöksiä tarkentavia määräyksiä virkapukuna käytettävän sotilaspuvun ja muun rajavartiolaitoksen asusteen hankintamenettelystä ja käytöstä sekä puvussa ja asusteessa käytettävistä erikoismerkeistä ja -tunnuksista.

valintamenettelystä, oppiaineista, tutkintovaatimuksista sekä arvostelumenettelystä;

Sisäministeriön asetuksella annetaan säännöksiä rajavartiolaitoksen virkapuvun ja muun asusteen mallista sekä niiden yhteydessä käytettävistä merkeistä.

Rajavartiolaitoksen päällikkö voi antaa tässä laissa olevia ja sen nojalla annettuja säännöksiä tarkentavia määräyksiä rajavartiolaitoksen virkapuvun ja muun asusteen kokoonpanosta, kuosista ja väristä, käytöstä ja hankintamenettelystä sekä puvussa ja asusteessa käytettävistä erikoismerkeistä ja -tunnuksista.

Sisäministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä rajavartijan peruskurssin opiskelijan maksuttoman ylläpidon ja terveydenhoidon järjestämisestä, päivärahan rahamäärästä ja maksamisenettelystä sekä matkakustannusten korvaamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Opiskelija, joka on aloittanut rajavartijan peruskurssin ennen tämän lain voimaantuloa, jatkaa opintojaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan. Opiskelija kuitenkin siirtyy jatkamaan opintojaan tämän lain mukaan, jollei hän ole suorittanut tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaista rajavartijan peruskurssia viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016. Raja- ja merivartiokoulu määrää siirtymiseen liittyvistä järjestelyistä.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

3.

Laki**henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 7 §:n 3 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa [HE 66/2012 vp], 9 §:n 3 momentin 1 kohta, 12 §:n 3 momentin 5 kohta ja 32 §:n 1 momentti,

muutetaan 3 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 ja 3 momentti, 8 §, 9 §:n otsikko, 1 momentti sekä 3 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 10 §, 11 §:n 3 momentti, 21 §, 22 §:n 1 momentin 7 kohta, 28 §:n 1 momentin 7 kohta, 31 §, 32 §:n otsikko sekä 2 ja 3 momentti sekä 46 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat, 8 ja 10 § osaksi laeissa 876/2011 ja [HE 66/2012 vp], 9 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale laissa 876/2011, 22 §:n 1 momentin 7 kohta laissa [HE 2/2012 vp], 28 §:n 1 momentin 7 kohta ja 31 § laissa [HE 66/2012 vp] ja 32 §:n 3 momentti laissa 479/2010, sekä

lisätään lakiin uusi 13 a—c §, 14 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 14 a, 20 a ja 34 a §, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

3 §

*Rajavartiolaitoksen toiminnallinen tietojärjestelmä**Rajavartiolaitoksen toiminnallinen tietojärjestelmä*

Rajavartiolaitoksen toiminnallinen tietojärjestelmä on rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri, jonka valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettuja osarekistereitä ovat:

- 1) tutkinta- ja virka-apurekisteri;
- 2) lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri;
- 3) rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri;
- 4) turvallisuustietorekisteri.

Rajavartiolaitoksen toiminnallinen tietojärjestelmä on rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri, jonka valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettuja osarekistereitä ovat:

- 1) tutkinta- ja virka-apurekisteri;
- 2) lupa-asioiden rekisteri;
- 3) valvonta-asioiden rekisteri;
- 4) rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri;
- 5) turvallisuustietorekisteri.

5 §

5 §

*Henkilörekisterin perustaminen, rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelyn valvonta**Henkilörekisterin perustaminen, rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelyn valvonta*

Henkilörekisterin perustamisesta päättää rajavartiolaitoksen esikunta, jos rekisteri on tarkoitettu rajavartiolaitoksen valtakunnalli-

Henkilörekisterin perustamisesta päättää rajavartiolaitoksen esikunta, jos rekisteri on tarkoitettu rajavartiolaitoksen valtakunnalli-

seen käyttöön tai muuhun kuin rajavartiolaitoksen sisäiseen käyttöön. Muun henkilökisterin perustamisesta voi päättää hallintoyksikkö, jollei toisin säädetä tai määrätä. Henkilökisterin perustanut hallintoyksikkö on rekisterinpitäjä.

seen käyttöön. Muun henkilökisterin perustamisesta voi päättää hallintoyksikkö, jollei toisin säädetä tai määrätä. Henkilökisterin perustanut hallintoyksikkö on rekisterinpitäjä.

Rajavartiolaitoksen esikunta sekä rekisterinpitäjänä toimiva hallintoyksikkö valvovat henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten noudattamista rajavartiolaitoksessa sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään. *Valtakunnallisen henkilökisterin perustamisesta ja olennaisesta muuttamisesta on ilmoitettava tietosuojavaltuutetulle viimeistään kuukausi ennen perustamista tai muuttamista.*

Rajavartiolaitoksen esikunta sekä rekisterinpitäjänä toimiva hallintoyksikkö valvovat henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten noudattamista rajavartiolaitoksessa sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään.

7 §

Tutkinta- ja virka-apurekisteri

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

2) rajavartiolaitokselle kuuluvassa tehtävässä tarpeellisia yksilöintitietoja rikoksella menetetyistä, rajavartiolaitoksen haltuun otetusta taikka kadonneesta, kadonneella henkilöllä tai tunnistamattomana löytyneellä vainajalla olleesta omaisuudesta omaisuuden löytämiseksi ja omaisuuden omistajalleen tai haltijalleen palauttamiseksi, katoamistapauksen selvittämiseksi tarpeellisia tietoja sekä ilmoituksen tunnistetiedot (omaisuustiedot);

(kumotaan, ks. 10 §:n 2 momentti)

8 §

Poliisiasiain tietojärjestelmän käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä

Sen lisäksi, mitä poliisitoimen henkilötietolaissa säädetään, poliisiasiain tietojärjestelmä voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

vien suorittamiseksi.

Tietojärjestelmään saadaan tallettaa rajavartiolaitoksen tutkittavasta rikoksesta epäillyn tai rajavartiolaitoksen toimesta suoritettavan esitutkinnan, rajavartiolain 27 §:ssä säädetyn muun tutkinnan, muun toimenpiteen taikka pakkokeinon kohteena olevan, ilmoittajana, todistajana tai asianomistajana esiintyvän tai muutoin asiaan liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot, kuten henkilön nimet, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kansalaisuudettomuus, kansallisuus, kotivaltio, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkotikunta, kotikunta, ammatti, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta, viranomaisen antama asiakasnumero, ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, henkilön matkustusasiakirjan tiedot, kuva, muut maahantuloon ja rajan ylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot sekä oikeushenkilön yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Tietojärjestelmään saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) henkilöiden tavoittamiseksi, valvomiseksi, tarkkailemiseksi ja suojaamiseksi etsintäkuulutetuista, liiketoiminta-, tapaamis-, lähestymis-, matkustus-, eläintenpito- tai metsästyskieltoon määrätyistä, kansalliseen maahantulokieltoon määrätyistä, valvottua koevapautta tai valvontarangaistusta suorittavista, ehdonalaisessa vapaudessa olevista, lähestymiskiellolla suojattavista taikka tarkkailtavista henkilöistä valokuva, sormenjäljet, muuttumattomat fyysiset erityistuntemerkit sekä tieto siitä, onko kuulutettava henkilö aseistettu, väkivaltainen tai karannut, ilmoituksen tunnistetiedot, toimenpiteen syy, pyydetty toimenpiteet, kuuluttava viranomainen, kuulutuksen vanhentumisajankohta, henkilön vaarallisuus ja muut kuulutusten valvonnassa tarvittavat tiedot sekä tiedot henkilöllisyyttä väärinkäyttäneen ja henkilöllisyyden väärinkäytön kohteeksi joutuneen oikeasta henkilöllisyydestä (**henkilökuulutustiedot**);

2) anastetuista tai muusta syystä etsittävistä

(ks. 10 §:n 2 momentti)

(ks. 10 §:n 2 momentti)

ajoneuvoista ja rekisterikilvistä yksilöintitietoja omaisuuden löytämiseksi ja omistajalleen tai haltijalleen palauttamiseksi, ilmoituksen tunnistetiedot sekä moottoriajoneuvoilla liikkuvista etsittävästä tai tarkkailtavista henkilöistä henkilöiden tavoittamiseksi tarpeellisia tietoja (**etsittävien ajoneuvojen tiedot**);

3) kadonneiksi ilmoitettujen henkilöiden löytämiseksi ja tunnistamattomina löytyneiden vainajien tunnistamiseksi tarpeellisia tietoja, mukaan lukien valokuvat, sormenjäljet, hammaskaaviot, DNA-tunnisteet sekä tiedot proteeseista ja lääketieteellisistä jälkiä jättäneistä toimenpiteistä sekä ilmoituksen tunnistetiedot (**tunnistettavien tiedot**);

(ks. 10 §:n 2 momentti)

4) rikoksesta epäiltyjen henkilöiden tunnistamiseksi, rikoksen selvittämiseksi ja rikoksentekijöiden rekisteröimiseksi rikoksesta epäillyistä tai tuomituista henkilöistä sekä rikokseen liittyvän tuntemattoman tekijän pakokkeinolain 6 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut henkilötuntemerkit ja mainitun luvun 5 §:ssä tarkoitetut DNA-tunnisteet, henkilöä koskevat tekniset kuva- ja äänitallenteet ja henkilön jalkineenjäljet, epäilyn kohteena olevaan rikokseen liittyviä tietoja sekä rekisteröintiä ja henkilön luokitusta koskevia tietoja (**tuntemerkkitiedot**);

(ks. 10 §:n 2 momentti)

5) henkilön oman turvallisuuden tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuden kannalta välttämättömät tiedot, kuten tieto kohteen tai henkilön vaarallisuudesta tai arvaamattomuudesta sekä tiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta taikka henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia taikka tiedot sosiaalihuollon toimenpiteistä (**turvallisuustiedot**).

(ks. 10 §:n 2 momentti)

Rajavartiolaitos vastaa poliisin tietojärjestelmään talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan.

(uusi)

8 §

Lupa-asioiden rekisteri

Lupa-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartio-

(ks. 9 §:n 3 momentin 1 kohta)

(ks. 9 §:n 3 momentin 2 kohta)

9 §

Lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri

Lupa- ja valvonta-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolo-

laissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Rekisteriin saadaan tallettaa henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot, kuten henkilön nimet, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kansalaisuudettomuus, kansallisuus, kotivaltio, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkotikunta, kotikunta, ammatti, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta, viranomaisen antama asiakasnumero, ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, henkilön matkustusasiakirjan tiedot, kuva, muut maahantuloon ja rajan ylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot sekä oikeushenkilön yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

*1) rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja rajavartiolaissa tarkoitettua rajavyöhykelupaa, rajanylityslupaa ja muuta rajavartiolaitoksen annettavaa lupaa koskevasta hakemuksesta, luvasta, lausunnosta, ilmoituksesta ja päätöksestä (**rajavartiolaitoksen lupatiedot**);*

*2) rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyssä tehtävässä tarpeellisia tietoja rajavartiolaitokselle tehtävistä rajavartiolaissa tarkoitetuista rajavyöhykeilmoituksista ja muista ilmoituksista (**rajavartiolaitoksen ilmoitustiedot**).*

9 §

Valvonta-asioiden rekisteri

Valvonta-asioiden rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolo-

laitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja rajavartiolaitaissa tarkoitettua rajavyyhykelupaa, rajanylityslupaa ja muuta rajavartiolaitoksen annettavaa lupaa koskevasta hakemuksesta, luvasta, lausunnosta, ilmoituksesta ja päätöksestä (rajavartiolaitoksen lupatiedot);

2) rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyssä tehtävässä tarpeellisia tietoja rajavartiolaitokselle tehtävistä rajavartiolaitaissa tarkoitettuja rajavyyhykeilmoituksista ja muista ilmoituksista (rajavartiolaitoksen ilmoitustiedot);

10 §

Poliisin hallintoasiain tietojärjestelmän käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä

Hallintoasiain tietojärjestelmä voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Tietojärjestelmään saadaan tallettaa henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot, kuten henkilön nimet, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kansalaisuudettomuus, kansallisuus, kotivaltio, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkotikunta, kotikunta, ammatti, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta, viranomaisen antama asiakasnumero, ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, henkilön matkustusasiakirjan tiedot, kuva, muut maahantuloon ja rajan ylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot sekä oikeushenkilön yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Rajavartiolaitos saa tallettaa tietojärjestelmään lisäksi poliisilain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien

tiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

(ks. 8 §:n 3 momentin 1 kohta)

2) rajavartiolaitain 31 §:ssä säädetyn tunnistamisen suorittamiseksi tarpeellisia kuvatie-toja henkilöistä, jotka on otettava kiinni vankeudella rangaistavan rikoksen estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi taikka vankeusrangaistuksen täytäntöön pamenemiseksi (**automaattisesti tunnistettavien tiedot**);

10 §

Poliisin henkilörekisterien käyttäminen rajavartiolaitoksen tehtävissä

Rajavartiolaitos saa tallettaa poliisin henkilörekistereihin rajavartiolaitaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi hankittuja tarpeellisia tietoja siten kuin siitä poliisitoimen henkilötietolaissa säädetään.

Rajavartiolaitos saa tallettaa poliisiasiain tietojärjestelmään erityisesti seuraavia poliisitoimen henkilötietolain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja:

- 1) henkilökuulutustiedot;
- 2) etsittävien ajoneuvojen tiedot;
- 3) tunnistettavien tiedot;
- 4) omaisuustiedot;
- 5) tuntomerkitiedot;
- 6) turvallisuustiedot.

Rajavartiolaitos saa tallettaa poliisin hallintoasiain tietojärjestelmään erityisesti seuraavia poliisitoimen henkilötietolain 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja:

suorittamiseksi hankittuja muita tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) ampuma-aselaissa (1/1998) säädettyjen rajavartiomiehen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot mainitussa laissa tarkoitusta hakemuksesta, luvasta, toimenpiteestä, päätöksestä, esteestä, huomautuksesta, ilmoituksesta, tarkastuksesta ja soveltuvuustestin suorittamisajankohdasta (*aselupatiedot*);

2) passilaissa (671/2006) rajatarkastusviranomaiselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot passihakemuksesta ja päätöksestä passiasiassa, tiedot passista tai muusta Suomen viranomaisen antamasta matkustusasiakirjasta, tiedot passin katoamisesta, anastamisesta tai haltuun ottamisesta sekä tiedot passin antamisen esteistä ja passiasiaan liittyvästä huomautuksesta (*passitiedot*);

3) henkilön tunnistamiseksi ja rajavyyhykelupatodistuksen valmistamiseksi henkilön valokuvan ja nimikirjoitusnäytteen, jotka henkilö on luovuttanut rajavartiolaitokselle, poliisille tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle hakiessaan sellaista lupaa tai päätöstä, jonka valmistamiseen henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte on tarpeen; kuvatietoihin tallettua henkilön valokuvaa ja nimikirjoitusnäytettä saadaan asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää muunkin hänen hakemansa hallintoluvan tai päätöksen valmistamiseen kuin sen asiakirjan valmistamiseen, johon henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte on luovutettu (*kuvatiedot*);

4) ulkomaalaislain 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi mainitussa pykälässä tarkoitettu ulkomaalaisesta pykälässä tarkoitettut henkilötuntemerkit sekä matkustusasiakirjan tiedot (*ulkomaalaisten tunnistamistiedot*).

Rajavartiolaitos vastaa poliisin tietojärjestelmään talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan.

11 §

Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri

Rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen

1) *aselupatiedot*;

2) *passitiedot*;

3) *kuvatiedot*;

4) *ulkomaalaisten tunnistamistiedot*.

Rajavartiolaitos vastaa poliisin *henkilörekistereihin* talletetun tiedon oikeellisuudesta ja sen tallettamisen sekä käytön laillisuudesta omassa toiminnassaan.

11 §

Rikoksista epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteri

Rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen

rekisteriä saavat käyttää vain rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrättyt rajavartiomiehet. Rajavartiolaitoksen esikunta voi antaa käyttöoikeuden rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteriin myös poliisin, tullin tai puolustusvoimien palveluksessa oleville rikostiedustelu- ja tarkkailutehtäviin tai rikostietojen analyysitehtäviin määrättyille virkamiehille.

rekisteriä saavat käyttää vain rikostiedustelu-, rikosanalyysi- ja tarkkailutehtäviin määrättyt rajavartiomiehet. Rajavartiolaitoksen esikunta voi antaa käyttöoikeuden rikoksesta epäiltyjen rajavartiolaitoksen rekisteriin myös poliisin, Tullin tai puolustusvoimien palveluksessa oleville rikostiedustelu- ja tarkkailutehtäviin tai rikostietojen analyysitehtäviin määrättyille virkamiehille.

12 §

Turvallisuustietorekisteri

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa rajavartiolaitokselle säädettyjen 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita kuin 2 momentissa mainittuja tarpeellisia tietoja seuraavasti:

5) *rajavartiolain 29 §:ssä säädetyn tunnistamisen suorittamiseksi tarpeellisia kuvatieta ja henkilöistä, jotka on otettava kiinni vankeudella rangaistavan rikoksen estämiseksi, selvittämiseksi tai syytteeseen saattamiseksi taikka vankeusrangaistuksen täytäntöön panemiseksi (automaattisesti tunnistettavien tiedot);*

(kumotaan, ks. 9 §:n 3 momentin 2 kohta)

(uusi)

13 a §

Sotilasoikeudenhoidon rekisteri

Sotilasoikeudenhoidon rekisteri on rajavartiolaitoksen valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu pysyvä henkilörekisteri. Rekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 28 §:ssä tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi.

Rekisteriin saadaan tallettaa rajavartiolaitoksessa tutkittavana olevasta rikoksesta epäillyn tai rajavartiolaitoksen suorittaman esitutkinnan taikka pakkokeinon kohteena olevan, ilmoittajana, todistajana tai asianomistajana esiintyvän tai muutoin asiaan liittyvän henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista henkilön nimet, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kansalaisuudettomuus, kansallisuus, kotivaltio, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkoti-

kunta, kotikunta, ammatti, sotilasarvo, palvelupaikka, työ- ja palvelushistoria, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta sekä oikeushenkilön yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 28 §:ssä tarkoitettujen tutkintatehtävien suorittamiseksi, kirjaamiseksi ja tietojen hakemiseksi rajavartiolaitoksessa mainitun lain soveltamisen yhteydessä saatuja tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) rikosilmoituksen tai muuta tapahtumaa koskevan ilmoituksen numero, tapahtum aika ja -paikka, ilmoitusaika, rikos- ja muut nimikkeet, törkeimmän rikoksen syyte-oikeuden vanhentumisaika, tutkiva hallintoyksikkö, tutkijat, tutkinnan tila, tutkinnanjohtaja, kurinpitoesimies, asian päättämiseksi tehdyt päätökset sekä asian ratkaisutieto;

2) tiedot pakkokeinoista sekä esitutkinnan vaiheista;

3) tietoja rikoksella menetetyistä tai haltuun otetusta omaisuudesta omaisuuden löytämiseksi ja omistajalleen tai haltijalleen palauttamiseksi;

4) henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot;

5) tiedot muista rajavartiolaitoksen esitutkintatehtävään, toimenpiteeseen ja tapahtumaan liittyvistä tarpeellisista kuvauksista, olosuhteista ja yksilöinneistä.

Tietojärjestelmästä on käytävä ilmi tiedon tallettaja.

(uusi)

13 b §

Sotilasoikeudenhoidon rekisterin käyttöoikeus

Sotilasoikeudenhoidon rekisteriä saavat käyttää ne sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n 1—3 momentissa tarkoitettut rajavartiolaitoksen virkamiehet, jotka on määrätty hoitamaan mainitun lain 28 §:ssä tarkoitettua tehtävää.

(uusi)

13 c §

Kurinpitoratkaisurekisteri

Kurinpitoratkaisurekisteri on rajavartiolaituksen valtakunnallinen pysyvä henkilörekisteri. Kurinpitoratkaisurekisteriä pidetään sotilaskurinpitomenettelyssä määrättävien kurinpitopäätösten ratkaisujen tallettamista ja valvontaa, aiempien kurinpitopäätösten selvittämistä ja rikos- ja seuraamustilastojen ylläpitämistä varten sekä tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyissä asioissa annettujen ratkaisujen, mukaan lukien kurinpitorangaistusten tallettamiseksi. Kurinpitoratkaisurekisteristä voidaan tarpeelliset tiedot siirtää asevelvollisrekisteriin sen mukaan kuin siitä asevelvollisuuslaissa (1417/2007) säädetään.

Kurinpitoratkaisurekisteriin talletetaan ratkaisutiedot kurinpitomenettelyssä tehdyistä ratkaisuista sekä syyttäjän ja tuomioistuimen sotilasoikeudenkäyntiasiana käsittelemistä asioista, syyttäjän sotilasoikeudenkäyntiasianssa tekemät ratkaisutiedot sekä kurinpitomenettelyssä tehdyt ratkaisut. Ratkaisutietoina talletetaan asian käsitelleen viranomaisen nimi, asian ja ratkaisun tunnistetiedot, ratkaisu tai tiedot asian lopputuloksesta sekä tiedot asian lainvoimaisuudesta.

Kurinpitomenettelyssä tehdystä ratkaisusta merkitään rekisteriin edellä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 53 §:ssä tarkoitetut tiedot sekä

1) aika, jolloin päätös on annettu asianosaiselle;

2) tieto muutoksenhausta ja sen johdosta tehdyistä päätöksistä;

3) tarkastusmerkinnät ja kurinpitomenettelyn valvonnasta aiheutuneet toimenpiteet;

4) seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot.

Rekisterin rekisteröity on sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 2 §:n mukainen sotilaskurinpitomenettelyssä rikoksesta epäiltynä ollut henkilö. Rekisteröidyn henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista saadaan rekisteriin tallettaa henkilön nimi, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kotikunta

14 §

Arkaluonteisten tietojen käsittely

(uusi)

—————
DNA-tunnisteen tallettamista koskevista rajoituksista säädetään pakkokeinolain 9 luvun 4 §:ssä.

(uusi)

14 a §

Salaisilla tiedonhankintakeinoilla saatujen ylimääräisten tietojen käsittely

Poliisilain 5 luvussa tarkoitetuilla salaisilla tiedonhankintakeinoilla saadun ylimääräisen tiedon käyttämisestä säädetään poliisilain 5 luvun 45 §:ssä ja pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuilla salaisilla pakkokeinoilla saadun tiedon käyttämisestä pakkokeinolain 10 luvun 55 §:ssä.

Edellä 1 momentin perusteella saatu ylimääräinen tieto saadaan tallettaa 7, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuihin henkilörekistereihin.

(uusi)

20 a §

Liikenteenharjoittajan velvollisuus matkustajia ja miehistöä koskevien tietojen antamiseen alus- ja junaliikenteessä

Ammattimaisesti henkilöiden tai tavaroiden kuljetusta vesiteitse tai rautateitse harjoittavan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön on toimitettava rajatarkastusviranomaiselle edellä 19 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut matkustaja- ja miehistötiedot ennen rajatarkastukseen saapumista.

Junaliikenteessä tiedot on toimitettava välittömästi junan lähdettyä viimeiseltä asemalta, jolta se on ottanut matkustajia. Alusliikenteen tietojen ennakkotoimitusvelvollisuudesta on voimassa, mitä Schengenin rajasäännöstyössä ja muualla säädetään.

21 §

Liikenteenharjoittajille määrättävät seuraamukset

Edellä 20 §:ssä liikenteenharjoittajalle säädetyn velvollisuuden laiminlyömisestä johdosta seuraamusmaksun määräämisestä säädetään ulkomaalaislain 179 §:ssä.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

7) henkilöiden tavoittamiseksi tarpeellisia tietoja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (/) säädettyistä Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmistä vapauteen kohdistuvaa rangaistusta suorittavista tai sen suorittaneista henkilöistä;

28 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa henkilörekistereistään salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkoa tietoja, jotka ovat tarpeen:

7) Pääesikunnalle poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995) tarkoitettuja turvallisuus- ja valvontatehtäviä sekä rikostutkintaa varten, turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (177/2002) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten ja kansainvälisistä tietoturvaluusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) tarkoitettujen yhteisö- ja henkilöturvallisuusselvitysten tekemistä varten sekä asevelvollisrekisterin pitäjälle asevelvollisuuslain (1438/2007) 96 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä varten;

21 §

Liikenteenharjoittajille määrättävät seuraamukset

Edellä 20 ja 20 a §:ssä liikenteenharjoittajalle säädetyn velvollisuuden laiminlyömisestä johdosta seuraamusmaksun määräämisestä säädetään ulkomaalaislain 179 §:ssä.

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä rajavartiolaissa tai muussa laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja rekistereistä seuraavasti:

7) hätäkeskustietojärjestelmästä henkilön oman turvallisuuden tai rajavartiolaitoksen työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja rajavartiolaitoksen lakisääteisen tehtävän suorittamista varten;

28 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa henkilörekistereistään salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkoa tietoja, jotka ovat tarpeen:

7) Pääesikunnalle sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/) tarkoitettua rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten, turvallisuusselvityslaissa (/) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten ja kansainvälisistä tietoturvaluusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) tarkoitettujen yhteisö- ja henkilöturvallisuusselvitysten tekemistä varten sekä asevelvollisrekisterin pitäjälle asevelvollisuuslain (1438/2007) 96 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä varten;

31 §

*Tietojen poistaminen tutkinta- ja virka-apurekisteristä sekä poliisiasia-
in tietojärjestelmästä*

Tutkinta- ja virka-apurekisterin tiedot sekä rajavartiolaitoksen suoraan käytettävästä poliisiasia-
in tietojärjestelmästä etsintäkuulutustiedot, etsittävien moottoriajoneuvojen tiedot, omaisuustiedot, pidätettyjen tiedot, rikosilmoitushakemisto- ja seuraamustiedot, sanomanvälitystiedot, tekotapatiedot, tunnistettavien tiedot, tuntomerkkitiedot, tutkinnan ja virka-avun tiedot sekä tutkinnan ja virka-avun arkistotiedot poistetaan siten kuin poliisitoimen henkilötietolain 22 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta poliisiasia-
in tietojärjestelmästä.

32 §

*Tietojen poistaminen lupa- ja valvonta-
asioiden rekisteristä sekä hallintoasiain tietojärjestelmästä*

Lupa- ja valvonta-asiain rekisteristä sekä rajavartiolaitoksen suoraan käytettävästä poliisin hallintoasiain tietojärjestelmästä aselupatiedot, passitiedot, kuvatiedot sekä ulkomaalaisten tunnistamistiedot poistetaan siten kuin poliisitoimen henkilötietolain 23 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta hallintoasiain tietojärjestelmästä.

Rajavartiolaitoksen lupatiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä, luvan raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai tiedon rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajavartiolaitoksen ilmoitustiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua ilmoituksen saapumisesta tai tiedon rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista.

Meriliikenteen ja talousvyöhykkeen valvontatiedot, maa- ja merirajan valvontatiedot, rajatarkastustiedot sekä Schengenin rajasään-

31 §

Tietojen poistaminen tutkinta- ja virka-apurekisteristä

Tutkinta- ja virka-apurekisterin tiedot poistetaan siten kuin poliisitoimen henkilötietolain 22 §:ssä säädetään vastaavien tietojen poistamisesta poliisiasia-
in tietojärjestelmästä.

32 §

Tietojen poistaminen lupa-asioiden rekisteristä ja valvonta-asioiden rekisteristä

(kumotaan)

Lupa-asioiden rekisteristä rajavartiolaitoksen lupatiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä, luvan raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai tiedon rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajavartiolaitoksen ilmoitustiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua ilmoituksen saapumisesta tai tiedon rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista.

Valvonta-asioiden rekisteristä meriliikenteen ja talousvyöhykkeen valvontatiedot, maa- ja merirajan valvontatiedot, rajatarkas-

nöston liitteessä II mainitut tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua tietojen rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajaliikenteen henkilötiedoista poistetaan seuraamusmaksun määrittämistä koskevat tiedot kymmenen vuoden kuluttua rekisteriin merkitsemisestä. Muilta osin rajaliikenteen henkilötietojen poistamisesta säädetään 20 §:ssä. Säilöön otettujen ulkomaa-laisten tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua henkilöä koskevan viimeisen tiedon merkitsemisestä.

(uusi)

tustiedot sekä Schengenin rajasäännösten liitteessä II mainitut tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua tietojen rekisteriin merkitsemisestä, jollei tiedon säilyttäminen ole yksittäisen virkatehtävän suorittamiseksi tarpeellista. Rajaliikenteen henkilötiedoista poistetaan seuraamusmaksun määrittämistä koskevat tiedot kymmenen vuoden kuluttua rekisteriin merkitsemisestä. Muilta osin rajaliikenteen henkilötietojen poistamisesta säädetään 20 §:ssä. Säilöön otettujen ulkomaa-laisten tiedot poistetaan viiden vuoden kuluttua henkilöä koskevan viimeisen tiedon merkitsemisestä.

34 a §

Tietojen poistaminen sotilasoikeudenhoidon rekisteristä ja kurinpitotarkastusrekisteristä

Sotilasoikeudenhoidon rekisterin ja kurinpitotarkastusrekisterin tiedot poistetaan siten kuin sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 115 ja 120 §:ssä säädetään vastaavien tietojen poistamisesta puolustusvoimien sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmästä ja kurinpitotarkastusrekisteristä.

46 §

46 §

Tarkemmat säännökset, määräykset ja ohjeet

Tarkemmat säännökset, määräykset ja ohjeet

Sisäasiainministeriön asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset tietojärjestelmän ylläpitämisessä noudatettavasta teknisestä menettelystä, tietojen hakuperusteista ja muista järjestelmän käyttöä koskevista ehdoista ja valvonnasta.

Sisäministeriön asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset tietojärjestelmän ylläpitämisessä noudatettavasta teknisestä menettelystä, tietojen hakuperusteista ja muista järjestelmän käyttöä koskevista ehdoista ja valvonnasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Tässä laissa tarkoitettu tietojenkäsittely on toteutettava tämän lain mukaisena neljän vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Tässä laissa tarkoitettu liikenteenharjoittajan velvollisuus matkustajia ja miehistöä

*koskevien tietojen antamiseen alus- ja juna-
liikenteessä on toteutettava tämän lain mu-
kaisena kuuden kuukauden kuluessa lain
voimaantulosta.*

4.

Laki

meripelastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan meripelastuslain (1145/2001) 2 §:n 17 kohta, 4 §:n 1 momentti ja 2 momentin 5 kohta, 13 §:n 1 momentti, 14 §:n 2 momentin 2, 3, 10 ja 11 kohta, 21 §:n 2 momentti, 22 ja 23 § sekä 27 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 17 kohta, 4 §:n 1 momentti ja 2 momentin 5 kohta, 14 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohta ja 21 §:n 2 momentti laissa 1660/2009 sekä 23 § laissa 380/2011, sekä

lisätään 2 §:ään uusi 18 kohta, 8 §:ään uusi 4 momentti ja 14 §:n 2 momenttiin uusi 12 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 2 ja 8 § laissa 1660/2009 ja 14 §:n 2 momentti osaksi laissa 1660/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Käsitteet ja määritelmät

Käsitteet ja määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

17) *COSPAS-SARSAT-järjestelmällä* kansainvälistä etsintä- ja pelastussatelliittijärjestelmää, jonka avulla välitetään satelliitin kautta merenkulun, ilmailun tai henkilökoh- taisten hätälähettimien hätäviestejä.

17) *COSPAS-SARSAT-järjestelmällä* kansainvälistä etsintä- ja pelastussatelliittijärjestelmää, jonka avulla välitetään satelliitin kautta merenkulun, ilmailun tai henkilökoh- taisten hätälähettimien hätäviestejä;

18) **pelastustoimen erikoiskoulutetulla meritoimintaryhmällä (Maritime Incidence Response Group, MIRG)** pelastustoimen erikoisryhmää, joka toimii meripelastus- toimen erityistilanteissa Suomen meripelastus- toimen vastuualueella.

4 §

4 §

Muut meripelastukseen osallistuvat viran- omaiset ja toimijat

Muut meripelastukseen osallistuvat viran- omaiset ja toimijat

Hätäkeskuslaitos, Ilmatieteen laitos, pelas- tuslaissa (468/2003) tarkoitettu alueen pelas- tustoimi, Liikenteen turvallisuusvirasto, Lii- kennevirasto, poliisi, puolustusvoimat, sosi- aali- ja terveysturvaviranomaiset, tullilaitos ja ympäristöviranomaiset (*muu meripelastusviran- omainen*) ovat rajavartiolaitoksen ohella vel- vollisia osallistumaan korvauksetta meripe- lastustoimen tehtäviin, jos se on niiden toimi- laan kuuluvien tehtävien kannalta perustel-

Hätäkeskuslaitos, Ilmatieteen laitos, pelas- tuslaissa (379/2011) tarkoitettu alueen pelas- tustoimi, Liikenteen turvallisuusvirasto, Lii- kennevirasto, poliisi, puolustusvoimat, sosi- aali- ja terveysturvaviranomaiset, *Tulli* ja ympäris- töviranomaiset (*muu meripelastusviranomai- nen*) ovat rajavartiolaitoksen ohella velvolli- sia osallistumaan korvauksetta meripelastus- toimen tehtäviin, jos se on niiden toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua

tua taikka jos se vaaratilanteen vakavuus ja erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen, eikä meripelastustoimen tehtävän suorittaminen merkittävällä tavalla vaaranna viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista.

Muiden meripelastusviranomaisten tehtävät meripelastustoimessa ovat seuraavat:

5) alueen pelastustoimi, poliisi ja tullilaitos osallistuvat etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi niille kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa;

8 §

Valmiusvaatimukset

(uusi)

13 §

Meripelastusrekisterin tiedot

Meripelastusrekisteriin voidaan tallettaa meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitämiseksi meripelastustoimen tehtävien hoitamiseen varautuneiden henkilöiden valmius-, tunnistetiedot ja yhteystiedot.

14 §

Oikeus tietojen saamiseen viranomaisilta

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä korvauksetta tietoja, jotka ovat tarpeen meripelastustoimen

taikka jos se vaaratilanteen vakavuus ja erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen, eikä meripelastustoimen tehtävän suorittaminen merkittävällä tavalla vaaranna viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista.

Muiden meripelastusviranomaisten tehtävät meripelastustoimessa ovat seuraavat:

5) alueen pelastustoimi, poliisi ja Tulli osallistuvat etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi niille kuuluvaa henkilöstöä ja kalustoa;

8 §

Valmiusvaatimukset

Alueen pelastustoimi ylläpitää valmiudessa pelastustoimen erikoiskoulutettua meritoimintaryhmää siten kuin rajavartiolaitoksen ja alueen pelastustoimen kesken tarkemmin sovitaan. Pelastustoimen erikoiskoulutettua meritoimintaryhmää tulee voida käyttää meripelastustoimen tehtäviin koko Suomen meripelastustoimen vastuualueella.

13 §

Meripelastusrekisterin tiedot

Meripelastusrekisteriin voidaan tallettaa meripelastustoimen toimintavalmiuden ylläpitämiseksi meripelastustoimen tehtävien hoitamiseen varautuneiden henkilöiden valmius-, tunnistetiedot ja yhteystiedot sekä merenkulun, ilmailun ja henkilökohtaisten hätälahettimien tunnistetiedot ja haltijoiden ilmoittamat yhteystiedot onnettomuuksien varalta.

14 §

Oikeus tietojen saamiseen viranomaisilta

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä korvauksetta tietoja, jotka ovat tarpeen meripelastustoimen

valmiussuunnittelua varten ja vastaavasti vaaratilanteessa meripelastustoimen tehtävien suorittamista varten seuraavasti:

2) hätäkeskustietojärjestelmästä, poliisin tehtäväilmoitusrekisteri mukaan lukien, hätätailmoitusta ja vaaratilannetta koskevia tietoja sekä merellä toimivien viranomaisten yksiköiden valmius- ja paikkatietoja;

3) Liikenteen turvallisuusviraston pitämästä ilma-alusrekisteristä ja ilmailun hätäpaikannuslähetinrekisteristä ilma-alusta ja ilma-aluksen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja;

10) tullilaitoksen tietojärjestelmästä alus- ja tavaraliikennettä koskevia tietoja;

11) väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä väestötietolain (507/1993) 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

21 §

Palkkiot ja korvaukset

Valtio maksaa meripelastustoimen tehtävään 10 §:n 2 momentin nojalla lähteneelle ja 10 §:n 3 momentin nojalla määrätyle henkilölle korvauksen tehtävässä turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista. Valtio maksaa vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenelle korvauksen tehtävässä turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista silloin, kun rajavartiolaitos on antanut tehtävän vapaaehtoiselle yhdistykselle tai muulle yhteisölle 6 §:n 2 momentin nojalla.

valmiussuunnittelua varten ja vastaavasti vaaratilanteessa meripelastustoimen tehtävien suorittamista varten seuraavasti:

2) hätäkeskustietojärjestelmästä, poliisin tehtäväilmoitusrekisteri mukaan lukien, hätätailmoitusta ja vaaratilannetta koskevia tietoja, henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja sekä merellä toimivien viranomaisten yksiköiden valmius- ja paikkatietoja;

3) Liikenteen turvallisuusviraston pitämästä ilma-alusrekisteristä sekä ilmaliikennepalvelujen tarjoajan pitämästä ilmailun hätälähetinrekisteristä ilma-alusta ja ilma-aluksen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja;

10) Tullin tietojärjestelmistä alus- ja tavaraliikennettä koskevia tietoja sekä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja;

11) Väestörekisterikeskukselta väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13—17 §:ssä tarkoitettuja tietoja;

12) poliisin henkilörekistereistä henkilön oman turvallisuuden tai työturvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja.

21 §

Palkkiot ja korvaukset

Meripelastustoimen tehtävässä turmeltuneista tai hävinneistä työvälineistä, vaatteista ja varusteista suoritetaan korvaus valtion varoista sille, joka:

1) on 10 §:n 2 momentissa säädetyn toimintavelvollisuuden perusteella ryhtynyt omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin;

2) on 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä;

3) osallistuu meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin perusteella vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä;

4) osallistuu rajavartiolaitoksen johtamaan meripelastusharjoitukseen.

22 §

Palkkion ja korvauksen hakeminen

Edellä 21 §:ssä tarkoitettua palkkiota tai korvausta on haettava rajavartiolaitokselta kolmen kuukauden kuluessa palkkio- tai korvausperusteen syntymisestä. Turmeltunutta, hävinnyttä tai tuhoutunutta omaisuutta koskevan korvauksen maksamisen ehtona on, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu meripelastusjohtajalle.

23 §

Korvaus tapaturmasta

Sille, joka on 10 §:n 2 momentin perusteella lähtenyt tai 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä tai joka osallistuu meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin perusteella vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä mutta jolla ei ole oikeutta korvaukseen tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan, suoritetaan tehtävässä sattuneesta tapaturmasta korvaus valtion varoista samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista. Korvaus suoritetaan vain siltä osin kuin vahingonkärsijällä ei ole oikeutta vähintään samansuuruiseen korvaukseen muun lain nojalla.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee Valtiokonttori. Tapaturma-asian käsittelyyn ja muutoksenhakuun korvausasiassa annettuun päätökseen sovelletaan tapaturmavakuutuslain, ammattitautilain (1343/1988) ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) vastaavia säännöksiä.

22 §

Palkkion ja korvauksen hakeminen

Edellä 21 §:ssä tarkoitettua palkkiota tai korvausta on haettava rajavartiolaitokselta kolmen kuukauden kuluessa palkkio- tai korvausperusteen syntymisestä. Turmeltunutta, hävinnyttä tai tuhoutunutta omaisuutta koskevan korvauksen maksamisen ehtona on, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu meripelastusjohtajalle tai meripelastusharjoituksen johtajalle.

23 §

Korvaus tapaturmasta

Meripelastustoimen tehtävässä sattuneesta tapaturmasta suoritetaan korvaus valtion varoista samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista siltä osin kuin vahingonkärsijällä ei ole oikeutta vähintään samansuuruiseen korvaukseen muun lain mukaan. Korvausta suoritetaan sille, joka:

1) on 10 §:n 2 momentissa säädetyn toimintavelvollisuuden perusteella ryhtynyt omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin;

2) on 10 §:n 3 momentin perusteella määrätty avustamaan meripelastustoimen tehtävässä;

3) osallistuu meripelastustoimen tehtävään 6 §:n 2 momentin perusteella vapaaehtoisen yhdistyksen tai muun yhteisön jäsenenä;

4) osallistuu rajavartiolaitoksen johtamaan meripelastusharjoitukseen.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee Valtiokonttori. Tapaturma-asian käsittelyyn ja muutoksenhakuun korvausasiassa annettuun päätökseen sovelletaan tapaturmavakuutuslain, ammattitautilain (1343/1988) ja tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) vastaavia säännöksiä.

27 §

Tarkemmat säännökset ja ohjeet

Sisäasiainministeriö antaa meripelastusohjeen, jonka tavoitteena on annettuja säännöksiä täydentäen johtaa meripelastustoimen mahdollisimman tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen sekä joka sisältää tiedot meripelastustoimen tehtävistä, rakenteesta, suunnittelusta, johtamisesta, viestijärjestelmästä, meripelastuskeskuksen ja -lohkokeskuksen tehtävistä sekä meripelastustoimeen liittyvästä yhteistoiminnasta.

27 §

Tarkemmat säännökset ja ohjeet

Sisäministeriö antaa meripelastusohjeen, jonka tavoitteena on annettuja säännöksiä täydentäen johtaa meripelastustoimen mahdollisimman tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen sekä joka sisältää tiedot meripelastustoimen tehtävistä, rakenteesta, suunnittelusta, johtamisesta, viestijärjestelmästä, meripelastuskeskuksen ja -lohkokeskuksen tehtävistä sekä meripelastustoimeen liittyvästä yhteistoiminnasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

5.

Laki**hätäkeskustoiminnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 20 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Tietojen luovuttaminen

Tietojen luovuttaminen

 Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja
 hätäkeskustietojärjestelmästä säädetään meri-
 pelastuslain (1145/2001) 14 §:ssä.

 Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja
 hätäkeskustietojärjestelmästä säädetään me-
 ripelastuslain (1145/2001) 14 §:ssä ja henki-
 löttöjen käsittelystä rajavartiolaitoksessa
 annetun lain (579/2005) 22 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

*. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
 ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin
 toimiin.*

6.

Laki**poliisilain 2 luvun 17 §:n ja 21 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 2 luvun 17 §:n 4 momentti sekä 21 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 21 §:n 1 momentti laissa [poliisilain täydennys], seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Yleiset toimivaltuudet**Yleiset toimivaltuudet**

17 §

17 §

Voimakeinojen käyttö

Voimakeinojen käyttö

 Poliisilla on oikeus puolustusvoimien avustuksella käyttää sotilaallisia voimakeinoja terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi sen mukaan kuin puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetussa laissa (781/1980) säädetään.

 Poliisilla on oikeus puolustusvoimien avustuksella sekä Suomen merialueella ja talousvyöhykkeellä rajavartiolaitoksen avustuksella käyttää sotilaallisia voimakeinoja terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi sen mukaan kuin puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetussa laissa (781/1980) ja rajavartiolaitain 77 a—d §:ssä säädetään.

21 §

21 §

Rajatarkastus ja tullitoimenpiteet

Rajatarkastus ja tullitoimenpiteet

 Poliisimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolaitain (578/2005) 28 §:ssä rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin. Lisäksi poliisilla on *rajanylityspaikalla suoritettavassa automaattisessa tunnistamisessa* vastaava toimivalta käyttää valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolaitain 29 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.

 Poliisimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolaitain (578/2005) 28, 28 a ja 28 b §:ssä rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin. Lisäksi poliisilla on vastaava toimivalta käyttää *rajanylityspaikalla teknisessä* valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolaitain 31 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
 .

7.

Laki**tullilain 14 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tullilain (1466/1994) 14 a §, sellaisena kuin se on laissa 960/2012, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

14 a §

14 a §

Tullimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolaitain (578/2005) 28, 36 ja 38 §:ssä rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin. Lisäksi Tullilla on rajanylityspaikalla suoritettavassa automaattisessa tunnistamisessa vastaava toimivalta käyttää valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolaitain 29 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.

Tullimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolaitain (578/2005) 28, 28 a, 28 b, 36 ja 38 §:ssä rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin. Lisäksi Tullilla on vastaava toimivalta käyttää rajanylityspaikalla teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä, mitä siitä rajavartiolaitain 31 §:ssä rajavartiolaitoksen osalta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

8.

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 174 §:n 2 momentti, 179 §:n 1 momentti, 2 momentin 3 kohta ja 3 momentti, 181 §:n 1 momentti, 182 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 momentti sekä 185 §:n 2 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 174 §:n 2 momentti, 179 §:n 1 momentti, 2 momentin 3 kohta ja 3 momentti, 182 §:n 2 momentti ja 185 §:n 2 momentti laissa 581/2005, 181 §:n 1 momentti laissa 886/2011 ja 182 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 323/2009, sekä
lisätään 181 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 886/2011, uusi 4 momentti, 182 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 323/2009, uusi 3 kohta ja 185 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 581/2005 ja 631/2011, uusi 3 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

174 §

174 §

Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitus- ja valvontavelvollisuus

Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitus- ja valvontavelvollisuus

Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitusvelvollisuudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 19 ja 20 §:ssä.

Ajoneuvon kuljettajan ja liikenteenharjoittajan ilmoitusvelvollisuudesta säädetään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 19, 20 ja 20 a §:ssä.

179 §

179 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu

Liikenteenharjoittajalle, joka rikkoo 173 §:ssä säädetyn tarkastusvelvollisuuden tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuuden, määrätään seuraamusmaksu (*liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu*). Maksun suuruus 173 §:n rikkomisesta on 3 000 euroa kuljetettua henkilöä kohden. Maksun suuruus henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 §:n rikkomisesta on 3 000 euroa kutakin sellaista matkaa kohden, jolta ei ole ilmoitettu matkustajatietoja tai ne on ilmoitettu puutteellisesti tai virheellisesti.

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksua ei määrätä, jos:

Liikenteenharjoittajalle, joka rikkoo 173 §:ssä säädetyn tarkastusvelvollisuuden tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:ssä säädetyn tietojenantovelvollisuuden, määrätään seuraamusmaksu (*liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu*). Maksun suuruus 173 §:n rikkomisesta on 3 000 euroa kuljetettua henkilöä kohden. Maksun suuruus henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 ja 20 a §:n rikkomisesta on 3 000 euroa kutakin sellaista matkaa kohden, jolta ei ole ilmoitettu matkustajatietoja tai ne on ilmoitettu puutteellisesti tai virheellisesti.

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksua ei määrätä, jos:

3) henkilön kuljettaminen ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa taikka viisumia tai oleskelulupaa taikka virhe lentoliikenteen matkustajatiedon antamisessa on tapahtunut kaikki olot huomioon ottaen anteeksiannettavasta huomaamattomuudesta;

Edellä 2 momentin 1 kohtaa ei sovelleta määrättäessä maksua henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 §:n rikkomisesta.

181 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrääminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää rajatarkastuksen yhteydessä sen rajavartioston tai merivartioston komentaja, apulaiskomentaja taikka raja- tai meritoimiston päällikkö, jonka toimialueella tämän lain 173 §:n tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 §:n rikkominen on havaittu. Jos rajatarkastusviranomaisena on toiminut poliisi, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää poliisilaitoksen päällystään kuuluva poliisimies. Jos rajatarkastusviranomaisena on toiminut tulliviranomainen, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää tullipiirin päällikkö tai tullipiirin valvontayksikön päällikkö.

182 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määränneen viranomaisen on poistettava maksu, jos:

2) liikenteenharjoittaja tuomitaan rangaistukseen rikoslain 17 luvun 8 §:n nojalla lait-

3) henkilön kuljettaminen ilman vaadittavaa matkustusasiakirjaa taikka viisumia tai oleskelulupaa taikka virhe lentoliikenteen *taimattimaisen alus- tai junaliikenteen* matkustajatiedon antamisessa on tapahtunut kaikki olot huomioon ottaen anteeksiannettavasta huomaamattomuudesta;

Edellä 2 momentin 1 kohtaa ei sovelleta määrättäessä maksua henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 *ja* 20 a §:n rikkomisesta.

181 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrääminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää rajatarkastuksen yhteydessä sen rajavartioston tai merivartioston komentaja, apulaiskomentaja taikka raja- tai meritoimiston päällikkö, jonka toimialueella tämän lain 173 §:n tai henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 *tai* 20 a §:n rikkominen on havaittu. Jos rajatarkastusviranomaisena on toiminut poliisi, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää poliisilaitoksen päällystään kuuluva poliisimies. Jos rajatarkastusviranomaisena on toiminut tulliviranomainen, liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrää tullipiirin päällikkö tai tullipiirin valvontayksikön päällikkö.

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksua henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta ei voida määrätä sille, joka on samasta teosta lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen.

182 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määränneen viranomaisen on poistettava maksu, jos:

2) liikenteenharjoittaja tuomitaan rangaistukseen rikoslain 17 luvun 8 §:n nojalla lait-

toman maahantulon järjestämisestä tai rikoslain 17 luvun 8 a §:n nojalla törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei koske seuraamusmaksua, joka määrätään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 §:n rikkomisesta.

185 §

Ulkomaalaisrikkomus

Ulkomaalaisrikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 174 tai 175 §:ssä taikka henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 19 tai 20 §:ssä säädetyn velvollisuutensa.

toman maahantulon järjestämisestä tai rikoslain 17 luvun 8 a §:n nojalla törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä;

3) liikenteenharjoittaja tuomitaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta 185 §:n nojalla samasta teosta lainvoimaiseen rangaistukseen ulkomaalaisrikkomuksesta.

Mitä edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetään, ei koske seuraamusmaksua, joka määrätään henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta.

185 §

Ulkomaalaisrikkomus

Ulkomaalaisrikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 174 tai 175 §:ssä taikka henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 19, 20 tai 20 a §:ssä säädetyn velvollisuutensa.

Sitä, jolle on määrätty lainvoimainen liikenteenharjoittajan seuraamusmaksu henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 tai 20 a §:n rikkomisesta, ei voida samasta teosta tuomita edellä 2 momentin nojalla rangaistukseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Tätä lakia sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 20 a §:n rikkomiseen kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

9.

Laki**sakon täytäntöönpanosta annetun lain 42 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 42 §:n 1 momentti, sellaisena
 kuin se on laissa 816/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

42 §

Menetetyksi tuomitusta omaisuudesta määrääminen

Menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevista täytäntöönpanotoimista määrää Poliisihallitus, joka voi oikeuttaa poliisilaitoksen määräämään toimenpiteistä. Tullihallitus määrää tullirikosasiassa menetetyksi tuomitun omaisuuden täytäntöönpanotoimista.

Ehdotus

42 §

Menetetyksi tuomitusta omaisuudesta määrääminen

Menetetyksi tuomittua omaisuutta koskevista täytäntöönpanotoimista määrää Poliisihallitus, joka voi oikeuttaa poliisilaitoksen määräämään toimenpiteistä. Tullihallitus määrää tullirikosasiassa *ja rajavartiolaitoksen esikunta rajavartiolaitoksen tutkimassa rikosasiassa* menetetyksi tuomitun omaisuuden täytäntöönpanotoimista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

.

10.

Laki**tieliikennelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tieliikennelain (267/1981) 48 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on laissa
 527/2005 sekä

lisätään lakiin uusi 96 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

48 §

48 §

Poikkeussäännökset

Poikkeussäännökset

— — — — —
 Poliisimiehellä, tullimiehellä ja rajavartiomiehellä on tarkkailutehtävässä, *poliisimiehellä ja tullimiehellä* teknisen tarkkailun tehtävässä ja poliisimiehellä peitetoimintatehtävässä ja valeostotehtävässä toimiessaan erityistä varovaisuutta noudattaen sama oikeus kuin säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavan poliisiauton kuljettajalla poiketa tämän lain säännöksistä.

— — — — —
 Poliisimiehellä, tullimiehellä ja rajavartiomiehellä on tarkkailutehtävässä ja teknisen tarkkailun tehtävässä ja poliisimiehellä peitetoimintatehtävässä ja valeostotehtävässä toimiessaan erityistä varovaisuutta noudattaen sama oikeus kuin säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavan poliisiauton kuljettajalla poiketa tämän lain säännöksistä.

(uusi)

96 b §

Maastoajoneuvon käytön valvonta

Tullimiehellä ja rajavartiomiehellä on liikenteen valvontaan liittyvässä virkatehtävässään sama oikeus kuin poliisilla valvoa 91 §:n mukaista maastoajoneuvon käyttöä.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

11.

Laki**rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 45 luvun 27 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
 214/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

45 luku

45 luku

Sotilasrikoksista

Sotilasrikoksista

27 §

27 §

Sotilaat

Sotilaat

 Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin sekä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetussa kriisinhallintakoulutuksessa, -harjoituksissa ja -palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

 Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin *ja rajavartijan peruskurssin opiskelijoihin* sekä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetussa kriisinhallintakoulutuksessa, -harjoituksissa ja -palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
 .